

ZAVRŠNI IZVJEŠTAJ STUDIJE ”INSTITUCIONALNI OKVIR ŠUMARSKOG SEKTORA FBIH”

Ugovor br.: BA-Add.Fin.-37791-BOS-CQ-SA-CS-10-1-A.1-7

Konsultant: CEPOS” Centar za podršku održivom gospodarenju šumskim resursima,
Kolodvorska 13/II,
Sarajevo

Konsultantski tim:

- Prof. dr Sabina Delić
- Mr. Emsad Pružan
- Doc. dr Jusuf Musić
- Mr. Sadmira Kotorić
- Mr. Samir Fazlić
- Kemal Starogorčić, dipl.ing.šumarstva
- Muhamed Hodžić, dipl.ing. šumarstva
- Sead Alić, dipl.ing. šumarstva

Izvršni direktor:

Doc. dr Muhamed Bajrić

Sarajevo, oktobar 2014. godine

SADRŽAJ

Sadržaj	I
Lista tabela	VI
Lista slika	VII
Lista grafikona	VIII
1. UVOD	8
2. OPIS METODIKE RADA SA OSIGURANJEM PARTICIPACIJE	9
3. REZULTATI PROVEDENIH ANALIZA I STUDIJA IZ DJELOKRUGA RADA 10	
3.1. OCJENA ULOGE I ZNAČAJA SEKTORA ŠUMARSTVA ZA FEDERACIJU BIH U PRETHODNOM PERIODU I NJEGOVOG TRENUTNOG ZNAČAJA I POLOŽAJA ŠUMARSTVA U AGENDI JAVNE POLITIKE	10
3.1.1. Identifikacija interesnih grupa.....	10
3.1.2. Ocjena uloge i značaja sektora šumarstva u Federaciji BiH sa aspekta doprinosa šuma i šumarstva nacionalnoj ekonomiji	13
3.1.3. Trenutni značaj i položaj šumarstva u agendi javne politike	18
3.2. ANALIZA POSTOJEĆIH USTAVNIH I ZAKONSKIH RJEŠENJA PO PITANJU NADLEŽNOSTI, PRAVA I OBAVEZA SVIH NIVOVA ZAKONODAVNE I IZVRŠNE VLASTI U KONTEKSTU VLASNIŠTVA, UPRAVLJANJA I GOSPODARENJA ŠUMSKIM RESURSIMA	22
3.3. ANALIZA POSTOJEĆIH ZAKONSKIH RJEŠENJA I PRAKTIČNA ISKUSTVA IZ BIH I REGIONA PO PITANJU KONCESIJA SA POSEBNIM TEŽIŠTEM NA ŠUME I ŠUMSKA ZEMLJIŠTA.....	25
3.4. POKAZATELJI O PROMJENI NAMJENE IZVORNE FUNKCIJE ŠUMA U PERIODU 2000.-2009. ZA FEDERACIJU BIH.....	29
3.5. ANALIZA POSTOJEĆIH ZAKONSKIH RJEŠENJA U FEDERACIJI BIH I DRUGIM EVROPSKIM ZEMLJAMA SA ASPEKTA KUPOVINE ŠUMA OD STRANE PRIVATNIH LICA KAO KUPACA	31
3.6. IDENTIFIKACIJA NIVOVA UKLJUČIVANJA PRIVATNOG KAPITALA U SEKTOR ŠUMARSTVA.....	33
3.7. UTVRĐIVANJE OBIMA PROVEDENE PRIVATIZACIJE U ŠUMARSTVU I NJENIH POZITIVNIH/NEGATIVNIH EFEKATA U CILJU UTVRĐIVANJA OPTIMALNOG PRAGA PROVEDBE PROCESA PRIVATIZACIJE NESTRATEŠKIH AKTIVNOSTI.....	35
3.8. FORMIRANJE BAZE PODATAKA IZVOĐAČA RADOVA U ŠUMARSTVU PO BROJU UPOSLENIH, OBIMU IZVRŠENIH RADOVA I TEHNIČKO- TEHNOLOŠKIM KAPACITETIMA	39
3.9. MOGUĆNOSTI POKRETANJA MALOG I SREDNJEG BIZNISA U ŠUMARSTVU NA BAZI PRIVATNOG KAPITALA	40
3.10. ANALIZA IMPLEMENTACIJE AKCIONOG PLANA ZA SUZBIJANJE ILEGALNIH AKTIVNOSTI U ŠUMARSTVU I DRVNOJ INDUSTRIJI FEDERACIJE BIH, UTVRĐIVANJE UZROKA I AKTERA NJEGOVOG NEPROVOĐENJA I PRIJEDLOG DALJIH MJERA I MEHANIZAMA NJEGOVOG REVIDIRANJA/PROVOĐENJA.....	42
3.11. IZRADA METODIKE ZA PROCJENU ILEGALNIH AKTIVNOSTI (PO OBIMU I VRSTI) U SEKTORU ŠUMARSTVA FEDERACIJE BIH.....	43

3.12.	IDENTIFIKACIJA POSTOJEĆIH MEHANIZAMA I INSTITUCIONALNIH KAPACITETA ZA MEĐUSEKTORSKU, MEĐUENTITETSKU I MEĐUNARODNU SARADNJA U SEKTORU ŠUMARSTVA SA TEŽIŠTEM NA ŠUMARSKU POLITIKU I ZAKONODAVSTVO	43
3.12.1.	Identifikacija i ocjena postojećih mehanizama i institucionalnih kapaciteta za međusektorsku saradnju	43
3.12.2.	Identifikacija i ocjena postojećih mehanizama i institucionalnih kapaciteta za međuentitetsku saradnju	54
3.12.3.	Identifikacija i ocjena postojećih mehanizama i institucionalnih kapaciteta za međunarodnu saradnju	57
3.12.1.	Prijedlog mjera za unapređenje mehanizama i institucionalnih kapaciteta za međusektorsku, međuentitetsku i međunarodnu saradnju u sektoru šumarstva	61
3.13.	ANALIZA POLITIČKO-ZAKONODAVNOG OKVIRA PO PITANJU VLASNIŠTVA, UPRAVLJANJA I GOSPODARENJA PRIVATNIM ŠUMAMA U FBIH	62
3.13.1.	Stanje šuma u privatnom vlasništvu	62
3.13.2.	Analiza zakonske legislative i ostalih relevantnih dokumenata	63
3.13.3.	SWOT analiza	64
3.14.	ANALIZA POSTOJEĆIH ZAKONSKIH RJEŠENJA, SWOT ANALIZA TRENUTNOG STANJA I KRITERIJI ZA RAZGRANIČAVANJE ŠUMSKOG I POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA	66
3.14.1.	SWOT analiza trenutnog stanja za razgraničavanje šumskog i poljoprivrednog zemljišta	67
3.15.	PROCJENA REALNIH POLITIČKIH PRETPOSTAVKI (U KONTEKSTU MEĐUNARODNIH OBAVEZA) ZA DONOŠENJE OKVIRNOG ZAKONA O ŠUMAMA BIH I UTVRĐIVANJE MINIMALNIH ZAJEDNIČKIH PRINCIPA GOSPODARENJA ŠUMSKIM RESURSIMA U BIH	69
3.15.1.	Procjena pretpostavki za donošenje okvirnog zakona o šumama BiH u kontekstu međunarodnih obaveza	70
3.15.2.	Provedba kvalitativnih istraživanja vezanih za jedinstveni zakonski okvir i zajedničke principe gospodarenja šumskim resursima u BiH	70
3.15.3.	Definisanje minimalnih zajedničkih principa gospodarenja šumskim resursima u BiH	72
3.16.	ANALIZA KLJUČNIH PITANJA/PROBLEMA NEIMPLEMENTACIJE I NEUSVAJANJA ZAKONSKOG OKVIRA U PERIODU 2002-2010. GODINE SA PRIJEDLOGOM NJIHOVOG RJEŠENJA	72
3.17.	UTVRĐIVANJE POPISA SVIH PODZAKONSKIH AKATA KOJI SU URAĐENI KAO I ONIH KOJE JE NEOPHODNO URADITI SA PRIJEDLOGOM DINAMIKE NJIHOVOG DONOŠENJA	84
3.17.1.	Pregled Zakona i podzakonskih propisa koji su u upotrebi u Federaciji BiH (šumarstvo, lovstvo, sjemenarstvo, sadni materijal)	84
3.17.2.	Pregled zakona i podzakonskih propisa koje je potrebno donijeti u Federaciji BiH (šumarstvo i lovstvo)	89
3.18.	LISTA SVIH MEĐUNARODNIH PROPISA IZ OBLASTI ŠUMARSTVA KOJE JE BIH POTPISALA	90
3.19.	GENERALNA OCJENA USKLAĐENOSTI DOMAĆEG ZAKONSKOG OKVIRA SA PRAVNOM STEČEVINOM EU IZ OBLASTI ŠUMARSTVA	94

3.20.	LISTA MEĐUNARODNIH PROPISA KOJE JE POTREBNO DONIJETI U PROCESU EU INTEGRACIJA I DINAMIČKOG PLANA OBAVEZA KOJE PROIZILAZE IZ OVIH PROPISA.....	96
3.21.	PROCJENA EFEKTA PROVOĐENJA PROCESA RESTITUCIJE I DENACIONALIZACIJE NA SEKTOR ŠUMARSTVA	100
3.22.	PRIJEDLOG MODELA FUNKCIONALNOG UPRAVLJANJA ŠUMSKIM RESURSIMA	106
3.22.1.	Identifikacija ključnih interesnih grupa, utvrđivanje njihovog značaja i moći, te percipiranog nivoa uključenosti u proces kreiranja modela funkcionalnog upravljanja šumskim resursima.....	106
3.22.2.	Prikupljanje podataka i analiza postojećeg modela upravljanja šumskim resursima kao i aktuelnih prijedloga za njegovo unapređenje	107
3.22.3.	Analiza modela upravljanja sektora šumarstva u susjednim zemljama, te drugim javnim sektorima u Federaciji (poljoprivreda, vodoprivreda, energetski sektor).....	109
3.22.4.	Dizajniranje adekvatnog instrumenta istraživanja za provođenje in depth, direktnog intervjuisanja ključnih interesnih grupa i aktera šumarske politike i rezultati istraživanja	110
3.22.5.	Prijedlog modela funkcionalnog upravljanja šumskim resursima uz obrazloženje	114
3.23.	UTVRĐIVANJE EKONOMSKIH, EKOLOŠKIH, SOCIOLOŠKIH I DRUGIH KRITERIJA ZA GOSPODARENJE ŠUMSKIM RESURSIMA SA CILJEM DEFINIRANJA OPTIMALNOG BROJA PREDUZEĆA ŠUMARSTVA NA SVIM NIVOIMA VLASTI.....	116
3.23.1.	Analiza FSC principa i kriterija za gospodarenje šumskim resursima.....	116
3.23.2.	Analiza trenutnog broja preduzeća šumarstva u Federaciji BiH.....	118
3.23.3.	Identifikacija ključnih interesnih grupa.....	121
3.23.4.	Dizajniranje odgovarajućeg instrumenta istraživanja za provođenje “in-depth”, direktnog intervjuisanja ključnih interesnih grupa i aktera šumarske politike i provođenje istraživanja na terenu (direktno intervjuisanje ključnih interesnih grupa i aktera šumarske politike)	122
3.23.5.	Analiza i obrada podataka dobivenih kvalitativnim istraživanjem	122
3.24.	ANALIZA TRENUTNOG PRAVNOG STATUSA PREDUZEĆA ŠUMARSTVA U FEDERACIJI BIH I PRIJEDLOG RJEŠENJA	126
3.25.	ANALIZA KADROVSKIH I TEHNIČKIH KAPACITETA I NADLEŽNOSTI ŠUMARSKE INSPEKCIJE	128
3.26.	PRIJEDLOG KRITERIJA I OPTIMALNE ORGANIZACIJE ŠUMARSKE INSPEKCIJE	128
3.27.	IZRADA KRITERIJA ZA OCJENU TEHNIČKO-KADROVSKIH POTREBA (UKLUČUJUĆI I STRUČNI PROFIL) ZA EFEKTIVNO I EFIKASNO PROVOĐENJE ČUVARSKO SLUŽBE	137
3.28.	SWOT ANALIZA TRENUTNOG STANJA I PRIJEDLOG OPTIMALNE ORGANIZACIJE I KADROVSKIH POTREBA ČUVARSKO SLUŽBE U KONTEKSTU PREDLOŽENOG MODELA FUNKCIONALNOG UPRAVLJANJA ŠUMSKIM RESURSIMA.....	148
3.28.1.	SWOT analiza trenutnog stanja čuvarske službe	151

3.29.	ANALIZA (OSTALIH) POSTOJEĆIH INSTITUCIJA IZ OBLASTI ŠUMARSTVA U FEDERACIJI BIH I ISKUSTAVA IZ DRUGIH ZEMALJA SA PRIJEDLOGOM RJEŠENJA	155
3.29.1.	Privredna komora Federacije Bosne i Hercegovine, udruženje šumarstva, drvne industrije i grafičke djelatnosti	155
3.29.2.	Udruženje inženjera i tehničara šumarstva Federacije Bosne i Hercegovine Sarajevo (UŠIT FBiH)	156
3.29.3.	Hrvatsko šumarsko društvo- Mostar (HŠD).....	156
3.29.4.	Ostale institucije iz oblasti šumarstva u zemljama neposrednog okruženja .	156
3.29.5.	Prijedlog modela organizacije ostalih institucija iz oblasti šumarstva u Federaciji Bosne i Hercegovine	161
3.30.	ANALIZA TRENUTNOG STANJA U FEDERACIJI BIH PO PITANJU UDRUŽENJA VLASNIKA PRIVATNIH ŠUMA.....	164
3.30.1.	Identifikacija ključnih interesnih grupa (stakeholdera).....	164
3.30.2.	Analiza trenutnog stanja u Federaciji BiH sa aspekta postojanosti udruženja vlasnika privatnih šuma.....	165
3.30.3.	Prijedlog mjera za unapređenje stanja po pitanju udruženja vlasnika privatnih šuma	170
3.31.	PROVOĐENJE KVALITATIVNIH ISTRAŽIVANJA ODNOSA JAVNE ŠUMARSKE ADMINISTRACIJE PREMA UDRUŽENJIMA VLASNIKA PRIVATNIH ŠUMA.....	172
3.32.	OCJENA OPRAVDANOSTI OBAVEZNOG ILI DRAGOVOLJNOG ČLANSTVA U UDRUŽENJIMA VLASNIKA PRIVATNIH ŠUMA NA OSNOVU ISKUSTAVA IZ DRUGIH ZEMALJA	173
3.33.	ANALIZA POTREBA I PRIJEDLOG MODELA SAVJETODAVNE SLUŽBE ZA PRIVATNE ŠUME	177
3.34.	ANALIZA UTICAJA ZAKONSKOG OKVIRA PO PITANJU RAVNOPRAVNOSTI POLOVA NA PREDMET STUDIJE.....	182
4.	PRIJEDLOG KLJUČNIH PRINCIPA ZA IZRADU OPĆEG DIJELA ŠUMARSKOG PROGRAMA	184
5.	PRIJEDLOG STRATEŠKIH I SPECIFIČNIH CILJEVA I AKCIONI PLAN (UKLJUČUJUĆI FINANSIJSKI PLAN, ROKOVE I ODGOVORNOST) ZA IZRADU IZVEDBENOG DIJELA ŠUMARSKOG PROGRAMA FBiH.....	185
6.	AKCIONI PLAN/SET MJERA ZA IMPLEMENTACIJU PLANIRANIH AKTIVNOSTI ZA PERIOD 2013.-2017. GODINE	191
7.	KRATAK OPIS OSTALIH PLANIRANIH I PROVEDENIH AKTIVNOSTI.	212
8.	SPISAK UČESNIKA ZA JAVNU RASPRAVU	213

LISTA TABELA

Tabela 1. Ocjena značaja i uticaja stakeholdera.....	11
Tabela 2. Bruto društvena vrijednost u djelatnosti šumarstva i procentualni udio u BDP FBiH	14
Tabela 3. Pregled uvoza i izvoza roba u FBiH u 000 KM u period u 2000.-2009. godine.....	15
Tabela 4. Pregled izvoza i uvoza proizvoda šumarstva u 000 KM u periodu 2000.- 2009. godina.....	15
Tabela 5. Pregled zaposlenih u preradi drveta, proizvodnji namještaja, šumarstvu i šumarskim uslugama u periodu 2000. -2009. godine.....	18
Tabela 6. Trenutni značaj i položaj šumarstva u agendi javne politike.....	19
Tabela 7. Vrsta i obim privatiziranih aktivnosti u preduzećima šumarstva FBiH.....	35
Tabela 8: Podaci o izvođačima radova u šumarstvu za potrebe izrade baze podataka.....	39
Tabela 9. Zbirni pregled oduzetih nekretnina po provedenoj anketi.....	104
Tabela 10. Procjena vrijednosti restitucije.....	105
Tabela 11. Stavovi ispitanika o definisanju upravljanja šumskim resursima.....	111
Tabela 12. Stavovi ispitanika o definiciji funkcionalnog upravljanja šumski resursima.....	112
Tabela 13. Zadovoljstvo trenutnim modelom upravljanja šumskim resursima u F BiH.....	112
Tabela 14. Prijedlozi funkcionalnog modela upravljanja šumskim resursima od pojedinih interesnih grupa.....	113
Tabela 15. Pregled pokazatelja proizvodnje i poslovanja preduzeća šumarstva u FBiH u 2009. godini.....	119
Tabela 16. Stavovi ispitanika po pitanju optimalne organizacije i broja poslovnih subjekata šumarstva.....	123
Tabela 17. Broj uposlenika po šumarskim inspektoratima.....	135
Tabela 18. Trenutno i planirano stanje broja čuvara šuma, prosječna površina reona za čuvara šuma, posjedovanje m/v, GPS, dvogledi i.....	142
oružje po Upravama za šumarstvo.....	142
Tabela 19. Stavovi ispitanika o ocjeni kvaliteta čuvarske službe.....	149
Tabela 20. Stavovi ispitanika o adekvatnosti stepena stručne sprema čuvara šuma.....	150
Tabela 21. Stavovi ispitanika o tehničkoj opremljenosti čuvarske službe.....	150
Tabela 22. Stavovi ispitanika o budućoj organizaciji čuvarske službe.....	151

LISTA GRAFIKONA

Grafikon 1. Procentualni udio BDV proizvodnje u djelatnosti šumarstva u BDP FBiH.....	14
Grafikon 2. Izvoz i uvoz djelatnosti šumarstva u FBiH u 000 KM u periodu 2000.-2009.....	15
Grafikon 3. Procentualni udio šumarstva u izvozu i uvozu FBiH	16
Grafikon 4. Bruto društvena vrijednost proizvodnje u djelatnosti šumarstva i drvnog sektora u periodu 2000.-2009.godina (000KM)	17
Grafikon 5. Procentualni udio BDV proizvodnje šumarstva i drvnog sektora u BDP Federacije BiH u periodu 2000.-2009. godina.....	17
Grafikon 7. Podnesene i presuđene prijave za period 2006 – 2010. godine	139
Grafikon 8. Trend kretanja količine i vrijednosti šteta za period 2006. –2010. godine.....	139
Grafikon 9. Ocjena zadovoljenja interesa vlasnika privatnih šuma u BiH	166
Grafikon 10. Odgovori ispitanika na pitanje: " Da li Vam nedostaje interesna organizacija privatnih vlasnika šuma koja bi Vas podržavala pri gospodarenju Vašom šumom?"	167
Grafikon 11. Odgovori ispitanika na pitanje: "Kada tražite dodatne informacije vezane za gospodarenje Vašom šumom, kome se obraćate?"	168
Grafikon 12. Odgovori ispitanika na pitanje: "Kada tražite dodatne informacije vezane za gospodarenje Vašom šumom, kome se obraćate?"	169
Grafikon 13. Odgovori ispitanika na pitanje: " Da li ste član nekog Udruženja vlasnika privatnih šuma?".....	170
Grafikon 14. Mišljenje o potrebama osnivanja Savjetodavne službe	179
Grafikon 15. Mišljenje o nivou organizacije Savjetodavne službe	179

1. UVOD

Cilj ove studije je da se izvrši detaljna analiza postojeće šumarske politike, zakonodavstva i organizacije sektora šumarstva u Federaciji BiH na svim nivoima vlasti (Federacija, kantoni, općine) sa izradom prijedloga naučno-stručnih osnova i smjernica za unapređenje njegovog zakonodavno-političkog okvira, uz poštivanje intersektorskog pristupa u specifičnom socio-ekonomskom, političkom i ekološkom okruženju i uz uvažavanje procesa međunarodne šumarske politike i regulative EU.

Izradom studije će se na jednom mjestu moći ostvariti uvid u zakonsku regulativu koja se odnosi, kako na samu oblast šumarstva u Federaciji BiH, tako i srodne oblasti čija zakonska regulativa tretira oblast šumarstva, pri čemu često pojedini članovi takvih zakona nisu usklađeni sa propisima iz oblasti šumarstva.

U toku realizacije studije, stručni tim je na osnovu prihvaćenog Početnog izvještaja, postupajući prema planiranom obimu posla iz radnih zadataka identifikovao interesne grupe i kreirao veći broj anketnih upitnika koji su priloženi kao dodatak Izvještaja o napretku. Prilikom provođenja anketiranja na terenu stručni tim se u velikom broju slučajeva susretao sa problemima prikupljanja potrebnih informacija iz anketnih upitnika. Naime, u najvećem broju slučajeva prilikom dogovaranja sastanka sa interesnim grupama za anketiranje, od stručnog tima je zahtijevano dostavljanje upitnika putem e-maila (iako su Početnim izvještajem predviđeni intervjui), uz obećanje da će isti biti popunjeni od strane stručne osobe i istim putem biti vraćeni stručnom timu, što je u vrlo malom broju slučajeva i urađeno. Kao jedan od primjera navedenog problema, mogu se uzeti anketni upitnici proslijeđeni putem e-maila političkim strankama (iako je i u ovom slučaju kao i ostalim, prilikom telefonskog kontakta sa strankama, tražen intervju, u svim slučajevima je sugerisano da se slanje upitnika izvrši putem e-maila), od kojih nije dobiven ni jedan odgovor. Slično je bilo i sa ostalim institucijama, kojima su upućeni e-mailovi. Nažalost, i kada su u pitanju kantonalna ministarstva i šumskoprivredna društva koja imaju najveći interes za izradu ove studije, u velikom broju slučajeva nije bilo volje za aktivnije učešće i za pomoć u rješavanju iste. U najvećem broju slučajeva je prilikom pokušaja da se provedu intervjui (face-to-face) zahtijevano da se anketni upitnici ostave u elektronskoj formi, uz obećanje da će na iste biti odgovoreno i da će biti vraćeni stručnom timu. I u ovom slučaju značajan broj upitnika nikada nije dostavljen stručnom timu.

Imajući u vidu navedeno, stručni tim je u potpunosti svjestan da se planirano participativno učešće interesnih grupa u izradi ove studije nije ispoštovalo u mjeri u kojoj je to bilo planirano. Stručnom timu nisu poznati razlozi zbog kojih nisu dobiveni odgovori na proslijeđene upitnike. Kao jedno od preostalih rješenja za osiguranje participativnog učešća u izradi studije, stručni tim predlaže organizaciju sveobuhvatne Javne rasprave na koju će se pozvati interesne grupe (planiraju se pozvati sve interesne grupe koje su u procesu izrade studije identifikovane kao ključne interesne grupe) i gdje će njihove eventualne primjedbe biti ugrađene u konačnu verziju Izvještaja o realizaciji studije.

Nakon razmatranja pismeno dostavljenih primjedbi i diskusija sa Javne rasprave i datih odgovora i obrazloženja, stručni tim je prihvatajući primjedbe, izvršio dodatno unapređenje teksta u odgovarajućim poglavljima Izvještaja o napretku Studije. Međutim, i pored određenih unapređenja, treba istaći da nije postignut konsenzus na predložena rješenja studijom a koja se odnose na pitanja organizacije, vlasništva i upravljanja. S obzirom na različita mišljenja u vezi ovih pitanja, predloženo je da se usaglašavanje stavova i donošenje usaglašenih prijedloga u vezi gore navedenih pitanja odvija na posebnom ekspertnom ili drugom nivou.

2. OPIS METODIKE RADA SA OSIGURANJEM PARTICIPACIJE

Ova studija bazira se na kombinaciji sekundarnih i primarnih istraživačkih tehnika, kao i na kombinaciji obrade kvantitativnih i kvalitativnih podataka.

Za obradu pojedinačnih aktivnosti iz djelokruga rada u okviru ove studije korištene su različite metode koje su navedene u početnom izvještaju za ovu studiju (metode analize, sinteze, numeričke metode, anketiranje i sl.).

Osnovu za izradu ove studije predstavljaju podaci kvantitativnog i kvalitativnog karaktera prikupljeni na osnovu analize relevantnih literarnih izvora, analize relevantnih zakonskih akata FBiH i zemalja u okruženju, kao i relevantnih propisa EU. Pored navedenih izvora, za izradu studije su korišteni primarni podaci dobiveni putem anketa koje su pripremljene po pojedinim aktivnostima iz djelokruga rada.

Pored navedenog, u prikazu rezultata ove studije, nastojalo se uvažiti i mišljenje ključnih interesnih grupa, u mjeri u kojoj je to bilo moguće, obzirom na mali broj ispunjenih i vraćenih anketnih upitnika. U zavisnosti od pojedinih aktivnosti iz djelokruga rada nastojali su se, provedbom odgovarajućih anketa, prikupiti stavovi relevantnih aktera (Federalna uprava i Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Kantonalne uprave, Kantonalna ministarstva u okviru kojih je smješten sektor šumarstva i ostale relevantne institucije). Spektar zainteresovanih institucija za ovu oblast je vrlo širok, pa se kroz ciljne interesne grupe kao što su Ministarstvo pravde, političke partije, Savez općina i gradova, Udruženje privrednika, Geodetska uprava i sl., putem kreiranog upitnika pokušalo doći do mjerodavnih podataka. Radi naprijed navedenih razloga, obezbjeđenje potrebnog nivoa participacije planira se dostići kroz provođenje Javne rasprave, odnosno pozivanjem što šireg kruga interesnih grupa na Javnu raspravu. Prijedlog spiska učesnika će biti dostavljen Savjetu uz konačnu verziju Izvještaja o napretku, prije organiziranja javne rasprave.

U zavisnosti od konkretnog slučaja (nepoštivanje, djelimično poštivanje, improvizacija, pogrešna primjena planirane metodike itd.), procenta povrata upitnika, kao i kvaliteta dobivenih podataka, za svaku konkretnu aktivnost iz djelokruga rada će biti pojedinačno pojašnjeni razlozi i uzroci pojave navedenih problema i predložen nivo do koje bi nerealizirane aktivnosti mogle biti pretočene u Akcioni plan.

3. REZULTATI PROVEDENIH ANALIZA I STUDIJA IZ DJELOKRUGA RADA

3.1. OCJENA ULOGE I ZNAČAJA SEKTORA ŠUMARSTVA ZA FEDERACIJU BIH U PRETHODNOM PERIODU I NJEGOVOG TRENUTNOG ZNAČAJA I POLOŽAJA ŠUMARSTVA U AGENDI JAVNE POLITIKE

3.1.1. Identifikacija interesnih grupa

Za identifikaciju ključnih interesnih grupa, a u smislu njihove ocjene uloge, značaja i položaja sektora šumarstva u agendi javne politike, veoma je bitno poznavanje ustrojstva Federacije BiH i trenutnih političkih prilika. Po osnovu istog prioritetno je potrebno izvršiti identifikaciju (početni registar) interesnih grupa, a potom i kategorizaciju, odnosno podjelu prema uticaju (visok ili nizak) i prema značaju (visok ili nizak).

U prvom redu navodimo, prema našem mišljenju, sve interesne grupe koje mogu na različite načine, manje ili više da utiču na položaj šumarstva u agendi javne politike, odnosno listu stakeholdera kako slijedi:

- Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (FMPVŠ)
- Federalna uprava za šumarstvo (FUŠ)
- Kantonalna ministarstva nadležna za poslove šumarstva (KMŠ)
- Kantonalne uprave za šumarstvo (KUŠ)
- Kantonalna šumskoprivredna društva - korisnici šuma (KŠPD)
- Lokalne zajednice - općine (LZ)
- Federalno ministarstvo okoliša i turizma (FMOT)
- Federalno ministarstvo prostornog uređenja (FMPU)
- Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke (FMON)
- Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije (FMERI)
- Uredi i službe Vlade FBiH-Ured za zakonodavstvo i usklađenost sa propisima EU, Gender centar FBiH (USVFBiH)
- Samostale Federalne uprave-FU za geodetske i imovinsko-pravne poslove, FU za inspeksijske poslove (SFU)
- Posebna Federalna tijela-Agencija za državnu službu, Agencija za privatizaciju (PFT)
- Vlasnici privatnih šuma (VPS)
- Privredne komore (Vanjskotrgovinska komora BiH, Privredna komora FBiH, Kantonalne privredne komore - PK)
- Razvojni partneri šumarskog sektora-drvoпрераđивачка industrija (DPI)
- Nevladine organizacije - domaće ekološki orijentisane (NVO)
- Kantoni FBiH (kantonalne skupštine i vlade kantona - KFBiH)
- Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu (ŠF)
- Političke stranke (PS)
- Savez općina i gradova FBiH (SOG)
- Strukovna šumarska udruženja (SŠU)
- JP „Bosanskohercegovačke šume“ Sarajevo (JPBHŠ)
- JP „Šume Herceg-Bosne“ doo Mostar (JPŠHB)
- Preduzeća za inventuru i projektovanje u šumarstvu, geodetske i druge poslove u šumarstvu (PIPŠ)
- Preduzeća za izvođenje radova u šumarstvu (PIRŠ)

Nakon identifikacije, odnosno uspostavljene liste interesnih grupa izvršena je analiza njihovog uticaju i važnosti po pitanju ocjene i uloge sektora šumarstva za FBiH u prethodnom periodu i trenutnog značaja i položaja šumarstva u agendi javne politike.

Obzirom da su stakeholderi dosta različiti, može se konstatovati da su i njihovi interesi i zahtjevi različiti. U zavisnosti od pojedinih interesnih grupa, njihovi interesi se ogledaju kako u zadovoljenju potreba po osnovu vlasništva nad prirodnim resursom, poštivanja zakona i plaćanja poreza, socijalne odgovornosti i očuvanja okoline, obezbjeđenja relevantne sirovine, inkorporacije nauke i struke, koristi od šumskog resursa (ekonomske, ekološke i sociološke), unapređenja i promocije sektora šumarstva, tako i rasta profita, efektivnosti i efikasnosti proizvodnje u šumarstvu i dr.

Za analizu značaja i uticaja stakeholdera oblikovana je matrica. Svakom stakeholderu određen je njegov značaj i uticaj po pitanju ocjene i uloge sektora šumarstva za FBiH u prethodnom periodu i trenutnog značaja i položaja šumarstva u agendi javne politike na skali od 1 do 10 (najveći značaj i utjecaj označen je sa 10, dok manji brojevi upućuju na opadanje značaja i uticaja).

Tabela 1. Ocjena značaja i uticaja različitih interesnih grupa

Interesne grupe	Značaj	Uticaj
Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (FMPVŠ)	10	10
Federalna uprava za šumarstvo (FUŠ)	10	8
Kantonalna ministarstva nadležna za poslove šumarstva (KMŠ)	8	6
Kantonalne uprave za šumarstvo (KUŠ)	7	5
Kantonalna šumskoprivredna društva (KŠPD)	7	4
Lokalne zajednice-općine (LZ)	5	9
Federalno ministarstvo okoliša i turizma (FMOT)	5	7
Federalno ministarstvo prostornog uređenja (FMPU)	4	7
Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke (FMON)	3	7
Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije (FMERI)	2	7
Uredi i službe Vlade FBiH-Ured za zakonodavstvo i usklađenost sa propisima EU, Gender centar FBiH (USVFBiH)	2	4
Samostale Federalne uprave-FU za geodetske i imovinsko-pravne poslove, FU za inspeksijske poslove (SFU)	3	4
Posebna Federalna tijela-Agencija za državnu službu, Agencija za privatizaciju (PFT)	1	2
Privredne komore (Vanjskotrgovinska komora BiH, Privredna komora FBiH, Kantonalne privredne komore - PK)	5	5
Razvojni partneri šumarskog sektora-drvoпрераđивачка industrija (DPI)	3	3
Nevladine organizacije-domaće ekološke (NVO)	1	3
Kantoni (Kantonalne skupštine i Vlade kantona - KFBiH)	6	8
Šumarski fakultet univerziteta u Sarajevu (ŠF)	5	4
Političke stranke (PS)	4	9
Savez općina i gradova FBiH (SOG)	4	10
Strukovna šumarska udruženja (SŠU)	4	3
JP „Bosanskohercegovačke šume“ Sarajevo (JPBHŠ)	2	2
JP „Šume Herceg-Bosne“ doo Mostar (JPŠHB)	2	2
Vlasnici privatnih šuma (VPS)	1	1
Preduzeća za inventure i projektovanje u šumarstvu, geodeske i druge poslove u šumarstvu (PIPŠ)	2	2
Preduzeća za izvođenje radova u šumarstvu (PIRŠ)	1	2

Iz tabele broj 1. oblikovana je matrica značaja i uticaja interesnih grupa kako slijedi¹.

- Stakeholderi A (visoki značaj i visoki uticaj)
- Stakeholderi B (visoki značaj ali niski uticaj)
- Stakeholderi C (niski značaj ali visoki uticaj)
- Stakeholderi D (niski značaj i niski uticaj)

		UTICAJ									
		Visok					Nizak				
ZNAČAJ	Nizak	C					D				
							1	NVO	PFT	PIRŠ	VPŠ
						FMERI	2	USVFBiH	JPBHŠ	JPŠHB	PIPŠ
						FMON	3	SFU	DPI		
		SOG	PS			FMPU	4		SŠU		
	Visok	10	9 LZ	8	7 FMOT	6	5 PK	4 ŠF	3	2	1
		A					B				
						KFBiH	6				
							7	KUŠ	KŠPD		
						KMŠ	8				
					9						
	FMPVŠ		FUŠ		10						

Uvažavajući podatke sadržane u matrici značaja i utjecaja navode se stakeholderi prema poziciji (kvadrantu) u matrici kako slijedi:

- **Stakeholderi A**
 - Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (FMPVŠ)
 - Federalna uprava za šumarstvo (FUŠ)
 - Kantonalna ministarstva nadležna za poslove šumarstva (KMŠ)
 - Kantoni (Kantonalne skupštine i Vlade kantona (KFBiH))
- **Stakeholderi B**
 - Kantonalne uprave za šumarstvo (KUŠ)
 - Kantonalna šumskoprivredna društva (KŠPD)
- **Stakeholderi C**
 - Savez općina i gradova FBiH (SOG)
 - Lokalne zajednice-općine (LZ)
 - Političke stranke (PS)
 - Federalno ministarstvo okoliša i turizma (FMOT)
 - Federalno ministarstvo prostornog uređenja (FMPU)
 - Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke (FMON)
 - Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije (FMERI)

¹ ELABORAT participativnog procesa izrade ŠP FBiH (nacrt)

- **Stakeholderi D**

- Privredne komore (Vanjskotrgovinska komora BiH, Privredna komora FBiH, Kantonalne privredne komore - PK)
- Šumarski fakultet univerziteta u Sarajevu (ŠF)
- Strukovna šumarska udruženja (SŠU)
- Samostale Federalne uprave-FU za geodetske i imovinsko-pravne poslove, FU za inspeksijske poslove (SFU)
- Razvojni partneri šumarskog sektora-drvoпрераđивачка industrija (DPI)
- Uredi i službe Vlade FBiH-Ured za zakonodavstvo i usklađenost sa propisima EU, Gender centar FBiH (USVFBiH)
- JP „Bosanskohercegovačke šume“ Sarajevo (JPBHŠ)
- JP „Šume Herceg-Bosne“ doo Mostar (JPŠHB)
- Preduzeća za inventure i projektovanje u šumarstvu, geodeske i druge poslove u šumarstvu (PIPŠ)
- Nevladine organizacije-domaće ekološke (NVO)
- Posebna Federalna tijela-Agencija za državnu službu, Agencija za privatizaciju (PFT)
- Preduzeća za izvođenje radova u šumarstvu (PIRŠ)
- Vlasnici privatnih šuma (VPŠ)

U skladu s prednje navedenim može se konstatovati da je ukupno identifikovano 26 različitih interesnih grupa i iste su prema značaju i uticaju kategorizirane u četiri različite grupe (A, B, C i D), a matrica u kojoj je izvršena analiza procjene uticaja i moći interesnih grupa koristan je okvir za procjenu utjecaja i odnosa koji određeni stakeholderi imaju.

Na osnovu sačinjene matrice moguće je procijeniti uticaj i odnos koji određeni stakeholderi imaju, kako slijedi:

- **Stakeholderi A** - Potrebno je da budu veoma uključeni u proces kako bi isti obezbijedili efikasnu koaliciju u procesu.
- **Stakeholderi B** - Potrebni posebni naponi da se obezbijede kako bi njihove potrebe i njihovo učešće u procesu dobilo puni značaj.
- **Stakeholderi C** - Nisu ciljna grupa ali mogu biti smetnja. Iste redovno informisati i uvažavati njihova mišljenja.
- **Stakeholderi D** - Putem opšteg informisanja javnosti zadovoljeni su interesi istih.

Pošto su stakeholderi pozicionirani u matrici, a obzirom na prednje navedeno mogu se i primjeniti pogodne strategije i metode kako bi se pojedini stakeholderi doveli u željenu poziciju (A, B, ili C).

3.1.2. Ocjena uloge i značaja sektora šumarstva u Federaciji BiH sa aspekta doprinosa šuma i šumarstva nacionalnoj ekonomiji²

Prije davanja ocjene o značaju sektora šumarstva i njegovog doprinosa nacionalnoj ekonomiji potrebno je na početku konstatovati da se radi o privrednoj djelatnosti, koja zajedno sa ostalim privrednim djelatnostima čini ukupni dio nacionalne proizvodnje, uz napomenu da se radi o

² Korišteni podaci konačnog izvještaja o napretku studije „Vrijednost šuma i šumskog zemljišta“ (dio koji se odnosi na doprinosa šuma i šumarstva nacionalnoj ekonomiji)

korištenju specifičnog prirodnog resursa sa mnogobrojnim općekorisnim funkcijama koje ovaj prirodni resurs pruža.

Iskazivanja oficijelnih statističkih podataka koji se odnose na šumarstvo definisano je važećim propisima o klasifikaciji djelatnosti, pa je tako šumarstvo u klasifikaciji djelatnosti razvrstano u područje „A“ (poljoprivreda, šumarstvo i ribolov), oblast „02“, grana „02.1, 02.2, 02.3 i 02.4“ i razred „02.10, 02.20, 02.30 i 02.40“.

Kako bi se mogla dati ocjena uloge i značaja sektora šumarstva sa aspekta doprinosa istog nacionalnoj ekonomiji potrebno je izvršiti sagledavanje osnovnih parametara odnosno ključnih ekonomskih pokazatelja kao što su:

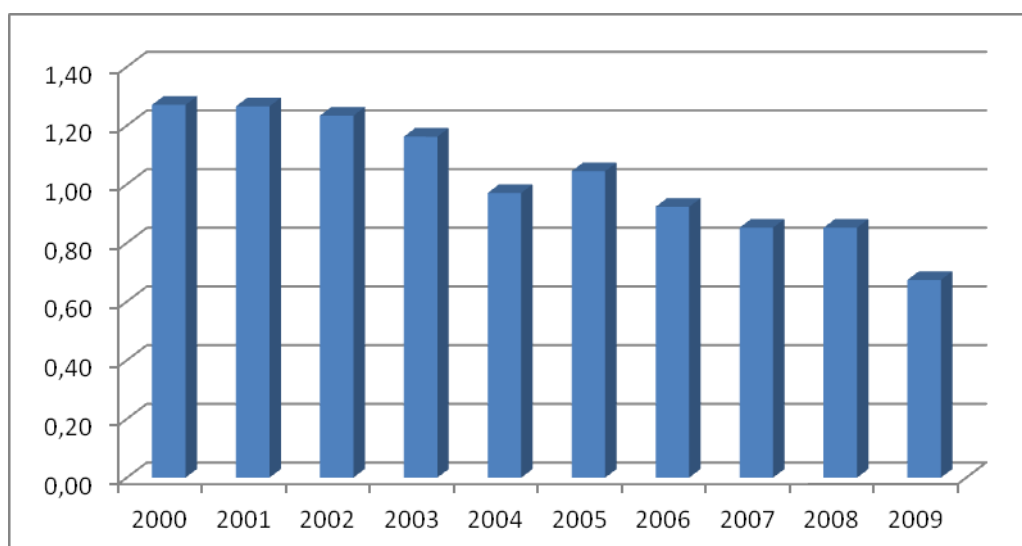
- učešće šumarstva u bruto domaćem proizvodu (BDP),
- učešće šumarstva u izvozu i uvozu,
- odnos sa privrednim granama koje se u reprodukcijom lancu direktno naslanjaju na šumarstvo kao sirovinsku djelatnost (drvena industrija),
- zaposlenost i dr.

3.1.2.1. Udio šumarstva u BDP Federacije BiH

Na tabeli br. 2 i grafikonu br.1. za period 2000.-2009. godina prikazana je bruto društvena vrijednost (BDV) u djelatnosti šumarstva i procentualni udio u BDP FBiH.

Tabela 2. Bruto društvena vrijednost u djelatnosti šumarstva i procentualni udio u BDP FBiH

Kategorija/godina	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
BDV proizvodnje u šumarstvu (000KM)	103.661	109.846	115.253	112.608	100.181	114.030	113.005	118.114	133.148	102.349
Udio šumarstva u BDP FBiH (%)	1,27	1,27	1,23	1,16	0,97	1,04	0,92	0,85	0,85	0,67

Grafikon 1. Procentualni udio BDV proizvodnje u djelatnosti šumarstva u BDP FBiH

Iako podaci do kojih se došlo u studiji “Vrijednost šuma i šumskog zemljišta” ukazuju na to da je BDP u Federaciji BiH, u analiziranom periodu bio u stalnom porastu, kao i BDV proizvodnje u šumarstvu, procentualni udio bruto društvene vrijednosti proizvodnje u šumarstvu u ukupnom BDP FBiH ima opadajući trend, krećući se od 1,27% do 0,67% od

ukupnog BDP FBiH (grafikon 1). Ovo jasno ukazuje na sporiji rast BDV proizvodnje u šumarstvu u odnosu na porast BDP, odnosno veće ušesće ostalih sektora u BDP koji su imali veći intenzitet porasta vrijednosti.

Kako su ovom studijom obuhvaćeni samo podaci do 2009. godine nije moguće dati ocjenu učešća BDV u šumarstvu u posljednjih nekoliko godina, niti procijeniti njegov doprinos ukupnoj ekonomiji u recesivnom i postrecesivnom periodu. Obzirom na multifunktionalnost šumskog resursa i sve koristi (proizvodne, ekološke, socijalne) koji isti daje široj društvenoj zajednici može se konstatovati da zvaničnim podacima koji se odnose na makroekonomske pokazatelje, šumarstvo nije na adekvatan i odgovarajući način prikazano. U prilog navedenoj konstataciji navodimo samo neke od funkcionalnih učinaka šume kao prirodnog potencijala, kao što su vrijednost šuma u proizvodnji kisika, akumulaciji ugljika i dr., a što nije uključeno u BDP.

3.1.2.2. Analiza izvoza i uvoza u Federaciji BiH

Uvoz i izvoz roba u FBiH u periodu 2000.-2009.godine prikazan je tabelarnim pregledom broj 3.

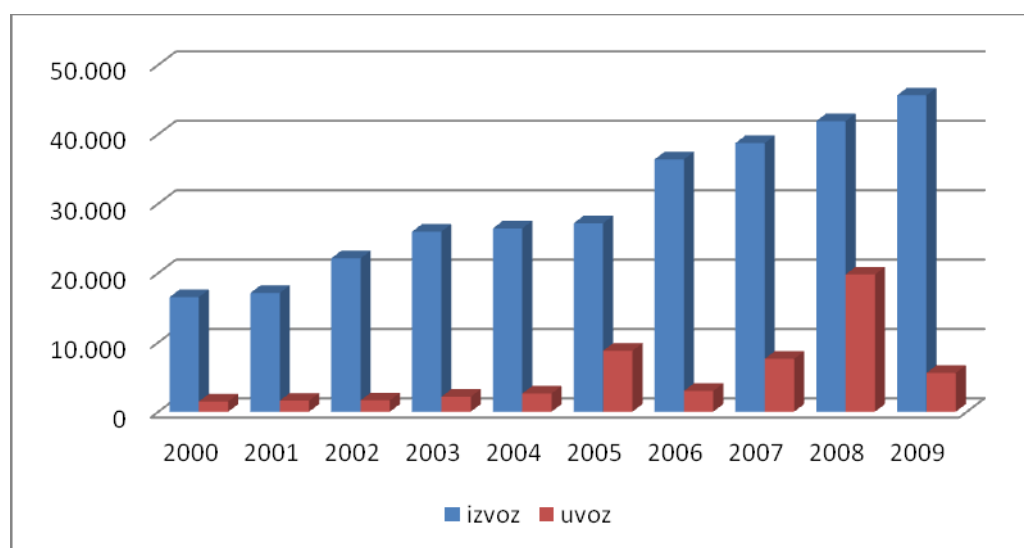
Tabela 3. Pregled uvoza i izvoza roba u FBiH u 000 KM u periodu 2000.-2009.godine

Godina	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Izvoz	1.429.561	1.644.576	1.513.957	1.720.185	2.137.211	2.579.765	3.539.817	4.149.985	4.568.939	3.686.752
Uvoz	4.852.232	5.382.633	5.609.956	5.705.517	6.425.290	7.812.849	8.107.882	9.906.472	11.355.390	8.201.929

Tabelarnim pregledom broj 4. i grafikonom broj 2. prikazani su izvoz i uvoz proizvoda šumarstva u periodu 2000.-2009.godina

Tabela 4. Pregled izvoza i uvoza proizvoda šumarstva u 000 KM u periodu 2000.-2009.godina

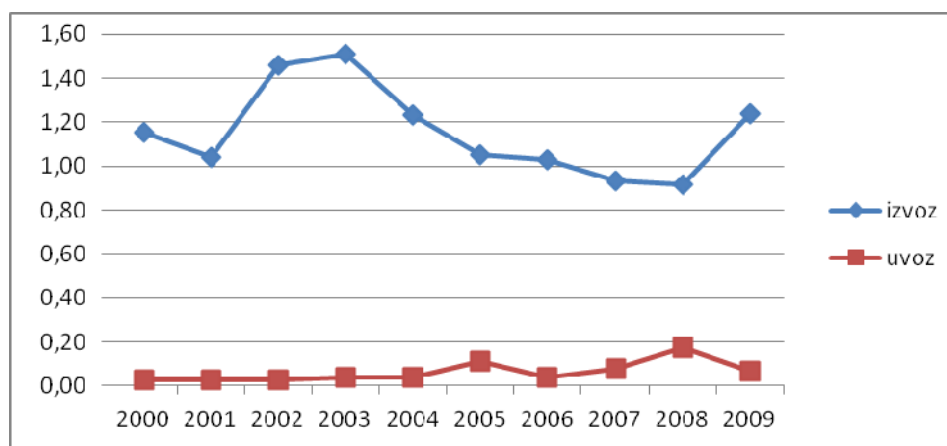
Godina	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Izvoz	16.498	17.097	22.092	25.943	26.409	27.152	36.355	38.705	41.869	45.588
Uvoz	1.464	1.579	1.625	2.146	2.613	8.775	2.994	7.615	19.775	5.584

Grafikon 2. Izvoz i uvoz djelatnosti šumarstva u FBiH u 000 KM u periodu 2000.-2009.

Tabelarni i grafički prikaz izvoza i uvoza proizvoda šumarstva ukazuju da je u okviru ove djelatnosti ostvaren suficit u posmatranom periodu. Izvoz proizvoda šumarstva je imao konstantan rast i u 2009. godini je vrijednost izvezenih proizvoda šumarstva bila veća 2,8 puta u odnosu na 2000. godinu. Vrijednost uvoza pokazuje varijabilnost u trendu sa istaknutim porastom vrijednosti u 2005. i 2008. godini. Vrijednost uvoza u 2008. godini je bila veća 13,5 puta u odnosu na 2000. godinu i činila je 50% vrijednosti izvoza.

Realitvno učešće vrijednosti izvoza šumarstva u ukupnom izvozu Federacije BiH prikazano je grafikonom br. 3.

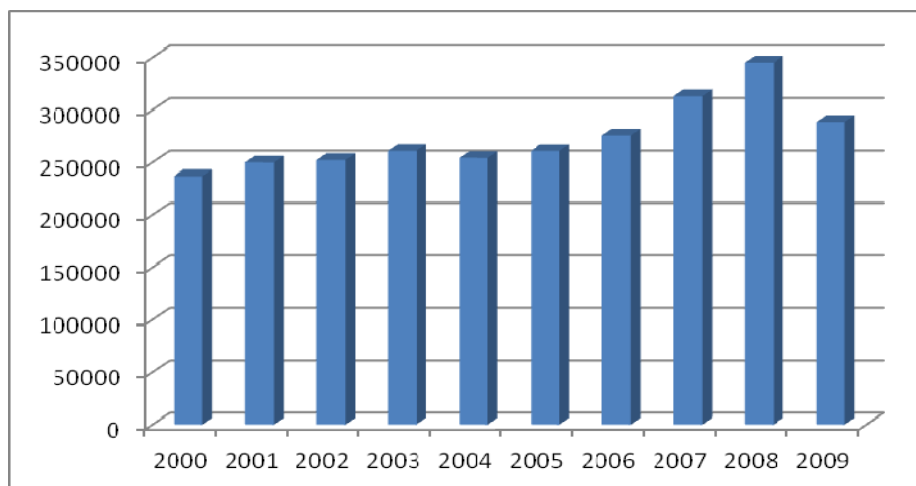
Grafikon 3. Procentualni udio šumarstva u izvozu i uvozu FBiH

Relativno učešće vrijednosti izvoza šumarstva u ukupnom izvozu Federacije BiH je variralo po godinama krećući se od 0,92% u 2008. do 1,51% u 2003. godini. U strukturi izvezenih proizvoda šumarstva u ovom periodu uočava se trend kontinuiranog povećanja učešća vrijednosti ogrevnog drveta i drvenog uglja, dok je opadalo učešće oblovine.

S druge strane udio uvoza proizvoda šumarstva u ukupnom uvozu iznosi 0,03-0,04% u periodu do 2004. godine, sa trendom povećanja u periodu 2005.-2009.godina, sa maksimalnim udjelom u 2008. godini od 0,17%. Pored povećanja vrijednosti uvezenog drvenog uglja i ogrevnog drveta, značajan porast u ukupnom uvozu čini vrijednost trupaca, naročito u periodu 2005.-2009. godina.

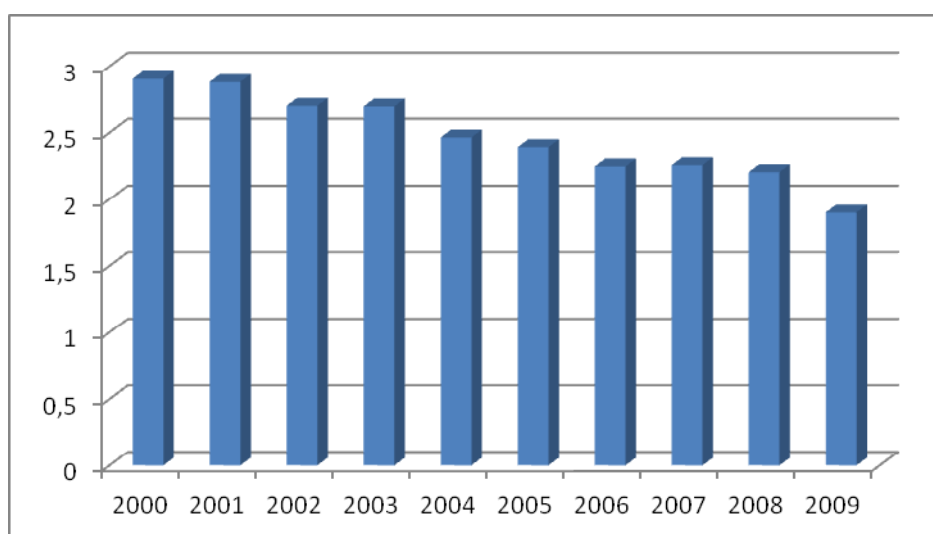
3.1.2.3. Bruto društvena vrijednost proizvodnje u djelatnosti šumarstva i drvnog sektora i udio u BDP Federacije BiH

Sa aspekta bruto društvene vrijednosti djelatnosti šumarstva i drvnog sektora, analizirana je ukupna BDV proizvodnje zajedno i njihovo učešće u BDP FBiH. U analiziranom periodu, posmatrano zajedno, u ovim djelatnostima je zabilježen trend rasta bruto društvene vrijednosti proizvodnje, ali sa slabim intenzitetom u periodu do 2005. godine, da bi u periodu 2005.-2008. godine porast BDV bio nešto intenzivniji (grafikon 4).

Grafikon 4. Bruto društvena vrijednost proizvodnje u djelatnosti šumarstva i drvnog sektora u periodu 2000.-2009.godina (000KM)

Na grafikonu 5. je prikazano relativno učešće BDV proizvodnje sektora šumarstva i drvne industrije u BDP FBiH u periodu 2000.-2009. godina. Analizom navedenog grafikona može se zaključiti da je bio prisutan negativan trend udjela ovih djelatnosti u ukupnom BDP FBiH, opadajući kontinuirano od 2,9 do 1,9 %. To ukazuje na sporiji rast stvaranja vrijednosti proizvodnje u sektoru šumarstva i drvne industrije u odnosu na druge sektore privrede, koji su sa intenzivnijim porastom vrijednosti učestvovali u većem procentu stvaranja BDP Federacije BiH.

Grafikon 5. Procentualni udio BDV proizvodnje šumarstva i drvnog sektora u BDP Federacije BiH u periodu 2000.-2009. godina

3.1.2.4. Pregled broja zaposlenih u šumarstvu i iskorištavanju šuma

Bitan segment uloge i značaja šumarstva i doprinosa istog nacionalnoj ekonomiji jeste i broj zaposlenih. U tabeli 5. dat je pregled broja zaposlenih u FBiH, preradi drveta, proizvodnji namještaja, šumarstvu i šumarskim uslugama u periodu 2000.-2009. godine i njihov međusobni odnos, a sve u cilju potpunog sagledavanja i međusobnog komparativnog odnosa broja zaposlenih.

Tabela 5. Pregled zaposlenih u preradi drveta, proizvodnji namještaja, šumarstvu i šumarskim uslugama u periodu 2000. -2009.godine

Redni broj	GODINA	BROJ ZAPOSLENIH								
		F BIH	Prerada drveta/drva i proizvodnja od drveta/drva i pluta osim namještaja	Proizvodnja namještaja i ostala prerađivačka industrija	Ukupno prerada drveta i proizvodnja namještaja	% učešća 6:3	Šumarstvo i iskorištavanje šuma (šumarske usluge)	% učešća 8:3	UKUPNO 6+8	% učešća 10:3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2	2000.	410.808			20.641					
3	2001.	407.199								
4	2002.	394.132								
5	2003.	378.381	9.560	4.748	14.398	3,8	5.954	1,6	20.262	5,4
6	2004.	388.310	9.083	4.600	13.683	3,5	6.179	1,6	19.862	5,1
7	2005.	388.418	8.501	4.699	13.200	3,4	6.211	1,6	19.411	5,0
8	2006.	389.601	8.464	4.789	13.253	3,4	6.138	1,6	19.391	5,0
9	2007.	413.676	8.813	5.609	14.422	3,5	5.586	1,4	20.008	4,8
10	2008.	430.745	8.666	5.624	14.290	3,3	5.525	1,3	19.815	4,6
11	2009.	426.556	7.052	4.927	11.979	2,8	5.232	1,2	17.211	4,0

Analizom tabele 5. može se zaključiti sljedeće:

- Ukupan broj zaposlenih u šumarstvu i iskorištavanju šuma ima rastući trend u periodu 2003.–2005. godine.
- Broj zaposlenih u šumarstvu i iskorištavanju šuma u periodu 2006.-2009. godine ima opadajući trend.
- Broj zaposlenih u šumarstvu i iskorištavanju šuma u periodu 2003.–2006. godine je učestovao sa 1,6% u broju zaposlenih Federaciji Bosne i Hercegovine, dok se u periodu od 2007.–2009. godine smanjuje i najniži je u 2009. godini sa učešćem od 1,2%.

3.1.3. Trenutni značaj i položaj šumarstva u agendi javne politike

U cilju definisanja trenutnog značaja i položaj šumarstva u agendi javne politike planom rada predviđena je provedba kvalitativnih istraživanja i pri tome kreiran odgovarajući upitnik (Prilog 1). Kao ključne interesne grupe identificirane su najvažnije političke stranke od kojih je traženo da na skali od 1 do 10 ocijene sljedeća dva parametra:

- interes političke stranke za šumarstvo,
- u kojoj mjeri je šumarstvo uključeno u program rada političke stranke.

Nakon obrade prispjelih popunjenih anketnih upitnika, bilo je planirano utvrđivanje značaja i položaja šumarstva u agendi javne politike, a sve u skladu sa definisanim planom rada. U kontekstu rješavanja ove aktivnosti iz djelokruga rada, dizajnirani upitnik je dostavljen svim interesnim grupama, tj. političkim strankama.

U vremenskom periodu predviđenom za izradu ove studije od strane interesnih grupa (političkih stranaka) nije dostavljen niti jedan popunjeni anketni upitnik. U cilju rješavanja zadatka i određivanja trenutnog značaja i položaja šumarstva u agendi javne politike (a u nedostatku planom predviđenih ulaznih podataka) pristupilo se alternativnom postupku na način da je ostvaren uvid u dostupne programske dokumente nekih od političkih stranaka i na osnovu istih izvršena ocjena trenutnog značaja i položaja šumarstva u agendi javne politike. Po osnovu istog navode se dostupni dokumenti nekih političkih stranaka kako slijedi:

- Stranka demokratske akcija (SDA)³ - Izborna platforma za opće izbore u Bosni i Hercegovini 2010. godine, ekonomski razvoj i integracije
- Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine (SDP BiH)⁴ - Ekonomska politika SDP-a BiH za opće izbore 2010. godine
- Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine (HDZ BiH)⁵ - Sažetak izbornog programa HDZ BiH za razdoblje 2010. – 2014.
- Hrvatska demokratska zajednica 1990 (HDZ 1990)⁶ - Programska deklaracija
- Stranka za Bosnu i Hercegovinu (SBiH)⁷ - Program stranke za Bosnu i Hercegovinu u periodu 2011.-2015. godine
- Savez za bolju budućnost Bosne i Hercegovine (SBB)⁸ - Programska deklaracija
- Narodna stranka radom za boljitak (NSRB)⁹ - Program za mandat 2010.-2014.
- Bosanska patriotska stranka (BPS)¹⁰ - Izborna platforma za izbore 2010

U skladu s prednje navedenim izvršena je analiza pomenutih dokumenta političkih stranaka kako bi se između ostalog utvrdilo i sljedeće:

- Da li se šumarstvo pominje u dokumentima političkih stranaka?
- Da li je šumarstvo zasebno uključeno u programe rada političkih stranaka?
- Da li se iskazuje poseban interes za šumarstvo?

U kontekstu navedenog izvršena je analiza trenutnog stanja koja je prikazana u narednom tabelarnom pregledu.

Tabela 6. Trenutni značaj i položaj šumarstva u agendi javne politike

Politička stranka	Šumarstvo se pominje u dokumentima političkih stranaka	Šumarstvo zasebno uključeno u programske aktivnosti	Iskazuje se poseban interes za šumarstvo
SDA	X	X	X
SDP BiH	X		
HDZ BiH			
HDZ 1990			
SBiH			
SBB			
NSRB			
BPS			

(Napomena: U tabeli oznakom „x“ označeni su samo potvrdni odgovori na postavljena pitanja)

³ <http://www.sda.ba/bs/txt.php?id=139>

⁴ <http://www.sdp.ba/dokumenti/politike/SDP%20izborni%20program%202010%20-%20ekonomska%20politika.pdf>

⁵ <http://www.hdzbih.org/e-dokumenti/hdz-bih.html>

⁶ <http://www.hdz1990.org/category/hdz1990/programska-deklaracija/>

⁷ http://www.zabih.ba/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=65&Itemid=268

⁸ <http://www.sbbbh.ba/images/stories/dokumenti/PROGRAMSKA%20DEKLARACIJA%20.pdf>

⁹ http://www.zaboljitak.ba/wp-content/uploads/2010/09/NSRZB_Izborni_program_2010-2014_Bosanski.pdf

¹⁰ <http://bps-seferhalilovic.ba/images/izborna%20platforma%20za%20izbore%202010.pdf>

Na osnovu prethodne tabele može se konstatovati sljedeće:

- Šumarstvo se pominje u dokumentima samo nekih političkih stranaka (u dvije od 8 analiziranih),
- Samo jedna od osam analiziranih političkih stranaka zasebno uključuje šumarstvo u svoje programske aktivnosti i izražava poseban interes za sektor šumarstva.

U skladu sa provedenim analizama, a uvažavajući činjenicu da nijedna politička stranka nije dostavila popunjeni anketni upitnik, može se zaključiti da političke stranke ne iskazuju poseban interes za šumarstvo, te na osnovu istog može se konstatovati da sektor šumarstva nema poseban značaj niti zauzima poseban položaj u programskim dokumentima političkih stranaka.

Iako šumarstvo nije u značajnijoj mjeri prepoznato programskim dokumentima političkih stranaka, trenutna dešavanja vezana oko Zakona o šumama Federacije BiH u smislu da je isti putem poslanika Federalnog parlamenta (predstavici političkih stranaka) upućen u parlamentarnu proceduru, ukazuje da političke stranke imaju i iskazuju veliki interes za šumarstvo. U ovom kontekstu je veoma izražena i uloga Saveza općina i gradova kao novog aktera šumarske politike u FBiH. Pored toga, postoje mnogobrojni primjeri zainteresiranosti predstavnika političkih stranaka na lokalnom nivou za problematiku u sektoru šumarstva, što je posebno izraženo u godinama u kojima se organiziraju izbori.

Kako bi se na sveobuhvatniji način analizirala i definisala uloga i značaj sektora šumarstva u agendi javne politike izvršena je i analiza nekih od strateških dokumenata FBiH kao što su Srednjoročna strategija razvoja Bosne i Hercegovine (PRSP) 2004.-2007., Akcioni plan implementacije srednjoročne razvojne strategije BiH (PRSP) za period decembar 2004.-decembar 2005. i Strategija razvoja Federacije BiH 2010.-2020. godine.

Srednjoročna strategija razvoja Bosne i Hercegovine (PRSP) 2004.-2007. kao sektorske prioritete identifikuje entitetski sektor šumarstva i definiše ciljeve reforme u sektoru, trenutnu situaciju, pravni i institucionalni okvir, problematiku i sektorske razvojne prioritete. Akcionim planom implementacije srednjoročne razvojne strategije BiH (PRSP) za period decembar 2004.-decembar 2005. definisane su aktivnosti (od 242-250) za sektor šumarstva (entitetskih nadležnih institucija) sa detaljno utvrđenim nosiocima aktivnosti, rokovima za implementaciju i ciljevima provedbe.

Strategija razvoja Federacije BiH 2010.-2020. godine analizom sadašnjeg stanja obrađuje šumarstvo kao i ostale privredne djelatnosti, definiše šume uz ostale prirodne resurse (vode i hidropotencijal, poljoprivredno zemljište, rudna bogatstva i dr.) kao osnovni faktor koji čini oslonac i pokretač razvoja, a putem sektorskih strategija određuje viziju i temeljna strateška opredjeljenja u šumarstvu.

Uvažavajući provedene analize, daje se ocjena trenutnog značaja i položaja šumarstva u agendi javne politike Federacije BiH kako slijedi:

- Obzirom na prikupljene podatke koji se odnose na sektor šumarstva i njegovo učešće u BDP, izvozu, uvozu, broju zaposlenih i dr. može se konstatovati da postoje oficijelni statistički podaci koji se odnose na ulogu šumarstva kao privredne djelatnosti u ekonomiji FBiH, koja se kao takva iskazuje makroekonomskim pokazateljima. Međutim, očigledno je da postoji potreba za preciznijim, a samim tim i pouzdanijim utvrđivanjem oficijelnih statističkih podataka koji se odnose na ulogu i značaj sektora šumarstva u ukupnoj ekonomiji FBiH. Zato je neophodno uspostaviti odgovarajući sistem i metodiku iskazivanja zvaničnih statističkih podataka o sektoru šumarstva, a

naročito objavljivanja podataka o vanjskoj trgovini proizvoda šumarstva i obezbjediti njihovu dostupnost potencijalnim korisnicima.

- U kontekstu ekonomskih pokazatelja i doprinosa sektora šumarstva nacionalnoj ekonomiji, a uvažavajući multifunkcionalnost ovog prirodnog resursa i višestruku korist općekorisnih funkcija šume, može se konstatovati da sektor nije dovoljno prepoznat od strane društva i da ono nema realnu predstavu o ulozi, doprinosu i značaju šumarstva. Ovo se prije svega odnosi na ekološke (zaštita biodiverziteta, zaštita staništa, zaštita zemljišta, zaštita voda, uloga u regulaciji klimatskih uslova, uloga u vezivanju ugljika iz zraka) i sociološke funkcije šuma (nauka, istraživanje i obrazovanje, odbrana, zaštita naselja, objekata i infrastrukture, turizam, rekreacija, pejzažno-estetske funkcije, istorijske funkcije, umjetnost, duhovno-spiritualne funkcije i unaprijeđenje kvaliteta življenja stanovništva), koje nisu na odgovarajući način vrednovane i iskazane. U tom kontekstu neophodno je osmisliti i realizirati sveobuhvatni program podizanja svijesti javnosti o značaju šumskih resursa i ulozi šumarstva u održivom gospodarenju šumama. Pri tome bi bilo neophodno osmisliti naučno utemeljenu nacionalnu metodiku sveukupnog vrednovanja svih direktnih i indirektnih koristi koje šumski resurs pruža društvu, na način kako je to urađeno u razvijenim evropskim zemljama.
- Zvaničnim makroekonomskim pokazateljima šumarstvo nije na adekvatan i odgovarajući način prepoznato niti prikazano, odnosno isti ne obuhvataju sve vrijednosti koje osigurava šuma kao obnovljivi prirodni resurs. Već predložene preporuke za unapređenje statističkog izvještavanja, kao i razvoj metodike za sveukupno vrednovanje šuma, bi i ovdje mogle osigurati značajna unapređenja.
- Strateškim dokumentima FBiH šuma je prepoznata kao važan prirodni resurs, a šumarstvo kao značajna privredna djelatnost. Nažalost, implementacija donešenih strateških dokumenata nije uvijek bila na nivou koji bi osiguravao zaštitu i održivo gospodarenje šumskim resursom.
- Mali broj političkih stranaka putem svojih programskih dokumenata iskazuje poseban interes za šumarstvo i uključuje šumarstvo kao zasebnu programsku aktivnost. Bez obzira na to, kao i činjenicu da nijedna politička stranka nije odgovorila na jednostavan upitnik dizajniran za potrebe provedbe ove aktivnosti iz djelokruga rada, trenutna dešavanja vezana za šumarsku legislativu na nivou FBiH, kao i korištenje problematike gospodarenja šumskim resursima u političke svrhe, nedvojbeno ukazuju da političke stranke iskazuju veliki interes za šumarstvo. Iako BiH društvo još uvijek prolazi kroz procese unaprijeđivanja aktivnog političkog djelovanja, postoje značajni potencijali za formaliziranu edukaciju specijaliziranih predstavnika političkih stranaka, u smislu prepoznavanja problema zaštite životne sredine i promoviranja ekologije a samim tim i šumarstva u najširem kontekstu. Takvi edukacioni programi bi omogućili prepoznavanje uključivanja ovih problema u programske dokumente političkih stranaka što bi moglo rezultirati zadovoljavajućim rezultatima na izborima – što je i konačni cilj svih političkih stranaka. Eksploataisanje problematike u vezi prirodnih resursa, nije nepoznat pristup BiH političarima ali ga oni nažalost najčešće koriste intuitivno i to uglavnom u dnevno-političke svrhe. Pored toga, bilo bi neophodno ojačati ulogu nevladinog sektora, medija i civilnog društva, kao „kontrolnih institucija“ u smislu praćenja realizacije ciljeva zacrtanih u programskim dokumentima političkih stranaka.

3.2. ANALIZA POSTOJEĆIH USTAVNIH I ZAKONSKIH RJEŠENJA PO PITANJU NADLEŽNOSTI, PRAVA I OBAVEZA SVIH NIVOVA ZAKONODAVNE I IZVRŠNE VLASTI U KONTEKSTU VLASNIŠTVA, UPRAVLJANJA I GOSPODARENJA ŠUMSKIM RESURSIMA

U skladu sa Početnim izvještajem o radu na ovoj studiji identifikovane su interesne grupe i kreirani su odgovarajući anketni upitnici (Prilog 2). Kao zainteresirane strane prepoznati su Savez općina i gradova Federacije BiH, kantonalna ministarstva nadležna za poslove šumarstva, kantonalna šumskoprivredna društva i Federalno ministarstvo poljoprivrede vodoprivrede i šumarstva. Odgovori na pitanja su jednim dijelom prikupljeni u neposrednom razgovoru (snimanom) sa zainteresovanim stranama, dok je jedan manji dio upitnika stigao naknadno putem elektronske pošte, u skladu sa zahtjevima anketiranih zainteresovanih strana. Nažalost, na anketne upitnike nije odgovoreno od većine zainteresiranih strana. Nizak procenat povrata upitnika, kao i nezadovoljavajući kvalitet dobivenih podataka nije bio dovoljan za identifikaciju ključnih problema i davanje kvalitetnih preporuka vezanih za aktivnost iz djelokruga rada. U nastavku je data analiza ustavnih i zakonskih rješenja po pitanju nadležnosti, prava i obaveza svih nivoa zakonodavne i izvršne vlasti u kontekstu vlasništva, upravljanja i gospodarenja šumskim resursima.

Ustavni osnov za utvrđivanje nadležnosti pojedinih nivoa vlasti u Federaciji Bosne i Hercegovine po osnovu šuma i šumskog zemljišta sadržan je u odredbama članova III (1) i III (2) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine koji propisuju, da je u isključivoj nadležnosti Federacije BiH utvrđivanje ekonomske politike, uključujući planiranje i obnovu i politiku korištenja zemljišta na federalnom nivou, odnosno da je u nadležnosti Federalne vlasti i kantona zaštita čovjekove okoline i korištenje prirodnih bogatstava. Dakle, prema Ustavu Federacije Bosne i Hercegovine, Federacija BiH je nadležna za utvrđivanje ekonomske politike, koja uključuje planiranje, obnovu i politiku korištenja zemljišta na federalnom nivou, dok je korištenje prirodnih bogatstava i zaštita čovjekove okoline u zajedničkoj nadležnosti Federacije i kantona.

Zakonski osnov za utvrđivanje nadležnosti pojedinih nivoa vlasti u Federaciji Bosne i Hercegovine po osnovu šuma i šumskog zemljišta bio je utvrđen Zakonom o šumama („Službene novine Federacije BiH“, br. 20/02,29/03 i 37/04) iz 2002. godine, koji se prestao primjenjivati sa 27.11.2009. godine i Uredbom o šumama („Službene novine Federacije BiH“, br. 83/09, 26/10, 33/10, 38/10 i 60/11) koja se primjenjivala do 06.12.2011. godine. Ovim zakonima propisano je da je Federacija BiH vlasnik državnih šuma i šumskog zemljišta, a ovaj resurs štiti i upravlja putem Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva i Federalne uprave za šumarstvo. Kantoni u svom vlasništvu nemaju šumu, ali šume štite i njima upravljaju putem kantonalnih ministarstava nadležnih za poslove šumarstva i kantonalnih uprava za šumarstvo, dok gospodarenje šumama obavljaju putem kantonalnih šumskoprivrednih društava koja se nalaze u njihovom vlasništvu (izuzetak je JP „Šume Tuzlanskog kantona“ dd Kladanj koje je djelomično privatizirano). Obzirom da Ustav Federacije BiH ne dodjeljuje nadležnosti lokalnoj zajednici po pitanju vlasništva, upravljanja i gospodarenja šumama, propisima iz oblasti šumarstva, a naročito Uredbom o šumama, općinama i gradovima dodijeljene su isključivo nadležnosti po pitanju izdavanja mišljenja (šumsko privredne osnove i sl.). Međutim, ovim rješenjima nije zadovoljan Savez općina i gradova Federacije BiH, koji zastupa interese jedinica lokalne samouprave i traži izmjenу Ustava Federacije BiH u pogledu jasnog razgraničenja nadležnosti između Federalne i kantonalne vlasti, kao i zastupljenost jedinica lokalne samouprave u upravljanju i gospodarenju šumama. Prilikom donošenja novog Zakona o šumama posebnu pažnju treba obratiti na interese jedinica lokalne samouprave, pri tome **poštujući Ustav** Federacije BiH,

Evropsku povelju o lokalnoj samoupravi i Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 49/06).

Aneksom IV Dejtonskog mirovnog sporazuma, koji se primjenjuje kao Ustav Bosne i Hercegovine i zakonskim rješenjima po pitanju nadležnosti, prava i obaveza zakonodavne i izvršne vlasti u Bosni i Hercegovini u pogledu vlasništva, upravljanja i gospodarenja šumskim resursima, državi Bosni i Hercegovini nisu date nikakve nadležnosti, dok su nadležnosti Federacije BiH, kantona i općina, utvrđene Ustavom Federacije BiH i propisima iz oblasti šumarstva. Bitno je istaći da ne postoje međunarodne konvencije kojima se regulira pitanje vlasništva, upravljanja i gospodarenja šumskim resursima unutar pojedinih država. Međutim, imajući u vidu Presudu broj: U-26/08 od 14.04.2009. godine Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine kojom je utvrđeno da je Zakonom o šumama („Službene novine Federacije BiH“, br. 20/02, 29/03 i 37/04) povrijeđeno pravo općina na lokalnu samoupravu, bitno je istaknuti da član 4. stav 6. Evropske povelje o lokalnoj samoupravi propisuje da će lokalne vlasti biti konsultovane, u najvećoj mogućoj mjeri, pravovremeno i na odgovarajući način, u procesu planiranja i donošenja odluka o svim stvarima koje ih se direktno tiču. Bosna i Hercegovina je potpisnica ove povelje, a na osnovu člana VII. 3. Ustava Federacije BiH međunarodni ugovori i drugi sporazumi koji su na snazi u Bosni i Hercegovini i Federaciji Bosne i Hercegovine, čine dio zakonodavstva Federacije Bosne i Hercegovine, te je prilikom donošenja Zakona o šumama neophodno konsultovati i predstavnike lokalne zajednice. Pri tome je neophodno imati u vidu odredbe čl. 2. i 4. stav 1. ove Povelje, da će princip lokalne samouprave biti utvrđen zakonodavstvom zemlje potpisnice i gdje je to moguće – Ustavom, te da će osnovna prava i dužnosti lokalnih vlasti biti utvrđeni Ustavom ili Statutom, čime se ne sprečava prenošenje na lokalne vlasti prava i odgovornosti za specifične zadatke, u skladu sa zakonom.

Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine su utvrđene nadležnosti Federacije BiH i kantona po pitanju upravljanja šumskim resursima, na način da je Federacija BiH nadležna za utvrđivanje ekonomske politike, koja uključuje planiranje i obnovu i politiku korištenja zemljišta na federalnom nivou, a korištenje prirodnih bogatstava i zaštita čovjekove okoline je u zajedničkoj nadležnosti Federacije i kantona. Zakonom o šumama iz 2002. godine propisano je osnivanje posebnih državnih organa za upravljanje šumskim resursima, te su tako osnovane Federalna uprava za šumarstvo i kantonalne uprave za šumarstvo. U skladu sa odredbama člana 19. Zakona o Federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave („Službene novine Federacije BiH“, br. 58/02, 19/03, 38/05, 2/06, 8/06 i 61/06), Federalna uprava za šumarstvo nalazi se u okviru Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, dok su kantonalne uprave za šumarstvo osnovane u skladu sa kantonalnim propisima i nalaze se u okviru kantonalnih ministarstava nadležnih za poslove šumarstva. Jedan od poslova upravljanja šumama je i njihova zaštita, što se u skladu sa odredbama člana III.2. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine nalazi u zajedničkoj nadležnosti Federacije BiH i kantona. Osnivanje uprava za šumarstvo je bio vrlo važan korak u procesu razdvajanja upravljanja od gospodarenja šumama. Obzirom da popuna ovih organa sa stručnim osobljem još nije završena i da nemaju dovoljno finansijskih sredstava za provođenje svih potrebnih mjera u šumarstvu, neophodno je i dalje vršiti njihovo jačanje.

Zakon o šumama iz 2002. godine propisivao je da Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (u daljem tekstu: Federalno ministarstvo) ugovorom prenosi poslove gospodarenja državnim šumama kantonalnim ministarstvima, a da kantonalne uprave za šumarstvo ustupaju poslove gospodarenja državnim šumama kantonalnim šumskoprivrednim društvima. Uredba o šumama je propisivala da Federalno ministarstvo ugovorom prenosi poslove gospodarenja državnim šumama korisniku šuma, odnosno

kantonalnom šumskoprivrednom društvu. U odnosu na Zakon o šumama iz 2002. godine, Uredbom o šumama uvedene su značajne novine u načinu dodjele poslova gospodarenja šumama i to prije svega na način da se ugovor o prenosu poslova zaključuje direktno između Federalnog ministarstva i korisnika šuma, te da se za korištenje državnih šuma plaća naknada (Federaciji BiH, kantonu i općini) u visini 7% od ostvarenog prihoda od drveta, računajući cijenu drveta na panju i prihoda ostvarenog od nedravnih šumskih proizvoda. Na ovaj način omogućila se lakša i efikasija kontrola provođenja ugovornih obaveza od strane korisnika šuma, a država je konačno počela da ostvaruje i određene prihode po osnovu korištenja ovog resursa. Također, obzirom da je Ustavom Federacije BiH propisano da su Federalna i kantonalne vlasti nadležne za korištenje prirodnih bogatstava, na ovaj način Federaciji BiH je, samo jednim dijelom, vraćeno ono što joj, po Ustavu Federacije BiH, pripada. Zakonom o šumama bilo je propisano da kantonalna ministarstva ugovorom prenose poslove gospodarenja kantonalnim šumskoprivrednim društvima koja se nalaze u vlasništvu tog istog kantona. Na ovaj način onemogućena je kvalitetna kontrola poslovanja kantonalnih šumskoprivrednih društava jer je praktično jedno ministarstvo sklapalo ugovor o prenosu poslovanja gospodarenja državnim šumama sa kantonalnim preduzećem kojem je u isto vrijeme postavljalo članove nadzornog odbora i davalo saglasnost na imenovanje direktora. Ovaj način gospodarenja državnim šumama ne samo da nije bio u skladu sa Ustavom Federacije BiH nego je predstavljao i loše praktično rješenje jer, iako su formalno bili razdvojeni poslovi upravljanja i gospodarenja državnim šumama, kanton je putem nadležnog ministarstva i kantonalne uprave za šumarstvo vršio poslove upravljanja šumskim resursima, ali i upravljao kantonalnim šumskoprivrednim društvom koje je gospodarilo šumama, a čiji je kanton vlasnik.

S obzirom da su evidentni različiti stavovi Federacije, kantona i lokalne zajednice po pitanju nadležnosti i gospodarenja državnim šumama, prilikom izrade novog Zakona o šumama bit će neophodno postupiti isključivo u skladu sa Ustavom Federacije BiH, uz uvažavanje interesa lokalne zajednice u smislu da, u skladu sa članom V.2.1. Ustava Federacije BiH, kantoni mogu prenijeti svoja ovlaštenja na općinu i grad na svojoj teritoriji.

Također, u cilju ostvarivanja finansijskih koristi za sve nivoe vlasti, Zakonom o šumama neophodno je dogovoriti korektnu raspodjelu naknade za korištenje državnih šuma između Federacije BiH, kantona i općina na čijem se području vrši sječa državne šume.

Zakonom o šumama iz 2002. godine propisano je da su državne šume u vlasništvu Federacije BiH, a ovakvo rješenje sadržavala je i Uredba o šumama. Ovaj način uređenja vlasničkih odnosa se pokazao izuzetno dobar obzirom da je nedvojbeno otklonio sve nedoumice koje su se javljale prilikom rješavanja imovinsko-pravnih odnosa, a što direktno utiče na poslove gospodarenja državnim šumama. Neophodno je da se novim Zakonom o šumama propiše način uknjižbe državnih šuma u nadležnim registrima, te se na taj način omogući njegovo provođenje i izvrši usklađivanje podataka u zemljišnim knjigama sa odredbama Zakona.

Kao što je već navedeno Ustavni sud Federacije Bosne i Hercegovine je po zahtjevu Saveza općina i gradova Federacije Bosne i Hercegovine donio Presudu broj: U-26/08 od 14.04.2009. godine kojom je utvrđeno da je Zakonom o šumama („Službene novine Federacije BiH“, br. 20/02, 29/03 i 37/04) povrijeđeno pravo općina na lokalnu samoupravu i Presudu broj: U-28/10 od 23.03.2011. godine kojom je utvrđeno da je Zakonom o šumama („Službene novine Federacije BiH“, br. 83/09, 26/10, 33/10 i 38/10) povrijeđeno pravo općine Konjic na lokalnu samoupravu. Pored toga, evidentno je odsustvo političke volje i nespремnost političkih stranaka, odnosno njihovih parlamentarnih predstavnika da donesu novi Zakon o šumama. U parlamentarnoj proceduri su još od 2008. godine različite verzije Zakona o šumama, ali konstantno izostaje spremnost Parlamenta Federacije BiH da se usaglase različiti stavovi po pitanju načina upravljanja i gospodarenja šumskim resursima od strane predstavnika pojedinih

kantona, Saveza općina i gradova Federacije BiH i političkih stranaka, koji su uočeni u dosadašnjoj raspravi. U takvoj situaciji, a imajući u vidu podijeljene nadležnosti između Federacije BiH i kantona u ovoj oblasti i složenost postupka donošenja zakona u Parlamentu Federacije BiH (neophodnost dobivanja podrške oba doma), vrlo je teško identificirati postojanje jasnih stavova po ovom pitanju. Situaciju dodatno komplicira i činjenica da se u parlamentarnoj proceduri nalaze dvije verzije Zakona o šumama (Zakon koji je predložila Vlada Federacije BiH i Zakon koji je predložila grupa poslanika, a koji je također dobio podršku Vlade Federacije BiH), koje na suprotan način definiraju pitanje vlasništva, upravljanja i gospodarenja šumskim resursima. Pored navedenog, neki kantoni su započeli proceduru donošenja kantonalnog Zakona o šumama, a neki su je već i okončali.

Imajući u vidu sve naprijed navedeno, donekle je i razumljiva „nezainteresiranost“ i slab odziv ispitanika koji su kontaktirani u cilju realizacije ove aktivnosti iz djelokruga rada. Nizak procenat povrata upitnika, kao i nezadovoljavajući kvalitet do sada dobivenih podataka, ne omogućavaju identifikaciju ključnih problema i davanje kvalitetnih preporuka u ovoj fazi izrade studije. Iz tih razloga Konsultant predlaže da se kompletna aktivnost iz djelokruga rada pretoči u Akcioni plan kojim će se precizno propisati koje aktivnosti je neophodno dodatno provesti u cilju izrade analize ustavnih i zakonskih rješenja po pitanju nadležnosti, prava i obaveza svih nivoa zakonodavne i izvršne vlasti po pitanju vlasništva, upravljanja i gospodarenja šumskim resursima.

Primjedbe sa Javne rasprave

Na Javnoj raspravi su dostavljene pisane primjedbe na analizu ove aktivnosti iz djelokruga rada od strane predsjednika Vlada i ministara Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Herceg-bosanske županije/kantona, Županije Zapadnohercegovačke i Hercegovačko-neretvanske županije. U pisanoj primjedbi se navodi da sva predložena rješenja u Studiji kada je u pitanju vlasništvo, upravljanje i gospodarenje šumskim resursima trebaju biti u skladu sa postojećim ustavnim i zakonskim propisima, uz uvažavanje relevantnih odredbi Ustava FBiH, Zakona o vlasničko-pravnim odnosima, Zakona o principima lokalne samouprave i drugih relevantnih zakona. Takođe se navodi da, ukoliko se predlažu bilo kakve promjene po pitanju nadležnosti u odnosu na postojeće, potrebno je osigurati mišljenje i potporu županijskih/kantonalnih ministara. Za svako predloženo rješenje treba osigurati potporu legitimnih ključnih interesnih strana rangiranih prema njihovom značaju. Pisani tekst cijele primjedbe, njeno obrazloženje i zahtjevi čine sastavni dio Izvještaja sa javne rasprave (Prilog 3. a.).

Zaključak: S obzirom da su na rezultate analize ove aktivnosti iz djelokruga rada dostavljene, gore navedene primjedbe, te da nije postignut koncenzus, Konsultant predlaže da se usaglašavanje stavova i donošenje usaglašenih prijedloga u vezi ovog pitanja odvija na posebnom ekspertnom ili drugom nivou.

3.3. ANALIZA POSTOJEĆIH ZAKONSKIH RJEŠENJA I PRAKTIČNA ISKUSTVA IZ BIH I REGIONA PO PITANJU KONCESIJA SA POSEBNIM TEŽIŠTEM NA ŠUME I ŠUMSKA ZEMLJIŠTA

U skladu sa prihvaćenim Početnim izvještajem identifikovane su interesne grupe, relevantne za pitanje koncesija sa težištem na šume i šumska zemljišta. U svrhu istraživanja su kreirani odgovarajući anketni upitnici (Prilog 3). Kao zainteresirane strane prepoznati su Komisija za

koncesije Federacije BiH, kantonalne komisije za koncesije, Savez općina i gradova Federacije BiH, kantonalna ministarstva nadležna za poslove šumarstva, kantonalna šumskoprivredna društva i Federalno ministarstvo poljoprivrede vodoprivrede i šumarstva. Nažalost, zbog nedovoljnog broja prikupljenih i potpunjenih upitnika od predstavnika pojedinih identifikovanih interesnih grupa, nije se moglo doći do kvalitetnih informacija za analizu ove aktivnosti iz djelokruga rada.

Pojmovno, koncesija predstavlja pravo obavljanja privrednih djelatnosti korištenjem prirodnih bogatstava, dobara u općoj upotrebi i obavljanja djelatnosti od općeg interesa pod određenim uslovima i na određeni rok. Zakoni kojima je uređena oblast koncesija u Federaciji Bosne i Hercegovine su Zakon o koncesijama Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 32/02), Zakon o koncesijama („Službene novine Federacije BiH“, br. 40/02 i 61/06) i kantonalni zakoni o koncesijama, kao i podzakonski propisi doneseni na osnovu tih zakona.

„Usvajanjem Zakona o koncesijama Bosne i Hercegovine i Zakona o koncesijama Federacije Bosne i Hercegovine izraženo je jasno opredjeljenje da se razvoj infrastrukture, pružanje usluga i eksploatacija prirodnih resursa unaprijedi finansiranjem kroz dodjelu koncesija. Ustav Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine garantiraju zaštitu privatnog kapitala i vlasništva, tržišne privrede, kao i zaštitu direktnih stranih ulaganja u pogledu oduzimanja ili ograničavanja, slobodu obavljanja privrednih i drugih djelatnosti, zaštitu od bilo kakve diskriminacije, kao i ostala prava i slobode“¹¹.

U skladu sa navedenim zakonima, predmet koncesija u Federaciji Bosne i Hercegovine, pored ostalog, može biti korištenje šuma i šumskog zemljišta i lovstvo. Odluku o pristupanju dodjeli koncesije za korištenje šuma i šumskog zemljišta donosi Vlada Federacije BiH na prijedlog resornog ministra. Dodjela koncesije za oblasti koje nisu sadržane u Zakonu o koncesijama Bosne i Hercegovine i Zakonu o koncesijama Federacije BiH uređuju se kantonalnim zakonima.

Dakle, bitna novina u pravnom okviru Federacije BiH utvrđena je Zakonom o koncesijama kojim se propisuje da se korištenje šuma i šumskog zemljišta i lovstvo određuje kao predmet koncesije, s tim da je Federacija BiH nadležna za dodjelu koncesija na šumi i šumskom zemljištu, dok su kantoni nadležni za dodjelu koncesija u oblasti lovstva. Međutim, iako pojedini kantoni još uvijek nemaju donesene zakone o koncesijama, kantoni ipak prednjače u postupcima dodjele koncesija u odnosu na Federaciju BiH i to prevashodno u dodjeli koncesija za eksploataciju mineralnih sirovina.

Kada je u pitanju koncesija na šume i šumsko zemljište, Zakon o šumama iz 2002. godine, niti Uredba o šumama nisu predvidjeli dodjelu šuma na koncesiju, što je u neskladu sa Zakonom o koncesijama Federacije BiH koji propisuje dodjelu šuma i šumskog zemljišta na koncesiju. Član 37. Zakona o koncesijama propisuje: “Preduzeće koje u obavljanju svoje djelatnosti koristi prirodno bogatstvo, dobro u općoj upotrebi ili obavlja djelatnost od općeg interesa, zaključuje ugovor o koncesiji bez provođenja postupka propisanog ovim zakonom u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona, osim prirodnog bogatstva, dobra u općoj upotrebi ili djelatnosti od općeg interesa koja su predmet restitucije. Ugovor o koncesiji iz stava 1. ovog člana zaključuje se na period od pet godina“. Na osnovu navedenog, jasno se da zaključiti da nisu ispoštovane odredbe Zakona o koncesijama koje propisuju da Vlada Federacije odlučuje o dodjeli koncesije za korištenje šuma i šumskog zemljišta, te da kantonalna šumsko-privredna društva (preduzeća) koja koriste šumu i šumsko zemljište

¹¹ Dokument o politici dodjele koncesija u Bosni i Hercegovini, „Službeni glasnik BiH“, broj 82/06

(prirodno bogatstvo) nisu zaključila ugovore o koncesiji u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu tog zakona.

Od zemalja u regionu nastalih nakon raspada bivše Jugoslavije koncesije na šume daju Slovenija i Crna Gora. Slovenačkim Zakonom o šumama iz 1993. godine, izvršena je reorganizacija sektora šumarstva i predviđena je mogućnost davanja šuma pod koncesiju. Nakon što je 1994. godine formiran Zavod za šume Slovenije koji je preuzeo obavljanje stručnih poslova u šumarstvu (poslovi izrade planskih dokumenata, doznake, do izrade godišnjih planova i detaljnih izvedbenih - izvođačkih planova u državnim i privatnim šumama), dotadašnja šumska gazdinstva su privatizovana, sa pravom prve koncesije, a državne šume su date u koncesije sa koncensionim periodom od 20 godina (1996.-2016). Koncesionari svake godine na osnovu godišnjeg plana plaćaju određenu naknadu za korišćenje državnih šuma. Zakonom o šumama Crne Gore iz 2000. godine predviđena je mogućnost davanja šuma pod koncesiju. Davanje šuma na korišćenje šumarskim preduzećima (nastala su transformacijom Javnog preduzeća „Crna Gora Šume” 2000. godine i gotovo su sva privatizovana) vrši Uprava za šume, putem ugovora, na osnovu konkursa. Za korišćenje šuma, šumarska preduzeća plaćaju naknadu (koncesiona naknada) čiju početnu visinu utvrđuje Vlada Crne Gore, vodeći računa o drvnoj masi, vrsti drveća i uslovima korišćenja šuma (pristupačnost saobraćajnicama i dr.). Ako Uprava za šume utvrdi da šumarsko preduzeće u svom poslovanju ne sprovodi obaveze utvrđene zakonom, ugovorom, opštom i posebnom osnovom i izvođačkim projektom, u ugovorenom roku ne isplaćuje koncesionu naknadu ili ako ne izvršava druge obaveze iz ugovora o davanju šuma na korišćenje, oduzima mu pravo korišćenja šuma, te je isto dužno da naknadi nastalu štetu. Šume se daju na korišćenje po gazdinskim jedinicama na sedam i 15 godina. Prijedlogom novog zakona o šumama Crne Gore iz 2010. godine, pored davanja šuma na koncesiju, uvodi se i novi institut gospodarenja državnim šumama, i to putem ustupanja radova na izvođenje na period od jedne ili dvije godine u šumama u državnom vlasništvu koje ne ispunjavaju uslove za davanje koncesije, odnosno u slučaju kada postupak davanja koncesije nije uspio, a prodaja se vrši putem aukcije. Direktor Uprave za šume Crne Gore, izjavio je da je, za prvih šest mjeseci 2010. godine, realizacija ugovora o koncesijama na šume 23 % veća nego u istom periodu 2009. godine, te da će država od koncesionara na šume, na ime koncesionih naknada, u toku 2010. godine prihodovati 4,115 miliona eura. Međutim, predstavnici nevladinog sektora tvrde da je dodjela koncesija na šume proizvela negativne efekte, te da „državnim šumama u Crnoj Gori moraju gazdovati šumska gazdinstva koja će putem javnih licitacija (kao što se radi svuda u Evropi) prodavati izrađene šumske sortimente franko šumski kamionski put ili mjesto prerade. Na takav način će se umjesto feudalnih, rentijerskih koncesija postići prava i puna naknada za teški, uloženi rad u šumi i vrijednosti drveta na panju, tj. šumsku taksu, čime će se izbjeći sve moguće neodgovorne radnje sa državnim šumama.”¹²

Federacija Bosne i Hercegovine raspolaže sa dosta prirodnih bogatstava, a šume i šumska zemljišta u Federaciji Bosne i Hercegovine se prostiru na površini od oko 1.518.600 ha, odnosno zauzimaju cca. 48% teritorije, od čega su u državnom vlasništvu oko 1.241.600 ha ili 81,8%. Površina državnih visoko ekonomskih šuma sa prirodnom obnovom iznosi 519.140,5 ha ili 39,9%, a učešće izdanačkih šuma u ukupnoj površini pod šumom iznosi 279.436,1 ha ili 21,5%. Prosjek drvene zalihe u svim visokim šuma iznosi 236,1 m³/ha, a dok je kod izdanačkih

¹² Siniša Stevović, NVO „Most”, Žabljak

šuma 69,3 m³/ha¹³. Iskorištavanje ovih šuma može značajno uticati na privredni razvoj jer su one najvrijedniji resurs.

Kada se govori o uvođenju koncesija na šumu i šumsko zemljište u Federaciji BiH podijeljena su mišljenja, ovisno o tome da li se na to gleda s gledišta državnih organa ili privrednih društava koja sada obavljaju poslove gospodarenja državnim šumama. Predstavnici državnih organa mahom su za dodjelu šuma i šumskog zemljišta putem koncesija, ali uz jasne i kvalitetno urađene planske dokumenta na osnovu kojih bi se vršilo gospodarenje šumama, definirane kriterije na osnovu kojih bi se vršila dodjela koncesija, te precizno definisane mehanizme kontrole provođenja ugovora o koncesiji od strane državnih organa. Sa druge strane, predstavnici privrednih društava koja sada gospodare državnim šumama su većinom protiv dodjela šuma na koncesiju i zagovaraju zadržavanje postojećih rješenja. Kao glavni razlog zadržavanja postojećeg stanja navodi se da je gospodarenje šumom kompleksan proces i neopravdano bi bilo dati samo profitabilne elemente u koncesiju, te da bi zbog neuređenog stanja u oblasti šumarstva došlo do degradacije ovog značajnog resursa.

Donošenjem Uredbe o šumama korisnici državnih šuma su obavezani da plaćaju naknadu za njihovo korištenje u visini od 7% od ostvarenog prihoda od drveta računajući cijenu drveta na panju i prihoda ostvarenog od nedrvenih šumskih proizvoda, a ovakvo rješenje je zadržano i u prijedlogu zakona o šumama koji je izradio Savez općina i gradova Federacije BiH. Međutim, imajući u vidu da su sve pravne osobe koje obavljaju privrednu djelatnost na području Federacije BiH dužne da plaćaju naknadu za općekorisne funkcije šume (iako postoje inicijative za njeno ukidanje), te odredbe Zakona o koncesijama koje propisuju davanje šuma na koncesiju, neophodno je da se u Federaciji Bosne i Hercegovine nastavi sa donošenjem pravnog okvira za dodjelu šuma i šumskog zemljišta putem koncesija, prvenstveno kroz usvajanje novog Zakona o šumama kojim će se propisati koje će se šume davati pod koncesiju, ko će izrađivati i finansirati planske akte na osnovu kojih će se gospodariti tim šumama, kriterije koje potencionalni koncesionari moraju ispunjavati, način izbora koncesionara, način utvrđivanja koncesione naknade, ko vrši kontrolu ugovornih obaveza koncesionara, ko će vršiti izgradnju i održavanje šumskih puteva, radove na obnavljanju i uzgoju šuma, druge poslove na zaštiti šuma na koncesionom području, kao i druge bitne činjenice. Uvođenjem koncesija, odnosno kroz ostvarivanje koncesione naknade od šuma obezbijediće se stabilan izvor prihoda za finansiranje poslova od javnog interesa u sektoru šumarstva. Posebno treba istaknuti činjenicu da, prema Izvještaju Komisije za koncesije Federacije BiH, Vlada Federacije BiH, odnosno njena resorna ministarstva, nisu naplatili više od 165 miliona KM koncesionih naknada za 2008. godinu, od toga za korištenje šumskih resursa oko 14,5 miliona KM¹⁴. Prema mišljenju Predsjednika komisije za koncesije Federacije BiH, ova Komisija ne može narediti Vladi Federacije BiH da naplaćuje koncesionu naknadu, već to može uraditi samo Parlament Federacije BiH. Sva privredna društva su bila dužna da sklope koncesione ugovore i za to su imala pet godina. Ministarstva nisu radila svoj posao i Federacija BiH je za ovih četiri-pet godina oštećena za oko milijardu KM¹⁵.

Imajući u vidu sve navedeno, nameće se zaključak da je zakonom o šumama neophodno propisati dodjelu šuma putem koncesija. Koncesije na šume trebaju se dodijeljivati svim privrednim društvima registrovanim na teritoriji Federacije BiH za obavljanje poslova u

¹³ Federalna uprava za šumarstvo, Informacija o gospodarenju šumama u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2009. godini i planovi gospodarenja šumama za 2010. godinu

¹⁴ Šefik Korčić predsjednik Komisije za koncesije Federacije BiH, Intervju, Nezavisne novine Banja Luka, 23.11.2009

¹⁵ Šefik Korčić predsjednik Komisije za koncesije Federacije BiH, Intervju, Nezavisne novine Banja Luka, 23.11.2009

šumarstvu ukoliko budu ispunjavali i druge uslove propisane Zakonom o šumama. Ali, imajući prije svega u vidu značaj ovog prirodnog resursa, kao i činjenicu da na području Federacije BiH još uvijek nisu profunkcionirali pojedini državni organi nadležni za poslove šumarstva u punom kapacitetu (kantonalne uprave za šumarstvo) neophodno je, analizirajući i druge faktore koji bi mogli negativno da utiču prilikom realizacije ovih poslova na ovaj resurs, zakonom o šumama odrediti realan vremenski okvir kada će se on početi primjenjivati u pogledu dodjele koncesija. Od posebne je važnosti dalje jačanje i osposobljavanje uprave za šumarstvo kao organa koji će obavljati poslove na pripremi dodjele šuma na koncesiju i kontrolu provođenja ugovornih obaveza od strane koncesionara. Prilikom donošenja novog zakona o šumama neophodno je uvesti koncesije u sektor šumarstva, ali i ostaviti mogućnost gospodarenja šumama i na druge načine (javni pozivi, licitacije i sl.), a sve u cilju održivog gospodarenja i onim šumama koje neće biti dovoljno „atraktivne“ za buduće koncesionare. Dakle, budućim zakonom o šumama Federacije Bosne i Hercegovine neophodno je propisati da se šume dodjeljuju na gospodarenje i putem koncesije.

Provedena analiza ove aktivnosti iz djelokruga rada pokazuje da korištenje šuma i šumska zemljišta u Federaciji BiH do sada nije bilo predmetom koncesije jer dosadašnja šumarska legislativa nije to predviđala. Međutim, Zakonom o koncesijama Bosne i Hercegovine i Zakonom o koncesijama Federacije BiH propisuje se mogućnost davanja korištenja šuma i šumskog zemljišta, kao i lovstvo putem koncesija. U skladu sa ovim zakonima, Federacija BiH je nadležna za dodjelu koncesija na šumu i šumsko zemljište, dok su kantoni nadležni za dodjelu koncesija u oblasti lovstva. I pored niskog procenta povrata upitnika, jasno su podijeljena mišljenja o uvođenju koncesija na šumu i šumsko zemljište u Federaciji BiH. Predstavници državnih organa su uglavnom za dodjelu šuma i šumskog zemljišta putem koncesija, pri čemu je neophodna kvalitetna izrada planske dokumentacije za gospodarenje šumama, definisanje kriterija na osnovu kojih bi se vršila dodjela koncesija, te precizno definisanje mehanizama kontrole provođenja ugovora o koncesiji od strane državnih organa. S druge strane, predstavnici anketiranih privrednih društava koja sada koriste šume su većinom protiv dodjele šuma na koncesiju, smatrajući da bi to vodilo ka degradaciji ovog značajnog resursa. Zakonom o šumama bi trebalo propisati mogućnost davanja šuma i šumskog zemljišta na koncesije uz utvrđivanje jasnih kriterija i uslova pod kojima se mogu izdavati.

Na osnovu provedene analize zakonodavnog okvira koji se odnosi na pitanje koncesija u BiH i dobivenih stavova ispitanika po ovom pitanju, možemo zaključiti da je potrebno definisati kriterije na osnovu kojih će se odrediti koje šume i pod kojim uslovima mogu biti predmetom koncesije, što treba definisati kao strateški cilj ove studije. U tom smislu je neophodno izvršiti usklađivanje Zakona o šumama sa Zakonom o koncesijama BiH i Federacije BiH, definisanje kriterija na osnovu kojih bi se vršila dodjela šuma pod koncesije, te precizno definisanje mehanizama kontrole provođenja ugovora o koncesiji. Realizacija ovog cilja i aktivnosti koje je potrebno provesti su u nadležnosti FMPVŠ i Vlade Federacije BiH.

3.4. POKAZATELJI O PROMJENI NAMJENE IZVORNE FUNKCIJE ŠUMA U PERIODU 2000.-2009. ZA FEDERACIJU BIH

Ovu aktivnost iz djelokruga rada nije bilo moguće provesti u predviđenom roku za izradu ovoga dijela studije iz razloga što u Federaciji Bosne i Hercegovine ne postoji relevantna baza ovih podataka, niti i jedna institucija u FBiH ima relevantne podatke o ovim površinama iz dole navedenih razloga.

Zvanična baza izdvojenih šuma sa posebnom namjenom ne postoji. Federalno ministarstvo je tek u skorije vrijeme počelo voditi evidenciju o izdatim rješenjima o krčenju šuma na području Federacije i ova baza je administrativne prirode. Sve kantonalne uprave za šumarstvo nisu još uvijek uspostavljene u punom kapacitetu, niti u resornim kantonalnim ministarstvima postoji dovoljan broj stručnog osoblja za sektor šumarstva. Postupak pretvaranja šumskog zemljišta u druge namjene otpočeo je u toku rata, da bi po njegovom završetku, lokalne zajednice (općine) u dužem vremenskom periodu izdavale saglasnosti za upotrebu šumskog zemljišta u druge namjene (kamenolomi, vodovodi itd.). Odlukom Vlade Federacije BiH iz 2001. godine utvrđeno je da se i sektor šumarstva mora uključiti u davanje saglasnosti za pretvaranje šuma i šumskog zemljišta u druge namjene. Ova baza nikada nije vođena, da bi stupanjem na snagu Zakona o šumama 2002. godine bilo predviđeno da rješenja o odobrenju za krčenje šuma izdaje Federalno ministarstvo.

Izdata rješenja o krčenju šuma se vode samo u administrativnom smislu, a baza o iskrčenoj površini u ovim postupcima ne postoji, te bi se u cilju dobivanja sveobuhvatne informacije trebale sabrati pojedinačne površine koje su iskrčene po osnovu do sada izdatih rješenja. Otežavajuća je i okolnost da se u navedenim rješenjima ne određuju koordinate tačaka koje definišu iskrčene površine i njihova lokacija.

Pored toga ne postoje ni zvanične odluke o izdvajanju površina za posebne namjene, kao ni njihova stvarna površina. Mnogi sportsko-rekreacioni centri se vode u sklopu šumsko-privrednih područja i nikada zvanično nisu izdvojeni iz istih (npr. Vlašić, Prokoško jezero, Blidinje, Bjelašnica i Igman koji su uvršeni u prostorni plan po osnovu projekta ZOI 84, pri čemu su utvrđene tri faze a koje nisu u skladu sa usvojenim planom). Veliki broj bespravno zauzetih površina u dijelovima ovih centara nikada nisu snimljeni, niti je utvrđeno koliku površinu zauzimaju, naročito u dijelu Blidinja, Vlašića i Prokoškog jezera.

Veliki broj lovno gospodarskih objekata, koji su u šumi i na šumskom zemljištu se vode kao šumsko zemljište, a šumarstva i lovačke organizacije nemaju podatke o površinama. U katastrima šuma ove zauzete površine nikada nisu izdvojene, niti je određena njihova tačna površina, pripadnost katastarskoj čestici i koordinate.

U rubnim djelovima gradova veće površine šumskog zemljišta su uzurpirane od strane građana koji su izgradili stambene objekte, a zemljište se još vodi kao šumsko zemljište, te pojedini kantoni donose propise da se legalizuju ovi objekti. Primjer ove pojave je Kanton Sarajevo i grad Sarajevo, čiji se cijeli rubni dio nalazi na šumskom zemljištu.

Nikada nije provedeno formalno pravno razgraničenje poljoprivrednog od šumskog zemljišta, niti je definisano koje je to stvarno šumsko zemljište, tako da u samim urbanim zonama pojedinih gradova i općina imamo zemljište koje se vodi kao šumsko, a u stvarnosti nije, niti sliži toj namjeni.

Pored svega navedenog postoji i stalni sukob između kantonalnih uprava i preduzeća šumarstva po pitanju nadležnosti za čuvanje šuma i šumskog zemljišta i prebacivanje odgovornosti sa jednih na druge. Mnogo je faktora koji su uticali na ovakvo stanje, a najeklatantniji primjer je odredba Krivičnog zakona FBiH po kojoj se zauzimanje šumskog zemljišta ne smatra uzurpiranjem istog.

Na upit upućen resornom Federalnom ministarstvu, dobijen je odgovor da isto ne posjeduje bazu o prenamjeni izvorne funkcije šuma i šumskog zemljišta. U cilju formiranja ove baze neophodno je naložiti korisnicima šuma i šumskog zemljišta da resornom ministarstvu dostave katastar šuma sa stvarnim izmjenama, što bi bila polazna osnova za njeno uspostavljanje. U tom smislu bi Federalno ministarstvo trebalo tražiti od trenutnih korisnika šuma (šumsko-privredna društva) i kantonalnih uprava za šumarstvo, dostavu podatke o svim

površinama koje su po bilo kom osnovu prestale biti šuma i šumsko zemljište u naravi. Novim zakonskim određenjem za ovu upravnu oblast potrebno je u prelaznim i završnim odredbama, jasno definisati koja institucija će voditi ovu bazu podataka. Ukoliko prijedlog Zakona koji se trenutno nalazi u parlamentarnoj proceduri bude usvojen, bilo bi logično da ovu bazu vodi samostalna Federalna uprava za šumarstvo.

Dakle, na osnovu informacija do kojih je, kroz kontakte sa relevantnim institucijama, došao Konsultant, utvrđeno je nepostojanje sistematiziranih pokazatelja o promjeni namjene izvorne funkcije šuma u Federaciji BiH u analiziranom periodu, što se može ocijeniti kao ključni problem u realizaciji ove aktivnosti iz djelokruga rada. Iz tih razloga Konsultant predlaže da se kompletna aktivnost pretoči u Akcioni plan kojim će se precizno propisati uspostava i svi ostali aspekti (način prikupljanja informacija, sadržaj, nadležnost i sl.) neophodne baze podataka o promjeni namjene izvorne funkcije šuma u Federaciji BiH.

3.5. ANALIZA POSTOJEĆIH ZAKONSKIH RJEŠENJA U FEDERACIJI BIH I DRUGIM EVROPSKIM ZEMLJAMA SA ASPEKTA KUPOVINE ŠUMA OD STRANE PRIVATNIH LICA KAO KUPACA

U skladu sa Početnim izvještajem i predviđenom metodikom, identifikovane su interesne grupe i kreirani su odgovarajući anketni upitnici (Prilog 4). Kao zainteresirane strane prepoznati su Ministarstvo pravde Federacije BiH, udruženja privatnih vlasnika šuma, udruženja stranih investitora, Udruženje poslodavaca Federacije BiH, kantonalna ministarstva nadležna za poslove šumarstva, kantonalna šumskoprivredna društva i Federalno ministarstvo poljoprivrede vodoprivrede i šumarstva. Nažalost, zbog nedovoljnog broja prikupljenih i popunjenih upitnika od predstavnika pojedinih identifikovanih interesnih grupa, nije se moglo doći do kvalitetnih informacija za analizu ove aktivnosti iz djelokruga rada. Iz tih razloga je u cilju realizacije ove aktivnosti ali i u cilju izrade Akcionog plana, izvršena analiza postojećih zakonskih rješenja u FBiH i drugih evropskih zemalja vezanih za predmetnu problematiku. Analiza je ograničena na iskustva zemalja u regionu kada je u pitanju mogućnost prodaje (kupovine) državne šume i šumskog zemljišta i postojeću zakonsku regulativu u Federaciji BiH koja tretira ovu materiju.

Zakonom o šumama Republike Hrvatske iz 2005. godine propisano je da se šume i šumska zemljišta u vlasništvu Republike Hrvatske ne mogu otuđivati iz njenog vlasništva. Vlada Republike Hrvatske, odnosno tijelo koje ona ovlasti može pojedine šume i/ili šumska zemljišta u vlasništvu Republike Hrvatske izdvojiti iz šumskogospodarskoga područja i prenijeti pravo vlasništva na drugu pravnu ili fizičku osobu ili osnovati pravo građenja, ako za to postoji interes Republike Hrvatske (provedbe detaljnog plana uređenja, odbrane Republike Hrvatske i obilježavanja mjesta masovnih grobnica žrtava iz Domovinskog rata), a interes se utvrđuje na način i u postupku u skladu sa odredbama zakona o eksproprijaciji.

Zakonom Republike Srbije iz 2010. godine propisano je da se šume i šumsko zemljište u državnoj svojini ne mogu otuđivati, osim u slučaju komasacije. Također, ovim zakonom ostavljena je mogućnost da korisnik šume može, uz saglasnost Vlade, dio šume ili šumskog zemljišta u državnoj svojini, u kojoj ne može da se organizuje racionalno gospodarenje, da proda po tržišnim uslovima ili zamjeni za šumu ili šumsko zemljište sopstvenika šume ako su te šume izolovane, odnosno ako su enklave ili poluenklave u kompleksu šuma u državnoj svojini.

Zakonom o šumama Federacije Bosne i Hercegovine iz 2002. godine, kao i Uredbom o šumama iz 2009. godine, propisano je da su državne šume u vlasništvu Federacije BiH. Prodaja državne šume i šumskog zemljišta u Federaciji Bosne i Hercegovine regulirana je

odredbama Zakona o šumama iz 2002. godine i Pravilnika o procedurama i vremenskim ograničenjima za prodaju šume, pravu prvenstva kupovine i uslovima za zamjenu šume iz 2004. godine (koji su se prestali primjenjivati sa 27.11.2009. godine), te Uredbom o šumama iz 2009. godine. Zakonom o šumama iz 2002. godine bio je zabranjen promet državnih šuma i šumskog zemljišta, osim u postupku arondacije i komasacije kao i putem zamjene uz prethodno pribavljenu saglasnost Federalnog ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva koja se zasnivala na mišljenju Federalne i Kantonalne uprave za šumarstvo. Također, državne šume i šumsko zemljište, za koje je prethodno izdato odobrenje za krčenje, moglo se prodati drugom pravnom ili fizičkom licu u svrhu koja je u skladu sa prostornim planom bila određena odlukom Parlamenta Federacije. Ovo je bilo posebno regulirano odredbama Pravilnika o procedurama i vremenskim ograničenjima za prodaju šume, pravu prvenstva kupovine i uslovima za zamjenu šume koji je propisivao da se prodaja državne šume i šumskog zemljišta vrši direktnom prodajom pravnoj ili fizičkoj osobi, kojoj je od strane Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva odobreno krčenje šume, ako se radi o gradnji objekata stalnog karaktera koji su predviđeni važećim prostornim planom. Uredbom o šumama ne dozvoljava se promet državnih šuma i šumskog zemljišta, izuzev u svrhu arondacije i komasacije. Dakle, Uredbom o šumama više se ne dozvoljava mogućnost sticanja prava vlasništva na državnim šumama putem zamjene šumskog zemljišta, kao ni prodajom fizičkim i pravnim osobama u svrhu izgradnje objekata čija je gradnja predviđena prostornim planom koji je donio Parlament Federacije BiH.

Važno je napomenuti da je Zakonom o eksproprijaciji ("Službene novine Federacije BiH", br. 70/07 i 36/10) propisano da predmetom eksproprijacije mogu biti nekretnine u vlasništvu fizičkih i pravnih lica, pa tako predmet eksproprijacije mogu biti i nekretnine u vlasništvu Federacije BiH. Zakon propisuje da se nekretnina može eksproprijirati nakon što je, na način određen tim zakonom, utvrđen javni interes za izgradnju objekta, odnosno izvođenje drugih radova na toj nekretnini, dok izgradnja objekta, odnosno izvođenje radova mora biti u skladu sa planskim dokumentima prostornog uređenja i može se vršiti za potrebe Federacije Bosne i Hercegovine, kantona, grada, općine, javnih preduzeća i javnih ustanova, ako zakonom nije drukčije određeno. Dakle, Zakonom o eksproprijaciji dozvoljava se mogućnost stjecanja prava vlasništva na državnoj šumi ovlaštenim osobama, ali ne u svrhu posjedovanja šume, već isključivo u cilju promjene namjene zemljišta i izgradnje objekata ili izvođenja radova predviđenim planskim dokumentima prostornog uređenja.

Zakonom o politici direktnih stranih ulaganja u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", br. 17/98 i 13/03) propisano je da strani ulagači imaju ista vlasnička prava na nekretninama kao i lica koja imaju državljanstvo Bosne i Hercegovine. Strani ulagači iz jedne od država nasljednica bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, imaju takva prava pod uslovom da ulagači koji imaju državljanstvo Bosne i Hercegovine imaju ista takva prava u državi nasljednici o kojoj se radi.

Zakonom o vlasničko-pravnim odnosima iz 1998. godine ("Službene novine Federacije BiH", br. 6/98 i 29/03) predviđeno je ograničavanje ili zabrana prometa određenih stvari ako za to postoje razlozi koji se u civiliziranom društvu smatraju opravdanim.

Gledajući sa istorijskog aspekta neophodno je istaći da je dolaskom Austro-Ugarske u Bosnu i Hercegovinu 1878. godine i uspostavljanjem zemljišnih knjiga koji se zasnivaju na podacima premjera izvršenog krajem 19. vijeka, utvrđeno da se u Bosni i Hercegovini nalazi 552.000 hektara šuma u privatnom vlasništvu ili 21,6% svih šuma¹⁶, a prema podacima iz 1970.

¹⁶ Šumarska enciklopedija Zagreb, I A-G, Jugoslovenski leksikografski zavod 1980

godine ostao je isti procenat šuma u privatnom vlasništvu¹⁷. U Federaciji Bosne i Hercegovine, prema podacima Federalne uprave za šumarstvo, u državnom vlasništvu nalazi se oko 1.241.600 ha ili 81,8%, a u privatnom vlasništvu i vlasništvu drugih pravnih lica oko 277.000 ha ili 18,2% svih šuma¹⁸.

U skladu sa navedenim zakonskim rješenjima, a imajući u vidu ogroman značaj šuma i sve negativne posljedice koje bi nastupile njihovom slobodnom (nekontroliranom) prodajom, neophodno je zadržati rješenja propisana Uredbom o šumama koja nisu dozvoljavala promet državnih šuma, osim u svrhu arondacije i komasacije. Promet državnih šuma i šumskog zemljišta neophodno je da se vrši isključivo u skladu sa odredbama Zakona o eksproprijaciji, na osnovu važećih planova prostornog uređenja u čijoj izradi je neophodno da učestvuju i predstavnici državnih organa nadležnih za poslove šumarstva, kada se radi o izradi plana koji obuhvata državno šumsko zemljište.

Prema odredbama člana 51. stav 5. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske zajednice i njenih država članica s jedne strane, i Bosne i Hercegovine s druge strane, subsidijarna društva¹⁹ i podružnice društava Zajednice imat će pravo korištenja i uzimanja u najam nekretnina u Bosni i Hercegovini. Subsidijarna društva Zajednice također će imati pravo sticanja i uživanja vlasničkih prava nad nekretninama kao i društva Bosne i Hercegovine, a u pogledu javnih dobara/dobara od općeg interesa, ista prava koja uživaju društva Bosne i Hercegovine, kad su ta prava potrebna za obavljanje privrednih djelatnosti radi kojih su osnovana.

Imajući u vidu da se analize u okviru ove aktivnosti iz djelokruga rada baziraju isključivo na analizi postojećih zakonskih rješenja u Federaciji BiH i međunarodnih iskustava koja se odnose na kupovinu šume i šumskih zemljišta od strane privatnih lica, bez prikupljanja primarnih podataka (stavova ključnih interesnih grupa) putem upitnika, Konsultant predlaže da se kompletna aktivnost iz djelokruga rada pretoči u Akcioni plan i realizira uz dosljedno poštivanje metodike predviđene u Početnom izvještaju.

3.6. IDENTIFIKACIJA NIVOA UKLJUČIVANJA PRIVATNOG KAPITALA U SEKTOR ŠUMARSTVA

Za realizaciju ove aktivnosti iz djelokruga rada identifikovane su sljedeće zainteresovane strane:

- Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
- Federalna uprava za šumarstvo
- Šumarski fakultet Sarajevo
- Kantonalna ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede/sektori za šumarstvo i poljoprivredu
- Šumsko-privredna društva
- Strukovna udruženja (UŠIT i HŠD)

Nakon kreiranja odgovarajućih anketnih upitnika (Prilog 5) pristupilo se prikupljanju planiranih podataka. Odgovori na pitanja su jednim dijelom prikupljeni u neposrednom

¹⁷ Rudolf Sabadi: Kratka povijest šumoposjedničkih odnosa i šumarske politike u Hrvatskoj, 1994

¹⁸ Federalna uprava za šumarstvo, Informacija o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2009. godini i planovi gospodarenja šumama za 2010. godinu

¹⁹ "Subsidijarno društvo" (subsidijarna firma) nekog društva znači društvo koje je pod efektivnom kontrolom drugog društva – član 50. tačka b) Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju

razgovoru sa zainteresovanim stranama, dok je jedan manji dio upitnika stigao naknadno putem elektronske pošte, u skladu sa zahtjevima anketiranih zainteresovanih strana. Na osnovu izvršenih analiza dobivenih stavova doneseni su odgovarajući zaključci, odnosno realizovane planirane aktivnosti iz djelokruga rada. U općeprihvaćenom ekološkom konceptu gospodarenja šumama, koji podrazumijeva održavanje i razvoj prirodnih ili približno prirodnih šuma uz postepeno izdvajanje namjenskih šuma u zavisnosti od prirodnih uslova, ekološkog nivoa svijesti i materijalnih mogućnosti društva, te u uslovima tržišne ekonomije, presudan uticaj na organizacionu formu šumarstva imaju: (1) imperativ proizvodnje drvene mase optimalne vrijednosti i (2) unapređenje efikasnost rada i kapitala u poduzetničkom odnosu, uporedivo sa istim u režiji šumarstva. U tom kontekstu svi poslovi i radne aktivnosti ovakvog šumarstva mogu se podijeliti u dvije kategorije: kategoriju strateških aktivnosti koje se obavljaju isključivo u režiji šumarstva i kategoriju nestrategičkih aktivnosti koje obuhvataju grupu izvođačkih radova u šumarstvu. Iako među zainteresovanim stranama postoje manja neslaganja po ovom pitanju, generalno se može zaključiti sljedeće.

U kategoriju strateških aktivnosti u šumarstvu, shodno mišljenju anketiranih zainteresovanih strana, spadaju tekući poslovi upravljanja i gospodarenja šumama a to su:

- plan i analiza,
- izrada planova gospodarenja u okviru ŠGO,
- izrada godišnjih planova,
- izrada izvedbenih projekata,
- nadzor i kontrola nad izvođenjem radova,
- monitoring zdravstvenog stanja šuma,
- proizvodnja sjemenskog materijala u registrovanim sjemenskim sastojinama,
- promet i prodaja šumskim drvnim sortimentima,
- edukacija radne snage (inženjera, tehničara i dr.),
- projektovanje puteva.

U kategoriju nestrategičkih, odnosno izvođačkih aktivnosti spadaju:

- sječa stabala i izrada drvnih sortimenata,
- primicanje i privlačenje šumskih drvnih sortimenata,
- taksacioni radovi,
- poslovi kartiranja,
- izgradnja i održavanje puteva,
- pošumljavanje šumskih površina,
- sakupljanje nedrvnih šumskih proizvoda,
- lovni turizam,
- održavanje mehanizacije,
- proizvodnja sadnog materijala.

Kada je riječ o nivou uključivanja privatnog kapitala u sektor šumarstva postoji opća saglasnost svih zainteresovanih strana da je potrebno, u odgovarajućem obimu, privatizirati sve nestrategičke aktivnosti u šumarstvu, što je rezultat već istaknute veće efikasnosti rada i kapitala u poduzetničkom odnosu od iste u režiji šumarstva u uslovima tržišne ekonomije. Na osnovu provedenih analiza u okviru ove aktivnosti iz djelokruga rada može se zaključiti da se strateške aktivnosti, u koje spadaju poslovi planiranja i projektovanja, monitoringa zdravstvenog stanja, kontrole nad izvođenjem radova, prometa šumskih proizvoda, edukacije uposlenika, trebaju obavljati isključivo u režiji šumarstva. Svi izvođački radovi na realizaciji faze iskorištavanja i uzgajanja šuma, sakupljanja nedrvnih šumskih proizvoda, lovni turizam, održavanje mehanizacije i sl. spadaju u nestrategičke aktivnosti, koje bi u određenom obimu trebalo privatizirati.

3.7. UTVRĐIVANJE OBIMA PROVEDENE PRIVATIZACIJE U ŠUMARSTVU I NJENIH POZITIVNIH/NEGATIVNIH EFEKATA U CILJU UTVRĐIVANJA OPTIMALNOG PRAGA PROVEDBE PROCESA PRIVATIZACIJE NESTRATEŠKIH AKTIVNOSTI

U okviru ove radne aktivnosti, s obzirom na specifičnost analizirane problematike, kao jedina zainteresovana strana identifikovana su preduzeća (ŠPD ili JP) koja gazduju šumama Federacije BiH. Prikupljeni anketni upitnici (Prilog 6) su obrađeni, a rezultati u pogledu vrste privatiziranih aktivnosti i njihovog obima prikazani su u tabeli 7.

Tabela 7. Vrsta i obim privatiziranih aktivnosti u preduzećima šumarstva FBiH

Naziv preduzeća	Aktivnost	Obim privatizacije
Šumarstvo „Ljuta“ d.o.o. Konjic	- sječa stabala i izrada drvnih sortimenata	0 %
	- primicanja i privlačenja šumskih drvnih sortimenata	0 %
	- taksacioni radovi	-
	- poslovi kartiranja	-
	- izgradnja i održavanje puteva	0 %
	- pošumljavanje šumskih površina	0 %
	- sakupljanje nedravnih šumskih proizvoda	0 %
	- lovni turizam	-
	- održavanje mehanizacije	0 %
	- proizvodnja sadnog materijala	0 %
JP „Šume Herceg Bosne“ d.o.o. Mostar	- sječa stabala i izrada drvnih sortimenata	100 %
	- primicanja i privlačenja šumskih drvnih sortimenata	100 %
	- taksacioni radovi	100 %
	- poslovi kartiranja	-
	- izgradnja i održavanje puteva	100 %
	- pošumljavanje šumskih površina	100 %
	- sakupljanje nedravnih šumskih proizvoda	-
	- lovni turizam	-
	- održavanje mehanizacije	-
	- proizvodnja sadnog materijala	100 %
ŠPD „Prenj“ Konjic	- sječa stabala i izrada drvnih sortimenata	10 %
	- primicanja i privlačenja šumskih drvnih sortimenata	0 %
	- taksacioni radovi	-
	- poslovi kartiranja	-
	- izgradnja i održavanje puteva	0 %
	- pošumljavanje šumskih površina	0 %
	- sakupljanje nedravnih šumskih proizvoda	-
	- lovni turizam	-

	<ul style="list-style-type: none"> - održavanje mehanizacije - proizvodnja sadnog materijala 	<p>0 %</p> <p>-</p>
ŠPD ZDK Zavidovići	<ul style="list-style-type: none"> - sječa stabala i izrada drvnih sortimenata - primicanja i privlačenja šumskih drvnih sortimenata - taksacioni radovi - poslovi kartiranja - izgradnja i održavanje puteva - pošumljavanje šumskih površina - sakupljanje nedrvnih šumskih proizvoda - lovni turizam - održavanje mehanizacije - proizvodnja sadnog materijala 	<p>40 %</p> <p>50 %</p> <p>-</p> <p>-</p> <p>0 %</p> <p>0 %</p> <p>-</p> <p>-</p> <p>0 %</p> <p>-</p>
ŠPD „Srednjobosanske šume“ d.o.o Donji Vakuf	<ul style="list-style-type: none"> - sječa stabala i izrada drvnih sortimenata - primicanja i privlačenja šumskih drvnih sortimenata - taksacioni radovi - poslovi kartiranja - izgradnja i održavanje puteva - pošumljavanje šumskih površina - sakupljanje nedrvnih šumskih proizvoda - lovni turizam - održavanje mehanizacije - proizvodnja sadnog materijala 	<p>70 %</p> <p>0 %</p> <p>-</p> <p>0 %</p> <p>0 %</p> <p>0 %</p> <p>-</p> <p>-</p> <p>0 %</p> <p>-</p>
JP „Bosansko- podrinjske šume“ d.o.o Goražde	<ul style="list-style-type: none"> - sječa stabala i izrada drvnih sortimenata - primicanja i privlačenja šumskih drvnih sortimenata - taksacioni radovi - poslovi kartiranja - izgradnja i održavanje puteva - pošumljavanje šumskih površina - sakupljanje nedrvnih šumskih proizvoda - lovni turizam - održavanje mehanizacije - proizvodnja sadnog materijala 	<p>80 %</p> <p>80 %</p> <p>-</p> <p>0 %</p> <p>0 %</p> <p>0 %</p> <p>-</p> <p>-</p> <p>0 %</p> <p>-</p>
ŠGD „Hercegbosanske šume“ d.o.o Kupres	<ul style="list-style-type: none"> - sječa stabala i izrada drvnih sortimenata - primicanja i privlačenja šumskih drvnih sortimenata - taksacioni radovi - poslovi kartiranja - izgradnja i održavanje puteva - pošumljavanje šumskih površina - sakupljanje nedrvnih šumskih proizvoda 	<p>100 %</p> <p>100 %</p> <p>100</p> <p>-</p> <p>100 %</p> <p>-</p> <p>-</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - lovni turizam - održavanje mehanizacije - proizvodnja sadnog materijala 	<ul style="list-style-type: none"> - - -
JP „Unsko-sanske šume“	<ul style="list-style-type: none"> - sječa stabala i izrada drvnih sortimenata - primicanja i privlačenja šumskih drvnih sortimenata - taksacioni radovi - poslovi kartiranja - izgradnja i održavanje puteva - pošumljavanje šumskih površina - sakupljanje nedrvnih šumskih proizvoda - lovni turizam - održavanje mehanizacije - proizvodnja sadnog materijala 	<ul style="list-style-type: none"> 95 % 95 % 0 % - - - - - - 0 %
JP „Šume Tuzlanskog kantona“ d.o.o. Kladanj	<ul style="list-style-type: none"> - sječa stabala i izrada drvnih sortimenata - primicanja i privlačenja šumskih drvnih sortimenata - taksacioni radovi - poslovi kartiranja - izgradnja i održavanje puteva - pošumljavanje šumskih površina - sakupljanje nedrvnih šumskih proizvoda - lovni turizam - održavanje mehanizacije - proizvodnja sadnog materijala 	<ul style="list-style-type: none"> 50 % 50 % 80 % - - - - - - -

Kao što se vidi iz tabele, trenutno postoje velike razlike između pojedinih preduzeća koje gospodare šumama na području FBiH, kako u pogledu vrste nestrategičkih aktivnosti koje su privatizirane tako i u obimu provedene privatizacije, odnosno obimu proizvodnje koji preduzeća realizuju vlastitim sredstvima i onom koji povjeravaju privatnom poduzetništvu. S tim u vezi postoje dosta različita, po nekim pitanjima i oprečna mišljenja o pozitivnim, odnosno negativnim efektima privatizacije nestrategičkih aktivnosti. Ipak, analizirajući sve prispjele odgovore mogu se izdvojiti sljedeći bitniji zaključci:

- Kad je riječ o jediničnoj cijeni rada (KM/m³) za izvršene poslove, u ovom trenutku svakako su povoljniji privatni poduzetnici i tu je mišljenje nepodijeljeno. Ipak, naglašava se činjenica da to ni u kom slučaju ne znači da su proizvodni radnici preduzeća “manje vrijedni“, odnosno manje produktivni od radnika koji rade kod privatnih poslodavaca. Skuplji rad ovih radnika nije isključivo rezultat njihovih manjih učinaka nego postojeće organizacije preduzeća i velikih režijskih troškova (velik broj neproizvodnih i administrativnih radnika, te invalida rada).
- Sa aspekta vremena izvršenja poslova i realizacije planiranog obima proizvodnje postoji saglasnost da se uz dobro planiranje, organizaciju, nadzor nad izvođenjem radova i tzv. „penale“ za neispunjenje rokova izvršenja, mogu izbjeći sve eventualne negativne posljedice angažovanja privatnih poduzetnika u ovom pogledu. Naime, tokom proteklog perioda jedan broj većih privatnih preduzeća (ali ipak ne svi) očigledno je dostigao takav stepen tehničke opremljenosti i unutarnje organizacije rada da se na njih može u

potpunosti osloniti kada su u pitanju rokovi izvršenja i da na zadovoljavajući način izvršavaju preuzete obaveze.

- Posmatrajući segment kvaliteta izvođenja radova i negativnih efekata na tlo i sastojinu (šumskih šteta), odgovori interesnih strana u velikoj mjeri koreliraju sa stepenom provedene privatizacije u njihovim preduzećima, odnosno preduzeća koja su u potpunosti provela privatizaciju, smatraju da je u ovom pogledu rad koji obavljaju privatni poduzetnici kvalitetniji i obratno, preduzeća koja su privatizaciju provela u manjoj mjeri smatraju da je kvalitetniji rad u vlastitoj režiji.
- Analizirajući područje zaštite na radu, također se uočavaju oprečni stavovi i mišljenja pojedinih zainteresovanih strana. Ipak, opća konstatacija je da bi dosljednom primjenom zakonskih propisa (Zakona o radu, Zakona o zaštiti na radu i Pravilnika o zaštiti na radu) u svim preduzećima, položaj radnika bio praktično isti.

Na osnovu iznesenog mogu se izvesti neki bitniji pozitivni i negativni efekti provedene privatizacije u šumarstvu. Pozitivni efekti se ogledaju u sljedećem:

- Stvaranje konkurencije u obavljanju određenih aktivnosti u šumarstvu. To se odnosi kako na pojavu konkurentskih preduzeća državnim preduzećima, tako i na konkurenciju među privatnim preduzećima. Ova konkurencija u konačnici je rezultirala povećanom općom produktivnošću radnika, bar kada je riječ o poslovima sječe, izrade i privlačenja izrađenih sortimenata na kamionski put.
- Smanjivanje jedinične cijene rada u poređenju sa radom u vlastitoj režiji. Kako je to već navedeno u prethodnom poglavlju, u općeprihvaćenom ekološkom konceptu gospodarenja šumama i u uslovim tržišnog privređivanja, efikasnost rada i kapitala u poduzetničkom odnosu veća je od iste u režiji šumarskih preduzeća. Imajući u obzir procentualni udio ovih troškova (prvenstveno se misli na iskorištavanje šuma) u ukupnim troškovima poslovanja šumarskih preduzeća, ovo, dosta značajno smanjenje troškova predstavlja svakako najveći pozitivni efekat provedene privatizacije u šumarstvu.

Negativni efekti su:

- Privatni poduzetnici se uopće, pa tako i u šumarstvu, rukovode prvenstveno profitom. S tim u vezi nisu rijetki slučajevi kada se zbog procjene da je nemoguće pozitivno poslovati u određenim šumskim odjeljenjima (teški uslovi rada, male zapremine šumskih drvnih sortimenata, niska ponuđena cijena rada na natječaju) niko od izvođača ne prijavi na raspisani natječaj. Ovakve situacije rezultiraju ponavljanjem postupka natječaja, kašnjenjima u realizaciji ili zbog općih karakteristika radova u iskorištavanju šuma, neizvršenjem planiranog obima sječa, a što je nedopustivo.
- Pojedini privatni poduzetnici u cilju ostvarivanja što većeg profita vrlo često svjesno krše postojeću zakonsku regulativu koja je zastarjela (Zakon o zaštiti na radu je predratni a na njega se oslanjaju i Pravilnici o zaštiti na radu), te fizički i fiziološki iscrpljuju radnike, što rezultira smanjenjem radnog vijeka ovih radnika, povećanjem profesionalnih oboljenja, povećanjem troškova liječenja, socijalnih izdvajanja, odnosno smanjenjem opće produktivnosti društva u cjelini.

Polazeći od svega što je navedeno, **prijedlog** privatizacije nestrategičkih aktivnosti u šumarstvu FBiH bi bio sljedeći:

Izvođačke radove u nadležnosti integralnog šumarstva treba privatizirati, odnosno povjeriti privatnim poduzetnicima do nivoa od oko 70 % ukupnog obima proizvodnje. Preostalih 30 % treba ostaviti u režiji šumarskih preduzeća kao garanciju uspješne i efikasne intervencije u hitnim slučajevima (vjetrolomi, snjegolomi, itd) ali i kao garanciju objektivne mogućnosti optimalnog korištenja sopstvenih radnih kapaciteta. Pri tome je potrebno kroz programe

edukacije i obuke u preduzećima šumarstva nastojati u što je moguće većem broju u teoretskom i praktičnom smislu osposobiti tzv. „univerzalne šumarske radnike“. Pod ovim pojmom podrazumijevaju se radnici osposobljeni za obavljanje čitavog niza izvođačkih aktivnosti u šumarstvu (sječa, pošumljavanje, taksacija, postavljanje lovnih klopki itd.) i koji se prema potrebi, a u cilju optimalnog korištenja kapaciteta, raspoređuju na pojedine radne zadatke. Projektantske radove iz segmenta nestratiških aktivnosti trebalo bi u potpunosti privatizirati, naravno ukoliko za to postoje kadrovske i druge pretpostavke (projektantski biro). Sa ovim organizacijama, za razliku od izvođačkih, trebali bi se sklapati dugoročni ugovori radi mogućnosti obezbjeđenja visoko stručnog osoblja.

Rezultati analize ove aktivnosti iz djelokruga rada ukazuju na razlike između pojedinih šumsko-privrednih društava na području FBiH po pitanju obima, do sada provedene privatizacije nestratiških aktivnosti. Pozitivni efekti privatizacije iz dosadašnjih iskustava se ogledaju u stvaranju konkurencije u obavljanju određenih aktivnosti u šumarstvu i u smanjivanju jedinične cijene rada u poređenju sa radom u vlastitoj režiji. Negativni efekti privatizacije dolaze do izražaja u težim uslovima rada, pri čemu izostaje zainteresovanost izvođača, te dolazi do kašnjenja u realizaciji planiranih aktivnosti. Takođe je prisutno kršenje zastarjele zakonske regulative u oblasti zaštite na radu od strane privatnih firmi, što upućuje na potrebu regulisanja ove oblasti u skladu sa dostignutim stepenom tehnološkog razvoja. S obzirom na naprijed navedeno, smatramo da bi jedan dio nestratiških aktivnosti (oko 30%) trebalo zadržati u vlastitoj režiji šumarskih preduzeća sa potrebom uvođenja kontinuirane edukacije i obuke uposlenika, kako bi bili u stanju da obavljaju širok spektar izvođačkih aktivnosti prema ukazanoj potrebi. Dakle, izvođačke radove u nadležnosti integralnog šumarstva treba povjeriti privatnim preduzećima do nivoa od oko 70 % ukupnog obima proizvodnje. U tom smislu bi trebalo napraviti i provesti program privatizacije po svakom preduzeću pojedinačno u zavisnosti od konkretnog stanja radne snage, sredstava za rad i raspoložive mehanizacije.

3.8. FORMIRANJE BAZE PODATAKA IZVOĐAČA RADOVA U ŠUMARSTVU PO BROJU UPOSLENIH, OBIMU IZVRŠENIH RADOVA I TEHNIČKO-TEHNOLOŠKIM KAPACITETIMA

Ovu radnu aktivnost iz projektnog zadatka ekspertni tim je pokušao realizirati na dva načina. Jedan način je bio taj da se do potrebnih podataka dođe preko šumskoprivrednih društava koja u svojim evidencijama imaju odgovarajuće podatke o izvođačima radova na njihovom području (Prilog 7). Pored toga, do potrebnih podataka se pokušalo doći i preko kantonalnih uprava za šumarstvo. Nažalost, dostavljeni odnosno raspoloživi podaci, do kojih je ekspertni tim došao navedenim načinima, su veoma skromni i prema mišljenju ekspertnog tima nedovoljni i nepotpuni za formiranje adekvatne baze podataka.

S obzirom na izuzetnu važnost jedne ovakve baze podataka kada je riječ o mnogim aspektima gospodarenja šumama, ali i poteškoće koje su se pojavile kod pokušaja da se ona napravi kroz ovu studiju, smatramo da je formiranje jedne sveobuhvatne i kvalitetne baze podataka izvođača radova u šumarstvu neophodno. Ovu aktivnost je potrebno predvidjeti kao jedan od specifičnih ciljeva, gdje bi se u Akcionom planu detaljno razradila metodika prikupljanja potrebnih podataka. Navedena baza podataka sadržavala bi (minimalno) informacije navedene u tabeli 8. Ovi podaci bi se sakupljali odnosno „osvježavali“ svakih šest mjeseci, pri čemu bi nosioci aktivnosti bile kantonalne uprave, a sama baza podataka bi se nalazila u Federalnoj upravi za šumarstvo.

Tabela 8: Podaci o izvođačima radova u šumarstvu za potrebe izrade baze podataka

Naziv preduzeća				
Sjedište preduzeća				
Identifikacioni broj				
Ukupan broj uposlenih radnika				
Struktura uposlenika preduzeća po broju, radnom iskustvu i godinama starosti				
a) sjekača	b) traktorista	c) vozača	d) pomoć. radnika	e) ostalih radnika
Realizovani obim proizvodnje u protekloj godini (m ³)				
a) sječa	b) privlačenje		c) ostale aktivnosti (navesti koje)	
(m ³)	(m ³)			
Tehničko-tehnološka opremljenost				
Vrsta stroja	Brojnost (kom)	Starost (god)	Vrsta maziva (mineralno /biorazgradivo)	
Motorna pila (po tipu)				
Poljopr. i/ili adaptirani poljop. traktori (po tipu)				
Skideri (po tipu)				
Žičare (navesti tip)				
Kamioni (po tipu i nosivosti)				
Animali (po vrsti)				
Vozila za transport ljudi i/ili opreme				
Ostali strojevi (navesti vrstu stroja)				

I pored nastojanja Konsultanta da formira bazu podataka izvođača radova u šumarstvu prema broju uposlenih, obimu izvršenih radova i tehničko-tehnološkim kapacitetima u skladu sa predviđenom metodikom, prikupljeni podaci nisu bili dovoljni za njeno kompletiranje. S obzirom na važnost njenog postojanja, smatramo da je nužno uspostaviti sveobuhvatnu i kvalitetnu bazu podataka izvođača radova u šumarstvu. Podaci koje treba sadržavati takva baza, način prikupljanja potrebnih informacija, institucije koje će biti zadužene za njenu uspostavu i ažuriranje te provedbu ostalih potrebnih aktivnosti, će biti razrađeni kroz Akcioni plan u okviru definisanih specifičnih ciljeva.

3.9. MOGUĆNOSTI POKRETANJA MALOG I SREDNJEG BIZNISA U ŠUMARSTVU NA BAZI PRIVATNOG KAPITALA

S obzirom na definisani obim i karakter ove radne aktivnosti identifikovane su sljedeće zainteresovane strane:

- Šumsko-privredna društva

- Kantonalna ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede/sektori za šumarstvo i poljoprivredu
- Kantonalne uprave za šumarstvo

Pod malim i srednjim preduzećima (u daljem tekstu MSP) podrazumijevaju se preduzeća sa manje od 500 uposlenih, godišnjim prometom manjim od 38 miliona eura i u kojem druga preduzeća (koja ne spadaju u ovu kategoriju) ne posjeduju vlasnički udio veći od 33 % (Evropska komisija, 1993). Prema navedenoj definiciji gotovo sva preduzeća u BiH spadaju u mala i srednja preduzeća. Zbog toga se u većini studija koje analiziraju mala i srednja preduzeća u BiH, kao i specifičnosti BiH tržišta po pitanju male veličine preduzeća i tržišta, te značajnog stepena neformalne ekonomske aktivnosti i neregistrovane zaposlenosti, koristi kao kriterij broj zaposlenih, a na osnovu kriterija koje je definisao International Financial Cooperation (IFC) u pregledu sektora MSP. Pri tome se malim i srednjim preduzećem smatra ono koje ima do 200 radnika. Malim se preduzećima smatraju ona koja imaju od 10 do 50 radnika, srednjim preduzeća od 50 do 200 radnika, a preduzeća koja imaju od 1 do 10 radnika smatraju se mikropreduzećima.

Prema posljednjim dostupnim podacima, broj preduzeća u BiH bio je od 26 - 29 hiljada. Od tog broja, procjenjuje se da preko 97% spada u mikro, mala i srednja preduzeća. MSP u BiH čine okosnicu ekonomije, stvarajući preko 60% bruto društvenog proizvoda (BDP) i glavninu novih radnih mjesta. U većini zemalja MSP čine preko 90% od ukupnog broja preduzeća (OECD 2003). U SAD-u mala i srednja preduzeća generiraju više od 90% novih radnih mjesta (US SBA 2004). Značaj malih i srednjih preduzeća u ekonomijama u tranziciji, kakva je Bosna i Hercegovina, koje imaju visoku stopu nezaposlenosti i slab ekonomski rast, još je veći.

Nedvojbeno je da bi se u BiH i FBiH rješavanjem nekih prioritenih pitanja, odnosno problema kao što su, obezbjeđenje stimulativnog okruženja za formiranje novih preduzeća, pojednostavljanje procesa registracije preduzeća, kreiranje institucionalnog okvira za upravljanje razvojem sektora srednjih i malih preduzeća, stvorio značajan prostor za formiranje i razvoj ovog sektora.

S obzirom na površinu šuma i šumskog zemljišta, koja prema podacima zadnje inventure šuma na velikim površinama u BiH iznosi preko 55 %, šumarstvo i šumarska industrija sasvim sigurno imaju značajan potencijal za pokretanje malog i srednjeg biznisa na bazi privatnog kapitala. U šumarskom sektoru FBiH trenutno su prisutna MSP prvenstveno kao preduzeća za izvođenje radova iskorištavanja šuma (sječa i privlačenje), preduzeća koja se bave taksacionim radovima u šumarstvu, te u manjoj mjeri proizvodnjom drvenog uglja.

Na osnovu odgovora anketiranih zainteresovanih strana (Prilog 8) očigledno je da, osim navedenih, postoji čitav niz djelatnosti koja predstavljaju više nego dobru osnovu za pokretanje malog i srednjeg biznisa u šumarstvu i to:

- Turizam (ekoturizam, lovni turizam)
- Uzgoj raznih vrsta divljači
- Uzgoj riba
- Gradnja i održavanje šumskih kamionskih puteva
- Proizvodnja razne drvne galanterije
- Proizvodnja peleta i briketa
- Šumsko-uzgojni radovi (priprema zemljišta, pošumljavanje)
- Sakupljanje jestivog, ljekovitog, aromatičnog bilja, šumskih plodova i gljiva
- Sakupljanje puževa
- Pčelarstvo i proizvodnja meda

- Proizvodnja tanina
- Proizvodnja kalofonija, terpentinskog i eteričnog ulja
- Proizvodnja štapova i ručki
- Proizvodnja pletenog vrbovog namještaja i galanterije
- Proizvodnja flaširane pitke vode

Anketirane zainteresovane strane također su iskazale spremnost da u svakom mogućem i zakonski definisanom okviru pomognu formiranje i razvoj MSP u šumarstvu (savjetodavnom, edukativnom, obezbjeđenje sirovine kroz sklapanje ugovora na duži vremenski period). Neke od zainteresovanih strana su iskazale i spremnost da i finansijski podrže neki od pilot projekata pokretanja malog i srednjeg biznisa u šumarstvu na bazi privatnog kapitala, na zakonski dopušten način. Nedvojbeno je da je riječ o veoma širokom prostoru za rad, odnosno da su mogućnosti pokretanja malog i srednjeg biznisa u šumarstvu veoma velike. S obzirom na veoma složenu problematiku i potencijalno ogroman privredni značaj za Federaciju BiH, predlažemo da se mogućnosti pokretanja malog i srednjeg biznisa u šumarstvu sistematski istraže kroz sljedeće tri studije:

1. Kvantifikacija mogućnosti pokretanja malog i srednjeg biznisa u šumarstvu na bazi privatnog kapitala
2. Analiza zakonodavno-institucionalnog okvira za pokretanja malog i srednjeg biznisa u šumarstvu na bazi privatnog kapitala
3. Analiza interesa i spremnosti vlasnika privatnog kapitala (u zemlji i inostranstvu) za ulaganje (mali i srednji biznis) u šumarstvu

Na osnovu analize mogućnosti pokretanja malog i srednjeg biznisa u šumarstvu FBiH na bazi privatnog kapitala, može se zaključiti da postoji niz djelatnosti koje mogu predstavljati dobru osnovu za pokretanje malog i srednjeg biznisa u šumarstvu, pored do sada prisutnih (izvođenje radova iskorištavanja šuma, taksacioni radovi, proizvodnja drvenog uglja). S obzirom na to, a imajući u vidu značaj djelatnosti šumarstva u nacionalnoj ekonomiji, posebno u ruralnim područjima, potrebno je aktivnije promovisati mali i srednji biznis. U tom kontekstu se javlja potreba kreiranja instrumenata šumarske politike za poticanje poduzetništva, a prije svega ekonomskih, u cilju osiguranja namjenskih sredstva za pokretanje privatnog biznisa (npr. krediti pod povoljnijim uslovima), mogućnosti subvencioniranja, poreskih olakšica i sl. Važan preduslov za pokretanje malog i srednjeg biznisa u šumarstvu predstavlja izrada studija koje bi analizirale mogućnosti pokretanja malog i srednjeg biznisa u šumarstvu na bazi privatnog kapitala, zakonodavno-institucionalni okvir za pokretanja malog i srednjeg biznisa u šumarstvu na bazi privatnog kapitala i identificirale interes vlasnika privatnog kapitala za ulaganje u MSP u šumarstvu. Imajući u vidu spremnost ispitanika za podršku formiranju malih i srednjih preduzeća u šumarstvu sa više aspekata (savjetodavna, edukativna, finansijska), raspoložive potencijale i privredni značaj ovih aktivnosti u ruralnom razvoju, mogućnost pokretanja malog i srednjeg biznisa u šumarstvu na bazi privatnog kapitala u FBiH je sasvim realna i opravdana.

3.10. ANALIZA IMPLEMENTACIJE AKCIONOG PLANA ZA SUZBIJANJE ILEGALNIH AKTIVNOSTI U ŠUMARSTVU I DRVNOJ INDUSTRIJI FEDERACIJE BIH, UTVRĐIVANJE UZROKA I AKTERA NJEGOVOG NEPROVOĐENJA I PRIJEDLOG DALJIH MJERA I MEHANIZAMA NJEGOVOG REVIDIRANJA/PROVOĐENJA

Nemogućnost potpune primjene metodike predviđene Početnim izvještajem za realizaciju ove aktivnosti iz djelokruga rada i dobivanje nedovoljno kvalitetnih informacija po pitanju ove

problematike, rezultiralo je nezadovoljavajućom analizom u kojoj su u najvećoj mjeri sadržani subjektivni stavovi. Stoga Konsultat predlaže da se cjelokupna aktivnost iz djelokruga rada pretoči u Akcioni plan kojim će se precizno propisati, koje aktivnosti je neophodno dodatno provesti u cilju analize implementacije postojećeg Akcionog plana za suzbijanje ilegalnih aktivnosti u šumarstvu i drвноj industiji, iznoseći kvantitativne podatke o stepenu njegovog provođenja, razlozima zbog kojih nije implementiran, akterima i sl. U provođenju ovih aktivnosti potrebno je obavezno kontaktirati ključne nosioce ovih aktivnosti i sve interesne grupe. Na osnovu toga treba predložiti mjere za suzbijanje ilegalnih aktivnosti, odnosno mjere i mehanizme za revidiranje Akcionog plana za suzbijanje ilegalnih aktivnosti u šumarstvu i drвноj industriji FBiH.

3.11. IZRADA METODIKE ZA PROCJENU ILEGALNIH AKTIVNOSTI (PO OBIMU I VRSTI) U SEKTORU ŠUMARSTVA FEDERACIJE BIH

Konsultant se u izradi ove aktivnosti iz djelokruga rada nije pridržavao metodike predviđene u Početnom izvještaju iz objektivnih ali i subjektivnih razloga, što je rezultiralo nezadovoljavajućim kvalitetom ovog dijela Izvještaja o napretku. Smatramo da je za realizaciju ovog kompleksnog zadatka neophodno angažovati interdisciplinarni tim stručnjaka koji bi na osnovu analize postojeće metodike i iskustava drugih zemalja, mogli predložiti adekvatnu metodiku za procjenu ilegalnih aktivnosti u sektoru šumarstva FBiH. Zato se predlaže da se cjelokupna aktivnost iz djelokruga rada pretoči u Akcioni plan, kojim će se precizno propisati koje aktivnosti je neophodno dodatno provesti u cilju analize postojeće metodike procjene ilegalnih aktivnosti u sektoru šumarstva FBiH, kao i iskustva drugih zemalja po ovom pitanju. Na osnovu toga treba predložiti izradu adekvatne metodike za njihovu procjenu po obimu i vrstama ilegalnih aktivnosti u šumarstvu FBiH.

3.12. IDENTIFIKACIJA POSTOJEĆIH MEHANIZAMA I INSTITUCIONALNIH KAPACITETA ZA MEĐUSEKTORSKU, MEĐUENTITETSKU I MEĐUNARODNU SARADNJA U SEKTORU ŠUMARSTVA SA TEŽIŠTEM NA ŠUMARSKU POLITIKU I ZAKONODAVSTVO

U cilju potpune i svrsishodne obrade, a u skladu sa projektnim zadatkom, potrebno je identifikovati i izvršiti ocjenu postojećih regulatornih i strateških mehanizama međusektorske, međuentitetske i međunarodne saradnje kao i identifikaciju i ocjenu institucionalnih kapaciteta u sektoru šumarstva. S tim u vezi, zadatak je segmentiran na više zasebnih dijelova u skladu s prednje navedenim elementima.

3.12.1. Identifikacija i ocjena postojećih mehanizama i institucionalnih kapaciteta za međusektorsku saradnju

3.12.1.1. Identifikacija postojećih mehanizama za međusektorsku saradnju

Identifikacija i ocjena regulatornih mehanizama za osiguranje i promoviranje međusektorske saradnje

Sa aspekta identifikacije i ocjene regulatornih mehanizama za osiguranje i promoviranje međusektorske saradnje izvršena je identifikacija primarne zakonske legislative iz oblasti šumarstva i drugih srodnih sektorskih oblasti (u prvom redu sektora vodoprivrede,

poljoprivrede, okoliša i turizma), a nakon toga izvršena ocjena sa aspekta, da li propisuju i u kojoj mjeri, obavezu međusektorske saradnje.

Sektor šumarstva

Zakon o šumama (Službene novine Federacije BiH broj 20/02, 29/03 i 37/04)

- Član 2. Šumom se smatraju i jezera, tekuće površinske **vode** i druge površinske vode i močvare unutar šuma kojima se upravlja posebnim zakonom.
- Član 4. Uz zahtjev za dozvolu za krčenje šuma mora se podnijeti i saglasnost organa nadležnih za **zaštitu historijskog i prirodnog naslijeđa i vodoprivredu**.
- Član 13. Transportna šumska infrastruktura mora biti planirana, izgrađena i održavana tako da poštuje ekološke uslove šumskog tla, minimalno utiče na floru i faunu, šumski biodiverzitet i ekosistem u cjelini. U planiranju šumskih puteva obavezno prilagođavati iste **turističkim i rekreacionim potrebama**.
- Član 18. Kod izrade kantonalnih šumsko-razvojnih planova potrebno na vrijeme obezbijediti **praćenje izrade planova za sve** zainteresirane organizacije i pojedince, na koji način se obezbjeđuje potpuna javnost i pristup planovima.
- Član 19. Formiranje šumskogospodarskih područja zasniva se na elaboratu koji uz biološke, tehničke i ekonomske pokazatelje sadrži i **preglednu kartu** područja sa ucertanim izvorštima i vodotocima, podatke o mogućnostima korištenja sekundarnih šumskih proizvoda, lovstva, turizma, sporta i rekreacije.
- Član 20. Šumskogospodarske osnove, prostorni planovi, vodoprivredne osnove, lovno-privredne osnove, evidencije koje se vode u Zavodu za zaštitu kulturno - historijskog i prirodnog naslijeđa i federalni program upravljanja mineralnim sirovinama i **planovi upravljanja s pojedinim mineralnim sirovinama** moraju biti međusobno usklađeni.
- Član 22. Projekat za izvođenje sadrži i kartu sa ucertanim izvorima i vodotocima, ostalim objektima, procjenu **uticaja radova na okoliš** i ekonomsku analizu.
- Član 38. Ukoliko šume predstavljaju dio područja koje **je zaštićeno** u skladu s bilo kojim drugim federalnim zakonom, koji također propisuje posebni režim gospodarenja za šume, takve šume će se smatrati proglašenim šumama s posebnom namjenom.
- Član 39. Primjerak akta o proglašenju zaštitne šume dostavlja se i Zavodu za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa.
- Član 40. Za šume sa posebnom namjenom proglašavaju se šume koje imaju poseban kulturni, historijski, ekološki i prirodni značaj, nacionalni parkovi, park šume, prirodni i lovni rezervati, šume od posebnog značaja za zaštitu biodiverziteta i prirodnih staništa flore, faune i drugih organizama, šume od specijalnog značaja za pročišćavanje zraka, snabdjevanje vodom i njezin kvalitet kao i šume namjenjene za izletišta, odmor, opće obrazovanje, rekreaciju, turizam, klimatska i druga lječilišta.
- Član 43. Definiše da se pošumljavanje poljoprivrednog zemljišta može vršiti po zahtjevu vlasnika zemljišta i u skladu sa propisima o promjeni namjene korištenja **poljoprivrednog** zemljišta.
- Član 59. Propisuje da kantonalna uprava obavlja poslove usaglašavanja šumskogospodarske osnove **sa prostornim planovima**, vodoprivrednim osnovama, lovno-privrednim osnovama, evidencijama koje se vode u Zavodu za zaštitu kulturno - historijskog i prirodnog naslijeđa i federalnim programom upravljanja mineralnim sirovinama i planovima upravljanja s pojedinim mineralnim sirovinama, te izrađuje

planove za izgradnju i održavanje šumskih cesta i zaštitu izvorišta i vodotoka unutar šumskih resursa uz saglasnost nadležnog organa za poslove vodoprivrede.

- Član 66. Pored ovlaštenja i dužnosti određenih posebnim zakonom, šumarski inspektor je ovlašten i dužan da saraduje sa inspeksijskim organima iz drugih oblasti,

Uredba o šumama (Službene novine Federacije BiH broj 83/09)

- Član 2. Pod šumom se podrazumijevaju i površinske vode i močvare unutar šuma i sastojine šumskog drveća i žbunja koje su izrasle na poljoprivrednom zemljištu ako su starije od 30 godina i ako njihove krošnje pokrivaju više od 30% zemljišta.
- Član 3. Šumsko privredna osnova, prostorni plan, vodoprivredna osnova, lovno privredna osnova, evidencije koje se vode u Zavodu za zaštitu kulturno historijskog i prirodnog naslijeđa i federalni program upravljanja mineralnim resursima te planovi korištenja pojedinih mineralnih sirovina moraju biti međusobno usklađeni.
- Član 4. Usvojeni godišnji plan gospodarenja korisnik šuma je dužan u roku od 15 dana od dana usvajanja dostaviti i jedinici lokalne samouprave na čijem području će se izvoditi radovi predviđeni godišnjim planom.
- Član 6. Stabla u šumi mogu se sjeći nakon obavještanja i jedinice lokalne samouprave na čijem se području vrši sječa.
- Član 15. (1) Zaštitne šume služe za zaštitu zemljišta na strmim terenima i zemljišta podložnih erozijama, bujicama, klizištima, zaštita naselja, privrednih i drugih objekata, izvorišta, vodotoka, obale vodenih akumulacija i šume koje su podignute kao zaštitni pojasevi. Primjerak akta o proglašenju zaštitne šume obavezno se dostavlja nadležnoj instituciji za zaštitu kulturno historijskog i prirodnog naslijeđa i jedinici lokalne samouprave.
- Član 16. Šume ili njeni dijelovi koje imaju poseban kulturni, istorijski, ekološki i prirodni značaj, proglašavaju se šumama sa posebnom namjenom u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti prirode ("Službene novine Federacije BiH", broj 33/03) ili drugim propisom koji takođe propisuje poseban režim gospodarenja za šume. Zahtjev sa elaboratom za proglašenje šuma sa posebnim režimom gospodarenja obavezno sadrži i procjenu okolišnog uticaja kao i saglasnost jedinice lokalne samouprave i odgovarajuće administrativne mjere uključujući javne obavijesti i rasprave. Primjerak akta o proglašenju šuma s posebnom namjenom obavezno se dostavlja i jedinici lokalne samouprave.
- Član 18. Korisnici šuma izrađuju i sprovode planove za zaštitu šuma od požara u saradnji i sa nadležnim organom civilne zaštite.
- Član 24. Pri planiranju i izgradnji šumskih puteva potrebno se prilagoditi prirodnom okolišu te uvažavati potrebe lokalne zajednice, kao i protupožarne, turističke i rekreativne potrebe. Transportna šumska infrastruktura mora biti izgrađena, održavana i korištena na način da isključuje narušavanje ostalih funkcija šuma i šumskih zemljišta a šumski put se može graditi nakon što se pribavi i dozvola nadležnog organa.
- Član 38. Zahtjev za krčenje šuma sadrži između ostalog i izvadak iz važećeg plana prostornog uređenja, izvadak iz zemljišnih knjiga i kopiju katastarskog plana, koncesioni ugovor ako se radi o koncesiji, okolišnu saglasnost u skladu sa propisima o zaštiti okoliša, saglasnost organa nadležnog za zaštitu istorijskog i prirodnog naslijeđa, saglasnost organa nadležnog za vodoprivredu i mišljenje kantonalne uprave.

- Član 41. Na šumi i šumskom zemljištu u državnom vlasništvu može se uspostaviti pravo služnosti u svrhu izgradnje vodovoda, kanalizacije, plinovoda, električnih vodova, kao i za druge namjene ako je proglašen javni interes u skladu sa odredbama Zakona o eksproprijaciji.
- Član 43. Federalna uprava između ostalog obavlja i sljedeće poslove: Izrađuje podloge za programe razvoja šumarstva i lovstva i obezbjeđuje podatke za potrebe prostornih planova, upoznaje javnost o stanju šuma i razvoju šumarstva i izdaje prigodne stručno-popularne publikacije o stanju šuma i njihovom značaju i utvrđuje i sprovodi strategiju borbe protiv korupcije.
- Član 44. (1) Kantonalna uprava između ostalog obavlja i sljedeće poslove: Usaglašava šumsko privredne osnove sa prostornim planovima, vodoprivrednim osnovama, lovno privrednim osnovama, evidencijama koje se vode u Zavodu za zaštitu kulturno historijskog i prirodnog naslijeđa i federalnim programom upravljanja mineralnim sirovinama i planovima upravljanja s pojedinim mineralnim sirovinama, izrađuje planove za izgradnju i održavanje šumskih cesta i zaštitu izvorišta i vodotoka unutar šumskih resursa uz saglasnost nadležnog organa za poslove vodoprivrede i upoznaje javnost sa stanjem šuma i izdaje odgovarajuće stručno-popularne publikacije o stanju šuma i njihovom značaju;
- Član 50. Iz namjenskih sredstava budžeta kantona finansiraju se i poslovi očuvanja i unapređenje bioraznolikosti šumskih ekosistema.

Nacrt Zakona o šumama SOG FBiH iz 2010. godine²⁰

- Član 2. Šume i šumska zemljišta, kao dobro od općeg interesa, uživaju posebnu brigu i zaštitu Federacije, kantona i jedinica **lokalne samouprave**.
- Član 3. Šumom se smatraju i površine namjenjene rekreaciji, jezera, tekuće površinske vode i druge površinske vode i močvare unutar šuma kojima se ne upravlja posebnim zakonom.
- Član 4. Funkcije šuma su: zaštita diverziteta šumskih ekosistema, zaštita staništa, zaštita zemljišta, zaštita voda, klimatska, uključujući ulogu šuma u vezivanju ugljika iz zraka, nauka, istraživanje, obrazovanje, odbrana, zaštita naselja, objekata i infrastrukture, turizam, rekreacija, pejzažno-estetske funkcije, historijske funkcije, umjetnost, duhovno-spiritalne funkcije i unaprijeđenje kvaliteta življenja stanovništva
- Član 5. Šumarski program Federacije BiH definiše i politiku gospodarenja sa divljači orijentisanu u pravcu očuvanja i trajnosti gospodarenja šumama uključujući održavanje i unapređivanje diverziteta šumskih ekosistema.
- Član 6. Kantonalni šumskorazvojni plan uvažava i smjernice za gospodarenje **prirodnim i kulturnim nasljedom** u šumama i na šumskom zemljištu, uslove za gospodarenje vodama, kao i potrebe razvoja lokalne zajednice, a sadrži i procjenu funkcija šuma i njihov uticaj na okoliš, a prilikom izrade plana potrebno je zatražiti od svih zainteresovanih strana a posebno od zainteresiranih jedinica lokalne samouprave prijedloge i mišljenja.
- Član 8. (5) Formiranje šumsko privrednih područja zasniva se na stručnom elaboratu koji pored prijedloga sa obrazloženjem i bioloških, tehničkih i ekonomskih pokazatelja sadrži

²⁰<http://www.usitfbih.ba/dokumenti/2010/Izmjene%20i%20dopune%20teksta%20nacrta%20Zakona%20o%20sumama%20FBiH.pdf>

opšte kriterije a naročito podatke o mogućnostima korištenja nedravnih šumskih proizvoda, divljači, turizma, sporta i rekreacije.

- Član 9. Šumsko privredna osnova, prostorni plan, vodoprivredna osnova, lovno privredna osnova, evidencije koje se vode u Zavodu za zaštitu kulturno historijskog i prirodnog naslijeđa i federalni program upravljanja mineralnim resursima te planovi korištenja pojedinih mineralnih sirovina, moraju biti međusobno usklađeni.
- Član 10. Šumsko privredne osnove za sve šume donosi Federalna uprava uz pribavljeno mišljenje i zainteresiranih jedinica lokalne samouprave. Osnova na koju je data saglasnost Federalnog ministarstva smatra se usaglašenom sa dokumentima iz sektora vodoprivrede i nije ih potrebno pribavljati.
- Član 11. Šumsko privredna osnova za državne šume obavezno sadrži i stanje šuma i šumskih zemljišta u doba uređivanja uključujući i zaštićena šumska područja, objekte, rijetke vrste flore i faune, hidrološke, geomorfološke i arheološke znamenitosti kao i plan za očuvanje i unapređenje diverziteta šumskih ekosistema, ekoloških i socioloških funkcija šume.
- Član 12. (3) Saglasnost na godišnji plan realizacije šumsko privredne osnove daje Federalna uprava uz prethodno pribavljeno mišljenje jedinica lokalne samouprave na čijem području će se izvoditi radovi predviđeni godišnjim planom. Usvojeni godišnji plan realizacije šumsko privredne osnove korisnik šuma je dužan dostaviti i jedinici lokalne samouprave.
- Član 13. Pored planova, projekat za izvođenje sadrži procjenu uticaja radova na okoliš i mjere protivpožarne zaštite.
- Član 15. (1) Stabla u šumi mogu se sjeći tek poslije izvršene doznake, izrade projekta za izvođenje i obavještanja i jedinice lokalne samouprave na čijem se području vrši sječa.
- Član 26. Federalni ministar u saradnji sa federalnim ministrom trgovine donosi pravilnik kojim se propisuje način žigosanja, brojčavanja, premjeravanja, sadržaj i način izdavanja otpremnog iskaza za drvo, koje potiče iz državnih i privatnih šuma sa teritorije Federacije, kao i način vođenja evidencija, obilježavanja i izdavanja dokumentacije za drvene sortimente u unutrašnjem prometu, trgovini između trećih lica kao i prometu drvnih sortimenata iz uvoza.
- Član 27. Šume koje predstavljaju dio područja zaštićenog propisom donesenim u skladu sa drugim zakonom Federacije, koji također propisuje poseban režim gospodarenja za šume, smatraju se šumama s posebnom namjenom. Saglasnost na programe gospodarenja šumama posebne namjene na područjima zaštićenim po osnovu propisa o zaštiti prirode i okoliša daje Federalno ministarstvo na osnovu prijedloga stručne komisije uz prethodno pribavljeno mišljenje Federalnog ministarstva okoliša i turizma. Federalni ministar, u sporazumu sa **federalnim ministrom okoliša i turizma**, donosi pravilnik kojim se propisuju elementi za izradu, postupak donošenja i reviziju programa gospodarenja šumama posebne namjene.
- Član 28. Primjerak akta o proglašenju zaštitne šume obavezno se dostavlja i nadležnoj instituciji za zaštitu kulturno historijskog i prirodnog naslijeđa i jedinici lokalne samouprave.
- Član 29. Za šume sa posebnom namjenom proglašavaju se i šume unutar zaštićenih područja ili prirodnih vrijednosti zaštićene na osnovu propisa o zaštiti prirode, šume od specijalnog značaja za pročišćavanje zraka, snabdjevanje vodom i njen kvalitet, šume namjenjene za izletišta, odmor, opće obrazovanje, rekreaciju, turizam, klimatska i druga

lječilišta. Primjerak akta o proglašenju šuma s posebnom namjenom obavezno se dostavlja i nadležnoj instituciji za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa i jedinici lokalne samouprave.

- Član 30. Zahtjev sa elaboratom za proglašenje šuma sa posebnim režimom gospodarenja obavezno sadrži i procjenu okolišnog uticaja kao i saglasnost jedinice lokalne samouprave.
- Član 33. **Procjena okolišnog uticaja** je obavezna za podizanje monokultura na površini većoj od pet hektara i za prevođenje šumskog zemljišta drugoj namjeni.
- Član 34. Korisnici šuma u saradnji sa nadležnim kantonalnim ministarstvima i nadležnim **organom civilne zaštite**, izrađuju planove za zaštitu šuma od požara.
- Član 36. Paša u šumama neće se dozvoliti ako bi se time ugrozio biodiverzitet, odnosno flora, fauna i gljive zaštićene prema propisima o zaštiti prirode.
- Član 37. Federalna uprava i korisnici šuma prate zdravstveno stanja šuma i obim šteta u šumama, te o tome izvještavaju i jedinice lokalne samouprave kao i javnost.
- Član 41. Pri planiranju i izgradnji šumske infrastrukture potrebno se prilagoditi prirodnom okolišu te uvažavati potrebe lokalne zajednice, kao i protupožarne, turističke i rekreativne potrebe. Šumska infrastruktura mora biti izgrađena, održavana i korištena na način da isključuje ugrožavanje izvora **vode**, pojavu erozivnih procesa, sprječavanje režima tečenja površinskih i podzemnih voda, narušavanje ravnoteže nestabilnog tla i povećanje rizika od klizišta, uticaj na područja koja su važna za opstanak divljih životinja i biološku raznolikost, uticaj na prirodno i kulturno naslijeđe, ugrožavanje ostalih funkcija ili višenamjensku upotrebu šume. Šumski kamionski put se može graditi nakon što se između ostalog pribavi i dozvola nadležnog organa.
- Član 52. Na području jednog kantona može poslovati jedno ili više šumskoprivrednih društava (korisnik/a šuma) u skladu sa odlukama Skupštine kantona a na osnovu ekspertnog mišljenja visokoškolske naučno-istraživačke ustanove iz oblasti šumarstva. Akt o osnivanju šumsko privrednog društva donosi Skupština kantona uz prethodno pribavljeno mišljenje predstavničkog tijela zainteresiranih jedinica lokalne samouprave.
- Član 55. Po jedan primjerak izrađenog katastra šuma za teritoriju Federacije BiH, Federalna uprava dostavlja i Savezu općina i gradova Federacije BiH.
- Član 61. Krčenje šume, odnosno promjena namjene šumskog zemljišta, može se dozvoliti samo ako se radi o izgradnji objekata planiranih važećim **planom prostornog uređenja** u slučajevima kada se time postižu veće trajne koristi i ako neće biti štetnih posljedica za okoliš. Zahtjev za krčenje šuma, odnosno promjenu namjene šumskog zemljišta, sadrži između ostalog i okolišnu saglasnost u skladu sa propisima o zaštiti okoliša, saglasnost organa nadležnog za zaštitu istorijskog i prirodnog naslijeđa i saglasnost organa nadležnog za vodoprivredu.
- Član 63. Federalno ministarstvo može pojedina šumska zemljišta ugovorom davati u zakup uz prethodno pribavljeno mišljenje od Federalne uprave i zainteresovane jedinice lokalne samouprave. Prije sklapanja ugovora o zakupu šumskog zemljišta potrebno je pribaviti mišljenje Federalnog pravobranilaštva / Federalnog pravobraniteljstva.
- Član 64. Na šumi i šumskom zemljištu u državnom vlasništvu može se uspostaviti pravo služnosti u svrhu izgradnje vodovoda, kanalizacije, plinovoda, električnih vodova, kao i za druge namjene ako je proglašen javni interes u skladu sa odredbama Zakona o eksproprijaciji.

- Član 66. Federalna uprava između ostalog obavlja i poslove informisanja i upoznaja javnosti o stanju šuma i razvoju šumarstva, te utvrđuje i provodi plan borbe protiv korupcije u okviru nacionalne strategije.
- Član 71. Kontrolu obračuna i uplate naknade za općekorisne funkcije šuma vrše Porezna uprava i šumarska inspekcija.
- Član 80. Pored ovlaštenja i dužnosti određenih zakonom o inspekcijama, šumarski inspektor je ovlašten i dužan da saraduje sa inspekcijским organima iz drugih oblasti kao i pravosudnim organima i organima policije.

Sektor vodoprivrede

Zakon o vodama (Službene novine Federacije BiH broj 70/06)

- Član 2. Svrha ovog zakona je osiguranje upravljanja vodama s ciljem zaštite ekosistema.
- Član 12. Na vodnom dobru nije dozvoljeno izvoditi zahvate, osim. Zahvata koji se odnose na zaštitu prirode.
- Član 65. Zaštićena područja su i područja namijenjena zaštiti staništa biljnih i životinjskih vrsta ili akvatičnih vrsta u kojima je održavanje ili poboljšanje stanja voda bitan uslov za njihov opstanak i reprodukciju.
- Član 96. Zabranjeno je, bez pismene saglasnosti nadležnog organa za vode u inundacionom području saditi drveće i grmlje, sjeći drveće i krčiti rastinje.
- Član 97. Na **erozivnom području** je zabranjeno krčenje šumskih površina koje sprečavaju klizanje zemljišta i snježne naslage, izravnavaju protoke ili na drugi način štite nizvodna područja od štetnih uticaja erozije.
- Član 109. Prethodna vodna saglasnost, vodna saglasnost i vodna dozvola se moraju pribaviti, bez obzira na njihove uticaje, za izgradnju saobraćajnica (putnih i željezničkih), uključujući i **šumske** puteve.
- Član 172. Posebna **vodna naknada** za zaštitu od poplava ne plaća se za poljoprivredno i šumsko zemljište, ukoliko je vlasnik zemljišta roditelj, supružnik ili maloljetno djetelo poginulog branioca, kao i fizičko lice koje je u stanju socijalne potrebe, ukoliko to zemljište nije dato u zakup drugom fizičkom ili pravnom licu, o čemu odlučuje federalni organ nadležan za utvrđivanje poreznih obaveza.

Sektor poljoprivrede

Zakon o poljoprivrednom zemljištu (Službene novine Federacije BiH broj 52/09)

- Član 5. Šumsko, građevinsko i/ili drugo nepoljoprivredno zemljište nakon privođenja kulturi, odnosno poljoprivrednoj proizvodnji, smatraju se poljoprivrednim i uvrštavaju se u jednu od kategorija poljoprivrednog zemljišta.
- Član 8. Degradacija predstavlja poseban oblik oštećenja zemljišta, a manifestira se kroz kvarenje strukture, zbijanje i odnošenje površinskom erozijom plodnog sloja tla uslijed nepravilne obrade, neadekvatnog načina korištenja i **gole sječe**.
- Član 21. Trajna promjena namjene poljoprivrednog zemljišta podrazumijeva svako korištenje poljoprivrednog zemljišta između ostalog i za izgradnju saobraćajnica, pošumljavanje ili izvođenje drugih radova ili određenih agrotehničkih mjera npr. sadnja i održavanje vjetrozaštitnih pojasa i drugo.

- Član 39. Dugoročnim programom korištenja zemljišta, a na kojima nije moguće organizirati poljoprivrednu proizvodnju, mogu se ustupiti općini radi njihovog korištenja za pošumljavanje ili druge namjene.
- Član 82. Pod agrotehničkim mjerama između ostalih smatra se sadnja i održavanje **vjetrozaštitnih pojasa**.

Zakon o poljoprivredi (Službene novine Federacije BiH broj 88/07) i Zakon o izmjenama i dopunama zakona o poljoprivredi (Službene novine Federacije BiH 4/10)

Ovi zakoni na poseban način ne tretiraju sektor šumarstva niti propisuju posebne obaveze i regulatorne mehanizme za međusektorsku usklađenost.

Sektor okoliša i turizma

Zakon o zaštiti okoliša (Službene novine Federacije BiH broj 33/03)

Zakon na poseban način ne tretira sektor šumarstva niti propisuje obaveze i regulatorne mehanizme za međusektorsku saradnju i usklađenost.

Zakon o fondu za zaštitu okoliša (Službene novine Federacije BiH broj 33/03)

Zakon na poseban način ne tretira sektor šumarstva niti propisuje obaveze i regulatorne mehanizme za međusektorsku saradnju i usklađenost.

Zakon o zaštiti prirode (Službene novine Federacije BiH broj 33/03)

- Član 3. Odredbe ovog zakona i zakona o zaštiti okoliša primjenjuju se i na zaštitu voda, zraka, zemljišta, **šuma** i drugih dijelova prirode ukoliko to nije regulirano posebnim zakonima.
- Član 29. Zaštićeni pejzaž utvrđuje se između ostalog i sa ciljem održavanja usklađenosti međusobnog djelovanja prirode i kulture putem zaštite kopnenog pejzaža i tradicionalnog korištenja zemljišta, održavanja srodnih vrsta i ekosistema, omogućavanja benificija kroz osiguranje prirodnih izvora kao što su **šume**.
- Član 30. Nadležni organi za podnošenje prijedloga za proglašenje područja zaštićenim dužni su obavijestiti vlasnika/korisnika područja o pokretanju postupka za proglašenje u roku od jedne godine radi privremene zaštite područja.
- Član 37. **Zabranjeno** je **unošenje** novih ili nestalih **biljnih** i životinjskih vrsta koje ne potiču sa teritorije Bosne i Hercegovine.

Analizirajući regulatorne mehanizme za osiguranje i promoviranje međusektorske saradnje i pri tome tretirajući međusobno srodne sektorske oblasti (vodoprivrede, poljoprivrede, okoliša i turizma) može se konstatovati sljedeće:

- Međusektorska usklađenost regulatornih mehanizama je nedovoljna što ukazuje da je u narednom periodu potrebno putem sektorskih regulatornih mehanizama (zakona i podzakonskih akata) potpunije i svrsishodnije osigurati međusektorsku saradnju.
- Regulatorni mehanizmi šumarskog sektora za razliku od ostalih čine šumarski sektor otvorenijim prema drugim sektorima.

Identifikacija i ocjena strateških mehanizama za osiguranje i promoviranje međusektorske saradnje

Strategija upravljanja vodama Federacije Bosne i Hercegovine 2010.-2022.²¹

Navedeni strateški dokument definiše stanje voda, stanje u području upravljanja vodama, ciljeve upravljanja vodama i mjere i plan realiziranja mjera za dostizanje ciljeva upravljanja vodama. Veoma značajan segment pomenute strategije čine strateški i operativni ciljevi koji su definirani prema oblastima: pravni, ekonomski, institucionalni okvir, korištenje voda, zaštita voda i zaštita od voda. Neki od strateških i operativnih ciljeva strategije upravljanja vodama Federacije Bosne i Hercegovine koji na određen način tretiraju i uključuju šumarski sektor u provedbu definisanih ciljeva su:

- Strateški cilj 8. Postizanje i održavanje dobrog stanja površinskih i podzemnih voda radi zaštite akvatične flore i faune i potreba korisnika voda, gdje je definisan operativni cilj 20. smanjenje zagađenja od aktivnosti vezanih za **upravljanje šumama**, a u okviru ovog cilja propisuju se sljedeće mjere: Učestvovanje u donošenju šumsko-privrednih osnova kao planskih dokumenata koji u sebi sadrže i način korištenja šumskih resursa/prostora na područjima gdje postoji zajednički interes korisnika voda i organa koji gazduju šumama i provođenje multidisciplinarnih istraživanja radi utvrđivanja **uticaja vezanih za upravljanje šumama na kvalitativno- kvantitativni režim voda**.
- Strateški cilj 9. Smanjenje rizika pri ekstremnim hidrološkim pojavama, gdje je definisan operativni cilj 24. obnova i sanacija postojećih, te izgradnja i održavanje sistema zaštitnih vodnih objekata u cilju povećanja stepena sigurnosti odbrane od poplava, a u okviru istog definisane mjere koje preciziraju da bi se prirodne močvare i poplavne površine trebale sačuvati (po mogućnosti i proširiti), **šumske površine** (kao retardacione površine) održavati i povećavati (**pošumljavati**), a posebnu pažnju posvetiti brdskom dijelu sliva gdje je bujična erozija izražena. Zaštitu obala vodotoka (ukoliko postoji mogućnost) treba rješavati **vegetacijom**. Kod operativnog cilja 26. smanjenje erozije definisane su mjere, a u okviru općih protiverozionih mjera precizirane su legislativne mjere, izrada katastra stanja erozije, praćenje erozionih procesa, edukacija stanovništva, integriranje problematike zaštite od erozije u: prostorne planove, u šumske osnove i naravno, plansku dokumentaciju sektora voda.

Srednjoročna strategija razvitka poljoprivrednog sektora u Federaciji BiH (2006. - 2010.)²²

Srednjoročna strategija razvitka poljoprivrednog sektora u Federaciji BiH (2006.-2010.) sa aspekta šumarstva i šumarskog sektora, između ostalog tretira i sljedeće:

- U ciljevima poljoprivredne politike koji se odnose na generalne razvojne ciljeve definisano je da je neophodno čuvati i racionalno koristiti zemlju, vodu, gene i zrak, kao dragocjene prirodne resurse domaćeg ozračja. Povećati održivi ekonomski kapacitet poljoprivrednog i **šumskog** zemljišta, te mirujućih vodnih površina i vodotokova.
- U poglavlju razvitak poljoprivredne proizvodnje, dijelu koji se odnosi na **ljekovito i aromatično** bilje, pravcima razvitka definisano je da se eksploatiranje ljekovitog bilja u prirodi treba staviti pod znanstveni i stručni nadzor i ujediniti ga sa njegovim plantažnim uzgojem.

Strategija zaštite okoliša Federacije Bosne i Hercegovine 2008.-2018.²³

²¹ http://www.voda.ba/doc/SUV_FBiH_Prijedlog.pdf

²² <http://fmpvs.gov.ba>

Strategija zaštite okoliša Federacije Bosne i Hercegovine 2008.-2018. definiše načela i smjernice zaštite okoliša, stanje okoliša u FBiH, ciljeve i mjere i akcioni plan zaštite okoliša. Pojedini segmenti strategije koji na direktan ili indirektan način tretiraju sektor šumarstva su:

- Poglavlje stanje okoliša u Federaciji BiH, a koje se odnosi na upravljanje otpadom, definiše da oko 376.400 m³/god. **otpada od iskorištavanja šuma**, a koji je **biorazgradiv** ostaje u šumi.
- Strateški cilj decentralizirana i efikasna okolišna administracija sposobna odgovoriti zahtjevima za članstvom u EU, odnosno operativni cilj uspostava međusektorske saradnje i saradnje ministarstava koja se bave segmentima okoliša sa Vladinim Federalnim zavodima i upravama obavezuje i pruža mogućnost strateške međusektorske saradnje, pa između ostalog i sa **šumarskim sektorom**.
- Strateškim ciljem održiva upotreba prirodnih resursa, a putem operativnog cilja uspostava intersektorskog pristupa u upravljanju biodiverzitetom i geodiverzitetom FBiH iz razloga što postojeće ustrojstvo državne uprave na entitetskom nivou ne pruža dovoljnu konzistentnost u funkcionalnoj povezanosti kako unutar pojedinih sektora, tako i u okviru samog sektora, naprimjer, **šumarstva**, poljoprivrede, vodoprivrede, prostornog planiranja, obrazovanja, kulture, zdravstva, ekonomije itd. Operativnim ciljem se predviđa provedba mjera u cilju razvoja uputstava za korištenje bioloških, geoloških, šumskih, vodnih i ostalih prirodnih resursa u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode, Direktivom o staništima i Direktivom o očuvanju divljih ptica, kao i revizija Zakona o šumama FBiH, Zakona o lovstvu, Zakona o slatkovodnom ribarstvu, Zakona o poljoprivrednom zemljištu i Zakona o rudarstvu.
- Strateškim ciljem stvaranja osnove za skladan i prostorno uravnotežen socio-ekonomski razvoj, odnosno operativnim ciljem razvoja jačanja ruralnih oblasti, definisana je mjera **promocije održivog upravljanja šumama**. Ovom mjerom potencira se proces certifikacije prema internacionalnim standardima održivog upravljanja šumama.
- Strateškim ciljem koji predviđa smanjenje rizika po okoliš i zdravlje ljudi i uspostava prioritetne infrastrukture za integralno upravljanje otpadom definisan je i operativni cilj koji se odnosi na **upravljanje otpadom** u poljoprivrednoj proizvodnji i **šumarstvu**. Pored navedenog operativnog cilja definisani su i operativni ciljevi koji se odnose na smanjenje količina nastalog biorazgradivog i drugog otpada u poljoprivredi i šumarstvu, kao i smanjena količina nastalog otpada od opasnih materija u poljoprivredi i šumarstvu.

Šumarski program Federacije Bosne i Hercegovine (nacrt dokumenta)²⁴

Osiguranje međusektorske saradnje nacrtom dokumenta osigurano je između ostalog osnovnim principima, tematskim cjelinama i strukturom studija za izradu Šumarskog programa.

Osnovni principi osiguravaju entitetski (nacionalni) suverenitet i vođstvo, održivi razvoj šuma i šumarstva, partnerstvo, sudjelovanje i transparentnost, cjeloviti i **intersektorski pristup**, dugoročni, kontinuirani i neprekidan proces, izgradnja kapaciteta, podizanje svjesnosti, nacionalne političke obaveze, političke i institucionalne reforme i konzistentnost sa nacionalnim okvirom za planiranje i globalnim međunarodnim inicijativama.

²³ <http://www.okolis.ba/download/Federalna%20strategija%20zastite%20okolisa%20-%20finalni%20nacrt.pdf>

²⁴ http://fimpvs.gov.ba/texts/239_168_b.pdf

Tematske cjeline takođe osiguravaju međusektorsku saradnju pošto iste direktno definišu institucionalni okvir šumarskog sektora, održivo gospodarenje šumskim ekosistemima, socio-ekonomske aspekte gospodarenja šumskim resursima, odnose šumarstva i drvno-prerađivačke industrije, nedrvne šumske proizvode i usluge, zaštitu okoline i prostorno planiranje, šume i klimatske promjene, obrazovanje, istraživanje i razvoj u šumarstvu, informisanje, komunikacija i odnosi sa javnošću. Ukupan broj od 22 studije za izradu Šumarskog programa i struktura istih, od kojih su neke u direktnoj vezi sa drugim sektorima, ukazuje na međusektorsku saradnju i otvorenost šumarskog sektora.

Analizirajući strateške mehanizme za osiguranje i promoviranje međusektorske saradnje i pri tome tretirajući međusobno srodne sektorske oblasti (vodoprivrede, poljoprivrede, okoliša i turizma) može se konstatovati sljedeće:

- Međusektorska usklađenost strateških dokumenata (za razliku od regulatornih) je na zadovoljavajućem nivou, što ukazuje da sektorske strategije na zadovoljavajući način tretiraju oblast šumarstva i definišu međusobnu sektorsku saradnju.
- Na međusektorsku saradnju putem definisanih strateških mehanizama posebno ukazuje Strategija zaštite okoliša Federacije Bosne i Hercegovine 2008.-2018., a cijenimo da je to iz razloga što su sastavni dijelovi navedene strategije i strategije zaštite prirode, zraka, upravljanja otpadom i zaštita voda, odnosno upravljanja vodama.

3.12.1.2. Identifikacija i ocjena postojećih institucionalnih kapaciteta za međusektorsku saradnju

Sa aspekta identifikacije institucionalnih kapaciteta za međusektorsku saradnju navodimo institucionalna tijela (sektore, odsjeke, službe) unutar relevantnih ministarstava kojima je u nadležnosti provođenje aktivnosti na međusektorskom usklađivanju i saradnji kako slijedi:

- **Sektor šumarstva;** krovna institucija Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva na nivou entiteta Federacije BiH, kao i nadležna resorna kantonalna ministarstva. U okviru FMPVŠ postoji zaseban sektor šumarstva i Federalna uprava za šumarstvo. Unutar Sektora šumarstva su Odsjek za gospodarenje šumama i Odsjek za zaštitu šuma i provođenje međunarodnih obaveza u šumarstvu. Unutar resornih kantonalnih ministarstava uglavnom postoje zasebni sektori za šumarstvo.
- **Sektor vodoprivrede;** krovna institucija Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva na nivou entiteta Federacije BiH, kao i nadležna resorna kantonalna ministarstva. U sastavu FMPVŠ postoji Sektor za vodoprivredu, a u sastavu istog Odsjek za upravljanje vodama i Odsjek za razvojne projekte u oblasti voda.
- **Sektor poljoprivrede;** krovna institucija Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva na nivou entiteta Federacije BiH, kao i nadležna resorna kantonalna ministarstva. U sastavu FMPVŠ postoje zasebni sektori i to Sektor za poljoprivredu (Odsjek za biljnu proizvodnju, Odsjek za stočarsku proizvodnju i Odsjek za stručno-savjetodavne službe) i Sektor za poljoprivrednu politiku i međunarodnu saradnju (Odsjek za poljoprivrednu politiku, Odsjek za međunarodnu saradnju, Odsjek za poljoprivredno zemljište i Odsjek za ruralni razvoj).
- **Sektor okoliša i turizma;** krovna institucija Federalno ministarstvo okoliša i turizma na nivou entiteta Federacije BiH, kao i nadležna resorna kantonalna ministarstva. Unutar istog postoji pet sektora sa pripadajućim odsjecima i to: Sektor okoliša (Odsjek za strateške i planske dokumente okoliša, Odsjek za očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti, Odsjek za zaštitu prirodnih vrijednosti (dobara) i eko-turizam i Odsjek za zaštitu zraka, vode, tla i upravljanje otpadom), Sektor za okolinske dozvole (Odsjek za

procjenu utjecaja na okoliš, Odsjek za okolinske dozvole i sprječavanja nesreća velikih razmjera i Odsjek za registre zagađivača, informiranje i obuku), Sektor za turizam i ugostiteljstvo (Odsjek za turizam i Odsjek za ugostiteljstvo) i Sektor za pravne, financijske i opće poslove (Odsjek za pravne poslove, Odsjek za financijske poslove i pisarnica).

Sa aspekta ocjene institucionalnih kapaciteta za međusektorsku saradnju može se konstatovati da su postojećom sistematizacijom i ustrojstvom nadležnih institucija u dovoljnoj mjeri ustrojeni institucionalni kapaciteti (sektori, odsjeci i dr.) neophodni za međusektorsku saradnju ali između institucionalnih sektorskih kapaciteta nisu razvijeni međusektorski odnosi i potrebni nivo saradnje.

3.12.2. Identifikacija i ocjena postojećih mehanizama i institucionalnih kapaciteta za međuentitetsku saradnju

3.12.2.1. Identifikacija postojećih mehanizama za međuentitetsku saradnju

Identifikacija i ocjena regulatornih mehanizama za osiguranje i promoviranje međuentitetske saradnje

Sa aspekta regulatornih mehanizama za međuentitetsku saradnju analizirani su entitetski zakoni o šumama i određeni podzakonski akti kako slijedi.

Zakon o šumama FBiH (Službene novine Federacije BiH broj 20/02, 29/03 i 37/04)

- Član 17. Šumarski program Federacije će poštujući međunarodne dogovore i obaveze definirati opštu politiku šumarstva i politiku gospodarenja sa divljači na području Federacije orijentiranu u pravcu očuvanja i trajnosti gospodarenja šumama, uključujući održavanje i unapređivanje biodiverziteta u šumama i na šumskom zemljištu. Opšti dio entitetskih programa će se uskladiti na nivou Bosne i Hercegovine i obuhvatit će standarde za trajno gospodarenje šumama, koji će poslužiti za certificiranje šumskih resursa u Bosni i Hercegovini.
- Član 18. Kantonalni šumsko-razvojni planovi će se zasnivati na istim standardima za cijelu Bosnu i Hercegovinu, što će se postići međuentitetskom saradnjom, uzimajući u obzir zajednički koncept i definicije međunarodnih organizacija. Za sve zainteresirane organizacije i pojedince potrebno je na vrijeme obezbijediti praćenje izrade planova, na koji način se obezbjeđuje potpuna javnost i pristup planovima.
- Član 57. Federalna uprava razvija međuentitetsku saradnju iz oblasti šumarstva i lovstva, sprovodi i primjenjuje međunarodne konvencije i standarde iz oblasti šumarstva i lovstva.
- Uredba o šumama koja je trenutno na snazi kao i nacrt Zakona o šumama takođe definišu obaveze usklađivanja i međuentitetske saradnje.

Zakon o šumama RS (Službeni glasnik RS broj 75/08)

Zakon o šumama entiteta RS na poseban način ne tretira međuentitetsku saradnju, niti propisuje obebeze i regulatorne mehanizme za međuentitetsku saradnju i usklađenost.

Pravilnici o elementima za izradu šumskoprivrednih osnova u entitetima FBiH i RS²⁵

²⁵ Službene novine Federacije BiH broj 60/02, <http://www.sumaplan.com/zakonodavstvo/pravilnicirs/Pravilnik-o-elementima-i-sadrzaju-sumskoprivrednih-osnova.pdf>

Entitetskim pravilnicima o elementima za izradu šumskoprivrednih osnova, a koji su proistekli po osnovu primarnih zakonskih odredbi (zakona o šumama) na istim ili sličnim osnovama definisana je i metodika rada kod izrade šumskoprivrednih osnova (formiranje gazdinskih klasa, prikupljanje i obrada podataka, izrada planova i dr.), prikaz klasifikacijskih i uređajnih jedinica i dr. Navedeno upućuje da je gospodarenje šumama u entitetima BiH zasnovano na **sličnim stručnim principima**.

U kontekstu ocjene regulatornih mehanizama sa aspekta osiguranja i promovisanja međuentitetske saradnje može se konstatovati da isti djelimično (jednostrano) obavezuju na međuentitetsku saradnju, ali iako postoje neke od fundamentalnih razlika među entitetskim zakonima neki od podzakonskih akata (npr. Pravilnici o elementima za izradu šumskoprivrednih osnova) ukazuju i definišu na iste ili slične stručne principe kod gospodarenja šumama.

Identifikacija i ocjena strateških mehanizama za osiguranje i promoviranje međuentitetske saradnje

U smislu strateških mehanizama za međuentitetsku saradnju analizirani su neki od strateških dokumenata, kako na entitetskom, tako i državnom nivou.

Strategija razvoja šumarstva Republike Srpske (2010.-2020.) (Prijedlog nacrt)²⁶

Strategija razvoja šumarstva Republike Srpske (2010.-2020.) definiše stanje šuma i šumarstva i ključne probleme šumarskog sektora, osnovne principe šumarskog sektora, strateške ciljeve i smjernice i instrumente podrške implementaciji strategije. Pojedini segmenti strategije koji na direktan ili indirektan način tretiraju međuentitetsku saradnju su:

- Poglavlje prikaz stanja šuma i šumarstva i ključnih problema šumarskog sektora (podpoglavlje 2.13., Međunarodna i regionalna saradnja u šumarstvu) ukazuje na načine i moduse saradnje entitetskih institucija sa međunarodnim, kao i regionalnim institucijama u okruženju.
- Poglavlje instrumenti podrške implementaciji strategije (potpoglavlje instrumenti saradnje i komunikacije) definiše međunarodnu i regionalnu saradnju putem instrumenata podrške i ključnih aktera u procesu.

Šumarski program FBiH (Nacrt dokumenta)²⁷

Šumarski program FBiH utvrđenim principima, prijedlogom tematskih cjelina i studija ukazuje na značaj i obavezuje na međunarodnu i međuentitetsku saradnju.

Srednjoročna strategija razvoja Bosne i Hercegovine (PRSP) 2004.-2007.²⁸

Srednjoročna strategija razvoja Bosne i Hercegovine (PRSP) sektorskim prioritetima (poglavlje V.5) definiše prioritete u sektoru šumarstva, a putem ciljeva reforme u sektoru, pravnim i institucionalnim okvirom kao i šumarskim razvojnim prioritetima, ukazuje na potrebu međuentitetske saradnje.

Akcioni plan za zaštitu okoliša BiH (NEAP)²⁹

²⁶ http://www.urbano-zelenilo.org/wp-content/uploads/Strategija_razvoja_sumarstva_RS_2010-2020.pdf

²⁷ http://fmpvs.gov.ba/texts/239_168_b.pdf

²⁸ <http://www.fmksa.com/kultura/legislativa/bih/31.pdf>

Akcioni plan zaštite okoliša BiH poglavljem 5.(stanje okoliša) tretira upravljanje šumama (stanje na području, identifikacija i analiza problema, ciljevi i mjere) ukazuje na potrebu koordinacije i međuentitetske saradnje, a i sama koordinacija procesa izrade dokumenta (NEAP-a) vođena je putem Direktorata sastavljenog od po jednog predstavnika iz oba entiteta BiH, sa dvije potkancelarije u nadležnim entitetskim Ministarstvima u Sarajevu i Banja Luci.

Strategija Bosne i Hercegovine sa akcionim planom za zaštitu biološke i pejzažne raznolikosti (NBSAP BiH 2008.-2015.) Nacrt³⁰

Strategija Bosne i Hercegovine sa akcionim planom za zaštitu biološke i pejzažne raznolikosti definiše procjenu stanja i stepena biološke raznolikosti, prostornu distribuciju bioloških resursa i identifikovane postojeće i potencijalne negativne uticaje. Strateškim pravcima i akcionim planom uključuje nadležne entitetske institucije na realizaciju mjera i međusobnu saradnju.

Analizom navedenih strateških dokumenata (entitetskih i državnih) može se zaključiti da isti u dovoljnoj mjeri ukazuju i obavezuju na međuentitetsku saradnju.

Identifikacija i ocjena ostalih mehanizama za osiguranje i promoviranje međuentitetske saradnje

Jedinstvena metodologija inventure šuma na velikim površinama u BiH

Jedinstvena metodologija inventure šuma na velikim površinama u BiH koja je u zajedničkim aktivnostima nadležnih entitetskih institucija dizajnirana i usvojena kao jedinstvena metodologija za cijelu teritoriju BiH, ukazuje na potrebu i praktične mogućnosti realizacije međuentitetske saradnje u BiH.

Akcioni plan za suzbijanje nezakonitih aktivnosti u sektoru šumarstva i drvne industrije u Bosni i Hercegovini

Akcioni plan za suzbijanje nezakonitih aktivnosti u sektoru šumarstva i drvne industrije u Bosni i Hercegovini ukazuje na potrebu međuentitetske saradnje i djelovanja u provođenju mjera i aktivnosti na suzbijanju nezakonitosti u sektoru šumarstva i drvne industrije.

Državni standardi za održivo upravljanje šumama i certifikaciju šuma³¹

Državni standardi za održivo upravljanje šumama i certifikaciju šuma ukazuju na potrebu međuentitetske saradnje i isti čine jedan od mehanizama za razvijanje i unapređenje međuentitetske saradnje, bez obzira na postojeće zakonske entitetske okvire i dokumente, koji na različite načine ukazuju i obavezuju na međuentitetsku saradnju.

Uputstvo za izdvajanje šuma visoke zaštitne vrijednosti u BiH (HCVF)³²

Razvijeni koncept šuma visoke zaštitne vrijednosti u BiH putem integralnog okvira na nivou BiH za utvrđivanje, identifikaciju i gospodarenje vrhunskim socijalnim i ekonomskim karakteristikama, upućuje i obavezuje na međuentitetsku saradnju.

²⁹http://www.mvteo.gov.ba/org_struktura/sektor_prirodni_resursi/odjel_zastita_okolisa/Strategije_u_BiH/BiH/?id=2324

³⁰ (<http://www.fmoit.gov.ba/ba/page/63/bh-chm>)

³¹ Projekat razvoja šumarstva i konzervacije (FDCP), Razvoj državnih standarda za održivo upravljanje šumama i certifikaciju šuma, završni izvještaj, Konzorcium Savor Indufor-CETEOR

³² Projekat razvoja i očuvanja šuma (FDCP), Šume visoke zaštitne vrijednosti u Bosni i Hercegovini, vrednovanje i izdvajanje

Analizom ostalih mehanizama za osiguranje i promovisanje međuentitetske saradnje može se konstatovati da isti ukazuju na potrebu i obavezuju na međuentitetsku saradnju.

3.12.2.2. Identifikacija i ocjena postojećih institucionalnih kapaciteta za međuentitetsku saradnju

Institucionalni kapaciteti za međuentitetsku saradnju su prevashodno nadležna entitetska ministarstva kao i institucije na državnom nivou. Po osnovu istog može se konstatovati da su Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Federacije BiH i Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede entiteta RS glavni nosioci međuentitetske saradnje, a pored navedenih entitetskih institucija neophodno je pomenuti i Savjet šumarskih udruženja BiH i dr. Dakle, sa aspekta ocjene institucionalnih kapaciteta može se reći da su isti na nezadovoljavajućem nivou što ukazuje na potrebu formiranja nadležnih institucija na državnom nivou kao što su međuentitetska tijela (komisije) za šume i dr.

3.12.3. Identifikacija i ocjena postojećih mehanizama i institucionalnih kapaciteta za međunarodnu saradnju

3.12.3.1. Identifikacija postojećih mehanizama za međunarodnu saradnju

Identifikacija i ocjena regulatornih mehanizama za osiguranje i promoviranje međunarodne saradnje

U kontekstu međunarodne saradnje navode se neki od važnijih pravno-obavezujućih instrumenata kako slijedi:

- Okvirna konvencija Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama, Rio de Janeiro, 1992. godine,
- Konvencija o prekograničnom zagađivanju zraka na velikim udaljenostima, Ženeva, 1979. godine
- Bečka konvencija o zaštiti ozonskog omotača, Beč, 1985. godine
- Konvencija o zaštiti Sredozemnog mora od zagađivanja, 1976. godine, Barcelona
- Konvencija UN o suzbijanju desertifikacije u zemljama pogođenim jakim sušama i/ili desertifikacijom, posebno u Africi, Pariz 1994. godine
- Bazelska konvencija o nadzoru prekograničnog prometa opasnog otpada i njegovom odlaganju, Bazel, 1989.
- Konvencija o biološkoj raznolikosti, Rio de Janeiro, 1992. godine.
- Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje flore i faune, Vašington, 1973., izmijenjena u Bonu 1979.
- Konvencija o zaštiti evropskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bernska konvencija), Bern, 1979.
- Konvencija o evropskim krajolicima, Firenca 2000. godina
- Konvencija o očuvanju migracijskih vrsta divljih životinja, Bon, 1979. godine
- Konvencija o pristupu informacijama o sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša, Aarhus 1998.
- Konvencija o procjeni utjecaja na okoliš preko državnih granica, Espoo 1991. godine

Sa aspekta ocjene postojećih regulatornih mehanizama vezanih za međunarodnu saradnju može se konstatovati da postoji set dokumenata na međunarodnom nivou koji obavezuju i upućuju BiH na međunarodnu saradnju. Pored pravno-obavezujućih dokumenata postoje i drugi oblici međunarodne saradnje, putem korištenja raznih međunarodnih fondova i pomoći koji su raspoloživi državi BiH kao strateške inicijative za osiguranje međunarodne saradnje.

Identifikacija i ocjena strateških mehanizama za osiguranje i promoviranje međunarodne saradnje

Kao jedan od ključnih strateških mehanizama za osiguranje i promoviranje međunarodne saradnje jeste Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između evropskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane i Bosne i Hercegovine, s druge strane (Stabilisation and Association Agreement - SAA)³³, a koji je BiH dana 16.06.2008. godine potpisala u Luksemburgu.

Sa aspekta ocjene može se konstatovati da su potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju stvorene pretpostavke za međunarodnu saradnju i da je po prvi put uspostavljen formalni ugovorni odnos između Bosne i Hercegovine i Evropske unije. Ono što je problematično a vezano za europske integracije BiH, jeste veliki zaostatak BiH u tom procesu i čije je provođenje trebalo da obezbijedi aplikaciju za članstvo, a isto ni danas nije realizovano.

Identifikacija i ocjena ostalih mehanizama za osiguranje i promoviranje međunarodne saradnje

Od ostalih mehanizama za osiguranje i promoviranje međunarodne saradnje svakako treba naglasiti aktivnosti koje se odvijaju u okviru Forest Europe i Instrumenata pretpristupne pomoći (IPA) kao strateških međunarodnih inicijativa za osiguranje i promoviranje međunarodne saradnje.

Forest Europe³⁴ (Šume Europe) je pan-europski politički proces održivog upravljanja šumama gdje države članice-potpisnice (ukupno 46 zemalja) i Evropska unija razvijaju zajedničke strategije kako zaštititi i održivo upravljati šumama. Kao najvažniji događaji Forest Europe su Ministarske konferencije gdje ministri, odgovorni za šume u Europi, donose odluke o pitanjima od najvišeg političkog i društvenog značaja sa aspekta šuma i šumarstva. Ukupno je održano šest Ministarskih konferencija (Strasbourg 1990. godine, Helsinki 1993. godine, Lisabon 1998. godine, Beč 2003. godine, Varšava 2007. godine i Oslo 2011. godine) na kojima su doneseni dokumenti koji obavezuju na održivo gospodarenje šumama. I Bosna i Hercegovina je potpisnica, što je obavezuje na provođenje donesenih dokumenata od strane Forest Europe, odnosno provedbu aktivnosti usmjerenih na međunarodnu saradnju u oblasti šumarstva.

Sa aspekta instrumenata pretpristupne pomoći neophodno je naglasiti da su potpore EU podijeljene u pet velikih cjelina kojima upravljaju različiti direktorati ili su decentralizovani, a to su: pretpristupna pomoć (za zemlje kandidatkinje i potencijalne kandidatkinje), pomoć trećim zemljama (za zemlje nečlanice EU u skladu sa prioritetima javnih politika EU), regionalna pomoć/strukturni fondovi (regije unutar EU koje su slabije razvijene), prirodni resursi (isključivo za zemlje članice EU) i programi zajednica (za zemlje članice i zemlje koje su potpisale memorandum o razumijevanju)³⁵.

Za BiH su raspoloživi fondovi pretpristupne pomoći i programi zajednica. Korištenjem navedenih fondova stvorene su mogućnosti za osiguranje i promoviranje međunarodne saradnje.

U kontekstu ocjene ostalih mehanizama može se zaključiti da isti u dovoljnoj mjeri pružaju mogućnosti za međunarodnu saradnju.

³³ <http://www.dei.gov.ba>

³⁴ <http://www.foresteuropa.org/>

³⁵ Revikon, EU fondovi, Sarajevo 2010.; Završni izvještaj studije finansiranje multifunkcionalnog šumarstva

3.12.3.2. Identifikacija i ocjena postojećih institucionalnih kapaciteta za međunarodnu saradnju

Postojećim ustrojstvom BiH definisane su i institucije za međunarodnu saradnju i promoviranje iste. S tim u vezi navodimo institucije BiH (Ministarstva, Agencije, Direkcije i dr.) kojima je primarni cilj ili koje u svom djelokrugu nadležnosti razvijaju međunarodnu saradnju, kako slijedi:

- Ministarstvo Vanjskih poslova BiH.³⁶ Neposrednim aktivnostima defisano strateško opredjeljenje BiH, prvenstveno procesu stabilizacije i pridruživanja evropskim integracijama. Evropska je komisija u maju 1999. godine predložila otvaranje Procesu stabilizacije i pridruživanja (Stabilisation and Association Process - SAP) za Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku, Makedoniju i Saveznu Republiku Jugoslaviju (sada Srbiju i Crnu Goru), kojim je unaprijeđen do tada postojeći Regionalni pristup Evropske unije prema zemljama regije. U tadašnjim okolnostima, nova strategija EU je za prioritetni cilj imala stabilizaciju regije, dok je kao dugoročni cilj istaknuto pridruživanje Uniji. Politika EU putem SAP, kao vrhunac u institucionalnom približavanju Evropskoj uniji, predviđa zaključivanje sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (Stabilisation and Association Agreement - SAA) kojim države dobijaju status pridružene članice Evropske unije. Uz mogućnost napredovanja prema članstvu u EU, ova nova vrsta ugovornog odnosa s EU ima za cilj stabilizaciju država Zapadnog Balkana putem njihovog pridruživanja evropskoj integraciji, razvoja postojećih ekonomskih i trgovačkih odnosa s EU i između država regiona, povećanje pomoći za demokratizaciju, razvoj civilnog društva, obrazovanje i izgradnju institucija, korištenja mogućnosti za saradnju u raznim područjima, uključujući pravosuđe i unutrašnje poslove, te razvoja političkog dijaloga, uključujući politički dijalog na regionalnoj osnovi.
- Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH.³⁷ Ministarstvo je nadležno i za obavljanje poslova i zadataka iz nadležnosti BiH koji se odnose na definisanje politike, osnovnih principa, koordiniranje djelatnosti i usklađivanje planova entitetskih tijela vlasti i institucija na međunarodnom planu u područjima, koja između ostalog, obuhvataju i zaštitu okoline, razvoj i korištenje prirodnih resursa.
- Direkcija za evropske integracije.³⁸ Putem nadležnih sektora (odsjeka) i službi provodi mjere i aktivnosti na međunarodnoj saradnji kako slijedi:
 - o Sektor za strategiju i politike integracija (operativno osigurava i podržava učešće Direkcije za izradu prijedloga politika, zakona, drugih propisa i smjernica, koje se odnose na izvršenje poslova, koje je BiH dužna poduzimati kako bi se uključila u procese evropskih integracija),
 - o Sektor za usklađivanje pravnog sistema (planira i koordinira usklađivanje pravnog sistema BiH sa pravnim propisima Evropske unije, predlaže mjere za usklađivanje, osigurava ekspertnu pomoć ministarstvima i organima uprave u procesu usklađivanja pravnog sistema BiH s odredbama *acquis communautaire* i provjerava usaglašenost pravnih propisa BiH),
 - o Sektor za koordinaciju pomoći Evropske unije (koordinira planiranje, dodjelu i monitoring programa pomoći Evropske unije (Evropske unije i država članica EU) BiH, sektor za prevođenje iz područja evropskih integracija (pruža

³⁶ <http://www.mvp.gov.ba>

³⁷ <http://www.mvteo.gov.ba>

³⁸ <http://www.dei.gov.ba>

podršku institucijama BiH u procesu evropskih integracija, na način da pomaže ispunjavanje pretpripravnih obaveza, omogućava pristup prevodima značajnih pravnih dokumenata Evropske unije, kreira i održava cjelokupno znanje i iskustva o pravnom prevođenju i razvoju terminologije neophodne za usklađivanje nacionalnog zakonodavstva s evropskim, u vremenu do pristupanja BiH Evropskoj uniji, kao i nakon pristupanja),

- Služba za promociju evropskih integracija (obavlja aktivnosti na afirmaciji i promociji procesa evropskih integracija Bosne i Hercegovine, kao i usklađivanje aktivnosti organa vlasti u BiH u procesu obrazovanja državnih službenika za procese evropskih integracija).
- Agencija za unapređenje stranih investicija Bosne i Hercegovine.³⁹ Ovu agenciju je osnovalo Vijeće ministara BiH, a čija je osnovna zadaća privlačenje i povećanje priliva stranih investicija u BiH i poticanje postojećih investitora u zemlji na dalja ulaganja i širenje poslovanja, poboljšanje saradnje između privatnog i javnog sektora, predlaganje mjera za unapređenje okruženja za investiranje, a s time i ekonomskog razvoja i predstavljanje BiH kao zemlje poželjne za strane investitore.
- Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta BiH.⁴⁰ Osnovana je shodno okvirnim zakonom o visokom obrazovanju u BiH kao samostalna upravna organizacija. Agencija je u skladu sa Okvirnim zakonom, a na osnovu zaključka Vijeća ministara BiH o potrebi učlanjenja Agencije u evropske i međunarodne asocijacije za osiguranje kvaliteta u visokom obrazovanju, postala punopravna članica Mreže agencija za osiguranje kvaliteta u centralnoj i istočnoj Evropi (CEE Networka), te Međunarodne mreže agencija za osiguranje kvaliteta u visokom obrazovanju (INQAAHE).
- Institut za standardizaciju BiH.⁴¹ Institut predlaže strategiju standardizacije u BiH, priprema i publikuje bosanskohercegovačke standarde, zastupa i predstavlja Bosnu i Hercegovinu u međunarodnim, evropskim i drugim organizacijama za standardizaciju, te obavlja poslove koji proizilaze iz međunarodnih sporazuma i članstva u tim organizacijama.

Pored prednje navedenih institucionalnih kapaciteta na državnom nivou i entitetska nadležna Ministarstva imaju obavezu da provode međunarodnu saradnju. S tim u vezi navodimo entitetska resorna ministarstva kako slijedi:

- Federalno Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva u okviru vlastitog sektora-Sektora šumarstva, a putem Odsjeka za gospodarenje šumama ima u nadležnosti da provodi međunarodnu suradnju, praćenje provedbe ugovora, konvencija i projekata. S tim u vezi u okviru nadležnog sektora, odnosno odsjeka, postoje opredjeljeni institucionalni kapaciteti tj. uposlenici Ministarstva, kojima je u opisu poslova i radnih zadataka provedba ovih aktivnosti.
- Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede entiteta Republike Srpske putem resora šumarstva i lovstva kao i drugih republičkih upravnih organizacija, ima sve pretpostavke i institucionalne kapacitete za međunarodnu saradnju.

Uvažavajući prednje navedeno može se konstatovati da su u nadležnim državnim i entitetskim institucijama stvorene sve pretpostavke i institucionalni kapaciteti za osiguranje i promoviranje međunarodne saradnje.

³⁹ <http://www.fipa.gov.ba>

⁴⁰ <http://www.heg.gov.ba>

⁴¹ <http://www.bas.gov.ba>

Kao rezultat provedene analize ove aktivnosti iz djelokruga rada u cilju identifikacije postojećih mehanizama i institucionalnih kapaciteta za međusektorsku, međuentitetsku i međunarodnu saradnju u oblasti šumarstva sa težištem na šumarsku politiku i zakonodavstvo, mogu se iznijeti sljedeća zapažanja:

- Međusektorska usklađenost regulatornih mehanizama (zakona i podzakonskih akata) je nedovoljna. Regulatorni mehanizmi šumarskog sektora za razliku od ostalih sektora čine šumarski sektor otvorenijim prema drugim sektorima.
- Međusektorska usklađenost strateških dokumenata je na zadovoljavajućem nivou, što ukazuje da sektorske strategije na adekvatan način tretiraju oblast šumarstva i definišu međusobnu sektorsku saradnju.
- Institucionalni kapaciteti za međusektorsku saradnju u okviru nadležnih sektora su ustrojeni u dovoljnoj mjeri (sektori, odsjeci i dr.), ali između njih nisu razvijeni međusektorski odnosi i potreban nivo saradnje.
- Regulatorni entitetski mehanizmi (zakoni i podzakonski akti) djelimično (jednostrano) obavezuju na osiguranje i promovisanje međuentitetske saradnje.
- U strateškim dokumentima, a naročito onim koji se odnose na državni nivo, u velikoj mjeri se ukazuje i obavezuje na međuentitetsku saradnju.
- Institucionalni kapaciteti za međuentitetsku saradnju u okviru nadležnih institucija nisu u dovoljnoj mjeri ustrojeni i opredjeljeni za razvijanje i promovisanje međuentitetske saradnje.
- Pored pravno obavezujućih dokumenata na međunarodnom nivou koji obavezuju i upućuju BiH na međunarodnu saradnju, postoje i drugi oblici međunarodne saradnje. Kao strateške inicijative za osiguranje međunarodne saradnje, predviđene su mogućnosti korištenja raznih međunarodnih pretpristupnih fondova i pomoći koji su na raspolaganju i BiH.
- U okviru nadležnih državnih i entitetskih institucija ustrojeni su institucionalni kapaciteti i stvorene su sve pretpostavke za međunarodnu saradnju, međutim postojeći institucionalni kapaciteti sektora šumarstva nisu u dovoljnoj mjeri osposobljeni za osiguranje i promoviranje međunarodne saradnje vezane za šumarsku politiku i međunarodno zakonodavstvo.

3.12.1. Prijedlog mjera za unapređenje mehanizama i institucionalnih kapaciteta za međusektorsku, međuentitetsku i međunarodnu saradnju u sektoru šumarstva

U cilju unapređenja postojećeg stanja sa aspekta međusektorske, međuentitetske i međunarodne saradnje u sektoru šumarstva, predlaže se provedba sljedećih mjera i aktivnosti:

- Donošenje i unapređenje postojećih sektorskih regulatornih mehanizama (zakona i podzakonskih akata) kojima će se potpunije i svrsishodnije definisati i osigurati međusektorska saradnja.
- Unapređenje strateških dokumenata (sektorske politike, strategije i programi razvoja) u cilju njihovog međusobnog usaglašavanja i poboljšanja međusektorske saradnje.
- Razvoj institucionalnih kapaciteta i unapređenje odnosa s ciljem poboljšavanja međusektorske saradnje
- Unapređenje entitetskih regulatornih mehanizama (zakona i podzakonskih akata) i strateških dokumenata u cilju poboljšanja međuentitetske saradnje

- Ustroj i jačanje sektorskih institucionalnih kapaciteta za međuentitetsku saradnju i formiranje međuentitetskog koordinacionog tijela (komisije) za šumarstvo pri nadležnim entitetskim ministarstvima
- Unapređenje i usklađivanje regulatornih instrumenata (entitetskih i nacionalnih zakona i podzakonskih akata) sa međunarodnom i EU šumarskom regulativom u cilju ostvarivanja bolje međunarodne saradnje iz oblasti šumarstva
- Edukacija kadrova i jačanje institucionalnih kapaciteta sektora šumarstva za osiguranje i promovisanje međunarodne saradnje
- Ustrojavanje posebnog koordinacionog tijela (odsjeka, službe, komisije i sl.) u sektoru šumarstva čiji je osnovni zadatak praćenje mogućnosti korištenja dostupnih sredstava EU i međunarodnih razvojnih organizacija

Za provođenje predloženih mjera i aktivnosti za unapređenje postojećeg stanja u kontekstu međusektorske, međuentitetske i međunarodne saradnje, a s obzirom na ustrojstvo države Bosne i Hercegovine, potrebna je, prije svega politička volja koja će obezbijediti nesmetano, obavezujuće i sistemsko provođenje međusektorske, međuentitetske i međunarodne saradnje.

3.13. ANALIZA POLITIČKO-ZAKONODAVNOG OKVIRA PO PITANJU VLASNIŠTVA, UPRAVLJANJA I GOSPODARENJA PRIVATNIM ŠUMAMA U FBiH

3.13.1. Stanje šuma u privatnom vlasništvu

Površina šuma i šumskih zemljišta u Federaciji BiH iznosi oko 1.518.600 ha, od čega na državne šume otpada oko 1.241.600 ha (81,8 %), a na privatne oko 277.000 ha (18,2 %)⁴².

U ukupnoj površini šuma i šumskog zemljišta u privatnom vlasništvu, visoke šume učestvuju sa 37 %, izdanačke sa 55 %, a šibljadi sa 8 %⁴³, što se smatra nepovoljnom strukturom šumskog fonda. Prosječna veličina privatnog šumoposjeda u BiH je 3,1 ha (Glueck i dr. 2009), dok u većini država EU privatni šumoposjed ima prosječnu veličinu 13 ha (European Commission 2009). I pored navedenog podatka, na osnovu iskustava pretpostavljamo da je prosječna veličina šumoposjeda u BiH znatno manja. S obzirom na karakteristike, privatni šumoposjed je jako usitnjen, a veličina pojedinačnih parcela je u više od 80 % slučajeva ispod 1 ha. Dakle, evidentan je veliki broj vlasnika malih parcela šumskog zemljišta, koje su često fragmentirane u nekoliko nepovezanih katastarskih čestica, što predstavlja smetnju u održivom gospodarenju privatnim šumama. U ranijem periodu izgradnja šumskih puteva uglavnom je bila koncentrirana na državne šume, tako da su privatne šume ostale nedovoljno otvorene, što je za posljedicu imalo nizak intenzitet provođenja mjera gospodarenja, te odsustvo mjera planiranja, uzgoja i zaštite.⁴⁴ Problem predstavlja i nedostatak podataka o privatnim šumama, što otežava planiranje i održivo gospodarenje tim šumama iz razloga što su šumskogospodarske osnove urađene samo za jedan dio općina u FBiH.

Uzroci lošeg stanja u kojem se nalaze privatne šume mogu se identifikovati u sljedećem: neadekvatan odnos države prema privatnom šumoposjedu - slaba institucionalna podrška, nedovoljna zainteresovanost vlasnika za njihov posjed, loše gospodarenje uzrokovano

⁴² Informacija o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2009. g.

⁴³ Preliminarni rezultati Druge državne inventure šuma u BiH 2006.-2009.g.

⁴⁴ Spremnost privatnih šumoposjednika u Hrvatskoj, Srbiji i Bosni i Hercegovini na saradnju pri izgradnji i održavanju šumskih cesta (M. Avdibegović i dr.)

nedostatkom znanja i sredstava, nepostojanje savjetodavne službe za privatne šume, usitnjenost parcela, devastacija u prethodnom periodu, nedostatak finansijskih sredstava za sanaciju, loša otvorenost privatnih šuma itd.

3.13.2. Analiza zakonske legislative i ostalih relevantnih dokumenata

Od zakonskih akata koji uređuju vlasništvo, upravljanje i gospodarenje privatnim šumama najvažniji su Ustav Federacije Bosne i Hercegovine, Zakon o šumama i Zakon o vlasničko pravnim odnosima FBiH. Pored navedenih, niz drugih zakonskih akata⁴⁵ uređuje ovu oblast koji npr., između ostalog, definišu da su „organi uprave, javnost, pravna i fizička lica dužna obratiti posebnu pažnju dok provode aktivnosti u korišćenju obnovljivih i neobnovljivih izvora, u sprečavanju štete i opasnosti po zdravlje ljudi i smanjenju štete, opasnosti i opterećenju prirode“. Također propisuju obavezu na uređenju, očuvanju, zaštiti, obnovi i poboljšanju ekološkog kvaliteta i kapaciteta okoliša, kao i kvaliteta života te mjere i uvjete upravljanja, očuvanja i racionalnog korištenja prirodnih resursa.

Ustavom kao i Zakonom o vlasničko pravnim odnosima FBiH zagarantovano je pravo za sve osobe na teritoriji Federacije da imaju jednakost pred zakonom, pravo na imovinu i pravo na mirno uživanje svog vlasništva, da se koristi i sa njim raspolaže, u skladu s njegovom prirodom i namjenom, samostalno i u zajednici s drugima. Zakonom o šumama je propisano da se pod privatnim šumama podrazumijevaju sve šume i šumsko zemljište za koje fizičko ili pravno lice valjanim dokumentima iz zemljišne knjige može dokazati svoje vlasništvo. U dokazivanju vlasništva u praksi se vrlo često pojavljuje problem koji se odnosi na vlasničku strukturu šumskog posjeda koja se najčešće odnosi na činjenicu da su parcele u vlasništvu više članova porodice, a ne u vlasništvu jedne osobe. Također podaci o upisanom vlasništvu šumskog posjeda u zemljišnim knjigama i upisanom posjedu u katastarskim i posjedovnim knjigama se ne slažu te je otežano i/ili onemogućeno gospodarenje privatnim šumama.

Šumama u privatnom vlasništvu upravljaju i gospodare njihovi vlasnici u skladu sa Zakonom i šumsko gospodarskim osnovama koje donosi kantonalno ministarstvo, a ugovorom prenose obavljanje stručnih poslova kantonalnoj upravi ili pravnom licu za obavljanje stručnih poslova uz određenu naknadu. Pod stručnim poslovima podrazumijevaju se doznaka, primanje i premjeravanje drvene mase, izdavanje otpremnog iskaza, planiranje šumsko-uzgojnih radova i zaštita šuma i vođenje evidencija o izvršenim poslovima. Potrebno je napomenuti da je Zakonom definisano da Federalna i kantonalna šumarska administracija sprovede programe i finansijski podržavaju odgovarajuće šumsko-uzgojne i zaštitne mjere, podstiču naučno-istraživačku djelatnost, transfer znanja iz oblasti šumarstva te organizuju savjetovanja i pružaju stručnu pomoć korisniku i vlasnicima privatnih šuma. Ove aktivnosti su najvećim dijelom realizirane u šumama u državnom vlasništvu, dok je realizacija u privatnim šumama bila vrlo mala i obično se svodila na dodjelu šumskog sadnog materijala za pošumljavanje bez podrške i pomoći u realizaciji pošumljavanja. Pored navedenog, utvrđeno je da su vlasnici privatnih šuma dužni u potpunosti obezbjediti implementaciju stručnih zahtjeva u skladu sa Zakonom o šumama, a što šumoposjednici nisu u mogućnosti, kako stručno tako i finansijski, obzirom na lošu obrazovnu strukturu i materijalno stanje šumoposjednika.⁴⁶

Kako privatne šume zauzimaju značajne površine (18,2 %), a uzimajući u obzir funkcije šuma, potrebno je eliminisati diskriminaciju privatnih u odnosu na državne šume te im obratiti

⁴⁵ Zakon o zaštiti prirode, Zakon o zaštiti okoliša, Zakon o lovstvu i dr.

⁴⁶ Zakon o šumama («Sl. novine FBiH» br. 20/02; 29/03 i 37/04)

Uredba o šumama («Sl. novine FBiH» br. 83/09; 26/10; 33/10 i 38/10)

pažnju kao i šumama u državnom vlasništvu, najmanje srazmjerno njihovom učešću u ukupnoj površini šuma i šumskog zemljišta u Federaciji BiH. Naime, kako je donošenje politike korištenja prirodnih bogatstava u nadležnosti Federacije BiH, izradom i donošenjem novog Zakona o šumama državna administracija bi trebala da preuzme inicijativu u rješavanju problema u privatnim šumama, od utvrđivanja stanja šuma do organizovanja privatnih šumoposjednika i savjetodavne službe za privatne šume te da kroz zakonske odredbe uspostavi isti odnos prema šumi, bez obzira na oblik svojine, što do sada nije bio slučaj.

3.13.3. SWOT analiza

Nakon analize zakonskih obaveza, političkih, ekonomskih, socioloških i tehnoloških faktora i ovlaštenja te odnosa prema interesnim akterima u upravljanju, kao daljnji korak u razvoju modela upravljanja privatnim šumama provedena je SWOT analiza. Pomoću ove metode analizirani su faktori internog i eksternog okruženja odnosno, snage, slabosti, prilike i prijetnje, usko vezane za političko – zakonodavni okvir po pitanju vlasništva, upravljanja i gospodarenja privatnim šumama u Federaciji Bosne i Hercegovine. U tabeli su istaknute snage (prednosti), slabosti (nedostaci), prilike (mogućnosti), te niz prijetnji (opasnosti) u upravljanju i gospodarenju privatnim šumama. Naznačene prilike i prijetnje iz okruženja, te identificirane snage i slabosti, osim u projektiranju modela upravljanja i gospodarenja privatnim šumama, bit će koristan instrument za provjeru ostvarivanja ciljeva upravljanja i gospodarenja privatnim šumama na godišnjem, ali i dugoročnom nivou.

Snage (S)	Slabosti (W)
<ul style="list-style-type: none"> √ Veliki broj šumoposjednika, √ Mogućnost povećanja zainteresovanosti šumoposjednika za stručnim savjetima u gospodarenju šumama, √ Potencijalno snažna podrška udruženja šumoposjednika i interesnih grupa u provedbi koncepta upravljanja privatnim šumama, √ Značajne površine šuma kao prirodnog bogatstva u vlasništvu fizičkih i pravnih lica, √ Bogatstvo biološke raznolikosti, √ Postojanje stručnih institucija kao i stručnog i kvalificiranog kadra u FBiH √ Sistemski i stručni pristup u pogledu unapređenja upravljanja i gospodarenja privatnim šumama. 	<ul style="list-style-type: none"> √ Nepostojanje dugoročne vizije i misije upravljanja šumama i unapređenja gospodarenja istim sa nivoa Države i Federacije, √ Veliki broj šumoposjednika i fragmentiranost šumskih parcela, √ Nepovoljna struktura šuma, √ Nestručno gospodarenje šumama i nizak nivo znanja šumoposjednika u održivom korištenju prirodnih resursa, √ Neriješeni imovinsko-pravni odnosi (vlasnički i suvlasnički) šumoposjednika, √ Nedovoljno razvijena infrastruktura – otvorenost privatnih šuma, √ Nezadovoljavajuća starosna i obrazovna struktura šumoposjednika, √ Postojeća organizacija Federalne i kantonalnih uprava za šumarstvo √ Nedovoljna organizovanost šumoposjednika, √ Nedostatni trajni izvori za sufinansiranje šumsko uzgojnih i zaštitnih mjera u privatnim šumama, √ Diskriminirajući odnos šumarske administracije u odnosu na državne šume, √ Miniranost šuma i šumskog zemljišta.
Prilike (O)	Opasnosti (T)
<ul style="list-style-type: none"> √ Ustavno zagarantovano pravo na imovinu i korištenje iste u skladu sa Zakonom o šumama, √ Pravo na mirno uživanje svog vlasništva da 	<ul style="list-style-type: none"> √ Politička nestabilnost i ekonomska stagnacija, √ Nepostojanje Zakona o šumama i nadležnog ministarstva za poslove šumarstva na nivou

<ul style="list-style-type: none"> se koristi i sa njim raspolaže, sukladno s njegovom prirodom i namjenom (Zakon o vlasničko pravnim odnosima FBiH), √ Ustavna nadležnost Federacije BiH za donošenje politike korištenja prirodnih bogatstava, √ Neophodnost održivog gospodarenja šumama u privatnom vlasništvu, √ Podrška Federacije i kantona u obnovi šuma iz budžeta, √ Formiranje novih asocijacija šumoposjednika i uvezivanje sa postojećom europskom krovnom asocijacijom šumoposjednika CEPF-a, √ Ruralni razvoj, √ Integracioni procesi u EU te podrška fondova EU i trendovi održivog gospodarenja šumama i zaštite okoliša. 	<ul style="list-style-type: none"> države, √ Nedostatak razumijevanja zakonodavne vlasti za upravljanje i gospodarenje privatnim šumama, √ Neusaglašenost zakonske regulative, kao i neusaglašenost sa Evropskim konvencijama i Poveljama, √ Nepovoljni uslovi na tržištu kapitala za investiranje u šumarstvo - visoke kamate, √ Neriješeno pitanje denacionalizacije i restitucije zemljišta, √ Neefikasnost političko-institucionalne strukture BiH i FBiH, (neefikasna implementacija postojeće zakonske regulative).
---	---

Iz prikazane tabele može se uočiti da koncept upravljanja privatnim šumama ima jakih strana, ali i značajnih slabosti. U ovom radu koncept SWOT analize koristio se za procjenu koliko je u upravljanju i gospodarenju privatnim šumama moguće iskoristiti postojeće kapacitete i mogućnosti, te da li se mogu preusmjeriti i angažirati resursi i sredstva da se iskoriste prilike i izbjegnu opasnosti. Analiziranjem političko-zakonodavnog okvira po pitanju vlasništva, upravljanja i gospodarenja privatnim šumama u FBiH logičan je izbor, da je potrebno maksimizirati snage kako bi se maksimalno iskoristile prilike u okolini, a u cilju unaprijeđenja upravljanja i održivog gospodarenja privatnim šumama. Misija organa uprave na Federalnom nivou koji provode utvrđenu politiku, odnosno donesene zakone, jeste razvijanje strateškog pristupa za upravljanje i održivo gospodarenje privatnim šumama, a koje će se između ostalog temeljiti i na edukaciji i stručnoj obuci šumoposjednika. Krajnji cilj je da se na najbrži mogući i odgovarajuće, djelotvoran način angažuju svi raspoloživi resursi na revitalizaciji i razvoju upravljanja i održivog gospodarenja privatnim šumama, valorizaciji i zaštiti prirodne sredine, razvoju ruralnih područja, kako bi se na takvim osnovama uspostavili bolji uslovi življenja za što veći broj šumoposjednika, kao i stanovnika u ruralnim područjima. Ovaj cilj je najuže vezan za ostvarivanje težnje i opredjeljenja Federacije Bosne i Hercegovine da obezbijedi uravnotežen razvoj, upravljanje i gospodarenje svim šumama i šumskim zemljištem bez obzira na vlasništvo. Da bi se realizirao takav cilj, bit će potrebno da se, kroz stvaranje zakonskih i uspostavu institucionalnih pretpostavki, otvore održivi i snažni procesi na osposobljavanju šumarskog sektora za efikasno upravljanje i gospodarenje privatnim šumama.

U okviru ove aktivnosti iz djelokruga rada izvršena je analiza zakonske regulative i ostalih relevantnih dokumenata koji se odnose na problematiku vlasništva, upravljanja i gospodarenja privatnim šumama u FBiH. S obzirom da je Ustavom FBiH i Zakonom o vlasničko-pravnim odnosima FBiH zagarantovano pravo raspolaganja i korištenja imovine koju posjeduje fizičko ili pravno lice, upravljanje i gospodarenje privatnim šumama je u nadležnosti njihovih vlasnika u skladu sa zakonskom regulativom.

Analizirana šumarska legislativa u FBiH nije tretirala privatni šumoposjed na isti način kao i državni, pri čemu je izostala adekvatna institucionalna podrška privatnom šumoposjedu. Evidentni su lošiji pokazatelji stanja šuma i gospodarenja u privatnom u odnosu na državni posjed. Pored navedenog, takvo stanje je uzrokovano nedostatkom znanja i nedovoljnom zainteresovanošću vlasnika, kao i nepostojanjem adekvatne finansijske podrške za održivo gospodarenje šumama. S obzirom na značaj šuma sa ekonomskog, ekološkog i sociološkog

aspekta bez obzira na vlasništvo, nužno je stvarati pretpostavke za izjednačavanje uslova za nediskriminirajuće upravljanje i gospodarenje šumama i šumskim zemljištem u privatnom i javnom vlasništvu. U tom smislu je neophodno definisanje adekvatnih regulatornih instrumenata šumarske politike i stvaranje institucionalnih pretpostavki za efikasno upravljanje i gospodarenje privatnim šumama. To podrazumijeva uspostavu savjetodavne službe za vlasnike privatnih šuma, te formiranje interesnih asocijacija privatnih šumovlasnika.

3.14. ANALIZA POSTOJEĆIH ZAKONSKIH RJEŠENJA, SWOT ANALIZA TRENUTNOG STANJA I KRITERIJI ZA RAZGRANIČAVANJE ŠUMSKOG I POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA

Kada se uzmu u obzir postojeća zakonska rješenja koja se odnose na razgraničenje šumskog i poljoprivrednog zemljišta mora se prije svega imati u vidu Zakon o uzurpacijama („Službeni list SRBiH“, broj 6/78) koji jedini propisuje način povlačenja granične linije između šuma i šumskog zemljišta, s jedne strane i poljoprivrednog zemljišta, s druge strane. Povlačenje ove linije predviđalo se prije raspravljanja uzurpacija, a povlačenje granične linije vršila je komisija koju je obrazovala skupština općine. Komisiju su sačinjavali: predstavnik skupštine općine, predstavnik vlasnika zemljišta, po jedan stručnjak iz šumarstva, poljoprivrede, imovinsko-pravnih poslova i katastra i jedan predstavnik uzurpanata sa područja katastarske opštine na kojoj se vrši povlačenje linije, a o izvršenom povlačenju linije sastavljao se zapisnik i izrađivala pregledna skica. Zapisnik o povlačenju linije, kao i pregledna skica stavljali su se na oglasnu ploču skupštine općine, kao i na drugi pogodan način, na uvid zainteresovanim osobama koji su bili dužni u roku od 30 dana od dana stavljanja na uvid da daju svoje primjedbe i prijedloge. Poslije razmatranja primjedbi i prijedloga, skupština općine donosila je odluku o utvrđivanju povučene linije između šuma i šumskog zemljišta i poljoprivrednog zemljišta, kao i odluku koja se zemljišta pod šumom smatraju manjim izolovanim zemljištima (zemljište pod šumom koje je dio posjeda zemljoradničkog domaćinstva, a nije obuhvaćeno povlačenjem granične linije u šumski kompleks). Ovaj zakon je propisivao da na područjima na kojima, do njegovog stupanja na snagu, nisu povučene granične linije, iste će se povući do kraja 1980. godine, a na područjima na kojima su do tada povučene granične linije, uzurpacije koje se nalaze u šumskom kompleksu će se raspraviti najkasnije do kraja 1980. godine. Također, propisano je da će se na područjima na kojima će se granične linije povući nakon stupanja na snagu tog zakona, uzurpacije u šumskom kompleksu raspraviti do kraja 1982. godine. Međutim, iako je ovaj zakon još uvijek na snazi, sve uzurpacije u šumskom kompleksu još uvijek nisu raspravljene i ti postupci se još uvijek vode pred nadležnim općinskim službama, što predstavlja veliki problem, kako u rješavanju imovinsko-pravnih odnosa, tako i u pogledu nesmetanog gospodarenja šumama.

Odredbama Zakona o premjeru i katastru nekretnina („Službeni list SRBiH“, br. 22/84 i 12/87), odnosno Pravilnika o katastarskom klasiranju zemljišta („Službeni list SRBiH“, broj 3/91) propisano je da se klasiranje zemljišta vrši u toku ili poslije završenog premjera zemljišta, a da se obnova klasiranja zemljišta vrši kada nastane znatno neslaganje podataka klasiranja zemljišta u postojećem katastarskom operatu sa stvarnim stanjem, a to neslaganje se ne može otkloniti redovnim održavanjem. Svaka parcela plodnog zemljišta prema načinu iskorištavanja svrstava se u jednu od sljedećih kultura: njiva, vrt, voćnjak, vinograd, livada, pašnjak, šuma i šikara, te trstik i močvara. U smislu ovog Pravilnika šume i šikare su zemljišta na kojima raste šumsko drveće sa namjerom korištenja drvne mase, a ako se na istoj parceli gaji više raznih kultura, takva parcela dobiva sve postojeće kulture ako imaju propisan minimum površine i to: njiva i livada 500 m², vrt, voćnjak i vinograd 250 m² i šuma i pašnjak

1000 m². Ovdje je važno istaći da je u skladu sa ovim Pravilnikom pod pojmom pašnjak podrazumijeva zemljište na kojemu rastu prirodne trave koje isključivo služe za ispašu, tj. ne vrši se svrstavanje ove kulture u poljoprivredno, odnosno šumsko zemljište.

Odredbama Zakona o poljoprivrednom zemljištu („Službene novine Federacije BiH“, broj 52/09) propisano je da se pašnjakom smatra zemljište obraslo prirodnom travnom vegetacijom i koristi se za izgon, ispašu i odmaranje stoke, odnosno pašnjakom se, u smislu tog Zakona, smatra i zemljište koje služi za izgon, ispašu i odmaranje stoke, a koje se nalazi na poljoprivrednom ili šumskom kompleksu. S druge strane, sa šumarskog aspekta, u skladu sa Uredbom o šumama, šumsko zemljištem, pored zemljišta obraslog šumom, obuhvata i neobrađeno, neiskorišteno ili neplodno zemljište izvan šume u onom omjeru u kojem obezbjeđuje ili potpomaže funkciju susjedne šume, te šumsko zemljište sačinjavaju i područja sa smanjenim šumskim pokrivačem, krš, čistine i livade unutar šuma.

Odredbama Zakona o zemljišnim knjigama Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 19/03 i 54/04) propisano je, pored ostalog, da se u zemljišne knjige upisuje i kultura katastarske parcele.

3.14.1. SWOT analiza trenutnog stanja za razgraničavanje šumskog i poljoprivrednog zemljišta

Snage (S)	Slabosti (W)
<p>√ Problematika predlaganje propisa o poljoprivrednom i šumskom zemljištu, kojom bi se precizno definisao način razgraničenja poljoprivrednog i šumskog zemljišta je u nadležnosti jednog ministarstva (Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva), te bi kvalitetnom saradnjom i koordinacijom između sektora za poljoprivredu i sektora za šumarstvo ovog Ministarstva bilo moguće postići harmonizaciju propisa, što će biti osnova za provođenje razgraničenja i na terenu.</p>	<p>√ Nepostojanje propisa kojim bi se na jednostavan način reguliralo razgraničenje između poljoprivrednog i šumskog zemljišta,</p> <p>√ Posao razgraničenja poljoprivrednog i šumskog zemljišta je problematika kojom se ne može baviti Zakon o uzurpacijama (koji se u suštini bavi raspravljanjem imovinsko-pravnih odnosa nastalih uzurpacijom zemljišta u društvenoj svojini, a ne razgraničenjem poljoprivrednog i šumskog zemljišta),</p> <p>√ Postupak razgraničenja između poljoprivrednog i šumskog zemljišta nije u cijelosti okončan i neizvjesno je do kada će trajati,</p> <p>√ Šumarska struka nije u dovoljnoj mjeri zastupljena u postupcima razgraničenja između poljoprivrednog i šumskog zemljišta. Prilikom raspravljanja uzurpacija nisu uključeni predstavnici državnih organa zaduženih za oblast šumarstva, odnosno predstavnici resornih ministarstava i uprava za šumarstvo, jer se na ročišta za raspravljanje uzurpacija pozivaju predstavnici šumskoprivrednih društava koji na ta ročišta uglavnom šalju svoje geometre a ne inženjere šumarstva.</p> <p>√ Stare odluke o razgraničenju su u velikoj mjeri neusklađene sa važećim premjerom zemljišta i kao takve su neprovođive</p>

Prilike (O)	Opasnosti (T)
<ul style="list-style-type: none"> √ Postojanje obostrane potrebe (i u sektoru poljoprivrede i u sektoru šumarstva) da se donošenjem harmoniziranih propisa o poljoprivrednom i šumskom zemljištu omogući razvrstavanje pašnjaka u poljoprivredno, odnosno šumsko zemljište √ Zainteresiranost svih subjekata (lokalne zajednice, vlasnika, preduzeća šumarstva itd.) da se donošenjem harmoniziranih propisa o razgraničenju poljoprivrednog i šumskog zemljišta stvore pretpostavke za donošenje planova upravljanja i gospodarenja zemljištem koje je do sada bilo sporno u pogledu kulture i integralnog razvoja ruralnih područja 	<ul style="list-style-type: none"> √ Postojeće stanje otežava kratak i jednostavan postupak raspravljanja uzurpacija na šumskom zemljištu √ Nepostojanje propisa koji definišu način razgraničavanja ima za posljedicu neizvjestan izhod postupka razgraničenja

Na osnovu izvršene SWOT analize utvrđuju se sljedeći ključni problemi:

1. Identifikacija i razgraničenje poljoprivrednog i šumskog zemljišta
2. Rješavanje uzurpacija na šumskom zemljištu

Na osnovu navedenog jasno se da naslutiti da je neophodno izvršiti usaglašavanje zakona iz oblasti poljoprivrede i šumarstva koji se odnose prevashodno na pašnjake i livade kao zemljište koje, u najvećem broju slučajeva, predstavlja granicu između poljoprivrednog i šumskog zemljišta. Tako su u okviru šuma i šumskih zemljišta evidentirane i goleti nesposobne za pošumljavanje površine 102.041,4 ha ili 7,8 %. U ovu kategoriju šumskih zemljišta svrstane su sve površine unutar šume (kamenjari, stalne čistine, mrazišta...), kao i goleti i pašnjaci iznad gornje granice šuma. Sa šumarskog stanovišta ove površine su interesantne do onog obima koji direktno utiče na razvoj i stabilnost šumskih ekosistema. Preostala površina može se koristiti u druge svrhe koje bi dale veću ekonomsku vrijednost⁴⁷. S tim u vezi, neophodno je da se nakon provedenih analiza izvrši harmonizacija propisa koji reguliraju pripadnost pašnjaka u poljoprivredno ili šumsko zemljište. Prije svega, neophodno je donijeti izmjene Zakona o poljoprivrednom zemljištu i Zakona o šumama kojim bi se, s jedne strane propisalo, koji pašnjaci u sastavu šumskih kompleksa spadaju pod kategoriju poljoprivrednog zemljišta, a s druge strane precizno definisalo koji pašnjaci i livade spadaju u šumsko zemljište. U svakoj varijanti, ako to ne bi imalo negativnog uticaja na stabilnost šumskih ekosistema, treba propisati da se pašnjaci koji se nalaze iznad gornje vegetacijske granice šume, ne smatraju šumskim zemljištem. Pored neophodnosti osiguranja ekološke stabilnosti šumskih ekosistema, kao ključnog kriterija za razgraničenje poljoprivrednog i šumskog zemljišta, kao jedan od bitnih kriterija za razgraničenje treba uzeti i ekonomsku opravdanost i efekte poljoprivredne proizvodnje (npr. stočarstva), u odnosu na gospodarenje šumama, imajući u vidu ekološko-ekonomsku mogućnost i opravdanost pošumljavanja i troškove koji bi nastupili u vezi sa ovim aktivnostima. Nema sumnje da je problematici razgraničenje poljoprivrednog i šumskog zemljišta, neophodno pristupiti korištenjem poznatih

⁴⁷ Federalna uprava za šumarstvo, Informacija o gospodarenju šumama u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2009. godini i planovi gospodarenja šumama za 2010. godinu

ekonomskih metoda za donošenje odluka, kao što su C/B analiza, analiza oportunitetnih troškova, scenario analiza i dr. Pri tome je, pored ekoloških i ekonomskih kriterija, u svakom konkretnom postupku neophodno uzeti u obzir i sociološko-kulturološke kriterije (mogućnost zapošljavanja lokalnog stanovništva, sprečavanje migracionih procesa selo-grad, očuvanje kulturološkog nasljeđa, te socio-kulturološkog identiteta i dr.).

Nakon što se nedvojbeno propiše koje kategorije zemljišta spadaju u poljoprivredno, a koje u šumsko zemljište, neophodno je na terenu izvršiti njihovo razgraničenje. Razgraničenje između poljoprivrednog i šumskog zemljišta neophodno je da, u skladu sa svojim nadležnostima, vrše općinske službe nadležne za poslove katastra. Pri tome je potrebno imati u vidu da, (iako je odgovarajući zakon još uvijek na snazi) sve uzurpacije u šumskom kompleksu još uvijek nisu raspravljene i ti postupci se još uvijek vode pred nadležnim općinskim službama, što predstavlja veliki problem, kako u rješavanju imovinsko-pravnih odnosa, tako i u pogledu nesmetanog gospodarenja šumama. Razgraničenje je potrebno provesti u skladu sa posebnim zakonom o razgraničenju između poljoprivrednog i šumskog zemljišta koji će se donijeti u saradnji sa Federalnom upravom za geodetske i imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina i Federalnim ministarstvom pravde. Poslovi utvrđivanja granice između poljoprivrednog i šumskog zemljišta bi trebala obavljati komisija u čijem radu bi, pored predstavnika općinske službe nadležne za poslove katastra, učestvovali i predstavnici općinske službe nadležne za poslove poljoprivrede i predstavnici kantonalne uprave za šumarstvo nadležne za poslove šumarstva, kao i drugih zainteresiranih strana, što se treba propisati podzakonskim aktom.

Na osnovu analize trenutnog stanja, evidentna je neophodnost definiranja kriterija za razgraničavanje šumskog i poljoprivrednog zemljišta. Konsultant je nastojao ponuditi osnovne smjernice za definisanje seta ovih kriterija, klasificirajući ih u ekološke, ekonomske i socio-kulturološke. I pored toga, izrada, za sve strane prihvatljivih kriterija, podrazumijeva multidisciplinarni tim stručnjaka koji bi na principima međusektorskog dijaloga mogao ponuditi optimalan prijedlog. Zbog toga Konsultant predlaže da se izrada konačnog prijedloga kriterija za razgraničenje poljoprivrednog i šumskog zemljišta definiše kao posebna aktivnost u Akcionom planu, nakon čega bi uslijedilo usklađivanje sektorskih zakona, definisanje procedura u saradnji sa Federalnom upravom za geodetske i imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina i Federalnim ministarstvom pravde i konačno realizacija tog procesa, kako u planskoj dokumentaciji, tako i na terenu.

3.15. PROCJENA REALNIH POLITIČKIH PRETPOSTAVKI (U KONTEKSTU MEĐUNARODNIH OBAVEZA) ZA DONOŠENJE OKVIRNOG ZAKONA O ŠUMAMA BIH I UTVRĐIVANJE MINIMALNIH ZAJEDNIČKIH PRINCIPA GOSPODARENJA ŠUMSKIM RESURSIMA U BIH

Za obradu ovog zadatka planirana je provedba više zasebnih aktivnost, a to su:

- Procjena pretpostavki za donošenje okvirnog zakona o šumama BiH u kontekstu međunarodnih obaveza
- Realizacija kvalitativnih istraživanja i u tu svrhu izrada upitnika i provođenje ankete za ili protiv jedinstvenog zakonskog okvira i zajedničkih principa gospodarenja šumskim resursima u BiH
- Utvrđivanje i prijedlog minimalnih zajedničkih principa gospodarenja šumskim resursima u BiH

3.15.1. Procjena pretpostavki za donošenje okvirnog zakona o šumama BiH u kontekstu međunarodnih obaveza

Zakonski instrumenti za regulaciju šumarstva u državi BiH su Ustav BiH, entitetski zakoni i podzakonski propisi i međunarodni sporazumi. U Ustavu BiH ne govori se decidno o šumskim resursima ali entitetski Ustavi određuju prava vezana za iskorištavanje prirodnih bogatstava (Ustav entiteta Federacije BiH), odnosno uređuju zaštitu, korišćenje i upravljanje dobrima od opšteg interesa (Ustav entiteta RS). Propisano je da se entitetskim zakonima uređuje očuvanje i zaštita šuma, jačanje njihovih ekoloških funkcija, planiranje u šumarstvu, ekonomske funkcije šuma, finansiranje obnove i unapređenja šuma, nadzor nad upravljanjem šumama i kaznena i druga pitanja vezana za upravljanje šumama. U generalnom pogledu u oba entitetska zakona definisane su funkcije šuma kao ekonomske, ekološke i sociološke, a primjenjive su i na privatne i na šume u državnom vlasništvu, te isti predviđaju izradu i donošenje dugoročnog programa (Šumarski program Federacije BiH i Dugoročni program razvoja šumarstva RS) šumarstva. Međutim, neophodno je istaći da na državnom nivou trenutno ne postoji validan dokument o šumarskoj politici.

Sa aspekta procjene pretpostavki za donošenje okvirnog zakona o šumama u kontekstu međunarodnih obaveza neophodno je naglasiti da je Bosna i Hercegovina potpisnica ili je od prethodne države preuzela međunarodne sporazume i konvencije, koje su detaljno obrađene i navedeni u poglavljima 18. i 20. Uvažavajući prednje navedeno, a obzirom na trenutni status i ustrojstvo države BiH može se konstatovati da ne postoje eksplicitne međunarodne obaveze u kontekstu donošenja jedinstvenog zakona o šumama na državnom nivou.

3.15.2. Provedba kvalitativnih istraživanja vezanih za jedinstveni zakonski okvir i zajedničke principe gospodarenja šumskim resursima u BiH

Pri provedbi ovih aktivnosti definisan je upitnik u cilju provođenja ankete ključnih interesnih grupa (političkih stranaka) od kojih je traženo da se izjasne o sljedećim pitanjima:

- Da li podržavate kreiranje jedinstvenog zakonskog okvira za gospodarenje šumama na nivou BiH?
- Da li podržavate kreiranje minimalnih zajedničkih principa gospodarenja šumskim resursima u BiH, koji ne podrazumijevaju postojanje jedinstvenog zakonskog okvira za gospodarenje šumama na nivou BiH?

Dizajnirani upitnik (prilog 9) je dostavljen ključnim interesnim grupama ali u predviđenom roku interesne grupe nisu odgovorile na traženo. U cilju realizacije zadatka, analizirana su trenutna dešavanja u vezi prijedloga i donošenja Federalnog Zakona o šumama i uticaja ključnih interesnih grupa (političkih stranaka) u navedenom procesu. Najbolji dokaz da političke stranke imaju značajnu ulogu, kako sa aspekta predlaganja tako i donošenju zakona, jeste i činjenica da je trenutno u parlamentarnoj proceduri verzija Zakona o šumama FBiH čiji su predlagači poslanici u Predstavničkom domu Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine. Na osmoj redovnoj sjednici Predstavničkog doma Parlamenta FBiH održanoj 23. i 24.11. 2011. godine prilikom utvrđivanja dnevnog reda, prihvaćen je i prijedlog da se u isti uvrsti i navedeni zakon koji je nakon razmatranja i usvojen.⁴⁸ U daljnjoj proceduri, isti zakon je

⁴⁸http://vlastibih.com/redesign/index.php?option=com_content&view=article&id=1555:izvjetaj-sa-8-redovne-sjednice-predstavnikog-doma-pfbih&catid=68:vijesti&Itemid=110

predviđen za raspravu na Domu naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, ali se o istom, do momenta izrade ove Studije nije raspravljalo.⁴⁹

Može se zaključiti da donošenje zakonske regulative iz oblasti šumarstva na nivou FBiH predstavlja dugotrajan i složen politički proces, te da stoga političke partije nisu smatrale neophodnim da odgovore na dostavljene upitnike i uzmu aktivno učešće u provedbi istraživanja za potrebe izrade ove aktivnosti iz djelokruga rada. To naravno ne znači da političke stranke nemaju veliki interes za šumarstvo, naročito sa aspekta ekonomskih koristi koje pruža ovaj prirodni resurs.

U cilju utvrđivanja postojanja potrebe za jedinstvenim zakonskim okvirom iz oblasti šumarstva na nivou BiH, ostvaren je i uvid u neke od relevantnih strateških dokumenata koji tretiraju oblast šumarstva, iz kojih se može konstatovati sljedeće:

- Ključni nedostatak u sektoru šumarstva FBiH odnosi se na nepostojanje dugoročne strategije razvoja sektora šumarstva, niti cjelovite šumarske politike na državnom nivou. Donošenje programa dugoročnog razvoja sektora šumarstva, kojim bi se definirala strategija i politika gospodarenja šumskim resursima u BiH predstavlja osnovu za rješavanje nagomilanih problema u šumarstvu BiH. Naravno, realizacija svega ovoga nije moguća bez izgradnje odgovarajućih kapaciteta, na svim (pa i na državnom) nivoima koji će se baviti šumarstvom, odnosno upravljanjem prirodnim resursima⁵⁰. Sistem organizacije sektora šumarstva na državnom i entitetskim nivoima je uslovljen postojećim ustavnim rješenjima što implicira složen način finansiranja i neusklađeno zakonodavstvo u oblasti šumarstva među entitetima. Bilo bi neophodno usvojiti šumarsku legislative na svim nivoima, zasnovanu na naučno-stručnim postulatima. Prilikom njene izrade potrebno je integrirati zahtjeve koji proizlaze iz odredbi EU koje se odnose na šumarstvo i uvažiti aktuelne pan-evropske inicijative (Forest Europe)
- Pravni i institucionalni okvir koji pokriva šumarstvo je strukturisan na nivou entiteta, što je dovelo do postojanja odvojenih pravnih okvira (dva zakona o šumama) i do daljih teškoća u uspostavljanju odgovarajućih mehanizama za kontrolisanje rada u sektoru šumarstva⁵¹.
- Investiciona i institucionalno-pravna pretpostavka za gospodarenje i upravljanje šumama i šumskim zemljištima traži nove modele organizacije izvršne vlasti, proizvodno-poslovnih sistema šumarstva i održivo zakonodavstvo u šumarstvu. Na nivou države i po entitetima nema kompetentnih institucija za određivanje cijena, marketing i tržišnu politiku u šumarstvu.⁵²

U kontekstu prednje navedenog, može se zaključiti da političke partije, kao ključne interesne grupe, imaju i iskazuju veliki interes za šumarstvo, te da bi u tom smislu (uz činjenicu da relevantni strateški dokumenti na državnom nivou ukazuju na nužnost kompromisnog uređenja oblasti šumarstva), postoje pretpostavke, ali i potreba definisanja zajedničkih principa gospodarenja šumskim resursima na nivou BiH.

⁴⁹http://vlastibih.com/redesign/index.php?option=com_content&view=article&id=1570:najava-7-sjednice-doma-naroda-parlamenta-federacije-bosne-i-hercegovine&catid=68:vijesti&Itemid=110

⁵⁰ Vijeće ministara BiH: Strategija integriranja Bosne i Hercegovine u EU, april 2006.

⁵¹ Prvi nacionalni izvještaj Bosne i Hercegovine u skladu sa Okvirnom konvencijom Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama, 2009.

⁵² Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i UNDP BiH: PROCJENA ODRŽIVOG RAZVOJA U BOSNI I HERCEGOVINI Izvještaj BiH za Svjetski samit o održivom razvoju (WSSD) 2002.

3.15.3. Definisane minimalnih zajedničkih principa gospodarenja šumskim resursima u BiH

Na osnovu obaveza koje proističu iz međunarodnih sporazuma i konvencija koje je potpisala BiH, ne proizilazi eksplicitna obaveza donošenja jedinstvenog zakona o šumama na državnom nivou. Međutim, trenutne i nastupajuće promjene, kako na regionalnom, tako i globalnom nivou, koje se odnose⁵³ na proces stabilizacije i pridruživanja BiH Europskoj uniji, potrebe usaglašavanja domaćeg i međunarodnog zakonodavstva i standarda u oblasti šumarstva, imperativ integralnog planiranja ekološke, ekonomske i sociološke funkcije šumskih ekosistema, poštovanje i sprovođenje domaćih i međunarodnih standarda, brže uključivanje u prekograničnu, međuregionalnu i transnacionalnu međunarodnu saradnju i EU integracione procese, a uvažavajući postojeće administrativno-političko uređenje države BiH, predlažu se neki od minimalnih zajedničkih principa gospodarenja šumskim resursima u BiH, kako slijedi:

- Potrajno gospodarenje šumama u cilju održavanja i unapređenja biološke raznolikosti,
- Definisane ključnih pojmova koji se koriste u šumarstvu,
- Jedinstvena metodika izrade šumskoprivrednih osnova,
- Monitoring zdravstvenog stanja šumskih ekosistema,
- Informacioni sistem i monitoring šumskih požara,
- Podsticanje ekoloških vrijednosti drveta i drugih šumskih proizvoda,
- Jedinstvena metodologija kod uspostavljanje zaštićenih područja s posebnim režimom gospodarenja, kao dodatnog instrumenta za potrajno gospodarenje šumama,
- Finalizacija i primjena državnih standarda za održivo upravljanje i sertifikaciju šuma,
- Zabrana vršenja čistih sječa i unošenja alohtonih vrsta drveća,
- Davanje prednosti domaćim vrstama i lokalnim provenijencijama kod pošumljavanja.

S obzirom da se radi o vrlo osjetljivom političkom pitanju, Konsultant smatra da je za identifikaciju minimalnog seta zajedničkih principa gospodarenja šumskim resursima u BiH, neophodno intenzivirati politički dijalog na najvišem nivou i nastojati po svaku cijenu postići kompromisno rješenje koje bi zadovoljilo oba entiteta i distrikt Brčko. Pri tome je potrebno stalno pratiti dinamični razvoj inicijativa za kreiranje principa i kriterija održivog gospodarenja šumskim resursima na pan-evropskom nivou (Forest Europe), kao i eventualne promjene u kontekstu usvajanja jedinstvenog pravno-obavezujućeg okvira za gospodarenje šumama na nivou Evrope.

3.16. ANALIZA KLJUČNIH PITANJA/PROBLEMA NEIMPLEMENTACIJE I NEUSVAJANJA ZAKONSKOG OKVIRA U PERIODU 2002-2010. GODINE SA PRIJEDLOGOM NJIHOVOG RJEŠENJA

Zakon o šumama FBiH koji je usvojen 29. maja 2002. godine⁵⁴ nastao je kao rezultat želje za efikasnijim gospodarenjem šumama i šumskim zemljištem u Federaciji BiH. Pomenutim zakonom je definisano vlasništvo, upravljanje i gospodarenje šumskim resursima. Kada je u pitanju vlasništvo, šume i šumska zemljišta su državne i privatne. Državne šume su u vlasništvu Federacije a privatne šume su sve šume i šumsko zemljište za koje fizička ili pravna lice valjanim dokumentima iz zemljišne knjige i katastra nekretnina dokažu vlasništvo nad šumom. Kada je u pitanju upravljanje, vlasnici šuma i šumskog zemljišta su ujedno i upravljači. Privatnim šumama i šumskim zemljištem (katastarskim česticama) upravljaju njihovi vlasnici, a državnim šumama koje su u vlasništvu Federacije upravlja

⁵³ Strategija razvoja šumarstva Republike Srpske (2010-2020)

⁵⁴ Zakon o šumama F BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj:20/02)

Federalna i kantonalne uprave. Po Zakonu o šumama, kantonalne uprave su u sastavu resornih ministarstava. Kada su u pitanju poslovi gospodarenja, državnim šumama gospodare šumsko privredna-društva na osnovu Ugovora o prenosu poslova gospodarenja sa upravljača (uprave za šumarstvo) na šumsko-privredno društvo. Ugovorom se jasno definiše vrijeme trajanja prenosa gospodarenja kao i poslovi koji se prenose. U privatnim šumama gospodarenje je u nadležnosti vlasnika šuma, s tim, da kantonalno ministarstvo putem kantonalne uprave za šumarstvo obavlja stručne poslove u pogledu gospodarenja, a može određene poslove prenijeti i na kantonalno šumsko-privredno društvo.

Obzirom da su poslovi upravljanja i gospodarenja šumama i šumskim zemljištem bez obzira na tip vlasništva razdvojeni, implementacija Zakona o šumama iz 2002. godine nije se provodila u zadatom roku. Članom 73. Zakona o šuma je precizirano da će Federalna uprava i kantonalne uprave početi sa radom najkasnije u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona, a da poslove do njihovog konstituisanja obavlja Federalno, odnosno kantonalna ministarstva. Također, članom 49. Zakona o šumama, Skupćina kantona treba osnovati jedno šumsko-privredno društvo za područje kantona u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona, na osnovu člana 77.

Primjena Zakona o šumama u pojedinim kantonima se provodila nesmetano (SBK/KSB, ZDK i BPK), dok je u drugim kantonima ovaj proces bio dosta otežan ili se samo djelimično provodio. Do početka 2010. godine se samo u navedena tri kantona, kad su u pitanju poslovi čuvanja i zaštite državnih šuma, u potpunosti provela primjena Zakona o šumama.

Ustavna načela

Uvažavajući navedene činjenice, primjena Zakona o šumama je bila otežana i zbog Ustavnih odrednica FBiH. Specifično političko-administrativno uređenje i podjela BiH na dva entiteta i distrikt Brčko (član 1., tačka 3. Ustava BiH-Anex 4. Dejtonskog mirovnog sporazuma, potpisanog u Parizu 21.11.1995.), uvjetovalo je dosta tešku implementaciju navedenog zakona. Ustavom Federacije BiH, kao jednog od entiteta, utvrđene su jasne podjele ovlasti između Federacije i Kantona koje su definisane u Odjeljku III. Ustava Federacije BiH. U isključivoj ovlasti Federacije BiH, Odjeljak III, članak 1. su:

- a) vođenje vanjskih poslova,
- b) organiziranje i vođenje odbrane Federacije i zaštite njenih granica, uključujući i osnivanje zajedničkog zapovjedništva svih vojnih snaga u Federaciji, nadzor nad vojninom proizvodnjom i zaključivanje vojnih sporazuma,
- c) državljanstvo,
- d) utvrđivanje gospodarske politike, uključujući planiranje i obnovu, te politiku korištenja zemljišta,
- e) donošenje propisa o trgovini, uključujući carine, o međunarodnoj trgovini i financijama, trgovini unutar Federacije, pravima vezanim uz industrijsko vlasništvo, o standardizaciji proizvoda, vrijednosnim papirima te o komunikacijama,
- f) donošenje propisa o finansijama i finansijskim institucijama, uključujući uspostavu i nadzor nad valutom Federacije, stvaranje monetarne i fiskalne politike, te osnivanje središnje banke,
- g) suzbijanje međunarodnog i međukantonalnog kriminala, posebice terorizma, neovlaštene trgovine drogom i organiziranog kriminala, te saradnja sa interpolom,
- h) dodjela elektronskih frekvencija za radio, televiziju, te u druge svrhe,
- i) utvrđivanje energetske politike, uključujući raspodjelu između kantona te osiguranje i održavanje potrebne infrastrukture,
- j) finansiranje djelatnosti federalne vlasti i djelatnosti pod pokroviteljstvom federalne vlasti, oporezivanjem ili drugim sredstvima.

Također, u Ustavu Federacije BiH u Odjeljku III., članak 2. su definisane zajedničke ovlasti federalne vlasti i kantona:

- a) jamčenje i provedba ljudskih prava,
- b) zdravstvo,
- c) ekološka politika,
- d) komunikacijska i prometna infrastruktura,
- e) socijalna politika,
- f) provedba zakona i drugih propisa o državljanstvu,
- g) useljavanje i azil,
- h) turizam,
- i) iskorištavanje prirodnih bogatstava.

Neophodno je naglasiti, da je u Odjeljku III. članak 3. Ustava Federacije BiH, navedeno da se prema potrebama, ovlasti iz člana III. 2. mogu ispunjavati zajednički ili zasebno, ili od strane kantona, koordinirano od strane federalne vlasti. U skladu s tim kantoni i federalna vlast međusobno se dogovaraju na trajnoj osnovi u pogledu svojih ovlasti. U ispunjavanju svojih ovlasti, kada je riječ o zakonima koji su obavezujući na cijelom području Federacije, u skladu sa ovim ustavom i odlukama Parlamenta Federacije, federalna vlast djeluje, poštujući ovlast kantona, specifičnu situaciju u pojedinim kantonima i potrebu za fleksibilnom provedbom. Federalna vlast ima pravo stvarati politiku i donositi zakone u pogledu svake od ovih ovlasti.

U ispunjavanju ovih ovlasti, u skladu s ovim Ustavom i svojim kantonalnim ustavom, kantoni se obraćaju međukantonalnom vijeću za usklađivanje međukantonalnih pitanja i za dosljedno rješavanje pitanja, što uključuje interese koji su izvan njihovih kantonalnih granica, te provode, dopunjavaju i u slučaju potrebe razrađuju ili predlažu odluke u zakonodavnim tijelima. Kantoni imaju pravo kreirati politiku i u skladu s tim provoditi zakone u pogledu svake od svojih ovlasti.

Kantonima pripadaju sve ovlasti koje nisu izričito dodjeljene federalnoj vlasti (Odjeljak III, članak 4.), a posebice su mjerodavni za sljedeće:

- a) uspostava i nadziranje snaga policije koje nose jedinstvene federalne uniforme s kantonalnim oznakama,
- b) stvaranje naobrazbene politike, uključujući donošenje propisa o naobrazbi te osiguranje naobrazbe,
- c) stvaranje i provedba kulturne politike,
- d) stvaranje stambene politike, uključujući donošenje propisa o uređenju i izgradnji stambenih objekata,
- e) stvaranje politike u svezi s reguliranjem i osiguravanjem javnih službi,
- f) donošenje propisa o korištenju lokalnog zemljišta, uključujući zoniranje,
- g) donošenje propisa o lokalnim poslovnim i karitativnim djelatnostima i njihovo unapređivanje,
- h) donošenje propisa o lokalnim energetske postrojenjima i osiguranje njihove djelatnosti,
- i) stvaranje glade radio i TV postaja, njihove gradnje uključujući donošenje propisa o radio i TV postajama, te osiguranju njihovog rada,
- j) provedba socijalne politike i uspostava službe socijalne zaštite,
- k) stvaranje i provedba politike kantonalnog turizma, razvoj turističkih resursa,
- f) finansiranje djelatnosti kantonalne vlasti ili njenih agencija oporezivanjem, posudbom ili drugim sredstvima.

Oba entiteta imaju svoje odvojene zakone i institucionalne strukture za oblast šumarstva. U Federaciji BiH struktura je decentralizovana a u RS centralizovana. Federacija BiH se sastoji

od deset kantona: Unsko-sanskog (1), Posavskog (2), Tuzlanskog (3), Zeničko-dobojskog (4), Bosansko-podrinjskog (5), Srednjobosanskog (6), Hercegovačko-neretvanskog (7), Zapadno-hercegovačkog (8), Sarajevskog (9) i Herceg-bosanskog (10). FBiH je organizovana i funkcioniše na podijeljenoj zakonodavnoj, izvršnoj i sudskoj vlasti. Zakonodavnu vlast obavlja Skupština, a izvršnu Vlada. Vlada se sastoji od šesnaest ministarstava među kojima je i Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (MPVŠ), odgovorno za pitanje šuma i šumarstva.

Glavni zadaci Sektora za šumarstvo unutar MPVŠ su priprema, organizacija i koordinacija strateških ciljeva razvoja šumarstva, inspeksijski poslovi, monitoring i koordinacija projekata, zaštita i korištenje šuma, korištenje sekundarnih šumskih proizvoda, lov, sjemenarstvo i rasadničarstvo i drugi poslovi iz područja šumarstva.

Na kantonalnom nivou, kantonalna uprava kontroliše šumarstvo u saradnji sa kantonalnom vladom. Kantoni formiraju šumskoprivredna društva (ŠPD), a ona šumske uprave (šumarije) za pojedina šumsko-privredna područja.

Analiza Zakona o šumama

Zakonom šumama iz 2002. godine, šume i šumska zemljišta kao dobro od općeg interesa, uživaju posebnu brigu Federacije i kantona, čija vrijednost se manifestuje kroz ekološke, socijalne i proizvodne funkcije šuma. Ovim zakonom uređuje se očuvanje i zaštita šuma, jačanje njihovih ekoloških funkcija, planiranje u šumarstvu i upravljanje šumama, ekonomske funkcije, finansiranje obnove i unapređenje šuma na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine. Šume i šumska zemljišta kao dobro od općeg interesa, uživaju posebnu brigu i zaštitu Federacije i kantona.

Navedenim Zakonom šume i šumska zemljišta su u državnim vlasništvu (državne šume) i vlasništvu fizičkih lica (privatne šume), te istim upravljaju Federalna i kantonalne uprave. Državne šume su u vlasništvu Federacije. U ostvarivanju prava po osnovu vlasništva nad šumom i šumskim zemljištem u državnom vlasništvu, Federaciju zastupa Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva. Kada su upitanju privatne šume, upravljanje vrše njihovi vlasnici u skladu sa ovim zakonom, podzakonskim propisima i odredbama šumskogospodarske osnove. Kantonalno ministarstvo putem kantonalne uprave obavlja stručne poslove u pogledu gospodarenja privatnim šumama (doznaka, primanje i premjeravanje, izdavanje otpremnog iskaza, planiranje šumsko-uzgojnih radova, čuvanje i zaštita šuma), a može određene poslove prenijeti na kantonalno šumsko-privredno društvo. Prenosjenje poslova vrši se uz obostranu saglasnost i reguliše se međusobnim ugovorom.

Federalno ministarstvo ugovorom prenosi poslove gospodarenja šumama i šumskim zemljištem kantonalnim ministarstvima, a kantonalne uprave ustupaju poslove kantonalnim šumsko-privrednim društvima. Na ovaj način, kantonalno ministarstvo ugovorom prenosi poslove, zadatke i odgovornosti gospodarenja kantonalnim šumsko-privrednim društvima. Skupština kantona osniva jedno kantonalno šumsko-privredno društvo za područje kantona. Neophodno je naglasiti da je Federalna uprava, kao i kantonalne uprave, u sastavu resornih ministarstva. Navedenim Zakonom je definisano, da su Kantonalne uprave dužne obezbijediti neposrednu zaštitu šuma (čuvanje šuma) putem organizovane čuvarske službe (čuvari šuma) po određenim čuvarskim rejonima. Poslovi i zadaci čuvara šuma sastoje se od sprečavanja bespravnog prisvajanja i korištenja šuma i šumskih zemljišta, zaštite od šumskih požara i drugih elementarnih nepogoda, biljnih bolesti i štetočina, kao i drugih protivzakonitih radnji.

Ovim Zakonom su odvojeni administrativni od ekonomskih poslova u oblasti šumarstva. Na osnovu navedenog, Federaciji i kantonima se daju na upravljanje i gospodarenje sve državne šume i šumska zemljišta. U roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu navedenog Zakona, bilo je naloženo Federalnoj upravi i kantonalnim upravama da počnu sa radom, kao i

da se formiraju šumsko-privredna društva u navedenom roku. Do trenutka konstituisanja i obezbjeđenja uslova za rada Federalne uprave i kantonalnih uprava, poslove su obavljali Federalno ministarstvo i kantonalna ministarstva.

Kada je u pitanju finansiranje, ovim Zakonom je bilo predviđeno plaćanje naknade za korištenje općekorisnih funkcija šuma od strane svih pravnih lica koja obavljaju privrednu djelatnost na teritoriji Federacije u visini 0,1% njihovog ukupnog prihoda.

Bilo je predviđeno da kantonalna šumsko-privredna društva plaćaju naknadu za proširenu biološku reprodukciju šuma u visini koja neće biti manja od 3% od vrijednosti prihoda ostvarenih od prodaje drveta i prodaje sekundarnih šumskih proizvoda. Iz namjenskog fonda kantona (budžeta kantona) se trebao izdvajati i prihod za razvoj nerazvijenih dijelova općine u visini 2% od ostvarenog prihoda ostvarenog prodajom drvnih sortimenata i vrijednosti drveta upotrebljenog za vlastite potrebe, kao i prihoda ostvarenih prodajom sekundarnih šumskih proizvoda koje je kantonalno šumsko-privredno društvo ostvarilo na području te općine.

Na osnovu naprijed navedenog, jasno je da državnim šumama i šumskim zemljištem upravljaju Federalna i kantonalne uprave za šumarstvo a FMPVŠ ugovorom prenosi poslove gospodarenja državnim šumama i šumskim zemljištem kantonalnim ministarstvima. Kantonalna ministarstva putem kantonalnih uprava sve poslove, zadatke i odgovornosti ugovorom prenose kantonalnim šumsko-privrednim društvima. Bez obzira o kom se tipu vlasništva radi (državnom ili privatnom), pravo upravljanja ili povjeravanje funkcije upravljanja pripada vlasniku. U ovom slučaju, vlasnik državnih šuma (FBiH), nema dominantnu ulogu u upravljanju nad svojim vlasništvom dok kantoni imaju mogućnost samostalnog upravljanja (preko kantonalnih uprava) i gospodarenja (putem šumsko-privrednih društava). Zakonom je formirana Federalna uprava za šumarstvo u sastavu FMPVŠ kojoj je skupa sa kantonalnim upravama za šumarstvo povjereno upravljanje državnim šumama i šumskim zemljištem. Na ovaj način se javljaju nejasnoće po pitanju nadležnosti između federalnog i kantonalnog nivoa (vertikalna subordinacija, upravni nadzor, koordinacija aktivnosti). Također, javlja se još jedan problem, a to je pitanje nadležnosti i harmonizacije rada sektora za šumarstvo i uprava koji se nalaze u sastavu istih ministarstava, kako na federalnom tako i na kantonalnim nivoima.

Implementacija Zakona o šumama se nije provela u svim kantonima, a to je konstatovano u godišnjem „Izveštaji o stanju šuma i šumskog zemljišta u Federaciji BiH sa planom gospodarenja za narednu godinu“ koje svake godine priprema Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva. U toku provedbe Zakona stalno su se nametala sljedeća dva problema:

- da li čuvari šuma treba da ostanu u sastavu šumsko-privrednih društava?
- da li Skupština kantona treba osnivati jedno ili više kantonalnih šumsko-privrednih društava za područje kantona?

U oba slučaja Zakon o šumama iz 2002. godine je bio jasan. Čuvarska služba trebala je biti organizirana u sastavu Kantonalnih uprava za šumarstvo a na području jednog kantona trebalo je biti formirano samo jedno šumsko-privredno društvo. U navedenim godišnjim Izveštajima o stanju šuma i šumskog zemljišta u Federaciji BiH, je konstatovano da poslove čuvanja šuma po čuvarskim rejonima u nekim kantonima obavljaju čuvari šuma koji su uposleni u šumsko-privrednim društvima. U skladu sa Zakonom o šumama u potpunosti su formirane kantonalne uprave za šumarstvo u SBK, USK i KS. U ostalim kantonima uglavnom su formirane direkcije a negdje i ispostave kantonalnih uprava za šumarstvo, ali poslovi čuvanja šuma, odnosno direktnog terenskog nadzora nad gospodarenjem državnim šumama, još nisu u cijelosti preuzeti u skladu sa odredbama Zakona o šumama. U HNK još nije došlo ni do

formiranja jedinstvenog šumsko-privrednog preduzeća, odnosno i dalje egzistiraju i rade nekoliko samostalnih preduzeća.

Svi ovi problemi su uslovlili potrebu unapređenja zakonskog osnova, te je FMPVŠ počelo sa izradom novog Nacrta Zakona o šumama. Međutim, taj Nacrt Zakona o šumama nije ni razmatran od strane Parlamenta FBiH, jer se u međuvremenu pojavio novi akter šumarske politike u formi Saveza gradova i općina, čijim djelovanjem je došlo do potpuno nove situacije. Ustavni sud Federacije BiH po zahtjevu Saveza općina i gradova Federacije BiH za zaštitu prava na lokalnu samoupravu je donio Presudu⁵⁵ 14.04.2009. godine, o povređenosti prava lokalne samouprave kada je u pitanju Zakon o šumama iz 2002. godine. FMPVŠ-u je dat rok od šest mjeseci, da otkloni navedene nedostatke, a ukoliko to ne učini, po isteku ovog roka će zakon biti proglašen nevažećim.

Navedeni nedostaci se odnose na pojedine odrebe Zakona o šumama (Čl. 17., 18., 38., 39., 40. i dr.) kojim se povređuju pravo općina u Federaciji Bosne i Hercegovine na lokalnu samoupravu iz razloga, što iste odredbe nisu usaglašene sa Članom 4. tačka 6. Evropske povelje o lokalnoj samoupravi⁵⁶, Članom VII.3. Ustava Federacije BiH i Članom 8. i 56. stavak 2. Zakona o načelima lokalne samouprave u FBiH⁵⁷. Član 4. tačke 6. Evropske povelje o lokalnoj samoupravi glasi: „*Lokalne vlasti će biti konsultovane, u najvećoj mogućoj mjeri, pravovremeno i na odgovarajući način, u procesu planiranja i donošenja odluka o svim stvarima koje ih se direktno tiču*“.

Kada je u pitanju Član 8. Zakona o načelima lokalne samouprave, u ovlasti nadležnosti jedinice lokalne smouprave posebno spadaju:

- utvrđivanje i provođenje politike uređenja prostora i zaštite okoline,
- utvrđivanje politike upravljanja prirodnim resursima jedinice lokalne smouprave i raspodjela sredstava ostvarenih na osnovu njihovog korištenja.

U Članu 56. stavak 2. navedenog Zakona, navedeno je da su Federalne, odnosno kantonalne vlasti dužne u najvećoj mogućoj mjeri konsultovati jedinicu lokalnu samouprave putem Saveza općina i gradova, u postupku donošenja propisa koji ih se direktno tiču.

Ustavom Federacije BiH Članom VII.3. je naglašeno da su međunarodni ugovori i drugi važeći međunarodni sporazumi u Federaciji BiH, kao i opća pravila međunarodnog prava, sastavni dio zakonodavstva Fedaracije. U slučaju neusaglašenosti između međunarodnih ugovora i domaćeg zakonodavstva, prevagnut će međunarodni ugovor.

Kako u predviđenom roku FMPVŠ nije otklonilo uočene nedostatke, Zakon o šumama iz 2002. godine je stavljen van snage 29.11.2009.godine. U cilju prevazilaženja pravnog vakuuma (jer nije postojao Zakon u šumama), FMPVŠ je donijelo Uredbu o šumama⁵⁸ od 23.12.2009. godine. Ista se trebala primjenjivati do donošenja novog Zakona o šumama, a najduže do 90 dana. Kako nije donešen novi Zakon o šumama u predviđenom roku, po isteku roka, 14.04.2009. godine donešena je nova Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o šumama, sa rokom primjene do donošenja Zakon o šumama a najduže do 30.06.2010. godine. Kako i u ponovnom produženju nije donešen Zakon o šumama, po isteku roka tj. 17.06.2010. godine, donešena je nova Uredba o izmjenama prethodne Uredbe o šumama, koja će se primjenjivati do donošenja Zakon o šumama u Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine.

⁵⁵ Presuda Ustavnog suda FBiH („Službene novine Federacije BiH“, broj:36/09)

⁵⁶ Evropska Povelja o lokalnoj samoupravi

⁵⁷ Zakon o principima lokane samouprave u FBiH („Službene novine Federacije BiH“, broj:49 /06)

⁵⁸ Uredba o šumama („Službene novine Federacije BiH“, broj:83/09, 26/10 i 38/10)

Po ovoj Uredbi, državnim šumama i šumskim zemljištem upravljaju Federalno ministarstvo i kantonalna ministarstva. Vlasnik privatne šume upravlja svojom šumom i ugovorom uz naknadu, prenosi obavljanje stručnih poslova, kantonnoj upravi ili pravnom licu za obavljanje stručnih poslova u privatnim šumama. Pod stručnim poslovima se podrazumijevaju doznaka, primanje i premjeravanje drvene mase, izdavanje otpremnog iskaza, planiranje šumsko-uzgojnih radova i zaštita šuma i vođenje evidencija o izvršenim poslovima. Federalna uprava kao i kantonalne uprave su u sastavu ministarstava. U ovoj Uredbi o šumama kao i u Zakonu o šumama iz 2002. godine, poslovi i zadaci Federalne i kantonalne uprave su još uvijek nejasni i preklapaju se. Kantonalno ministarstvo je dužno obezbijediti neposrednu zaštitu državnih šuma (čuvanje šuma) od bespravnog prisvajanja i korištenja, šumskih požara i drugih elementarnih nepogoda, biljnih bolesti i štetočina kao i drugih protivzakonitih radnji, putem organizovane čuvarske službe po određenim čuvarskim rejonima. Uredbom o šumama je takođe definisano, da na području jednog kantona može poslovati jedno kantonalno šumsko-privredno društvo (korisnik šuma).

Neophodni je istaći da je Uredbom o šumama ostala predviđena naknada za općekorisne funkcije šuma koju plaćaju sva pravna lica registrovana na teritoriji Federacije, ali da je ista smanjena sa 0,1% na 0,07% od ukupnog ostvarenog prihoda. Naknadu je trebalo uplaćivati tromjesečno i po završnom godišnjem računovodstvenom izvještaju prema mjestu ostvarenog prihoda, u omjeru 20% na poseban račun budžeta Federacije BiH i 80% u korist posebnog računa kantona na čijem području je prihod ostvaren.

Korisnik je prema Uredbi, bio dužan plaćati naknadu za korištenje državnih šuma u visini 7% od ostvarenog prihoda od drveta, računajući cijenu drveta na panju i prihoda ostvarenog od nedrvenih šumskih proizvoda. Navedenu naknadu je trebala biti raspoređena na sljedeći način:

- 1,0 % na poseban račun budžeta Federacije,
- 1,0 % na poseban račun budžeta Kantona,
- 5,0 % na namjenski račun općine na čijoj teritoriji se ostvaruje prihod.

Saveza općina i gradova Federacije BiH je pripremio svoj prijedlog Zakona o šumama⁵⁹, koji je upućen u Parlament Federacije BiH po hitnom postupku. Navedeni Zakon o šumama definiše da su šume i šumska zemljišta u državnom i privatnom vlasništvu. Novina je da ovaj Zakon predviđa da su državne šume i šumska zemljišta u vlasništvu Federacije i jedinica lokalne samouprave. Federacija upravlja općekorisnim funkcijama, a jedinica lokalne samouprave direktnim proizvodima šuma i šumskog zemljišta. Privatnim šumama upravljaju i gospodare njihovi vlasnici, koji ugovorom uz naknadu prenose obavljanje stručnih poslova.

Ponudjenim Zakonom predviđeno je formiranje samostalne Federalne uprave za šumarstvo sa teritorijalnim ispostavama po šumsko-privrednim područjima kao organizacionim jedinicama. Kada je u pitanju neposredna zaštita državnih šuma, Federalna uprava je dužna da obezbijedi čuvanje po određenim čuvarskim rejonima. Ovim Zakonom o šumama se predlaže, da na području kantona posluje jedno ili više šumsko-privrednih društava. Minimalna površina za formiranje šumsko-privrednih društava je šumskoprivredno područje a akt o osnivanju donosi predstavničko tijelo jedinica lokalne samouprave. Prijedlogom Zakona o šumama, naknada za općekorisne funkcije šuma koju plaćaju sva pravna lica registrovana na teritoriji Federacije, iznosi 0,07% od ukupnog ostvarenog prihoda. Također, naknada za korištenje šuma iznosi 7%, a način njene raspodjele je isti kao što je bilo predviđeno u Nacrtu Zakona o šumama koje je ponudilo FMPVŠ, odnosno po Uredbi o šumama.

⁵⁹ Prijedlog Zakona o šumama od strane ovlaštenih predlagača zastupnika u Parlamentu FBiH od 31.05.2010. godine.

Identifikacija interesnih grupa (stakeholdera)

U cilju analize ključnih pitanja/problema neimplementacije i neusvajanja zakonskog okvira u periodu 2002.-2010. godine, izvršena je indentifikacija interesnih grupa. Krajem septembra 2010. godine su prikupljeni podaci kvalitativnog karaktera, korištenjem posebno dizajniranog upitnika (Prilog 10). Identifikovane interesne grupe su navedene, kako slijedi:

- Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva,
- Kantonalna šumsko privredna društva,
- Kantonalne uprave za šumarstvo,
- Savez općina i gradova FBiH,
- UŠIT-a i HŠD,
- Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu,
- Predstavnici političkih stranka koje participiraju u vlasti FBiH ili su pokretači izmjena Zakona o šumama.

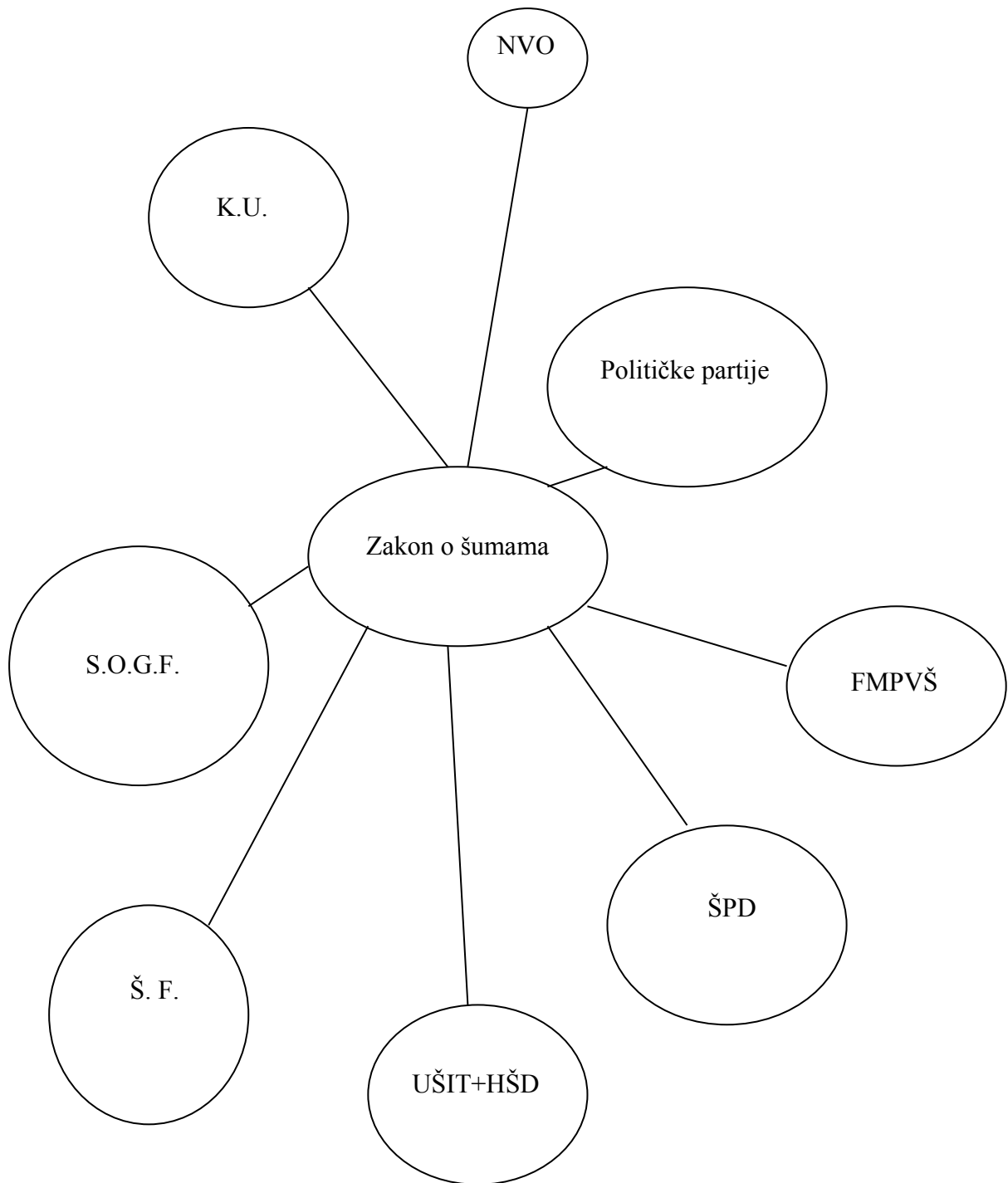
Upitnik je sadržavao sljedeća pitanja:

- Koji su razlozi neimplementacije (neprimjene) Zakona o šumama FBiH iz 2002?
- Koji akteri šumarske politike su bili glavni kočničari u njegovoj implementaciji i zašto?
- Možete li objasniti uzroke zbog kojih trenutno nema Zakona o šumama?
- Koji su modaliteti za prevazilaženje trenutnog stanja sa ciljem usvajanja i implementacije novog Zakona o šumama?

Predstavnici interesnih grupa su uz korištenjem metode „*in depth*“, face-to-face intervjuisanja iznosili svoje mišljenje o svakom od postavljenih pitanja. Dobijeni odgovori su poslužili za detaljniju analizu njihovih stavova po pitanju ključnih pitanja/problema neimplementacije i neusvajanja zakonskog okvira u periodu 2002.-2010. godine sa prijedlogom njihovog rješenja. Ukupno su indentificirane 32 interesne grupe, a dobiveno je samo 11 popunjenih upitnika. Intervjui su provedeni uglavnom sa predstavnicima šumsko-privrednih društava (ŠPD „Unsko-sanske šume“, JP „Šume –TK“, Šumarstvo „Prenj“ Konjic, ŠPD „Šume Zeničko-dobojskog kantona“, ŠGD „Šume Središnje Bosne“, ŠPD „Bosansko-podrinjske šume“, ŠGD „Hercegbosanske šume“) i kantonalnih uprava za šumarstvo (Uprava za šumarstvo Zeničko-Dobojskog Kantona, Uprava za šumarstvo Unsko-Sanskog Kantona, Uprava za šumarstvo Kantona Sarajevo i Uprava za šumarstvo Srednje-Bosanskog Kantona). U procesu indentifikacije interesnih grupa nastojalo se, korištenjem Venn-ovog dijagrama, procijeniti njihov realan uticaj (značaj) i potreba nivoa uključenosti u ovo istraživanje. Na taj način su sve interesne grupe bile klasificirane u jednu od sljedećih grupa:

- **Stakeholderi A** (Veliki značaj i veliki uticaj. Potrebno je da budu veoma uključeni u proces kako bi isti obezbjedili efikasnu koaliciju u procesu.)
- **Stakeholderi B** (Veliki značaj ali mali uticaj. Potrebni posebni napori da se obezbjede kako bi njihove potrebe i njihovo učešće u procesu dobilo puni značaj.)
- **Stakeholderi C** (Mali značaj ali veliki uticaj. Nisu ciljna grupa ali mogu biti smetnja. Iste redovno informisati i uvažavati njihova mišljenja da bi se izbjegao konflikt.)
- **Stakeholderi D** (Mali značaj i mali uticaj. Putem opšteg informisanja javnosti zadovoljeni su interesi istih.)

Venn-ov dijagram

- **Stakeholderi A** – političke partije, asocijacija zajednica općina i gradova FBiH,
- **Stakeholderi B** – FMPVŠ, ŠPD i KU,
- **Stakeholderi C** – UŠIT+HŠD i ŠF,
- **Stakeholderi D** – NVO

Analiza prikupljenih podataka

Konsultant je svjestan da nizak procenat dobijenih stavova predstavnika identificiranih interesnih grupa (svega jedna trećina) nije dovoljan da bi se mogli formulirati generalni

zaključci u vezi neimplementacije i neusvajanja zakonskog okvira u sektoru šumarstva Federacije BiH u periodu 2002. – 2010. godine. U vezi s tim, ni prikaz rezultata u formi Advocate/Oponent matrice kao i kontent analiza teksta (kako je to bilo predviđeno Početnim izvještajem) ne bi dale željene rezultate iz razloga nedovoljnog broja dobijenih odgovora. Uprkos tome, Konsultant cijeni da bi dobijeni podaci mogli predstavljati koristan doprinos u razumijevanju ove problematike i eventualnom prijedlogu adekvatnog rješenja. U tom smislu je data analiza dobijenih podataka po svakom od četiri pitanja iz upitnika u narednom tekstu.

A) Stavovi ispitanika u odnosu na postavljeno pitanje 1. (Koji su razlozi neimplementacije/neprijmjene ZOŠ FBiH iz 2002. godine?)

Preduzeća šumarstva

Odgovori predstavnika preduzeća šumarstva su jedinstveni i navode političke razloge kao najvažnije razloge neimplementacije/neprijmjene ZOŠ FBiH iz 2002. godine. Pojedini predstavnici navode još i dodatne razloge, kao što su nespremnost/nepripremljenost preduzeća u primjeni Zakona o šumama, kao i nespremnost općina i kantona da preuzmu organizaciju čuvarske službe. Predstavnici pojedinih preduzeća navode kao razloge i nedostatak sankcija i odgovornosti, kao i nepostojanje šumarske inspekcije i njihov nerad.

Kantonalne uprave za šumarstvo

Predstavnici Kantonalnih uprava za šumarstvo također se slažu da neimplementacija/neprijmjena ZOŠ FBiH iz 2002. godine, predstavlja političko pitanje. Pojedini ispitanici, kao razloge neprijmjene Zakona o šumama navode i jak uticaj preduzeća šumarstva i pritisak pojedinih institucija na ministarstvo da se ne izvrši u potpunosti implementacija Zakona o šumama, te i činjenicu da su uprave u sastavu ministarstava (tj. da nisu samostalne) i nisu mogle implementirati Zakon. Istaknuto je i stajalište da je predlagatelj Zakona o šumama (FMPVŠ) bio dužan da sporedne primjene navedenog Zakona putem kantonalnih ministarstava.

B) Stavovi ispitanika u odnosu na postavljeno pitanje 2. (Koji akteri šumarske politike su bili glavni kočničari u implementaciji Zakona o šumama iz 2002. godine i zašto?)

Preduzeća šumarstva

Jedinstven stav predstavnika svih preduzeća šumarstva od kojih je dobijen odgovor je da je politika glavni kočničar u implementaciji Zakona o šumama iz 2002. godine

Kantonalne uprave za šumarstvo

Predstavnici kantonalnih uprava za šumarstvo kao glavne kočničare navode kantonalna ministarstva, te u manjoj mjeri lokalnu zajednicu i preduzeća šumarstva.

C) Stavovi ispitanika u odnosu na postavljeno pitanje 3. (Možete li objasniti uzroke zbog kojih trenutno nema Zakona o šumama?)

Preduzeća šumarstva

Svi predstavnici preduzeća šumarstva i ovdje kao glavni uzrok jednostavno navode politiku, s tim da jedan navodi i „trokut” preduzeće – općina - Federacija.

Kantonalne uprave za šumarstvo

Jedinstven stav predstavnika kantonalnih uprava za šumarstvo je da je to stvar politike, uz dodatak da je primjetan i nedostatak volje u šumarskoj struci i politici.

- D) Stavovi ispitanika u odnosu na postavljeno pitanje 4. (Koji su modaliteti za prevazilaženje trenutnog stanja sa ciljem usvajanja i implementacije novog Zakona o šumama?)

Preduzeća šumarstva

Većina preduzeća kao modalitet navodi neophodnost uključenja svih interesnih grupa i poštivanje principa nauke i struke u donošenju novog Zakona.

Kantonalne uprave za šumarstvo

Svi ispitanici su saglasni sa nužnošću donošenja novog Zakona o šumama uz učešće svih relevantnih faktora.

Kao jedan od glavnih razloga neimplementacije i neusvajanja zakonskog okvira u periodu 2002.-2010. godina, ispitanici koji su učestvovali u ovom istraživanju, navode nepostojanje političke volje (u smislu ne/djelovanja političkih partija), kao i nedostatak sankcija i odgovornosti za neprovođenje Zakona. S obzirom da su odgovori dobijeni samo od strane ograničenog broja predstavnika preduzeća šumarstva i kantonalnih uprava za šumarstvo, primjetno je međusobno „prebacivanje” odgovornosti između ove dvije interesne grupe. Jedinstven je stav da je u ovaj proces neophodno na adekvatan način aktivno uključiti šumarsku struku putem postojećih strukovnih udruženja. Iz toga proizilazi da je u procesu izrade i donošenja Zakona o šumama neophodno uključiti sve zainteresovane strane, počev od predstavnika političkih partija i lokalne zajednice, stručnjaka iz šumarske privrede i javne šumarske administracije, te naučnih institucija, strukovnih udruženja i nevladinog sektora. Analizom ograničenih prikupljenih podataka, očigledno je da ključnu ulogu u donošenju i implementaciji Zakona o šumama imaju političke partije. Stoga su njihovo učešće i saradnja sa predstavnicima šumarske struke i nauke u kreiranju optimalnog zakonskog okvira u oblasti šumarstva, neizbježni. Na taj način bi predstavnici političkih partija, direktno učestvovali u kreiranju Zakona o šumama kao osnovnog instrumenta za realizaciju šumarske politike, te na taj način bili i odgovorni za njegovu implementaciju.

S obzirom na naprijed navedeno, a prije svega na aktuelnu i veoma kompleksnu situaciju kad je u pitanju šumarska legislativa u FBiH (proglašavanje Zakona iz 2002. godine neustavnim, donošenje nekoliko kratkoročnih Uredbi sa zakonskom snagom, upućivanje u parlamentarnu proceduru različitih verzija novog Zakona o šumama itd.), može se u određenoj mjeri i razumijeti nezainteresiranost, pa čak i zbunjenost pojedinih kontaktiranih interesnih grupa, što je rezultiralo odbijanjem iznošenja stavova po pitanju neimplementacije i neusvajanja zakonskog okvira u sektoru šumarstva Federacije BiH u periodu 2002.-2010. godine.

Nizak procenat povrata upitnika nije dao zadovoljavajući nivo kvaliteta informacija na osnovu kojih bi se mogli identificirati ključni problemi neimplementacije i neusvajanja zakonskog okvira u sektoru šumarstva FBiH u periodu 2002.-2010. godine, te davanje adekvatnih preporuka. Zato Konsultant predlaže da se kompletna aktivnost iz djelokruga rada pretoči u Akcioni plan kojim će se precizno propisati koje aktivnosti je neophodno dodatno provesti kako bi se mogla dosljedno primijeniti usaglašena i odobrena metodika. U izradi Akcionog plana bi bilo korisno uzeti u obzir i dole navedena važna pitanja u vezi neimplementacije Zakona o šumama iz 2002. godine i donošenja nove legislative iz oblasti šumarstva, koji su identificirani kroz ovu analizu:

- precizno definisanje prava vlasništva, upravljanja i gospodarenja šumama i šumskim zemljištem između različitih političko-administrativnih nivoa (država BiH, Federacija BiH, kantoni i općine),
- organizacija sektora šumarstva u smislu broja šumsko-privrednih društava,

- definisanje nadležnosti, ovlasti i odnosa između Federalne i kantonalnih uprava za šume,
- organizacija i ustrojstvo čuvarske službe,
- određivanje visine naknade za općekorisne funkcije šuma,
- određivanje visine naknade za korištenja državnih šuma, kao i njene raspodjele.

Primjedbe sa Javne rasprave

Na Javnoj raspravi su dostavljene pisane primjedbe na analizu ove aktivnosti iz djelokruga rada od strane predsjednika Vlada i ministara Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Herceg-bosanske županije/kantona, Županije Zapadnohercegovačke i Hercegovačko-neretvanske županije. U pisanoj primjedbi se iznosi neslaganje sa iznesenih razlogom neimplementacije Zakona o šumama iz 2002. godine do kojeg je došao Konsultant, a to je nepostojanje dominantne uloge Federacije BiH u upravljanju šumama u odnosu na županije/kantone. U obrazloženju se navodi da je upravo Federacija BiH donijela Zakon o šumama i sve podzakonske propise, te konstituisala šumarske institucije na nivou FBiH (Federalnu upravu za šumarstvo i Federalnu šumarsku inspekciju). Podnosioci primjedbi smatraju da je na osnovu tih zapažanja trebalo identificirati sve propuste i probleme, te predložiti rješenja za poboljšanje i prevazilaženje tog stanja. Smatraju da su predložena rješenja u studiji neprihvatljiva jer krše Ustav FBiH. Takođe se u primjedbi navodi da je Konsultant dobro uočio probleme i nejasnoće po pitanju nadležnosti između federalnog i kantonalnog/županijskog nivoa, kao i otvoreno pitanje harmonizacije i nadležnosti rada sektora za šumarstvo i uprava koje se nalaze u sastavu istih ministarstava na oba nivoa, ali da su izostali očekivani prijedlozi u Studiji, koji bi vodili razdvajanju i raspodjeli tih funkcija na svim nivoima. Zbog toga predlažu ponovno provođenje objektivne i argumentovane analize i identifikacije pravih uzroka i razloga neimplementacije Zakona o šumama iz 2002. godine, uvažavajući ustavne i zakonske nadležnosti pojedinih nivoa vlasti i njihove stavove. Pored navedenog, Podnosilac primjedbi, pozivajući se na član III. 4. tačka e. Ustava, ističe da je organizovanje šumarske čuvarske službe u isključivoj nadležnosti kantona/županija, te da ne treba razmatrati mogućnost njihovog premeštaja na federalni nivo. Pisani tekst cijele primjedbe, njeno obrazloženje i zahtjevi čine sastavni dio ovog Izvještaja sa javne rasprave (Prilog 3. a.).

Zaključak: S obzirom da su na rezultate analize ove aktivnosti iz djelokruga rada dostavljene, gore navedene primjedbe, te da nije postignut koncenzus, Konsultant predlaže da se usaglašavanje stavova i donošenje usaglašenih prijedloga u vezi ovog pitanja odvija na posebnom ekspertnom ili drugom nivou.

3.17. UTVRĐIVANJE POPISA SVIH PODZAKONSKIH AKATA KOJI SU URAĐENI KAO I ONIH KOJE JE NEOPHODNO URADITI SA PRIJEDLOGOM DINAMIKE NJIHOVOG DONOŠENJA

3.17.1. Pregled Zakona i podzakonskih propisa koji su u upotrebi u Federaciji BiH (šumarstvo, lovstvo, sjemenarstvo, sadni materijal)

Šumarstvo

1. Zakon o šumama ("Sl. novine FBiH", br: 20/02, 29/03 i 37/04); - stavljen van snage
2. Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati izvođači radova u šumarstvu ("Sl. novine FBiH", br: 2/03 i 48/03);
3. Pravilnik o načinu odabira, doznaci i sječi stabala ili površina za sječu ("Sl. novine FBiH", broj: 62/02);
4. Pravilnik o zadacima čuvara šuma, načinu izvršavanja zadataka, obliku i sadržaju legitimacije čuvara šuma i kriterijima za utvrđivanje veličine čuvarskog reona ("Sl. novine FBiH", broj: 62/02);
5. Pravilnik o načinu žigosanja, obrojčavanja, premjeravanja, sadržaju i načinu izdavanja otpremnog iskaza za drvo ("Sl. novine FBiH", br: 11/04 i 30/05);
6. Pravilnik o obimu mjera o uspostavljanju i održavanju šumskog reda i način njihovog provođenja ("Sl. novine F BiH", broj: 62/02);
7. Uputstvo o načinu, obliku i sadržaju obrasca za prijavu sječe ("Sl. novine F BiH", broj: 5/03);
8. Pravilnik o načinu obilježavanja granica državnih šuma i šumskog zemljišta, o vrsti i postavljanju graničnih znakova ("Sl. novine F BiH", broj: 55/02);
9. Pravilnik o elementima za izradu šumskogospodarskih osnova ("Sl. novine F BiH", broj: 60/02);
10. Pravilnik o sadržini planova o zaštiti šuma od požara ("Sl. novine F BiH", broj: 21/04);
11. Pravilnik o načinu i obliku vođenja knjiga i registara evidencije ("Sl. novine F BiH", broj: 58/04);
12. Pravilnik o procedurama i vremenskim ograničenjima za prodaju šume, pravu prvenstva kupovine i uvjetima za zamjenu šume ("Sl. novine F BiH", broj: 19/04);
13. Pravilnik o uzgoju, iskorištavanju, sakupljanju i prometu sekundarnih šumskih proizvoda ("Sl. novine F BiH", broj: 66/05);
14. Pravilnik o katastru šuma ("Sl. novine F BiH", broj: 60/03);
15. Pravilnik o načinu utvrđivanja nakande štete pričinjene u šumama u društvenoj svojini (odštetni cjenovnik) ("Sl. list SR BiH", br: 23/78 i 37/82);
16. Pravilnik o uslovima pod kojim se vrši paša, žirenje, brst, kresanje grana i lisnika, skupljanje šušnja i mahovine („Sl. novine FBiH“, broj: 42/08);
17. Uredba o jedinsvenoj metodologiji za procjenu šteta od prirodnih i drugih nesreća („Sl. novine FBiH“, br: 75/04 i 38/06);
18. Odluka o obrazovanju šumskoprivrednih područja ("Sl. list SR BiH", br: 31/61, 41/61, 49/61, 17/62, 48/62, 5/63, 12/67, 13/68, 19/74, 33/71, 32/75, 10/78, 28/86 i 3/87);
19. Naredba o privremenoj zabrani sječe i prometa voćnih stabala – voćkarica i javora iz državnih i privatnih šuma i posjeda na teritoriji F BiH sa obrazloženjem ("Sl. novine F BiH", broj: 15/03);
20. Primjena Naredbe o privremenoj zabrani sječe i prometa voćnih stabala – voćkarica i javora iz državnih i privatnih šuma i posjeda na teritoriji F BiH (Dopis FMPVŠ broj: 10-26-138-1/03 od 08.05.2003. godine);

21. Tumačenje Naredbe o privremenoj zabrani sječe i prometa voćnih stabala – voćkarica i javora iz državnih i privatnih šuma i posjeda na teritoriji F BiH (Dopis FMPVŠ broj: 10-26-138-2/03 od 13.06.2003. godine);
22. Preporuka o primjeni Naredbe o privremenoj zabrani sječe i prometa voćnih stabala – voćkarica i javora iz državnih i privatnih šuma i posjeda na teritoriji F BiH (Vijeće ministara) (“Sl. glasnik BiH”, broj: 15/03);
23. Odluka o izdvajanju pojedinih dijelova šuma i šumskog zemljišta na području Zap.her. kantona, općina Ljubuški („Sl. novine FBiH“, broj: 53/06);
24. Odluka o formiranju ŠGP „Bosansko-podrinjsko“ („Sl. novine FBiH“, broj: 10/07);
25. Odluka o davanju saglasnosti za izdvajanje šumskog zemljišta iz ŠPP „Lašvansko“ na području Srednjobosanskog kantona, općina Busovača, radi prevođenja istog u građevinsko-odnosno provođenja važećih regulacionih planova SRC „Prodolci“ i SRC „Busovačka planaina“ („Sl. novine FBiH“, broj: 19/08);
26. Odluka o davanju saglasnosti za izdvajanje šumskog zemljišta iz ŠPP „Sprečko“ na području Tuzlanskog kantona, općina Živinice, radi prevođenja istog u građevinsko, a što se odnosi na provođenje važećeg regulacionog plana „Cigulje II“ („Sl. novine FBiH“, broj: 19/08);
27. Odluka o načinu obrazovanja i utvrđivanju visine nakanade za rad radnih tijela osnovanih od strane Vlade FBiH i rukovoditelja federalnih organa državne službe („Sl. novine FBiH“, br: 80/07, 84/07 i 6/08);
28. Odluka o općim uvjetima prodaje šumskih drvnih sortimenata iz državnih šuma na teritoriji Federacije BiH („Sl. novine FBiH“, broj: 13/08);
29. Rješenje o formiranju Savjeta za izradu šumarskog programa FBiH („Sl. novine FBiH“, broj: 29/08);
30. Odluka o učešću u finansiranju obezbjeđenja drvnih sortimenata po ugovoru o zajedničkom ulaganju između IP „Krivaja“ d.o.o. Zavidovići i „Ferimpex“ d.o.o. Zavidovići („Sl. novine FBiH“, broj: 60/08);
31. Odluka o izdvajanju šumskog zemljišta iz špp „Lašvansko“ na području SB kantona, općina Travnik, radi prevođenja istog u građevinsko – odnosno, provođenja regulacionih planova „Babanovac“ i „Dolina panjeva-Kukotnica“ na planini Vlašić u općini Travnik („Sl. novine FBiH“, broj: 69/08);
32. Odluka Vlade FBiH o usvajanju Regulacionog plana “Igman” i Regulacionog plana “Bjelašnica” (“Sl. novine Grada Sarajeva”, broj: 11/82) i Odluka o usvajanju Urbanističkog projekta “Bjelašnica I faza” (“Sl. novine Kantona Sarajevo”, broj: 2/01) (V. broj: 528/2002 od 03.10.2002. godine);
33. Odluka o utvrđivanju Igmana, Bjelašnice, Treskavice i kanjona rijeke Rakitnice (Visočica) područjem posebnih obilježja od značaja za FBiH (“Sl. novine FBiH”, broj: 8/05 i 66/08);
34. Odluka o utvrđivanju područja sliva rijeke Une područjem posebnih obilježja od značaja za FBiH („Sl. novine FBiH“, broj: 32/04 i 80/07);
35. Odluka o pristupanju izradi prostornog plana područja posebnih obilježja od značaja za FBiH – sliv rijeke Une za period od 2007. do 2027. godine („Sl. novine FBiH“, broj: 79/07);
36. Odluka kojom FMPVŠ stupa u članstvo Fonda za nacionalni program šumarstva i osiguranju sredstava za realiziranje nacionalnog programa šumarstva (“Sl. novine FBiH”, broj: 55/03);
37. Zakon o osnivanju instituta za standardizaciju (“Sl. glasnik BiH”, broj: 44/04);
38. Zakon o mineralnim đubrivima (“Sl. glasnik BiH”, broj: 46/04);
39. Zakon o zaštiti novih sorti biljaka BiH (“Sl. glasnik BiH”, broj: 46/04);

40. Zakon o javnim nabavkama ("Sl. glasnik BiH", br: 49/04, 19/05, 52/05, 8/06, 24/06 i 70/06);
41. Lista ugovornih organa po kategorijama koji su obavezni primjenjivati Zakon o javnim nabavkama („Sl. glasnik BiH“, broj: 3/05 i 86/06);
42. Zakon o fitofarmaceutskim sredstvima BiH ("Sl. glasnik BiH", broj: 49/04);
43. Zakon o zaštiti zdravlja bilja ("Sl. glasnik BiH", broj: 23/03);
44. Zakon o sjemenu i sadnom materijalu poljoprivrednih biljaka BiH ("Sl. glasnik BiH", broj 3/05);
45. Pravilnik o fitosanitarnim zahtjevima za drveni materijal za pakovanje u međunarodnom prometu ("Sl. glasnik BiH", broj: 71/05 i 9/08);
46. Naredba o uplatnom računu za uplatu sredstava po fitosanitarnim zahtjevima za drveni materijal za pakovanje u međunarodnom prometu ("Sl. glasnik BiH", broj: 9/06);
47. Odluka o ratifikaciji Međunarodne konvencije o zaštiti bilja („Sl. glasnik BiH“, MU: 8/03) – međunarodni ugovori;
48. Odluka o ratifikaciji Kjoto protokola okvirne konvencije UN o promjeni klime („Sl. glasnik BiH“, MU: 3/08) – međunarodni ugovori;
49. Odluka o davanju saglasnosti za ratifikaciju Konvencije o zaštiti evropskih divljih vrsta i prirodnih staništa – Bern, 19. septembra 1979. godine („Sl. glasnik BiH“, broj: 7/08); - Međunarodni ugovori
50. Uputa o izdavanju dozvola za uvoz/izvoz supstanci koje oštećuju ozonski omotač u i iz Bosne i Hercegovine („Sl. glasnik“, broj: 3/08);
51. Zakon o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine („Sl. glasnik BiH“, broj: 50/08);
52. Odluka o ratifikaciji Konvencije o zaštiti evropskih divljih vrsta i prirodnih staništa *Bern, 19.09.1973. god* („Sl. glasnik BiH“, broj: 8/08 – Međunarodni ugovori);
53. Odluka o ratifikaciji konvencije o pristupu informacijama, učešću javnosti u odlučivanju i pristupu pravdi u okolišnim pitanjima, Aarhus, Danska, 25.06.1998 („Sl. glasnik BiH“, broj: 8/08 – Međunarodni ugovori);

Lovstvo

1. Zakon o lovstvu ("Sl. list SRBiH", br: 7/77, 12/87 i 30/09);
2. Zakon o lovstvu ("Sl. novine F BiH", broj: 4/06);
3. Pravilnik o sadržaju, načinu i nosiocima izrade, odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, godišnjeg i privremenog plana gospodarenja lovištem („Sl. novine F BiH“, broj: 63/06);
4. Pravilnik o uvjetima gospodarenja lovištima („Sl. novine F BiH“, broj: 63/06);
5. Pravilnik o stručnoj službi za provođenje lovno-gospodarske osnove („Sl. novine F BiH“, broj: 63/06);
6. Pravilnik o programu, uvjetima i načinu polaganja lovačkog ispita („Sl. novine F BiH“, broj: 5/08); 63/06 - ne važi
7. Pravilnik o obliku i sadržaju obrasca legitimacije lovočuvara, vođenju evidencije o izdatim legitimacijama i sadržaju službene knjige lovočuvara („Sl. novine F BiH“, broj: 5/08), Pravilnik o lovočuvarskoj službi („Sl. novine F BiH“, broj: 63/06) – ne važi;
8. Pravilnik o obliku, načinu i postupku izdavanja trofejnih lista ("Sl. list SRBiH", broj: 17/77);
9. Pravilnik o vremenu lova lovostajem zaštićene divljači i popis vrsta ptica i sisara koji se smatraju korisnim za poljoprivredu i šumarstvo („Sl. novine F BiH“, broj: 5/08);
10. Pravilnik o načinu upotrebe lovačkog oružja i naboja („Sl. novine F BiH“, broj: 5/08);
11. Pravilnik o načinu određivanja i obilježavanja granica lovišta i postupak osnivanja lovišta u F BiH („Sl. novine F BiH“, broj: 5/08);

12. Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja katastra lovišta („Sl. novine FBiH“, broj: 5/08);
13. Pravilnik o vrsti i broju pasa za lov na pojedine vrste divljači u određenim područjima („Sl. novine FBiH“, broj: 5/08);
14. Pravilnik o obrascu, sadržaju, načinu i postupku izdavanja potvrda i trofejnog lista za trofeje odstreljene divljači („Sl. novine FBiH“, broj: 63/08);
15. Pravilnik o obrascu potvrde o porijeklu divljači i njenih dijelova i uslovima pod kojim se može vršiti prepariranje divljači i držanje trofeja javno izloženih u objektima kao i upotrebi mesa divljači u ugostiteljskim objektima („Sl. novine FBiH“, broj: 63/08);
16. Pravilnik o vrsti uniforme, oznakama, uslovima za nošenje lovačkog oružja i veličini lovočuvarskog rejona („Sl. novine FBiH“, broj: 63/08);
17. Rješenje o osnivanju uzgojnih područja za medvjeda („Sl. novine FBiH“, broj: 63/08);
18. Rješenje o osnivanju uzgojnih područja za divokoze („Sl. novine FBiH“, broj: 63/08);
19. Pravilnik o određivanju odštetnog cjenovnika za pričinjenu štetu na divljači (“Sl. list SRBiH”, broj: 24/88);
20. Pravilnik o katastru lovišta (“Sl. list SRBiH”, broj: 17/77);
21. Naredba o vremenu lova lovostajem zaštićene divljači (“Sl. list SRBiH”, broj: 17/77);
22. Odluka o ustanovljenju posebnih lovišta (“Sl. list SRBiH”, broj: 40/79, 22/81, 14/84 i 24/88);
23. Uputstvo za gospodarenje lovištem (“Sl. list SRBiH”, broj: 37/90);
24. Rješenje o ustanovljenju uzgojnih područja za mrkog medvjeda (“Sl. list SRBiH”, broj: 37/90);
25. Uputstvo o izdavanju dozvola za izvoz i uvoz naoružanja i opreme (“Sl. glasnik BiH”, broj: 41/02);
26. Zakon o zabrani držanja koza (“Sl. list SRBiH”, broj: 16/82, 12/87 i 6/95);
27. Odluka o ratifikaciji konvencije omeđunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka („Sl. glasnik BiH“, međunarodni ugovori, broj: 11/08)-CITES;

Sjemenarstvo, sadni materijal i hortikultura

1. Zakon o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja (“Sl. novine FBiH”, broj: 71/05);
2. Pravilnik o sadržaju, obliku i načinu vođenja Registara šumskog i hortikulturnog sjemena šumskog i hortikulturnog sadnog materijala (“Sl. novine FBiH”, broj: 28/06);
3. Pravilnik o načinu i metodologiji provođenja stručnog pregleda nad proizvodnjom sjemena („Sl. novine F BiH“, broj: 81/06);
4. Pravilnik o kvalitetu, pakovanju i deklarisanju šumskog i hortikulturnog sjemena („Sl. novine F BiH“, broj: 14/07);
5. Pravilnik o sadržaju i načinu izdavanja uvjerenja i obliku, sadržaju i načinu vođenja evidencije o porijeklu sjemena („Sl. novine F BiH“, broj: 16/07);
6. Pravilnik o načinu pakiranja, plombiranja i deklarisanja šumskog i hortikulturnog sadnog materijala („Sl. novine FBiH“, broj: 79/07);
7. Pravilnik o osnovnim zahtjevima o kvalitetu šumskog i hortikulturnog sadnog materijala („Sl. novine FBiH“, broj: 79/07);
8. Pravilnik o načinu i metodologiji stručnog pregleda proizvodnje sadnog materijala („Sl. novine FBiH“, broj: 79/07);
9. Pravilnik o sadržaju i obrascu deklaracije o kvalitetu šumskog i hortikulturnog sadnog materijala, te o sadržaju i načinu vođenja evidencije o izdatim obrascima deklaracije o kvalitetu šumskog i hortikulturnog sadnog materijala („Sl. novine FBiH“, broj: 19/08);
10. Pravilnik o sadržaju, obliku i načinu vođenja evidencije o pregledanoj rasadničkoj proizvodnji prema vrsti, količini, starosti i načinu uzgoja šumskih i hortikulturnih sadnica („Sl. novine FBiH“, broj: 19/08);

11. Pravilnik o osnovnim zahtjevima, o kvalitetu poljoprivrednog sadnog materijala, načinu pakovanja, plombiranja, deklarisanja i uslovima čuvanja sadnog materijala poljoprivrednog bilja ("Sl. novine FBiH", br: 51/03 i 58/03);
12. Pravilnik o osnovnim zahtjevima o kvalitetu, pakovanju i deklarisanju sjemena poljoprivrednog bilja ("Sl. novine FBiH", broj: 49/03 i 58/03);
13. Pravilnik o stručnom pregledu sjemenskog usjeva poljoprivrednog bilja ("Sl. novine FBiH", broj: 14/04);
14. Pravilnik o obrascu i načinu vođenja registra proizvođača i registra dorađivača sjemena ("Sl. list SR BiH", broj: 21/79);
15. Pravilnik o obrascu i načinu vođenja registra proizvođača sadnog materijala ("Sl. list SR BiH", broj: 21/80);
16. Zakon o zaštiti zdravlja bilja ("Sl. glasnik BiH", broj: 23/03);
17. Zakon o zaštiti bilja od bolesti i štetočina koje ugrožavaju cijelu zemlju („Služb. list SFRJ“, broj: 49/76);
18. Zakon o zaštiti bilja od bolesti i štetočina koje ugrožavaju cijelu zemlju ("Sl. list SRBiH", br: 21/77, 39/84, 12/87 i 4/92 i 13/94);
19. Lista karantinskih i ekonomski štetnih biljnih bolesti i štetočina („Sl. list RBiH“, br: 2/92 i 13/94 i „Sl. novine FBiH“, broj: 47/08)
20. Pravilnik o načinu dostavljanja izvještaja i podataka o pojavi i poduzetim mjerama na sprječavanju i suzbijanju biljnih bolesti i štetočina ("Sl. list SRBiH", br: 17/78 i 19/....);
21. Pravilnik o bližim uslovima u pogledu objekata, opreme i stručnog kadra za proizvodnju i doradu sjemena, stručnu kontrolu nad proizvodnjom sjemena i za uvoz sjemena ("Sl. list SRBiH", broj: 16/78);
22. Pravilnik o obaveznom pregledu usjeva i objekata za proizvodnju sjemena i sadnog materijala poljoprivrednog i šumskog bilja ("Sl. list SFRJ", br: 52/86 i 3/87),
23. Pravilnik o normama kvaliteta i drugim uslovima za stavljanje u promet šumskog sjemena i o jedinstvenoj metodi za vršenje analize šumskog sjemna ("Sl. list SFRJ", br: 45/68 i 47/68);
24. Zakon o zaštiti bilja od bolesti i štetočina koje ugrožavaju cijelu zemlju (izuzev člana 55., 56. i 57.) ("Sl. list SFRJ", broj: 74/89);
25. Rješenje o utvrđivanju liste otrova koji se mogu stavlјati u promet u FBiH („Sl. novine FBiH“, broj: 50/08);
26. Pravilnik o obrascu uvјerenja o zdravstvenom stanju pošilјke bilja u unutrašnjem prometu ("Sl. list SFRJ", broj: 46/77);
27. Pravilnik o obrascu uvјerenja o zdravstvenom stanju pošilјke bilja koje se izvoze i reeksportuju ("Sl. list SFRJ", broj: 57/83);
28. Pravilnik o načinu uništavanja bilja za koje su naređene mjere uništavanja ("Sl. list SFRJ", broj: 4/78);
29. Uputstvo o postupku i načinu izdavanja rješenja kojim se odobrava uvoz sjemena i sadnog materijala poljoprivrednog i šumskog bilja ("Sl. novine F BiH", broj: 14/97);
30. Zakon o priznavanju i zaštiti sorti poljoprivrednog i šumskog bilja ("Sl. novine F BiH", broj: 31/00);
31. Pravilnik o registru novostvorenih domaćih sorti i evidenciji stranih sorti poljoprivrednog i šumskog bilja ("Sl. novine F BiH", broj: 38/01);
32. Jedinstvena metodika o načinu ispitivanja.... sorti („Sl. novine F BiH“, broj: 72/06);
33. Odluka o klasifikaciji roba za režim uvoza i izvoza ("Sl. glasnik BiH", br: 22/98, 30/02 i 40/02);
34. Odluka o visini naknade za obavezni zdravstveni pregled bilja u prometu preko teritorije F BiH i visini naknade za zaštitu bilja pri uvozu u F BiH ("Sl. novine F BiH", broj: 4/02);

35. Pravilnik o službenoj legitimaciji i znaku graničnog inspektora za zaštitu bilja ("Sl. novine FBiH", broj: 3/98);
36. Odluka o fito-sanitarnim certifikatima za robu uvezenu iz Evropske zajednice (Vijeće ministara) ("Sl. glasnik BiH", broj: 15/03);

Drvena industrija

1. Zakon o uvjetima i načinu obavljanja djelatnosti rezanja drveta ("Sl. novine F BiH", broj: 27/97 i 25/06);
2. Pravilnik o minimalno tehničkim, tehnološkim i drugim uslovima za obavljanje djelatnosti rezanja drveta u pilanama ("Sl. novine F BiH", br: 14/02 i 26/02);
3. Uputstvo za primjenu Zakona o uvjetima i načinu obavljanja djelatnosti rezanja drveta (Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije, dopis broj : 08-49-218/01 od 21.11.2002. godine);
4. Zaključci u vezi sprječavanja nelegalnog obavljanja djelatnosti rezanja drveta u FBiH (V. broj: 123/2003 od 23.04.2003. godine);
5. Sprječavanje nelegalnog obavljanja djelatnosti rezanja drveta (FMPVŠ, akt broj: 06-26-136/03 od 15.05.2003. godine);
6. Tumačenje povodom Zaključaka Vlade FBiH (FMPVŠ, akt broj: 06-26-136-1/03 od 12.06.2003. godine);

3.17.2. Pregled zakona i podzakonskih propisa koje je potrebno donijeti u Federaciji BiH (šumarstvo i lovstvo)

Šumarstvo

U skladu sa usvojenom Strategijom razvoja šumarstva Federacije Bosne i Hercegovine neophodno je uraditi novi Zakon o šumama i šumskom zemljištu FBiH.

Rok: 12 mjeseci od donošenja Strategije razvoja šumarstva FBiH.

Već postojeće podzakonske akte iz oblasti šumarstva prilagoditi novom Zakonu o šumama i šumskom zemljištu FBiH i uraditi nove podzakonske akte.

Rok: 12 mjeseci od donošenja Zakona o šumama i šumskom zemljištu FBiH.

Prijedlog novih podzakonskih akata: Metodika sociološko-ekološkog uticaja šumskih ekosistema.

Rok: 6 mjeseci od donošenja Zakona o šumama i šumskom zemljištu FBiH.

Nosioci aktivnosti: Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

Lovstvo

U oblasti lovstva izrađena su sljedeća četiri pravilnika:

1. Pravilnik o privremenoj zabrani lova,
2. Pravilnik o evidenciji obavljenih radova,
3. Pravilnik o programu sokolarskog ispita i načinu lova divljači pticama grabljivicama (sokolarenje)
4. Pravilnik o banci podataka vrijednih trofeja i kategorije vrhunskih trofeja.

Predmetni pravilnici se donose od strane Ministra Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva i potrebno ih je donijeti odmah.

Rok: odmah.

Nosioci aktivnosti: Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva- Ministar

3.18. LISTA SVIH MEĐUNARODNIH PROPISA IZ OBLASTI ŠUMARSTVA KOJE JE BIH POTPISALA

Šumarska strategija EU i Strategija EU o biološkoj raznolikosti su ključni dokumenti EU koji definišu obaveze i smjernice sektora šumarstva u EU.

Šumarska strategija EU

Šumarsku strategiju Evropske Unije (*Forestry Strategy for European Union*) kao prijedlog je donijela Komisija EU. Savjet (Parlament) EU je donio posebnu Rezoluciju o šumarskoj strategiji EU (*Council resolution on a forestry strategy for the European Union, 1999.*). Ova rezolucija se bazira na sljedećim ključnim usmjerenjima:

- podsticanje razvoja šumarskog sektora kao doprinosa ruralnom razvoju, posebno stvaranju i održavanju zapošljavanja,
- zaštita prirodne okoline i šumskog naslijeđa i obnove oštećenih šuma,
- održavanje socioloških i ekoloških funkcija šuma,
- poboljšanje ekološkog, ekonomskog i sociološkog potrajnog gospodarenja šumama u okviru međunarodnog tržišta drveta,
- podsticanje ekoloških vrijednosti drveta i drugih šumskih proizvoda,
- obezbjeđivanje kompetitivnosti EU šumarske industrije itd.

Postojeće aktivnosti koje se baziraju na odgovarajućoj EU regulativi odnose se na:

1. CAP (*Common Agricultural Policy*-Zajednička poljoprivredna politika EU)
 - a) šumarske mjere unutar poljoprivrede tj. pošumljavanje poljoprivrednih zemljišta i razvoj šumarskih aktivnosti na poljoprivrednim gazdinstvima
 - b) razvoj i optimalno korištenje šuma u ruralnim područjima
 - c) razvoj šumarskog sektora putem poboljšanja uslova za preradu i marketing šumskih proizvoda
2. Zaštitu šuma od atmosfere polucije: periodična inventura zdravstvenog stanja šuma i permanentni intenzivni monitoring šumskih ekosistema.
3. Šumske požare: djelimično finansiranje preventivnih mjera, finansijska pomoć za rehabilitaciju uništenih šuma, informacioni sistem šumskih požara,
4. Osnivanje evropskog šumarskog informacionog i komunikacionog sistema (EFICS)
5. Međunarodno i EU tržište
6. Šumarsku industriju
7. Podršku šumarskom istraživanju
8. Razvojnu saradnju sa ciljem promocije potrajnog gospodarenja u državama u razvoju,
9. Međunarodnu saradnju putem podrške raznim akcijama
10. Koordinaciju putem tzv. stalnog Šumarskog komiteta.

Nove mjere akcionog programa namjenjenog šumarstvu koje su predviđene u Agendi 2000 baziraju se na dvije uredbe: Uredbi Savjeta EU o podršci ruralnom razvoju i Uredbi Savjeta EU o podršci predpristupnim mjerama u poljoprivredi i ruralnom razvoju za države kandidatkinje centralne i istočne Evrope. Te šumarske mjere predviđene su u sklopu:

- potpore državama članicama u naporima za ostvarivanje potrajnog gospodarenja – preko politike ruralnog razvoja i nacionalnih i regionalnih programa ruralnog razvoja,
- potpore državama kandidatima u pretpristupnom periodu-preko potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju u čijem sastavu je i šumarstvo.

Specifična područja povezana sa šumarstvom kojima strategija posvećuje posebnu pažnju su:

- održavanje i unapređivanje biološke raznolikosti u okviru potrajnog gospodarenja šumama,
- uspostavljanje zaštićenih zona sa posebnim režimom gospodarenja kao dopunskog instrumenta za potrajno gospodarenje šumama,
- drvo kao vid energije u cilju povećane upotrebe biomase iz šume kao energenta te smanjenje koncentracije CO₂ u atmosferi,
- promjene klime na koje posredno utiču i šume,
- certifikacija šuma.

EU strategija šumarstva sa akcionim programom je vrlo složena i omogućava širok spektar podrške šumama i šumarstvu, a posebno je usmjerena prema privatnom sektoru u šumarstvu koji u EU preovlađuje.

Strategija EU o biološkoj raznolikosti

Strategija o biološkoj raznolikosti (*European Community Biodiversity Strategy 1998.*) koju je kao prijedlog donijela Komisija-Vlada EU, postavlja okvire politike EU na području biodiverziteta sa ciljem koordinisane implementacije Konvencije o biološkoj raznolikosti na nivou EU. Strategija posebno naglašava značaj pojedinih sektorskih politika za očuvanje i potrajno korištenje komponenti biološke raznolikosti.

Jedan od generalnih ciljeva strategije je predviđanje, sprječavanje i uklanjanje uzroka za smanjivanje biološke raznolikosti kod samog izvora. Strategija se bazira na četiri glavne teme: (1) očuvanje i potrajno korištenje biološke raznolikosti, (2) podjela koristi od korištenja genetskih resursa, (3) istraživanje, identifikacija, monitoring i razmjena informacija i (4) edukacija, obuka i svjesnost. Područja politike za koje strategija predviđa konkretne ciljeve su očuvanje prirodnih resursa, poljoprivreda, ribolov, regionalna politika i prostorno planiranje, šume, energija i transport, turizam i razvoj i ekonomska saradnja.

Na području održavanja prirodnih resursa strategija posvećuje najveću pažnju zaštićenim zonama i vrstama odnosno konzervaciji habitata flore i faune za koje već postoji EU zakonodavstvo (Direktiva o habitatima-Council Directive 92 43 EEC, 1192) i Direktiva o pticama Council Directive 79 409 EEC 1979 kao i odgovarajuća evropska mreža zaštićenih zona „Natura 2000“). Strategija predviđa da se u potpunosti realizuju predviđene direktive (upute), te da se jače podupre osnivanje mreže zaštićenih zona, posebno mreže „Natura 2000“, da se razvijaju planovi upravljanja odabranim ugroženim i lovnim vrstama, da se razvijaju instrumenti održavanja i potrajnog korištenja biološke raznolikosti van zaštićenih zona itd. Za šume, strategija predviđa podsticanje održavanja i odgovarajućeg unapređivanja biološke raznolikosti kao bitnog elementa potrajnog gospodarenja šumama na lokalnom, regionalnom i globalnom nivou, izvođenje pošumljavanja na način koji ne utiče negativno na ekološki interesantna i vrijedna staništa i ekosisteme, podsticanje ponovnog uspostavljanja i obnove šuma koje su pretrpjele deforestaciju, davanje prednosti domaćim vrstama i lokalnim provenijencijama itd.

Pregled međunarodnih propisa po oblastima, od značaja za šumarstvo, koje je Bosna i Hercegovina potpisala

Opći

Konvencija o pristupu informacijama o sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu o pitanjima okoliša, Aarhus 1998, stupila na snagu (Bosna i Hercegovina ratificirala 2008. godine)

Atmosfera

Okvirna konvencija Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama, Rio de Janeiro, 1992. godine, stupa na snagu 21.03.1994.god. a objavljena je («Službeni u glasnik BiH», broj:19/00).

Odluka o ratifikaciji Kyoto protokola okvirne konvencije UN o klimatskim promjenama („Sl. glasnik BiH“, MU: 3/08) KYOTO – protokol, Kyoto, 1997. godina

Klimatske promjene

Pregrijavanje naše planete pretežno usljed emisije stakleničkih plinova (GHG) danas predstavlja najveći ekološki problem s kojim se suočava međunarodna zajednica.

Radi suzbijanja ove pojave potpisana su dva sporazuma: Okvirna konvencija UN o klimatskim promjenama (UNFCCC), koja je na snazi od 1994. i nešto noviji Protokol iz Kyota, usvojen 1997.

- Konvencija o prekograničnom zagađivanju vazduha na velikim udaljenostima, Ženeva, 13. novembar 1979. godine, stupa na snagu: 16.03.1986. god. a objavljena je («Službeni list R BiH» broj: 13/94, Sl. list SFRJ MU 11/86).

- Protokol uz Konvenciju o prekograničnom zagađivanju vazduha na velikim udaljenostima iz 1979. godine, o dugoročnom finansiranju Programa saradnje za praćenje i procjene prekograničnog prenosa zagađujućih tvari u vazduhu na velike udaljenosti u Evropi (EMEP), Ženeva, 28. septembar 1984. godine. Ova konvencija stupa na snagu 28.01.1988. god. i objavljena je u («Službeni list R BiH» broj: 13/94, Sl. list SFRJ MU 2/87).

- Bečka konvencija o zaštiti ozonskog omotača, Beč, 22.marta 1985. god. Stupa na snagu: 22.09.1988. god. i objavljena je u «Službeni list R BiH» broj: 13/94, Sl. list SFRJ MU 1/90.

- Montrealski protokol o supstancama koje oštećuju ozonski omotač, Montreal, 16. septembra 1987. god., stupa na snagu 01.01.1989. god. i objavljen je u «Službeni list SFRJ» broj: 16/90.

Voda

- Konvencija o zaštiti sredozemnog mora od zagađivanja, od 16.02.1976. godine, Barcelona

Ova konvencija odnosi se na zaštitu biološke raznolikosti, stupila je na snagu 1978. godine i objavljena je u Službenom listu SFRJ – Međunarodni ugovori, br. 12/77.

- Protokol o zaštiti Sredozemnog mora od zagađivanja sa kopna, Atina, 1980. Stupa na snagu 1983. godine, modifikovan u Syrakusi (Italija) 1996. Objavljen je u Službenom listu R BiH, broj 13/94 i Službenom listu SFRJ MU 1/90.

- Protokol o posebno zaštićenim područjima i biološkoj raznolikosti Sredozemnog mora Mediterana, Monako, 1996. Stupa na snagu 1986. godine a objavljen u Sl. listu R BiH 13/94, Sl. listu SFRJ MU 9/85)

- Međunarodna konvencija o sprečavanju zagađivanja mora naftom, London, 1954. godina. Stupa na snagu 1958. godine, (Sl. list R BiH 13/94, Sl. list SFRJ MU 60/73,53/74)

- Konvencija o saradnji na zaštiti i održivoj upotrebi rijeke Dunav (Konvencija o zaštiti rijeke Dunav, pokrenuta procedura 03.06.2000. godine), Sofija 1994. godine

- Međunarodna konvencija o zaštiti od zagađivanja sa brodova, London, 1973. godine. Stupa na snagu 1983. godine (Sl. list R BiH 13/94, Sl. list SFRJ MU 2/85)

Tlo

- Konvencija UN o suzbijanju desertifikacije u zemljama pogođenim jakim sušama i/ili desertifikacijom, posebno u Africi, Pariz 14. 10.1994. godine, ratificirana 04.10.2002. godine. Stupa na snagu 1996. godine, Bosna i Hercegovina pristupila 26.08.2002. godine, (Službeni glasnik BiH 12/02)

Otpad

- Bazelska konvencija o nadzoru prekograničnog prometa opasnog otpada i njegovom odlaganju, Bazel, 22.03.1989. Stupa na snagu 1992. godine, Bosna i Hercegovina pristupila 2000. godine, objavljena u Službenom glasniku BiH 31/00).

- Dopuna Bazelske konvencije o nadzoru prekograničnog prometa opasnog otpada i njegovom odlaganju, Basel, 1997.

Priroda

- Konvencija o biološkoj raznolikosti («Službeni glasnik BiH», broj: 13/02); Bosna i Hercegovina pristupila 26.08.2002.g., ratificirana 04.10.2002.godine.

Presjedništvo Bosne i Hercegovine na osnovu člana V. tačka 3.d) Ustava BiH, na 152. sjednici održanoj 04. oktobra 2002. godine, donijelo je Odluku o ratifikaciji konvencije o biološkoj raznolikosti, Rio De Janeiro, 5. juni 1992. godine. Ratifikuje se Konvencija o biološkoj raznolikosti, po dobijenoj saglasnosti Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine na osnovu Odluke PS BiH broj:82/02 od 30. septembra 2002. godine. Ratificirana 04.10.2002. godine.

- Konvencija o močvarama od međunarodne važnosti, osobito kao stanište ptica močvarica, Ramsar 1971, notifikacija o sukcesiji

- Deklaracija o općim principima održivog razvoja Evropskih šuma (usvojena na Helsinškoj konferenciji o zaštiti šuma 1993. godine);

Pojam održivog razvoja u šumarstvu podrazumijeva održavanje biodiverziteta, produkcionog potencijala, regenerativnog kapaciteta, vitalnosti i potencijalno ispunjavanje relevantnih ekoloških, ekonomskih i socioloških funkcija sada i u budućnosti (Konferencija o zaštiti šuma Evrope, Helsinki, 1993.), potpisana od strane BiH.

- Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine, Pariz, 1972. godine, stupila na snagu 17.12.1975. godine.

- Međunarodna konvencija o zaštiti ptica, Pariz, 1950. (Stupila na snagu 17.01.1963.godine)

- IPPC – Međunarodna konvencija za zaštitu bilja. Odluka o ratifikaciji Međunarodne konvencije o zaštiti bilja („Sl. glasnik BiH“, MU: 8/03) – međunarodni ugovori;

- ISPM 5 – Međunarodni standardi za fitosanitarne mjere. Međunarodni standardi za fitosanitarne mjere definišu ulogu fitosanitarnih inspektora u primjeni Zakona o zaštiti zdravlja bilja u BiH); Potpisana od strane Bosne i Hercegovine i ugrađena je u Zakon o zaštiti zdravlja bilja BiH (Službeni list BiH, broj: 8/03).

- Konvencija o zaštiti evropskih divljih vrsta i prirodnih staništa-Bernska konvencija - Odluka o davanju saglasnosti za ratifikaciju Konvencije o zaštiti evropskih divljih vrsta i prirodnih staništa – Bern, 19. septembra 1979. godine („Sl. glasnik BiH“, broj: 7/08);

- Odluka o ratifikaciji Konvencije o zaštiti evropskih divljih vrsta i prirodnih staništa, Bern, 19.09.1973. god („Sl. glasnik BiH“, broj: 8/08 – Međunarodni ugovori); Obuhvata problematiku zaštite biološke raznolikosti na evropskom nivou

- Konvencija o uspostavljanju evropske i mediteranske organizacije za zaštitu prirode

3.19. GENERALNA OCJENA USKLAĐENOSTI DOMAĆEG ZAKONSKOG OKVIRA SA PRAVNOM STEČEVINOM EU IZ OBLASTI ŠUMARSTVA

Na osnovu podataka iz medija (*Oslobođenje*, 21.08.2010. godine) vlasti Bosne i Hercegovine su u prvoj polovini 2010. godine izvršile 59 posto planiranih aktivnosti iz Akcionog plana za realizaciju prioriteta iz dokumenta Evropsko partnerstvo za BiH. Tako je od ukupno 413 predviđenih aktivnosti u potpunosti realizirano njih 244, dok je na prijedlog nadležnih institucija prolongirano izvršenje 169 aktivnosti. Navedeni podatak je prikazan u polugodišnjem pregledu realizacije aktivnosti iz Akcionog plana za realizaciju prioriteta iz dokumenta Evropsko partnerstvo sa BiH za period 1. januar - 30. juni 2010. koji je usvojen od strane Vijeća ministara BiH. Direkcija za evropske integracije bila je zadužena da prevod ovog dokumenta dostavi Evropskoj komisiji. Navedeno je da je u okviru Ključnih prioriteta, od 37 planiranih aktivnosti realizirano 26, u dijelu prioriteta iz oblasti Politički kriterij od planiranih 109 aktivnosti njih 70, a u segmentu onih iz oblasti Ekonomski kriterij, od planiranih 55 realizirano je tek njih 25. U okviru prioriteta iz poglavlja Unutrašnje tržište, od planiranih 96 aktivnosti realizirano je 59, u okviru prioriteta iz dijela Sektorske politike od planiranih 47 aktivnosti izvršeno je samo 19, dok je u dijelu prioriteta iz oblasti Pravda, sloboda i sigurnost, od planiranih 69 aktivnosti, ispunjeno 45 zadataka.

U poglavlju 3.18. navedeni su ključni međunarodni propisi iz oblasti šumarstva. Kad je u pitanju EU, evidentno je da Šumarska strategija EU i Strategija EU o biološkoj raznolikosti, predstavljaju ključne dokumente koji definišu obaveze i smjernice sektora šumarstva u EU. Evropska unija nema istinski zajednički dokument koji definiše sve pozicije, kretanja, smjernice i ciljeve unutar sektora šumarstva. Postoji dokument pod nazivom „Strategija šumarstva Evropske Unije“ - EU Forestry Convention, ali se radi o dokumentu formalnog karaktera. U suštini, svaka članica Evropske unije ima pravo da sama razvija nacionalnu šumarsku politiku. Pored navedenog, kad je u pitanju oblast šumarstva, Evropska unija i međunarodna zajednica imaju još i sljedeće pravno-obavezujuće akte:

- Konvencije o dalekosežnom prekograničnom onečišćenju zraka (CLRTAP, Ženeva 1979),
- Alpine Konvencije (Salzburg, 1991) - Konvencija o zaštiti Alpa,
- Konvencija UN-a: UNCBD (Konvencija U.N.-a o bioraznolikosti), UNFCCC (Okvirna konvencija U.N.-a o klimatskim promjenama), UNCCD (Okvirna konvencija UN-a o suzbijanju decertifikacije),
- Međunarodna organizacija tropskog drveta (ITTA),
- CITES - Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje flore i faune,
- Konvencija Svjetske baštine (WHC) ...

Nakon kreiranja Upitnika za ovu aktivnost iz djelokruga rada (Prilog 11) pristupilo se istraživanju stavova prethodno definisanih interesnih grupa. Kao ključni stekholderi identificirani su Direkcija za evropske integracije Bosne i Hercegovine i Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva. Provedeni su „face to face“ intervjui sa odgovornim osobama (predstavnicima) interesnih grupa, u skladu sa prethodno definisanim pitanjima u upitniku.

Na osnovu dobijenih rezultata istraživanja utvrđeno je da ispitanici nisu u dovoljnoj mjeri upoznati sa evropskim i međunarodnim pravno-obavezujućim propisima za sektor šumarstva, niti raspoložu informacijama, da li su ovi propisi usvojeni od strane Parlamenta BiH. Shodno navedenom, nameće se potreba za edukacijom osoba zaposlenih u institucijama države i

entiteta koje bi bile osposobljene i odgovorne za praćenje, analizu i inkorporiranje pomenutih procesa u nacionalni sistem legislative za oblast šumarstva. U sistem nacionalne legislative Bosne i Hercegovine bilo bi neophodno uvrstiti sve obavezujuće međunarodne i propise EU koji se na direktan ili indirektan način odnose na oblast šumarstva. Naravno, usklađivanju legislative u šumarstvu Bosne i Hercegovine sa pravnom stečevinom EU, prethodi usvajanje predmetnih propisa u Parlamentima BiH.

Osnovni razlog za neusklađenost nacionalnog zakonskog okvira sa pravnim propisima Evropske unije iz oblasti šumarstva i komplementarnih privrednih grana, leži u sporom napredovanju Bosne i Hercegovine na putu ka pridruživanju Euro-atlantskim integracionim procesima. Jedan od ključnih uzroka tako sporog napretka je i ustavni okvir države, u kojem su nadležnosti entiteta, kada su u pitanju prirodni resursi (a samim tim i ingerencije nad šumskim resursima), veoma široke. Takav ustavni okvir, u znatnoj mjeri otežava ostvarenje željenog napretka, kada je u pitanju usaglašavanje nacionalnih zakonskih i podzakonskih akata sa pravnom stečevinom Evropske Unije iz oblasti šumarstva.

Zakonom o šumama Federacije BiH iz 2002. godine, bio je predviđen model organizacije javne šumarske administracije koji u značajnoj mjeri korespondira sa konceptima organizacije državne uprave u šumarstvu većine zemalja Evropske Unije. Taj model je imao za cilj da nadležnosti nad upravljanjem i nadzorom nad gospodarenjem prirodnim resursom, budu u rukama vlasnika. U skladu sa političko-administrativnim ustrojstvom države, entiteti (Federacija BiH i Republika Srpska) imaju nadležnost nad šumama, što dugoročno može imati negativne konsekvence za ovaj veoma važan prirodni resurs. Iako entitetski zakoni u osnovi dobro regulišu neka usko-stručna šumarska pitanja, entitetski baziran model organizacije sektora šumarstva, nije u potpunosti u skladu sa principima moderne šumarske nauke i struke. Polazeći od pretpostavke da samo organizacija šumarstva na državnom nivou, može implicirati pozitivne razvojne trendove, a imajući u vidu aktuelno političko uređenje BiH, možda bi u ovoj fazi funkcioniranja države, bio najadekvatniji model tzv. „liberalne centralizacije“. U takvom modelu bi ključna pitanja i nadležnosti iz oblasti šumarstva bili organizirani na državnom nivou (jasno definisane smjernice i ciljevi) sa visokim stepenom autonomije na entitetskim nivoima, kada je u pitanju organizacija šumsko-gospodarskih društava.

Postojeći, entitetski baziran model organizacije sektora šumarstva, u kojem je nadležnost na državnom nivou pozicionirana u okviru Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, u znatnoj mjeri marginalizira značaj kompletnog šumarstva. U okviru pomenutog ministarstva, koje u svojoj organizaciji ima sektor u čijem nazivu se pominje i šumarstvo, trenutno nema zaposlenog nijednog visokoobrazovanog stručnjaka iz oblasti šumarstva.

Unatoč jedinstvenim naučno-teoretskim osnovama, stanišno-biološkim uslovima i strukovno-etičkom kodeksu, zakonski i podzakonski akti u oblasti šumarstva nisu harmonizirani među entitetima, tako da međuentitetska neusklađenost šumarske legislative predstavlja poseban problem. Stoga, optimalna međuentitetska harmonizacija šumarske legislative, predstavlja prvi korak u neminovnom procesu usklađivanja nacionalne legislative sa svim relevantnim dokumentima EU koji tretiraju ovu oblast.

Generalno se može zaključiti da legislativa u sektoru šumarstva BiH nije usklađena sa pravnom stečevinom Evropske Unije, te da je neophodno realizirati veoma zahtjevan ali neminovan proces njenog prilagođavanja standardima Evropske Unije. U tom smislu je pri definisanju ključnih principa/načela i identifikaciji ciljeva u okviru Šumarskog programa FBiH potrebno imati u vidu saznanja do kojih se došlo u ovom analitičkom procesu, te ista korektno pretočiti u procesu izrade Akcionog plana za njihovu realizaciju. U tom smislu Konsultant predlaže sljedeće mjere za unapređenje postojećeg stanja:

- Harmonizacija međuentitetske šumarske legislative, a potom usklađivanje sa svim relevantnim dokumentima EU koji tretiraju ovu oblast. U tom kontekstu potrebno je inicirati aktivniji angažman ekspertnih timova-koordinacionih tijela na nivou države i entiteta koji bi intenzivno radili na usklađivanju svih zakonskih i podzakonskih akata u oblasti šumarstva sa pravnom stečevinom EU iz ove oblasti. Ovakav aktivan pristup bi omogućio otpočinjanja pregovora BiH sa EU u vezi pitanja koja se odnose na sektor šumarstva, što bi rezultiralo adekvatnom pripremom države za proces pridruživanja.
- Usvajanje državne legislative iz oblasti šumarstva zasnovane na naučno-stručnim postulatima. Prilikom njene izrade potrebno je integrirati zahtjeve koji proizlaze iz odredbi EU koje se odnose na šumarstvo.
- Uspostavljanje efikasne i racionalne organizacije sektora šumarstva sa jasno definisanim i diferenciranim funkcijama vlasništva, upravljanja, gospodarenja i monitoringa.
- Unapređenje upravljanja i gospodarenja šumskim resursima na temelju uspostave institucionalno održive organizacije sektora šumarstva na svim nivoima.
- Institucionalno i kadrovsko jačanje sektora šumarstva na državnom nivou, posebno u segmentu praćenja procesa međunarodne, pan-evropske i EU šumarske politike i usvajanja odgovarajućih međunarodnih propisa.

3.20. LISTA MEĐUNARODNIH PROPISA KOJE JE POTREBNO DONIJETI U PROCESU EU INTEGRACIJA I DINAMIČKOG PLANA OBAVEZA KOJE PROIZILAZE IZ OVIH PROPISA

Evropski i međunarodni pravno- obavezujući propisi za sektor šumarstva su:

- Konvencije o dalekosežnom prekograničnom onečišćenju zraka (CLRTAP, Ženeva 1979),
- Alpine Konvencije (Salzburg, 1991) - Konvencija o zaštiti Alpa,
- Konvencija UN-a: UNCBD (Konvencija UN-a o bioraznolikosti), UNFCCC (Okvirna konvencija UN-a o klimatskim promjenama), UNCCD (Okvirna konvencija UN-a o suzbijanju decertifikacije),
- Međunarodna organizacija tropskog drveta (ITTA),
- CITES-Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje flore i faune,
- Konvencija Svjetske baštine (WHC) ...

EU propisi koji indirektno utiču na šumarski sektor su:

- Uredba Vijeća (EZ-a, br 1698/2005) o potpori ruralnom razvoju od strane Evropskog poljoprivrednog fonda tretira sljedeće oblasti:
 - Šumarstvo i ruralni razvoj,
 - Šumarstva u politici EU-a o istraživanjima,
 - EU šumarstvo sa mjerama za praćenje (monitoring),
 - Akcijski plan EU-a o biomasi,
 - Šume i klimatske promjene i dr.
- Natura 2000 mreže zaštićenih područja,
- Direktiva 92/43/EEZ o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore,
- Direktiva 79/409/EEZ o očuvanju divljih ptica, uključujući šumske površine obuhvata sljedeće oblasti:

- Šume i biološke raznolikosti,
- Zdravstveni plan šuma,
- Šumski reprodukcijnski materijal,
- Politika voda,
- Plan djelovanja Europske unije za FLEGT,
- Komunikacije (98) 42 o strategiji EU-a biološkoj raznolikosti.

U narednom tekstu je dat pregled međunarodnih i evropskih multilateralnih ugovora po oblastima (konvencija, protokola) od većeg značaja za šumarstvo, a kojima država Bosna i Hercegovina nije pristupila.

Opći

- Konvencija o procjeni uticaja na okoliš prekograničnih granica, Espoo 1991. godina (pokrenuta procedura prema Vladi Federacije BiH, avgust 2003. godine) – stupa na snagu 1997. godine
- Konvencija o prekograničnim uticajima industrijskih nesreća, Helsinki 1992. godina

Atmosfera

- Dopune i izmjene Montrealskog protokola o supstancama koje oštećuju ozonski omotač: London, 1990., Kopenhagen, 1992., Beč, 1995., Montreal, 1997., Peking, 1999. Dopunama se proširuje lista kontroliranih tvari i pooštavaju kontrolne mjere u pogledu uvoza i izvoza, ozonu štetnih materija.

Postoje i drugi protokoli kojima Bosna i Hercegovina nije pristupila i to:

- Protokol o regulisanju emisije sumpora i njegovog prekograničnog fluksa, Helsinki, 1985. godina;
- Protokol o regulisanju emisija nitrogenovih oksida ili njihovih prekograničnih flukseva, Sophia, 1988. godina, (stupa na snagu 1991. god.);
- Protokol o regulisanju emisija isparljivih organskih komponenti ili njegovom prekograničnom toku, 1991. godine (stupa na snagu 1997. god.);
- Protokol o daljem smanjenju emisija sumpora, Oslo, 1994. godine (stupa na snagu 1998. god.);
- Protokol o teškim metalima, Aarhus, 1998. god.
- Protokol o smanjivanju acidifikacije, eutrofikacije i prizemnog ozona, Geteborg, 1999. godine.

Voda

- Konvencija o korištenju i zaštiti prekograničnih vodotoka i međunarodnih jezera, Helsinki, usvojena 17.03.1992. godine – stupila na snagu 1996.godine
- Protokol voda i zdravlje, London 1999. godina

Hemikalije

- Konvencija o proceduri predhodno najavljene saglasnosti (PIC) za određene opasne hemikalije i pesticide u međunarodnoj trgovini, Rotterdam, 1998. godina – nije stupila na snagu
- Štokholmska Konvencija o trajnim organskim zagađivačima, (POP) 22.05.2001. godine

Priroda

- Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje flore i faune, Vašington, 1973. godine, izmijenjena u Bonu 1979.god. (CITES – u proceduri)

- Konvencija o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja, Bon 1979.godina (CMS Konvencija) – stupa na snagu 1983. godine
- Konvencija o evropskim krajolicima, Firenca, 2000. godina
- Protokol o biološkoj sigurnosti, Kartagena, 2000.godina
- Protokol o posebno zaštićenim područjima i biološkoj raznolikosti u Sredozemlju, Barcelona, 2000. godina (IV protokol Barcelonske konvencije)
- Milenijumski razvojni ciljevi (MDG-The Millennium Development Goals) septembar, 2000. god, - 8 - Akcioni program o šumama (G8 Action Programme on Forests) Birmingen, 1998. g.
- Agenda 2000 - reforma Zajedničke poljoprivredne politike (Reform of the CAP-Common Agricultural Policy) Berlin, 1999. g.
- Regulativa ruralnog razvoja-Regulativa Vijeća EZ br.: 1257/1999 (Rural Development Regulation-Council Regulation (EC) No 1257/1999)
- SAPARD Program (SAPARD Programme)Specijalni pristupni program za poljoprivredu i ruralni razvoj (SAPARD-The Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development)
- Strategija biodiverziteta i Akcioni plan o biodiverzitetu (Biodiversity Strategy and Biodiversity Action Plans) oktobar, 1998. g.
- Natura 2000 (Priroda 2000)
- Šesti okolinski akcioni program EZ: “Okolina 2010: Naša budućnost, Naš izbor” (The Sixth environment action programme of the EC: “Environment 2010: Our future, Our choice”) juli, 2002.g.
- „Pogled na šume“ (Forest Focus)
- Evropski program o klimatskim promjenama (ECCP-European Climate Change Programme) juni, 2000. g.
- Direktive vezane za šumski reproduktivni materijal i zdravlje biljaka
- Direktiva Vijeća 1999/105 (Council Directive No 1999/105),
- Direktiva Vijeća 2000/29 (Council Directive No 2000/29),
- Evropska saradnja u području naučnih i tehničkih istraživanja (European Cooperation in the Field of Scientific and Technical Research /COST/)
- Akcioni plan o sprovođenju zakona o šumama, upravljanju i trgovini (FLEGT- Action Plan on Forest Law Enforcement, Governance and Trade) maj, 2003. g.
- Akcioni plan o biomasi (Biomass action plan) decembar, 2005. g.
- Ministarske konferencije o zaštiti šuma u Europi (MCPFE- Ministerial Conferences on the Protection of Forests in Europe):
 - o Strasburg 1990.
 - o Helsinki 1993. (kao rezultat ove Konferencije nastala je Deklaracija o općim principima održivog razvoja šuma Evrope čiji je potpisnik i BiH)
 - o Lisabon 1998.
 - o Beč 2003 (40 zemalja Evrope i Evropske zajednice usvojilo je Deklaraciju Bečkog samita o postojećim šumama: Europske šume - Zajedničke koristi, Podijeljena odgovornost (Vienna Living Forest Summit Declaration: European Forests-Common Benefits, Shared Responsibilities) i 5 sljedećih Rezolucija:
 - Rezolucija 1: Jačanje zajedničkog djelovanja kroz međusektorsku saradnju i državne šumarske programe za održivo upravljanje šumama Evrope (Resolution 1: Strengthen Synergies for Sustainable Forest Management in Europe through Cross-sectoral Co-operation and National Forest Programmes);
 - Rezolucija 2: Povećanje ekonomske vrijednosti održivog upravljanja šumama u Evropi (Resolution 2: Enhancing Economic Viability of Sustainable Forest Management in Europe);

- Rezolucija 3: Održavanje i povećanje socijalnog i kulturnog značaja održivog upravljanja šumama u Evropi (Resolution 3: Preserving and Enhancing the Social and Cultural Dimensions of Sustainable Forest Management in Europe);
- Rezolucija 4: Očuvanje i povećanje biološkog diverziteta šuma Evrope (Resolution 4: Conserving and Enhancing Forest Biological Diversity in Europe);
- Rezolucija 5: Klimatske promjene i održivo upravljanje šumama (Resolution 5: Climate Change and Sustainable Forest Management).
- o Varšava 2007.
- Tropske i druge šume u zemljama u razvoju (Uredba: 2494/2000) Tropical forests and other forests in developing countries (Regulation: 2494/2000)1990-2000.

Dinamički plan obaveza koje proizilaze iz međunarodnih propisa koji se odnose na sektor šumarstva a potrebno ih je donijeti u procesu EU integracija

Nažalost, Bosna i Hercegovina spada u red zemalja koje se nalaze na dnu ljestvice po broju ratificiranih međunarodnih konvencija i sporazuma. S obzirom na skromne institucionalne kapacitete na državnom nivou, po pitanju pristupa i ratifikacije, čak ni petnaest godina poslije rata broj potpisanih međunarodnih sporazuma, konvencija i ugovora je relativno mali. Pored toga, taj proces se i dalje odvija sporo i to na vrlo komplikovan način.

Imajući u vidu složenu političko-administrativnu organizaciju BiH u kojoj su nadležnosti po pitanju upravljanja i gospodarenja šumskim resursima uglavnom koncentrirane na nivou entiteta, institucije na državnom nivou koje bi ratificirale i implementirale obaveze koje proizilaze iz međunarodnih propisa, nemaju ni kapaciteta, ni kadrovskih resursa za realizaciju ovih aktivnosti. Ovo se posebno odnosi na nedostatak specijaliziranih kadrova za praćenje i razumijevanje procesa međunarodne šumarske politike. Kao što je već konstatovano, nivo usaglašenosti nacionalne legislative sa međunarodnim i EU propisima koji na direktan ili indirektan način tretiraju sektor šumarstva je veoma nizak. Konačno, problematika usklađivanja nacionalne legislative sa obavezama koje proizilaze iz međunarodnih propisa koji se odnose na sektor šumarstva a potrebno ih je donijeti u procesu EU integracija, je izuzetno složen proces, koji iziskuje izuzetno zahtjevne kadrovske pretpostavke, finansijska sredstva i dug vremenski period (iskustva drugih zemalja u tranziciji ukazuju da ovaj proces traje i 10-ak godina).

Zbog svega navedenog, Konsultant predlaže da se kompletna ova aktivnost iz djelokruga rada (posebno dio koji se odnosi na izradu Dinamičkog plana obaveza) pretoči u Akcioni plan. Naprijed navedeni tekst, i pored niza manjkavosti, u određenoj mjeri može poslužiti u narednim koracima na realizaciji ove aktivnosti iz djelokruga rada. Na taj način bi se stvorile minimalne pretpostavke da Bosna i Hercegovina, kada je riječ o sektoru šumarstva, još prije otpočinjanja pregovora sa EU, bude u što je moguće većoj mjeri spremna za proces pridruživanja. U tom kontekstu neophodno je poduzeti hitne mjere u cilju kadrovskog jačanja sektora šumarstva u sastavu Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa. Nakon popunjavanja ovog sektora, bilo bi potrebno formirati Koordinaciono tijelo za praćenje i realizaciju propisa EU iz oblasti šumarstva. Osnovni zadatak ovog tijela bio bi usklađivanje entitetskih zakona sa pravnom, obavezujućom i neobavezujućom EU stečevinom iz oblasti šumarstva.

U svakom slučaju je pri izradi Dinamičkog plana obaveza koje proizilaze iz međunarodnih propisa koji se odnose na sektor šumarstva, a posebno njegovoj integraciji u Akcioni plan, potrebno imati u vidu neophodnost postizanja političkog kompromisa i konsenzusa svih aktera državne i entitetskih politika u Bosni i Hercegovini.

3.21. PROCJENA EFEKTA PROVOĐENJA PROCESA RESTITUCIJE I DENACIONALIZACIJE NA SEKTOR ŠUMARSTVA

Vlasništvo, u svim njegovim aspektima, predstavlja temelj svake ljudske zajednice, na kojem počivaju svi ostali bitni elementi društva. Od načina utvrđenja i uređenja vlasničkih odnosa, ovisi stabilnost društvene zajednice kao državne tvorevine. Zato uređenje vlasništva predstavlja osnovni zahtjev i preduvjet za političku i društvenu stabilnost i gospodarski oporavak, te stvaranje temelja za budući razvoj svih država nastalih raspadom bivše Jugoslavije. Rješavanjem problema vlasništva, kroz dosljedno provođenje procesa restitucije i denacionalizacije, stvorili bi se preduvjeti za funkcioniranje gospodarstva na ekonomskim načelima moderne tržišne ekonomije. Utvrđivanje optimalne kombinacije svih aspekata procesa restitucije i denacionalizacije, te određivanje najpovoljnije dužine trajanja prelaznog perioda, predstavlja ozbiljan ekonomski i politički izazov za svaku mladu državu u tranziciji. Bosna i Hercegovina ima obavezu da svim svojim građanima omogući takve pravne i ekonomske uvjete, koji će osigurati povrat oduzete imovine izvornim vlasnicima ili njihovim nasljednicima, odnosno pošteno prirodno (i/ili) novčano obeštećenje. Privatna imovina, oduzeta u periodu socijalističkog društvenog uređenja, koja je bila proglašena općenarodnom a kasnije društvenom, nalazila se ili se još uvijek nalazi u vlasništvu, posjedu ili korištenju raznih društveno-pravnih subjekata, koji nisu njeni izvorni vlasnici. Nažalost, nerijetko je oduzeta privatna imovina, naročito objekti, kuće, stanovi i poslovni prostori, bespovratno oštećena ili uništena. Iz svega naprijed navedenog, proces uspostavljanja ranijeg vlasničkog stanja ili bar pravilne naknade, je veoma složen, kako sa pravnog, tako i sa stanovišta realnih ekonomskih mogućnosti države.

Promjenom državno-pravnog sistema u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji poslije Drugog svjetskog rata izvršena je radikalna promjena vlasničkih odnosa. Naime, provedena je „eksprijacija eksprijatora“, čime je izvršeno prinudno razvlašćenje vlasnika od njihovih sredstava za proizvodnju, ukidanjem veleposjeda putem agrarne reforme, nacionalizacijom privatnih preduzeća, najamnih zgrada, građevinskog zemljišta i druge privatne imovine. Propisi koji su donešeni u te svrhe, pravno su regulisali ukidanje prava vlasništva nad svim vrstama privatne imovine i njihov prenos u društveno vlasništvo. Od oduzete privatne imovine stvoren je fond opštenarodne imovine u vlasništvu države. Na ovaj način bivši vlasnici su ekonomski oslabili a država je bez adekvatne (nerijetko i bez ikakve) naknade za oduzetu imovinu, ekonomski ojačala.

Disolucijom socijalističke Jugoslavije, sve novonastale države uvode sistem tržišne ekonomije, pa to čini i Bosna i Hercegovina, na osnovama privatne svojine i prava konkurencije. Uvođenjem novog sistema vlasničkih i društveno-ekonomskih odnosa, neminovno se postavilo i pitanje ispravke nepravde prema vlasnicima čija imovina je oduzeta u periodu socijalizma. Odredbe bivšeg saveznog Ustava SFR Jugoslavije od 31.01.1946. godine, garantovale su pravo vlasništva i privatnu inicijativu u ekonomiji (privredi), što je bilo i propisano Čl. 18. st. 5. po kojem se: „privatno vlasništvo može ograničiti ili eksproprijisati, ako to zahtjeva opšti interes, ali samo na osnovu Zakona“. Slične odredbe je sadržavao i Ustav SR BiH, odnosno Republike BiH od 1993. godine. Tako je Čl. 10. Ustava R BiH jamčio ravnopravnost i zaštitu svih obliki svojine.⁶⁰

Pravo na privatno vlasništvo prepoznato je i u Daytonskom Ustavu BiH – Aneksu 6. gdje je Članom 1. propisano osiguranje najviših standarda međunarodno priznatih prava i fundamentalnih sloboda prema Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i

⁶⁰ „Službeni list R BiH“, br. 5/93.

fundamentalnih sloboda, između ostalog i pravo vlasništva, tj. posjedovanja i korištenja imovine.

Pod restitucijom se u pravnom smislu podrazumijeva uspostavljanje (vraćanje) oduzetih stvarnih prava (najčešće se radi o pravu vlasništva nad oduzetom imovinom) bivšim vlasnicima, odnosno njihovim pravnim sljedbenicima i nasljednicima. U slučaju kada se umjesto restitucije stvarnih prava na oduzetoj imovini ili njenim dijelovima, bivšim vlasnicima daje naknada, primjenjuju se pravila obligacionog prava, prema odredbama Zakona o obligacionim odnosima. Reprivatizacija na prinudno oduzetoj imovini ili njenim dijelovima podrazumijeva ponovno sticanje prava svojine za ranije vlasnike ili njihove pravne sljednike, u postupku denacionalizacije u širem smislu. Pojam ili termin reprivatizacija je neadekvatan, jer se poklapa sa pojmom restitucije, odnosno djelimično i sa denacionalizacijom, pa zbog toga nije prihvaćen u tranzicijskim zemljama. U tom smislu je kao najadekvatniji prihvaćen pojam denacionalizacije, jer obuhvata objektivni pojam ustanove, to jest propise i postupak (denacionalizacija u objektivnom smislu) i restituciju subjektivnih stvarno-pravnih ovlašćenja (prava vlasništva i drugih stvarnih prava) na, po svim osnovama, prinudno oduzetoj imovini ranijih vlasnika ili naknadu, kada restitucija nije moguća.

Denacionalizacijom, dakle treba dokinuti pravne posljedice prinudnog oduzimanja imovine, i uspostaviti prijašnja prava, što podrazumijeva vraćanje prava vlasništva i posjeda na postojećoj imovini fizičkim i pravnim osobama (vraćanje stvari i prava koja su im oduzeta bez naknade ili odgovarajuće naknade temeljem prinudnih propisa i akata državnih tijela donesenih na temelju tih propisa i uspostavljanje suvlasničkog dijela kao i davanje druge odgovarajuće stvari ili novčane naknade za oduzete stvari i prava, ako njihovo vraćanje u vlasništvu nije moguće). Stvari koje su oduzete ranijim vlasnicima i prenijete u društveno vlasništvo, a koje postoje na dan donošenja propisa o denacionalizaciji (restituciji), mogu biti predmet restitucije. Najčešće se radi o:

- 1) neizgrađenom građevinskom zemljištu,
- 2) poljoprivrednom zemljištu,
- 3) šumi i šumskom zemljištu,
- 4) stambenim i poslovnim zgradama i idealnim dijelovima tih zgrada,
- 5) stanovima i poslovnim prostorijama kao posebnim dijelovima zgrade, odnosno idealnim dijelovima tih posebnih dijelova zajedno sa pripadajućim zemljištem,
- 6) privatnim preduzećima, bankama i drugim privrednim subjektima,
- 7) pokretnim stvarima koje imaju kulturnu, umjetničku ili istorijsku vrijednost, i
- 8) brodovima.

Mjerama agrarne reforme nakon završetka Drugog svjetskog rata i pobjede socijalističke revolucije, mijenjaju se vlasnički odnosi i na poljoprivrednom zemljištu, šumama i šumskom zemljištu u bivšoj Jugoslaviji, na osnovu načela da: „zemlja pripada onima koji je obrađuju“. Zemlja je oduzimana od mnogih subjekata (kapitalističkih preduzeća, gazdinstava, veleposjednika i drugih vlasnika poljoprivrednog zemljišta), čime je postala vlasništvo države, a zatim je dodjeljivana besplatno bezzemljašima, zemljoradnicima sa malo zemlje, privrednim zadrugama i drugim privrednim subjektima i državnim organima. Kompletna agrarna reforma u bivšoj Jugoslaviji i u Bosni i Hercegovini, provedena je ona osnovu saveznih i republičkih propisa o agrarnoj reformi i kolonizaciji, propisujući zemljišni i šumski maksimum, a zemljište preko propisanog maksimuma je oduzimano i prelazilo u državnu

svojину, odnosno u zemljišni fond.⁶¹ Zemlja je oduzimana bez naknade, na osnovu više propisa, zavisno od vrste (kulture) zemljišta, ne samo na osnovu agrarne reforme, već i arondacijom, eksproprijacijom, komasacijom, konfiskacijom, kao i okupacijom zemljišta, koje su vlasnici morali napustiti u toku okupacije.⁶²

Poljoprivredno zemljište, šume i šumsko zemljište su prirodna dobra od opće-društvenog interesa, pa zbog toga imaju posebnu zaštitu, moraju se koristiti na zakonom propisani način i ne mogu se smanjivati (Čl. 3. i 4).⁶³ Predmetom denacionalizacije, odnosno reprivatizacije (restitucije) poljoprivrednog zemljišta, šuma i šumskog zemljišta su sve kategorije zemljišta koja su prinudno oduzeta i koja su prešla u državno (društveno) vlasništvo. Poljoprivrednim zemljištem u smislu Zakona smatraju se: oranice, vrtovi, voćnjaci, vinogradi, livade, pašnjaci, ribnjaci, trstici i močvare, kao i drugo zemljište koje bi se po svojim prirodnim i ekonomski uslovima moglo kultivisati za poljoprivrednu proizvodnju (Čl. 2 st. 19.). Prema ovom Zakonu i zemljište u građevinskom području, kao i zemljište van građevinske zone (područja), koje je predviđeno urbanističkim planom kao građevinsko zemljište za buduću izgradnju, koristi se do privođenja krajnjoj namjeni kao poljoprivredno zemljište, odnosno do njegove eksproprijacije i pretvaranja u građevinsko zemljište (Čl. 2. st. 2. Zakona o korišćenju poljoprivrednog zemljišta BiH).

Šume i šumsko zemljište su, zbog privrednog značaja, dobra od općeg interesa pa su gospodarenje i njihova zaštita takođe pravno regulisani (Čl. 1. i 12. i Čl. 18. Zakona)⁶⁴. Prema istom zakonu pod šumom se podrazumijeva zemljište „obraslo šumskim drvećem“ (Čl. 2. st. 1. Zakona). Međutim, pod šumskim zemljištem, u smislu Zakona, smatra se i zemljište koje nije obraslo šumom u granicama šumsko-privrednog područja, ali koje je zbog prirodnih osobina i uslova gospodarenja, određeno prostornim, odnosno urbanističkim planom kao najpovoljnije zemljište za uzgoj šume (Čl. 2. st. 2. Zakona o šumama). Pored poljoprivrednog zemljišta, šuma i šumskog zemljišta, predmet restitucije su i postojeći građevinski objekti koji su se nalazili na tom zemljištu i prinudno su oduzeti od vlasnika i prenešeni u državno, odnosno društveno vlasništvo kao npr. zgrade šumskih uprava, poslovne zgrade, kuće za stanovanje i drugi građevinski objekti.

Predmet restitucije je i poljoprivredno zemljište, šume i šumsko zemljište koje je nakon oduzimanja postalo građevinsko zemljište, a vlasnicima nije uopšte plaćena naknada ili je ista bila minimalna. Ako ovo zemljište nije privedeno namjeni po regulacionom planu i ima status neizgrađenog građevinskog zemljišta i ono će biti predmet restitucije. Ukoliko je bivši vlasnik, odnosno privremeni korisnik, deposediran na osnovu rješenja skupštine općine, radi privođenja neizgrađenog građevinskog zemljišta krajnjoj namjeni ili ako je privremeni korisnik zemljišta, prije donošenja rješenja o preuzimanju, ponudio zemljište općini (koja ga mora preuzeti), a primio je pravičnu naknadu za preuzeto, odnosno dobrovoljno predato zemljište po Zakonom o eksproprijaciji od 1968. godine, kada je uveden institut pravične

⁶¹ Zakon o poljoprivrednom zemljišnom fondu opštenarodne imovine i dodjeljivanju zemlje poljoprivrednim organizacijama „Sl. list SNRJ“, br. 22/53 i 10/65.

⁶² Zakon o agrarnoj reformi i kolonizaciji – ZARIK „Sl. list FNRJ, br. 64/45, 24/46, 101/47, 105/48, 4/51, 21/56, 55/57 i br. 10/65, Zakon o agrarnoj reformi i kolonizaciji NR BiH, „Sl. list Federalne BiH“, br. 2/46, br. 20/47, 37/49, 14/51; Zakona o postupanju sa imovinom koju su sopstvenici morali napustiti u toku okupacije I imovinom koja im je oduzeta od strane okupatora i njegovih pomagača „Sl. list DFJ“, br. 36/45, 52/45 i „Sl. List FNRJ“, br. 64/46 i 10/65.

⁶³ Zakon o zaštiti poljoprivrednog zemljišta „Sl. list SR BiH“, br. 16/85

⁶⁴ Zakon o šumama „Sl. list SR BiH“, br. 11/78 i 19778 i Pravilnik o obilježavanju granica šuma u društvenoj svojini i postavljanju graničnih znakova „Sl. list SR BiH“, br. 25/78.

naknade i propisani kriteriji za određivanje pravične naknade za oduzeto zemljište, takvo zemljište neće biti predmet restitucije, iako ima status neizgrađenog građevinskog zemljišta.⁶⁵

Federativna Narodna Republika Jugoslavija utvrdila je temelje svoje agrarne politike u zakonu o agrarnoj reformi i kolonizaciji iz 1945. godine (Službeni list, broj 64/1945). Temeljno načelo te agrarne politike je glasilo da „zemlja pripada onima koji je obrađuju“ (Član 19. Ustava FNRJ). Da bi se dodijelila zemlja seljacima, koji je uopće nisu imali ili je nisu imali dovoljno, te u cilju stvaranja velikih državnih poljoprivrednih dobara, izvlašteni su veliki, poljoprivredni i šumski posjedi iznad 45 ha ukupne površine, odnosno iznad 25-35 ha obradive zemlje, zemljišni posjedi banaka, preduzeća, dioničarskih društava i drugih privatno-pravnih osoba u korist države, bez odštete. Uz odštetu su oduzeti višak obradive zemlje seljačkih posjeda iznad 20-35 ha, višak zemljišnog posjeda iznad 3-5 ha onih vlasnika koji nisu seljaci po glavnom zanimanju, te višak šumskih posjeda seljačkih gospodarstava iznad 8-15 ha.⁶⁶

Pojmovi denacionalizacija i restitucija

Pojam **denacionalizacije** podrazumijeva postupak ukidanja svih pravnih posljedica nacionalizacije tuđe imovine, bilo pravnih ili fizičkih lica. Međutim, pojam denacionalizacije ima i šire značenje, tako da denacionalizacija ne znači samo prinudno oduzimanje privatne imovine u korist društvenog vlasništva (opštenarodne imovine, državno vlasništvo) na osnovu nacionalizacije, već i oduzimanje privatne imovine i na osnovu drugih pravnih osnova. Tako pojam denacionalizacije obuhvata i povrat imovine koja je oduzeta na osnovu mnogobrojnih propisa, kao što su propisi o konfiskaciji, propisi o agrarnoj reformi, o prekoračenju zakonskog maksimuma u poljoprivrednom i šumskom zemljištu, kao i drugih državnih (civilnih) i vojnih organa, čak i bez pravnog osnova.

Restitucijom se u pravnom smislu uspostavljaju (vraćaju) oduzeta stvarna prava bivšim vlasnicima, odnosno njihovim pravnim sljedbenicima i nasljednicima, a to su pravo vlasništva ili drugo stvarno pravo na postojećoj imovini, kojom se uspostavlja prijašnje stanje, tj. pravo vlasništva na oduzetoj imovini. Restitucijom se uspostavljaju prijašnja narušena prava, što znači vraćanje prava vlasništva i posjeda na postojećoj imovini fizičkim i pravnim licima, stvari i prava koja su im oduzeta bez naknade ili odgovarajuće naknade na osnovu prinudnih propisa i akata državnih organa, donesenih na osnovu tih propisa.

Identifikacija stekholdera

U cilju procjene efekta provođenja procesa restitucije i denacionalizacije na sektor šumarstva, izvršena je identifikacija najvažnijih interesnih grupa. Ocijenjeno je da su najznačajnije institucije koje su upućene u ovu problematiku Ministarstvo pravde Federacije BiH i Ministarstvo pravde BiH. U cilju izrade ove aktivnosti iz djelokruga rada, navedenim institucijama je upućen dopis u kome je zatražena informacija o trenutnom stanju po pitanju Zakonu o restituciji i denacionalizaciji (u kojoj je fazi njegovo donošenje i koji su rokovi). Na poslato dopis nisu dobiveni odgovori ovih institucija. U razgovoru sa tadašnjim Predsjednikom Komisije za restituciju BiH, koji je učestvovao i u izradi Nacrta Zakona o denacionalizaciji, došlo se do informacije da je ponuđeno zakonsko rješenje rađeno na temelju studije izvodljivosti Ekonomskog instituta u Sarajevu iz 2006. godine i na osnovu podataka o prijavljenoj oduzetoj imovini. Podaci koji su prikupljeni u okviru ove studije se odnose na

⁶⁵ Ustav SFRJ je 1963. godine uveo institut pravične naknade, koja je regulisana noveliranim Zakonom o eksproprijaciji od 1968. godine („Sl. list SFRJ“, br. 11/68 i 30/68).

⁶⁶ Šumarska enciklopedija 1, drugo izdanje, Zagreb MCMLXXX, Jugoslavenski leksikografski zavod, Agrarna reforma, strana 13.

kompletnu Bosnu i Hercegovinu i nisu obrađivani posebno za entitete i Brčko Distrikt. Na osnovu tako dobivenih podataka, nacrtom Zakona o denacionalizaciji (pripreman u periodu 2005.-2007. godina) je bilo predviđeno da do kraja 2028. godine u BiH treba svima da bude vraćena nacionalizovana imovina koja je oduzeta u periodu od 01. januara 1945. godine do 03. marta 2005. godine. Prijedlog je bio da se oko 92 % nacionalizovane imovine u BiH vrati prvobitnim vlasnicima u naturalnom obliku, a da ostatak bude finansijska restitucija, za što bi bilo potrebno oko dvije milijarde KM. Na osnovu toga u roku od pet godina, odnosno do 2013. godine, država bi vratila imovinu u naturalnom obliku, dok bi finansijsku restituciju sprovela u vidu obveznica. Ponuđeni Nacrt Zakona o denacionalizaciji je početkom 2008. godine usvojen u Predstavničkom domu BiH, ali je u Domu naroda Parlamenta BiH odbijen, za što su navedena dva razloga:

- nepravedna naknada za nacionalizovanu imovinu (bilo je predviđeno da država plati maksimalno 150.000 KM po pojedinom zahtjevu, bez obzira na vrijednost imovine)
- omogućen je povrat samo prvom naslednom redu.

U daljem razgovoru sa tadašnjim Predsjednikom Komisije za restituciju BiH, došlo se do informacije da su do kraja 2008. godine izvršene neke izmjene vraćenog Nacrta Zakona o denacionalizaciji i da se od tada, tako izmjenjeni Zakon, nalazi u Ministarstvu pravde BiH. Neophodno je istaći da postoji politička saglasnost, da se kao datum za početak denacionalizacije uzme 01. januar 1945. godine. Kako Zakon o denacionalizaciji još uvijek nije stigao u parlamentarnu proceduru, neizvjesno je koliko dugo i kada će se završiti proces denacionalizacija i kakav će uticaj isti imati na strukturu šumoposjedničkih odnosa u BiH, a samim tim i kakve će efekte imati na sektor šumarstva i šumarsku politiku u cijelosti. U ovom trenutku se raspolaže sa podacima koji su dobijeni od Komisije za restituciju (na osnovu provedene ankete na području svih općina u Bosni i Hercegovini). Na osnovu ovog izvora, postoji zbirni pregled oduzetih nekretnina koji je sačinjen 2006. godine, a temelji se na 13.593 podnesenih prijava od strane vlasnika nekretnina (Tabela 9.).

Tabela 9. Zbirni pregled oduzetih nekretnina po provedenoj anketi

Obradivo zemljište	1.377.466,5881	ha
Neobradivo zemljište	256.888,56807	ha
Šumsko zemljište	763.580,72918	ha
Objekti poslovni	984.152,4646	m ²
Objekti poslovni	308	broj objekata
Objekti stambeni	1.154.166,1697	m ²
Objekti stambeni	906	broj objekata
Stanovi	221.617,936	m ²
Stanovi	300	broj objekata
Poslovni prostori	400.387,376	m ²
Poslovni prostori	145	broj objekata
Objekti ostali	779.663,5549	m ²
Objekti ostali	109	broj objekata
Autorska prava	156	broj prava
Licence	10	broj prava
Umjetnine	22	broj prava
Grad. zemlj. neizgrađeno	52.156,795514	ha
Grad. zemlj. neizgrađeno-objekti	64.220,18254	ha
Grad. zemlj. neizgrađeno-infrastuktura	24.666,8211847	ha
Ukupan broj podnesenih prijava	13.593	

Izvor: *Komisija za restituciju*

Kad je u pitanju površina šumskog zemljišta u državnom vlasništvu u BiH, 1991. godine je ona iznosila 1.806.628 hektara. Iz tabele je vidljivo da raniji vlasnici na osnovu podnesenih prijava potražuju 763.580,7 hektara.

Što se tiče vrijednosti potraživanog šumskog zemljišta, ona zavisi od čitavog niza faktora, a u narednoj tabeli se kalkulisalo sa cijenom od 1 KM/m².

Tabela 10. Procjena vrijednosti restitucije

Struktura potraživanja imovine	Prosječna cijena (u KM) po jedinici mjere	Količina	Vrijednost (KM)
Obradivo zemljište	4,83	6.000.000.000,00	28.980.000.000,00
Neobradivo zemljište	1,83	2.568.885.680,70	4.709.623.747,95
Šumsko zemljište	1,00	7.635.807.291,80	7.635.807.291,80
Građevinsko zemljište neizgrađeno	20,00	521.567.955,14	10.431.359.102,28
Građevinsko zemljište izgrađeno, infrastruktura	30,00	246.668.218,47	7.400.046.554,10
Građevinsko zemljište izgrađeno, objekti	35,00	642.201.825,40	22.477.063.889,00
Poslovni prostori (poslovni prostori i objekti poslovni i objekti ostali)	1.500,00	2.164.203,40	3.246.305.093,25
Stanovi (objekti stambeni i stanovi)	1.000,00	1.375.784,11	1.375.784.110,00
Autorska prava		147	
Licence		10	
Umjetnine		22	
UKUPNO			86.225.989.788,38

Izvor: Komisija za restituciju

Pošto se ne raspolaže sa objedinjenim podacima o vlasničkoj strukturi zemljišta na nivou pojedinih općina, nemoguće je komparirati obim zahtjeva potražilaca sa raspoloživim fondom za restituciju.

S obzirom da još nije donešena odgovarajuća legislative, teško je procijeniti perspektive rješavanja problema restitucije i denacionalizacije u BiH, a samim tim i efekte koje bi ovi procesi mogli imati na strukturu šumoposjedovnih odnosa i sektor šumarstva u cijelosti. U tom smislu Konsultant predlaže da se procjena efekata ovih procesa na sektor šumarstva, kao i prijedlog eventualnih mjera za otklanjanje negativnih efekata, kako je to predviđeno Početnim izvještajem, pretoči u Akcioni plan i predloži odgovarajući prioritet (nakon sticanja uslova za provođenje ove aktivnosti iz djelokruga rada). Tako bi se još jednom skrenula pažnja mjerodavnim zakonodavnim tijelima u Bosni i Hercegovini na neophodnost usvajanja pravnog okvira kojim bi se regulirala pitanja u vezi: predmeta, obima, postupka i nadležnih tijela za provođenje procesa restitucije i denacionalizacije i na taj način dokinule pravne posljedice prinudnog oduzimanja imovine, odnosno vratila prava vlasništva i posjeda na postojećoj imovini fizičkim i pravnim osobama.

3.22. PRIJEDLOG MODELA FUNKCIONALNOG UPRAVLJANJA ŠUMSKIM RESURSIMA

Ovaj zadatak je realiziran kroz sljedeće aktivnosti:

- Identifikacija ključnih interesnih grupa, utvrđivanje njihovog značaja i moći, te percipiranog nivoa uključenosti u proces kreiranja modela funkcionalnog upravljanja šumskim resursima,
- Prikupljanje podataka i analiza postojećeg modela upravljanja šumskim resursima kao i aktuelnih prijedloga za njegovo unapređenje,
- Dizajniranje adekvatnog instrumenta istraživanja za provođenje *in depth*, direktnog intervjuisanja ključnih interesnih grupa i aktera šumarske politike,
- Provođenje istraživanja na terenu (direktno intervjuisanje ključnih interesnih grupa i aktera šumarske politike),
- Analiza i obrada podataka dobivenih kvalitativnim istraživanjem,
- Analiza modela upravljanja sektora šumarstva u susjednim zemljama i analiza modela organizacije upravljanja u drugim javnim sektorima u federaciji BiH (poljoprivreda, elektroprivreda, vodoprivreda),
- Izrada prijedloga modela funkcionalnog upravljanja šumskim resursima sa prijedlogom aktivnosti koje je potrebno provesti za njegovu realizaciju, vremenski okvir, potrebna finansijska sredstva i odgovorne institucije.

3.22.1. Identifikacija ključnih interesnih grupa, utvrđivanje njihovog značaja i moći, te percipiranog nivoa uključenosti u proces kreiranja modela funkcionalnog upravljanja šumskim resursima

U cilju obezbjeđenja optimalnog nivoa učesničkog pristupa izvršena je identifikacija ključnih interesnih grupa (stakeholdera). Ključni akteri u rješavanju pitanja upravljanja šumskim resursima u Federaciji BiH su sljedeći:

- Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
- Federalna uprava za šumarstvo,
- Kantonalne uprave za šumarstvo,
- Lokalna zajednica (Savez općina i gradova)
- Strukovna udruženja
- Akademska institucije

Nakon identifikacije interesnih grupa, izvršeno je utvrđivanje njihovog uticaja i značaja. Identifikacija je izvršena na sljedeći način:⁶⁷

- Stakeholderi A (imaju veliki značaj i veliki uticaj, te je potrebno da budu veoma uključeni u proces kreiranja modela funkcionalnog upravljanja šumskim resursima)
- Stakeholderi B (imaju veliki značaj ali mali uticaj, te su nužni naponi za unapređenje njihovog učešća u proces kreiranja modela funkcionalnog upravljanja šumskim resursima)
- Stakeholderi C (imaju mali značaj ali veliki uticaj u procesu kreiranja modela funkcionalnog upravljanja šumskim resursima)

⁶⁷ ELABORAT participatornog procesa izrade ŠP FBiH (nacrt)

- Stakeholderi D (imaju mali značaj i mali uticaj, tako da njihovi interesi u procesu kreiranja modela funkcionalnog upravljanja šumskim resursima mogu biti zadovoljeni putem općeg informisanja)

Analiza moći i uticaja interesnih grupa prikazana je na osnovu matrice gdje je izvršena procjena uticaja i odnosa koji određene interesne grupe imaju u rješavanju problema upravljanja šumskim resursima u FBiH, odnosno izvršena je kategorizacija svih interesnih grupa prema prednje navedenom osnovu.

<p style="text-align: center;">STAKEHOLDERI „A“ (veliki značaj, veliki uticaj)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva • Federalna uprava za šumarstvo 	<p style="text-align: center;">STAKEHOLDERI „B“ (veliki značaj, mali uticaj)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Šumarski fakultet • Strukovna udruženja (UŠIT i HŠD)
<p style="text-align: center;">STAKEHOLDERI „C“ (mali značaj, veliki uticaj)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kantonalne uprave za šumarstvo • Savez općina i gradova FBiH 	<p style="text-align: center;">STAKEHOLDERI „D“ (mali značaj, mali uticaj)</p>

3.22.2. Prikupljanje podataka i analiza postojećeg modela upravljanja šumskim resursima kao i aktuelnih prijedloga za njegovo unapređenje

U cilju realizacije ove aktivnosti izvršena je analiza sljedećih dokumenata: Ustava Federacije BiH, Zakona o šumama iz 2002. godine, Uredbe o šumama iz 2009. godine, nacrtu Zakona o šumama (u proceduri).

Ustavni osnov

U skladu sa Ustavom Federacije BiH **utvrđivanje ekonomske politike, uključujući planiranje i obnovu, te politiku korištenja zemljišta na federalnom nivou** je u isključivoj nadležnosti Federacije BiH (III 1.c.). Federalna vlast i kantoni su nadležni za politiku zaštite čovjekove okoline i korištenje prirodnih bogatstava (III 2. c. i.). U skladu sa potrebama, nadležnosti mogu biti ostvarene zajednički ili odvojeno, ili od strane kantona koordinirano od federalne vlasti. U pogledu ovih nadležnosti kantoni i federalna vlast dogovaraju se na trajnoj osnovi.

Analiza modela upravljanja prema Zakonu o šumama iz 2002. godine

Federalnim Zakonom o šumama iz 2002. godine se jasno definiše pojam vlasništva šuma. Državne šume su u vlasništvu Federacije, a u ostvarivanju prava po osnovu vlasništva nad šumom i šumskim zemljištem Federaciju zastupa Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (Član 44.)

Upravljanje šumama, bilo da su one državne ili privatne pripada vlasniku. Dakle, jasno je u čijoj nadležnosti treba da bude upravljanje. Upravljanje šumama i šumskom zemljištem podrazumijeva poslove nadzora, kontrole, planiranja gospodarenja šumama i šumskim zemljištem. Prema analiziranom Zakonu, državnim šumama i šumskim zemljištem upravljaju Federalna uprava koja je u sastavu Federalnog ministarstva i kantonalne uprave (Član 48). **Iz**

ovako definisanog upravljanja proizlaze nejasnoće koje su se i potvrdile u praksi. Zakonom je predviđeno da Federalno ministarstvo ugovorom prenosi poslove gospodarenja šumama i šumskim zemljištem kantonalnim ministarstvima, a kantonalna ministarstva putem kantonalne uprave te poslove ustupaju šumsko-privrednim društvima (Član 49). U skladu sa ustavnim odredbama pravo upravljanja u određenom stepenu Federacija može prenijeti na kantone. **Međutim, to ni u kom slučaju ne smije umanjiti dominantan uticaj vlasnika u pogledu strateškog upravljanja u šumarstvu.** Definisani odnosi Federalne i kantonalnih uprava nisu precizirani Zakonom. Uspostava Federalne uprave i prenošenje nadležnosti na kantonalne uprave za šumarstvo su doveli do odvajanja funkcije upravljanja od funkcije vlasništva, što predstavlja veliku slabost organizacione strukture upravljačkog državnog sistema. U takvoj organizaciji nastaju i problemi u vezi sprovođenja odluka vlasnika jer ne postoji razvijen sistem neposredne vertikalne koordinacije između ova dva nivoa. S obzirom da se radi o različitim nivoima izvršne vlasti, odgovornost i obaveza imenovanih direktora uprava za šumarstvo na federalnom i na kantonalnim nivoima je usmjerena prema ministarstvima koja su ih imenovala, a ne jednih prema drugim (u vertikalnom smislu). U ovakvom modelu upravljanja nema mogućnosti centralizacije u kreiranja jedinstvene šumarske politike, a efikasno provođenje političkih mjera nije moguće, jer dolazi do preklapanja nadležnosti i odgovornosti ovih institucija.

Analiza modela upravljanja prema Uredbi o šumama iz 2009.godine

Uredbom o šumama je takođe jasno definisan vlasnik državnih šuma i šumskog zemljišta, a to je Federacija BiH. Državnim šumama i šumskim zemljištem upravljaju Federalno ministarstvo i kantonalna ministarstva. Uredba o šumama ne donosi nikakava poboljšanja kad je u pitanju upravljanje šumama u odnosu na Zakon iz 2002. godine.

Analiza postojećih inicijativa i prijedloga Zakona o šumama

Prema prijedlogu Zakona o šumama od strane Saveza općina i gradova Federacije BiH državne šume i šumska zemljišta su u vlasništvu Federacije i jedinica lokalne samouprave. Federacija upravlja općekorisnim funkcijama šuma, a jedinica lokalne samouprave direktnim proizvodima šuma i šumskog zemljišta. Ovim prijedlogom je predviđeno formiranje samostalne Federalne uprave za šumarstvo u cilju nadzora nad ostvarivanjem vlasničkih prava, uspostavljanja i ostvarivanja funkcije upravljanja, provođenja administrativno-upravnih poslova, kreiranja i provođenja jedinstvene šumarske politike. U sastavu Federalne uprave bi se formirale teritorijalne ispostave po kantonima ili po općinama, a na osnovu stvarnih potreba.

Prema nacrtu Zakona o šumama koji je usvojen na Zastupničkom domu Parlamenta FBiH Federacija, kantoni i jedinica lokalne samouprave upravljaju i učestvuju u pravima i obavezama u obimu i na način definisan ovim zakonom (Član 46). U ostvarivanju prava po osnovu vlasništva, nad šumom i šumskim zemljištem u državnom vlasništvu, Federaciju zastupa Federalno ministarstvo. Federacija upravlja državnim šumama i šumskim zemljištima putem samostalne Federalna uprave za šumarstvo u čijem sastavu bi se formirale teritorijalne ispostave sa nižim organizacionim jedinicama u skladu sa potrebama.

Dakle, postojeće inicijative za donošenje Zakona o šumama ostvaruju napredak u rješavanju pitanja upravljanja šumama u FBiH, uvažavajući potrebu otklanjanja evidentnih i prethodno istaknutih problema i nadležnosti institucija u implementaciji Zakona o šumama i aktuelnom (trenutnom) modelu upravljanja šumama.

3.22.3. Analiza modela upravljanja sektora šumarstva u susjednim zemljama, te drugim javnim sektorima u Federaciji (poljoprivreda, vodoprivreda, energetski sektor)

U analizi modela upravljanja šumskim resursima dat je osvrt na rješenja ovog pitanja u nekim susjednim zemljama kao i u drugom B-H entitetu, Republici Srpskoj.

Upravljanje i gospodarenje šumama i šumskim zemljištem u **Republici Srpskoj** se odvija u skladu sa Zakonom o šumama iz 2008. godine preko Agencije za šume koja je u sastavu Ministarstva. Gospodarenje šumama se provodi preko JPS „Šume Republike Srpske“ koje u svom sastavu imaju 23 šumska gazdinstva.

U **Republici Hrvatskoj** pri Ministarstvu poljoprivrede je Uprava šumarstva, lovstva i drvne industrije preko koje se provodi upravljanje šumama. Gospodarenje obavlja Trgovačko društvo „Hrvatske šume“ koje u svom sastavu ima 16 Uprava šuma Podružnica sa ukupno 169 Šumarija.

U **Republici Sloveniji** se upravljanje provodi preko Uprave za šumarstvo, lov i ribolov koja je osnovana pri Ministarstvu poljoprivrede, šuma i hrane.

Nadležno ministarstvo za šume u **Crnoj Gori** je Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, a nadležni organ koji obavlja upravne i stručne poslove u šumarstvu je Uprava za šume Crne Gore, organizovana na teritorijalnom principu po općinama u 15 područnih jedinica i 4 ispostave.

Upravljanje šumama **Republika Srbija** ostvaruje preko Ministarstva poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede, na teritoriji autonomne pokrajine preko nadležnog organa autonomne pokrajine, kao i preko pravnih lica za gospodarenje šumama u državnoj svojini i pravnih lica za gospodarenje šumama sopstvenika. U sastavu Ministarstva je Uprava za šume preko koje se vrši upravljanje ovim resursom. Poslove gospodarenja šumama vrše javna preduzeća za gospodarenje šumama „Srbijašume“ i „Vojvodinašume“.

Analiza modela upravljanja sektora šumarstva u susjednim zemljama pokazuje da je u većini država prisutno centralizirano upravljanje i gospodarenje (korištenje) šumskim resursima.

Upravljanje vodama u Bosni i Hercegovini je u nadležnosti države, Federacije, kantona, grada i općina u skladu sa Zakonom o vodama iz 2006. godine. Osnovna teritorijalna jedinica za upravljanje vodama je vodno područje. Dio poslova i zadataka upravljanja vodama, kao i vodoprivrednim objektima i javnim vodnim dobrom, u skladu sa ovim zakonom vrše Javna preduzeća za vodna područja. U toku izrade plana upravljanja vodama nadležne institucije za izradu plana obavezno uspostavljaju i osiguravaju koordinaciju svih aktivnosti sa odgovarajućom nadležnom institucijom za izradu plana za isto vodno područje iz Republike Srpske i Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine radi osiguranja donošenja jedinstvenog plana upravljanja vodama vodnog područja u Bosni i Hercegovini.

Poslovi **upravljanja**, zaštite, uređenja i racionalnog korištenja **poljoprivrednog zemljišta** su poslovi od općeg interesa za Bosnu i Hercegovinu, Federaciju, kantone i gradska-općinska tijela uprave mjerodavna za poslove poljoprivrede (Zakon o poljoprivrednom zemljištu, 2009.). Politika korištenja zemljišta na federalnom nivou je u isključivoj nadležnosti Federacije BiH (Amandman VIII, član 1, tačka c.). Materijalni i drugi uslovi za upravljanje, zaštitu i uređenje poljoprivrednog zemljišta osiguravaju se putem Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, kantonalnih ministarstava, mjerodavnih za poslove poljoprivrede i općina.

Energetski sistem u Bosni i Hercegovini nije integrisan na državnom nivou i ne djeluje kao cjelovit sektor. Svaki dio (rudnici, nafta, prirodni plin i eklektroenergetika) djeluju manje ili više odvojeno. Određeni nivo povezanosti postoji između rudnika uglja i proizvodnje električne energije zbog činjenice, da se najveći dio proizvodnje uglja koristi u termoelektranama. Energetski sektor u Bosni i Hercegovini je u nadležnosti entiteta, odnosno odgovarajućih ministarstava u entitetima. Nedavno je u Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH formirana grupa, koja bi trebalo da preraste u Odjel za energetiku toga ministarstva. Neke od aktivnosti vezanih za energetiku su prepuštene kantonima u Federaciji BiH. Postoje tri vertikalno integrisane elektroprivredne kompanije: Elektroprivreda Bosne i Hercegovine, Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne i Elektroprivreda Republike Srpske.

3.22.4. Dizajniranje adekvatnog instrumenta istraživanja za provođenje in depth, direktnog intervjuisanja ključnih interesnih grupa i aktera šumarske politike i rezultati istraživanja

U cilju obezbjeđenja participativnog pristupa u rješavanju ovog projektnog zadatka dizajniran je upitnik sa 4 pitanja, na osnovu čega je obavljen direktan „*face-to-face*“ intervju sa svim ispitanicima (ključnim akterima šumarske politike). Upitnik je sadržavao sljedeća pitanja (Prilog 12):

1. Upravljanje šumskim resursima u najširem smislu predstavlja razvoj i implementaciju seta političkih mjera i instrumenta za postizanje održivog gospodarenja šumama. Da li se slažete sa ovim stavom?
Da ili ne? Obrazložite svoj stav! Ako „da“ pojasnite, a ako „ne“, molim Vas da ponudite alternativnu definiciju!
2. Funkcionalno upravljanje šumskim resursima podrazumijeva efektivno (održivo gospodarenje šumskim resursima u skladu sa zahtjevima društva) i efikasno (ostvarivanje finansijske koristi-pozitivno poslovanje) upravljanje šumskim resursima. Slažete li se s tim? Da ili ne? Obrazložite svoj stav u svakoj varijanti!
3. Jeste li zadovoljni trenutnim modelom upravljanja šumskim resursima u FBiH?
Da ili ne? Objasnite svoj stav i navedite razloge za i protiv!
4. Molimo Vas da predložite funkcionalni model upravljanja šumskim resursima!
Ukoliko želite, možemo Vam ponuditi moguće opcije, za koje se možete izjasniti!
 - a) Federalna uprava u sastavu FMPViŠ sa kantonalnim upravama u sastavu kantonalnih ministarstava za šumarstvo (aktuelni model)
 - b) Federalna uprava u sastavu FMPViŠ sa kantonalnim odjeljenjima
 - c) Samostalna Federalna uprava za šume izvan Federalnog ministarstva sa kantonalnim odjeljenjima
 - d) Federalna uprava - Kantonalna uprava - Općinska uprava (povezane u vertikalnoj subordinaciji, s tim da je svaki od tri nivoa u sastavu izvršne vlasti)
 - e) Vaš prijedlog:

Dakle, upitnik je sadržavao 4 pitanja od kojih su neka bila zatvorenog tipa sa ponuđenim odgovorima, dok su druga bila otvorenog tipa, gdje su ispitanici mogli dati odgovor svojim riječima. Zbog jasnoće i preglednosti rezultati istraživanja su prikazani u formi „advocate-opponent“ matrice, kako bi se mogli vidjeti stavovi aktera šumarske politike po pojedinim pitanjima. U tu svrhu formirana je sljedeća lista skraćenica:

JŠA: Javna šumarska administracija

FMPVŠ: Federalno ministarstvo poljoprivrede vodoprivrede i šumarstva

FUŠ: Federalna uprava za šumarstvo

KUŠUSK: Kantonalna uprava za šumarstvo Unsko-Sanski kanton

KUŠTK: Kantonalna uprava za šumarstvo Tuzlanski kanton

KUŠZD: Kantonalna uprava za šumarstvo Zeničko-Dobojski kanton

KUŠSBK: Kantonalna uprava za šumarstvo Srednjobosanski kanton

KUŠZH: Kantonalna uprava za šumarstvo Zapadno-Hercegovački kanton

KUŠHNK: Kantonalna uprava za šumarstvo Hercegovačko-Neretvanski kanton

KUŠP: Kantonalna uprava za šumarstvo Posavski kanton

KUŠS: Kantonalna uprava za šumarstvo Kanton Sarajevo

SU: Strukovna udruženja

UŠIT: Udruženje šumarskih inženjera i tehničara FBiH

HŠD: Hrvatsko šumarsko društvo

AI: Akademske institucije

ŠF: Šumarski fakultet Sarajevo

NVO: Nevladine organizacije

SOGFBiH: Savez općina i gradova Federacije Bosne i Hercegovine

Stavovi ispitanika u odnosu na pitanje 1. (Upravljanje šumskim resursima u najširem smislu predstavlja razvoj i implementaciju seta političkih mjera i instrumenta za postizanje održivog gospodarenja šumama. Da li se slažete sa ovim stavom?) su prikazani u Tabeli 11.

Tabela 11. Stavovi ispitanika o definisanju upravljanja šumskim resursima

INSTITUCIJA	POZITIVNO	NEODLUČNO	NEGATIVNO
Javna administracija	FMPVŠ FUŠ KUŠTK KUŠZD KUŠSBK KUŠZH KUŠHNK KUŠP KUŠS		KUŠUSK
Strukovna udruženja		UŠIT	
	HŠD		
Akademske institucije	ŠFS		
Nevladine organizacije	SOGFBiH		

Istraživanja pokazuju da je većina ispitanika saglasna u definisanju pojma upravljanja šumskim resursima, koji podrazumijeva niz mjera i instrumenata kojima se postiže održivo gospodarenje šumama. Većina ističe potrebu donošenja zakona kojim će se regulisati upravljanje i gospodarenje šumama. Upravljanje je u vezi sa vlasništvom a vlasnik ima prava i obaveze u vezi upravljanja i gospodarenja.

Stavovi ispitanika u odnosu na pitanje 2. (Funkcionalno upravljanje šumskim resursima podrazumijeva efektivno (održivo gospodarenje šumskim resursima u skladu sa zahtjevima

društva) i efikasno (ostvarivanje finansijske koristi-pozitivno poslovanje) upravljanje šumskim resursima. Slažete li se s tim?) su prikazani u tabeli 12.

Tabela 12. Stavovi ispitanika o definiciji funkcionalnog upravljanja šumski resursima

INSTITUCIJA	POZITIVNO	NEODLUČNO	NEGATIVNO
Javna administracija	FMPVŠ KUŠUSK KUŠTK KUŠZD KUŠSBK KUŠZH KUŠHNK KUŠP KUŠS	FUŠ	
Strukovna udruženja	UŠIT HŠD		
Akadske institucije	ŠFS		
Nevladine organizacije	SOGFBiH		

Po ovom pitanju takođe postoji gotovo potpuna saglasnost. Predstavnik vlasnika šuma, koji je pokazao neodlučnost ukazuje na potrebu plaćanja rente za korištenje „boljih“ šuma, kako bi se obezbijedilo održivo gospodarenje „lošijih“ šuma. Efektivnost podrazumijeva da se šumom gospodari u skladu sa promjenljivim zahtjevima društva, što znači raditi dobru stvar, na način kako društvo zahtjeva, jer je šuma javno dobro. Gospodarenje koje omogućava ostvarenje pozitivnog finansijskog efekta je efikasno.

Stavovi ispitanika u odnosu na pitanje 3. (Jeste li zadovoljni trenutnim modelom upravljanja šumskim resursima u FBiH?) su prikazani u Tabeli 13.

Tabela 13. Zadovoljstvo trenutnim modelom upravljanja šumskim resursima u F BiH

INSTITUCIJA	POZITIVNO	NEODLUČNO	NEGATIVNO
Javna administracija	KUŠZH KUŠHNK		FMPVŠ FUŠ KUŠUSK KUŠTK KUŠZD KUŠSBK KUŠP KUŠS
Strukovna udruženja			UŠIT HŠD
Akadske institucije			ŠFS
Nevladine organizacije			SOGFBiH

Mišljenje većine ispitanika po pitanju trenutnog modela upravljanja šumskim resursima je negativno. Ono što je bitno jeste da su različite interesne grupe saglasne, odnosno jedinstvene

u mišljenju. Iz ovog proizlazi da se mora ozbiljno razmotriti ovo ključno pitanje upravljanja šumskim resursima. Stavovi se obrazlažu sljedećim činjenicama:

- odvojena funkcija upravljanja od funkcije vlasništva, jer se upravljanje prenosi na kantone,
- nema centralizacije u kreiranju šumarske politike i političkih mjera,
- nisu razgraničene nadležnosti Federalne i kantonalnih uprava,
- problemi u radu inspekcije,
- decentralizovano upravljanje negativno djeluje na očuvanje šuma i ekonomičnost njihovog korištenja,
- vlasnik gubi ingerencije i nema konkretne koristi od resursa,
- resurs je osuđen da trpi a niko nema odgovornosti za to (neuvezanost kantonalnih uprava sa Federalnom),
- slaba koordinacija FUŠ i KUŠ i potreba definisanja jasnijih stavova između njih,
- problem kantonalnih i Federalne uprave u sastavu ministarstva (zavisnost od stava aktuelnog ministra),
- nejasan stav i očekivanja vlasnika,
- nejasno odvojene upravljačke, administrativne i ekonomske funkcije, itd.

Stavovi ispitanika u odnosu na pitanje 4. (Molimo Vas da predložite funkcionalni model upravljanja šumskim resursima?) su prikazani u Tabeli 14.

- Federalna uprava u sastavu FMPVŠ sa kantonalnim upravama u sastavu kantonalnih ministarstava za šumarstvo (aktuelni model)
- Federalna uprava u sastavu FMPVŠ sa kantonalnim odjeljenjima
- Samostalna Federalna uprava za šume izvan Federalnog ministarstva sa kantonalnim odjeljenjima
- Federalna uprava - Kantonalna uprava - Općinska uprava (povezane u vertikalnoj subordinaciji, s tim da je svaki od tri nivoa u sastavu izvršne vlasti)
- Vaš prijedlog:

Tabela 14. Prijedlozi funkcionalnog modela upravljanja šumskim resursima od pojedinih interesnih grupa

Interesna grupa	Predloženi model				
	a.	b.	c.	d.	e.
FMPVŠ			x		
FUŠ					x
KUŠUSK			x		
KUŠTK					x
KUŠZD			x		
KUŠSBK			x		
KUŠZH				x	
KUŠHNK			x		
KUŠP	x				
KUŠS			x		
UŠIT			x		
HŠD			x		
ŠF			x		
SOGFBiH					x

Kad je u pitanju prijedlog funkcionalnog modela upravljanja šumskim resursima od ponuđenih opcija, prevladava mišljenje da bi bila najbolja varijanta u kojoj bi bila

samostalna Federalna uprava izvan FMPVŠ i koja bi imala svoja odjeljenja-ispostave po kantonima. Ovakvo mišljenje podržavaju uglavnom kantonalne uprave, strukovna udruženja, akademska institucija i što je indikativno, predstavnik Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva. Za postojeći (aktuelni) model se izjasnila jedna kantonalna uprava. Svoje prijedloge, izvan ponuđenih varijanti su dali predstavnici Federalne uprave, koji smatraju da je samostalna uprava za šumarstvo sa ispostavama (uredima) u općinama koje imaju šumu, najbolje rješenje. Sličan prijedlog imaju i predstavnici SOGFBiH, odnosno, oni smatraju da je najbolje rješenje samostalna Federalna uprava izvan FMPVŠ sa odjeljenjima u skladu sa organizacionim potrebama. Takođe je dat i prijedlog samostalne Federalne uprave i samostalnih kantonalnih uprava od predstavnika jedne kantonalne uprave.

3.22.5. Prijedlog modela funkcionalnog upravljanja šumskim resursima uz obrazloženje

Iz prethodne analize dobivenih rezultata istraživanja može se zaključiti da svi akteri šumarske politike dobro razumiju problem upravljanja šumskim resursima i da postoji visok nivo saglasnosti po pitanju definisanja funkcionalnog upravljanja. Ono što je bitno jeste da se uočava problem efikasnosti, odnosno mogućnosti pozitivnog poslovanja preduzeća koja koriste šumske resurse, različitog kvaliteta.

Pri davanju ocjene trenutnog modela upravljanja šumskim resursima, postoji gotovo potpuna saglasnost da je on nezadovoljavajući. Osnovni problem koji se ističe, jeste u odvajanju funkcije upravljanja od funkcije vlasništva. Federalna uprava prenosi svoje nadležnosti na kantonalne uprave, što je posljedica nejasnih i nepreciznih formulacija u Ustavu, tako da vlasnik gubi mogućnost kreiranja jedinstvene šumarske politike i funkcionalnog upravljanju ovim resursom. Nejasno definisana vertikalna koordinacija dovodi do preklapanja nadležnosti i odgovornosti. Pozitivno su se po ovom pitanju izjasnili jedino predstavnici dvije kantonalne uprave, iako su se već u narednim odgovorima izjasnili za model, koji je potpuno drugačiji od trenutnog modela. Bez obzira na to, a uz pretpostavku da mišljenje predstavnika kantonalnih uprava odražava stavove izvršne vlasti na nivou kantona, te uz uvažavanje političkih realiteta u FBiH, potrebno je u iznalaženju općeprihvatljivog modela upravljanja šumskim resursima, uvažiti principe argumentovanog dijaloga, participacije i učesničkog odlučivanja.

Većina ispitanika smatra da je samostalna Federalna uprava za šumarstvo izvan FMPVŠ, koja bi imala svoja kantonalna odjeljenja, najprihvatljivija opcija. Međutim, uvažavajući značaj, interes i moć Federalne uprave kao centralne institucije upravljanja u sektoru šumarstva i Saveza općina i gradova, njihov prijedlog, da se upravljanje šumskim resursima organizira putem federalne uprave po ispostavama koje se ne moraju poklapati sa granicama kantona (tj. da budu organizirane u skladu sa organizacionim potrebama), takođe predstavlja rješenje kojem je potrebno posvetiti dužnu pažnju.

Prednosti predloženog modela ogledaju se u sljedećem:

- Samostalna Federalna uprava bi zastupala interese vlasnika i vršila centralnu funkciju upravljanja šumskim resursima. To znači da bi mogla bez ograničenja voditi jedinstvenu šumarsku politiku i izvršavati funkciju planiranja gospodarenja šumama.
- Federalna uprava bi putem ugovora prenosila gospodarenje šumama na šumskoprivredna društva uz određenu naknadu. ŠPD bi bila obavezna realizirati planove šumskoprivredne osnove koju bi izrađivala Federalna uprava.
- Sredstva za općekorisne funkcije šuma bi bila prikupljana na jedinstveni račun Federalne uprave, što bi omogućilo lakše praćenje prikupljanja i transparentnog trošenja ovih sredstava.

- Problem oko preklapanja nadležnosti Federalne uprave i kantonalnih uprava bio bi riješen uspostavom jake vertikalne koordinacije uz jasne obaveze i odgovornosti na svim nivoima.

Da bi se primjenio ovaj model, moraju se ostvariti određene pretpostavke i to prije svega, postojanje političke volje za izdvajanje Federalne uprave iz sastava FMPVŠ. Aktivnosti koje bi trebalo provesti za uspostavu funkcionalnog modela upravljanja šumskim resursima u skladu sa gore provedenim analizama, te vremenski okvir, potrebna finansijska sredstva i institucije koje će biti odgovorne u provođenju, detaljno će se navesti u okviru Akcionog plana. Pri prijedlogu ovih aktivnosti, potrebno je analizirati ustavni okvir i eventualna ograničenja koja bi proizašla iz predloženog modela funkcionalnog upravljanja šumskim resursima. U tom kontekstu bi bilo neophodno razmotriti i mogućnost eventualnih ustavnih unaprijeđenja, uz puno poštivanje važećih ustavnih odredbi, ali i legitimno pravo svih interesnih strana, da kroz proces demokratskog dijaloga, stalno ukazuju na uočene nedostatke i eventualna unaprijeđenja ustavnog okvira.

Imajući u vidu osjetljivost ove problematike, Konsultant očekuje da će se kroz javnu raspravu o Izvještaju o napretku, u kojoj će aktivno učestvovati zainteresirane strane sa svih političko-administrativnih nivoa, postići zadovoljavajući konsenzus po pitanju optimalnog modela funkcionalnog upravljanja šumskim resursima u FBiH, ili ponuditi eventualni novi prijedlog modela koji bi bio zasnovan na stručno utemeljenim argumentima.

Primjedbe sa Javne rasprave

Na Javnoj raspravi su dostavljene pisane primjedbe na analizu ove aktivnosti iz djelokruga rada od strane predsjednika Vlada i ministara Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Herceg-bosanske županije/kantona, Županije Zapadnohercegovačke i Hercegovačko-neretvanske županije. U pisanoj primjedbi istaknuto je neslaganje sa predloženim modelom funkcionalnog upravljanja šumskim resursima u FBiH. U obrazloženju se ponovo ističe da je ovaj prijedlog u koliziji sa Ustavom FBiH i da se isključuju županije/kantoni i njihove institucije iz svih poslova upravljanja i gospodarenja šumama, te da takav model u praksi ne može funkcionisati. Zato se naglašava potreba ponovnog provođenja analize ustavno-pravnog okvira FBiH i izvršenja razčlanjivanja strateških i nestrategičkih (administrativnih i ekonomskih) funkcija u šumarskom sektoru te da se, uz uvažavanje ustavnih nadležnosti kantonalnih/županijskih ministarstava, predloži održiv model funkcionalnog upravljanja šumskim resursima na svim nivoima vlasti. Istaknuto je da je pri analizi potrebno obratiti posebnu pažnju na odredbe člana 44. Zakona o šumama iz 2002. godine, stavljajući akcenat na aspekt vlasništva i njegovu usklađenost sa Ustavom FBiH (poglavlje III čl.2.(c), (i); čl.3.toč.(1). i (2) i Federalnim Zakonom o vlasničkopравnim odnosima (članak 2.). Originalan tekst primjedbe, obrazloženja i zahtjevi se nalazi u prilogu 3. a. Izvještaja sa javne rasprave.

Sličnu primjedbu su dostavili i direktori ŠGD „Hercegbosanske šume“ d.o.o. Kupres, ŠGD „Županije Zapadnohercegovačke d.o.o. Posušje i JP ŠGD „Šume Hercegovačko-neretvanske“ d.o.o. Mostar. U obrazloženju navode da je predložena jedinstvena Federalna uprava za šumarstvo protivustavna i nelogična, te da je u postojećoj organizaciji upravljanja moguće uspostaviti vertikalnu koordinaciju a da je u skladu sa ustavnim nadležnostima. Podnosioci primjedbe iznose nezadovoljstvo sa prijedlogom jedinstvene centralizirane Federalne šumarske uprave (model sa pomiješanim administrativnim i ekonomskim funkcijama), koji je prema njihovom mišljenju finansijski i organizacijski neodrživ. Originalan tekst primjedbe, obrazloženja i zahtjevi se nalazi u prilogu 3. b) ovog Izvještaja.

Zaključak: S obzirom da su na prijedlog modela funkcionalnog upravljanja šumskim resursima a koji je proizašao kao rezultat provedenih istraživanja u izradi Studije dostavljene, gore navedene pismene primjedbe, te da nije postignut koncenzus, Konsultant predlaže da se rješavanje ovog pitanja i iznalaženje usaglašenih stavova u cilju prijedloga modela funkcionalnog upravljanja šumskim resursima odvija na posebnom ekspertnom ili drugom nivou.

3.23.UTVRĐIVANJE EKONOMSKIH, EKOLOŠKIH, SOCIOLOŠKIH I DRUGIH KRITERIJA ZA GOSPODARENJE ŠUMSKIM RESURSIMA SA CILJEM DEFINIRANJA OPTIMALNOG BROJA PREDUZEĆA ŠUMARSTVA NA SVIM NIVOIMA VLASTI

U okviru ovog zadatka realizirane su sljedeće aktivnosti:

- Analiza FSC principa i kriterija za gospodarenje šumskim resursima,
- Analiza trenutnog broja preduzeća šumarstva u Federaciji BiH,
- Identifikacija ključnih interesnih grupa,
- Dizajniranje odgovarajućeg instrumenta istraživanja za provođenje „in depth“, direktnog intervjuisanja ključnih interesnih grupa i aktera šumarske politike,
- Provođenje istraživanja na terenu (direktno intervjuisanje ključnih interesnih grupa i aktera šumarske politike),
- Analiza i obrada podataka dobivenih kvalitativnim istraživanjem,
- Prijedlog za definisanje optimalnog broja preduzeća šumarstva u Federaciji BiH sa definisanjem aktivnosti koje je potrebno provesti za njegovu realizaciju, vremenski okvir i potrebna finansijska sredstva te odgovorne institucije.

3.23.1. Analiza FSC principa i kriterija za gospodarenje šumskim resursima

FSC principi i kriteriji koji se odnose na gospodarenja šumskim resursima obuhvataju sociološke, ekološke i ekonomske kriterije koje mora poštovati korisnik šumskih resursa⁶⁸.

Najvažniji **sociološki kriteriji** su:

- **Odnosi sa lokalnom zajednicom i prava radnika**

U cilju zadovoljenja ovog kriterija aktivnosti gospodarenja šumom moraju dugoročno održavati ili unapređivati socijalno i ekonomsko blagostanje šumarskih radnika i lokalne zajednice.

- **Zajednicama unutar ili u susjedstvu sa šumskim područjem kojim se gospodari potrebno je omogućiti zapošljavanje, obuku i druge usluge**

Ovaj kriterij podrazumijeva sljedeće: zapošljavanje lokalnog stanovništva, kontinuirano obučavanje i stručno usavršavanje svojih uposlenika, dozvola korištenja vode za piće i ostalih osnovnih socioloških usluga lokalnom stanovništvu u skladu sa postojećim propisima, osiguranje za obavljanje poslova u šumarstvu samo od strane uposlenika i izvođača radova koji su obučeni u skladu sa zakonskim odredbama, osiguranje uslova zapošljavanja u skladu

⁶⁸ Improved Pan-European Indicators for Sustainable Forest Management, MCPFE Expert Level Meeting, 2002, Vienna, Austria

sa zakonskim propisima u BiH, obezbjeđenje procjene mogućeg sociološkog uticaja gospodarenja na lokalne zajednice, vođenje računa o izgradnji puteva koji imaju važnost, ne samo na gospodarenje, nego i za razvoj lokalnih zajednica, posebno planinskih naselja.

Najvažniji **ekonomski kriteriji** su:

- **Koristi od šume**

Aktivnosti gospodarenja moraju podsticati efikasno korištenje višestrukih proizvoda i usluga šume kako bi se osigurala ekonomska održivost i široki spektar ekoloških i socioloških koristi.

- **Gospodarenje šumom treba težiti ka ekonomskoj održivosti, istovremeno vodeći računa o ekološkim, sociološkim i operativnim troškovima proizvodnje, osiguravajući potrebne investicije za očuvanje ekološke produktivnosti šume.**

To podrazumijeva obaveze korisnika šuma da izrađuju godišnji plan gospodarenja, uključujući finansijski plan, koji osigurava dovoljna sredstva za pokrivanje svih neophodnih troškova, vodeći računa o ekološkim i sociološkim kriterijima, te izvršenje obaveza biološke reprodukcije koje proizlaze iz zakona

- **Gospodarenje šumom i marketinške aktivnosti moraju podsticati optimalno korištenje i lokalnu preradu raznovrsnih proizvoda šume**

Ovaj kriterij podrazumijeva podsticanje lokalne prerade i proizvodnju raznovrsnih šumskih proizvoda u tržišnim uslovima.

- **Gospodarenje šumom treba minimizirati otpad povezan sa sječom i izradom na licu mjesta i izbjegavati štetu na drugim šumskim resursima**

Za ostvarenje ovog kriterija je potrebno poduzimati aktivnosti, metode i tehnologije iskorištavanja, izrade na licu mjesta i transporta, koje minimiziraju gubitke i štete na okolnom drveću, sastojinama i drugim šumskim resursima, te upotrebu biorazgradljivih ulja i maziva.

- **Gospodarenje šumom treba težiti ka jačanju i diverzifikaciji lokalne ekonomije, izbjegavajući ovisnost o samo jednom proizvodu šume**

- promovisanje višenamjenskog korištenja šuma, gdje god ne postoji negativan uticaj na stabilnost šumskih ekosistema ili na druge ciljeve gospodarenja
- korištenje nedravnih proizvoda

- **Aktivnostima gospodarenja moraju se prepoznati, održati i gdje je moguće poboljšati vrijednosti šumskih usluga i resursa kao npr. slivnih područja i ribolova**

To podrazumijeva: identifikaciju socioloških funkcija, posjedovanje plana vezanog za rekreativne, ekoturističke, edukativne i zaštitne funkcije šume, koji promoviše višestruku upotrebu šumskih resursa (ukoliko takve vrijednosti postoje), osiguranje zaštite vodnih resursa prilikom provođenja aktivnosti gospodarenja, usklađivanje aktivnosti gospodarenja šumom sa aktivnostima lovstva, vodoprivrede, ribarstva i prostornog planiranja.

- **Iskorištavanje šumskih proizvoda ne smije premašiti trajno održiv nivo**

Ovaj kriterij ukazuje na potrebu racionalnog i održivog gospodarenja.

Ekološki kriteriji:

- **Gospodarenje šumom mora očuvati biološku raznovrsnost i s njom povezane vrijednosti, vodne resurse, tlo i jedinstvene i osjetljive ekosisteme i pejzaže, te time održati ekološke funkcije i cjelovitost šume**

To znači da:

- moraju postojati mjere zaštite kojima se štite rijetke i ugrožene vrste i njihova staništa (npr. područja hranjenja i gniježđenja)
- je potrebno uspostaviti zone za očuvanje i zaštićena područja koja odgovaraju nivou i intenzitetu gospodarenja i jedinstvenosti resursa na koji se utiče
- je potrebno kontrolisati neprikladan lov, ribolov, postavljanje zamki i sakupljanje.
- **Ekološke funkcije i vrijednosti moraju ostati netaknute, poboljšane ili ponovo uspostavljene, uključujući:**
 - obnovu i sukcesiju šume
 - genetsku raznovrsnost, raznovrsnost vrsta i ekosistema
 - prirodne cikluse koji utiču na produktivnost šumskih ekosistema
- **Moraju se pripremiti i primjenjivati pisane upute za kontrolu erozije, minimiziranje šteta tokom iskorištavanja, izgradnje puteva i svih drugih mehaničkih aktivnosti i zaštitu vodnih resursa**
- **Sistemi gospodarenja moraju promovisati razvoj i primjenu ekološki prihvatljivih, nehemijskih metoda za borbu protiv štetočina i težiti ka izbjegavanju korištenja hemijskih pesticida**

Zabranjuje se korištenje Tipova 1A i 1B prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji i hloriranih ugljikovodoničnih pesticida, postojanih i otrovnih pesticida, kao i onih čiji derivati ostaju biološki aktivni i mogu se akumulirati u prehrambenom lancu poslije njihovog predviđenog korištenja, kao i svih pesticida koji su zabranjeni međunarodnim sporazumima. Ukoliko se hemijska sredstva koriste, potrebno je osigurati odgovarajuću opremu i obuku kako bi rizik po zdravlje i okolinu bio minimalan.

Navedeni principi i kriteriji gospodarenja šumama su u skladu sa unapređenim indikatorima održivog gospodarenja šumama, uspostavljenim od strane eksperata na sastanku MCPFE 2002. godine u Beču i kao takvi bi mogli biti korišteni za definisanje kriterija (prije svega u prostornom smislu) za osnivanje privrednog subjekta kao korisnika šuma u FBiH. Ovi kriteriji bi istovremeno mogli biti i kriteriji za formiranje šumsko-privrednog područja, kao osnovne zaokružene cjeline u okviru koje se osigurava racionalno i trajno gospodarenje šumama, a formiranje bi se zasnivalo na stručnom elaboratu u kojem bi bili prikazani navedeni indikatori. Šumsko-privredno područje bi trebalo predstavljati minimalno područje kojim bi gospodarilo jedno preduzeće, što će biti garancija održivog gospodarenja, ukoliko su primjenjeni dati principi.

S obzirom na različito stanje šuma kao resursa u pojedinim dijelovima Federacije BiH, logično je da će se u zadovoljenju osnovnih ekonomskih, ekoloških i socioloških kriterija javiti potreba formiranja različitog broja preduzeća. To znači da se u prostornom rasporedu u praksi mogu javiti različite organizacione forme preduzeća, počev od općinskog nivoa pa do kantonalnog, na kome može postojati opravdanost formiranja jednog ili više preduzeća. Za utvrđivanje optimalnog broja preduzeća neophodna je ekspertna analiza trenutnog stanja postojećih preduzeća, na osnovu čega treba uraditi elaborat o opravdanosti osnivanja svakog od njih, što je u interesu kako vlasnika šume, tako i osnivača preduzeća.

3.23.2. Analiza trenutnog broja preduzeća šumarstva u Federaciji BiH

Prema Zakonu o šumama Federacije BiH iz 2002. godine, državne šume su u vlasništvu Federacije i njima upravljaju Federalna uprava i kantonalne uprave. Poslove gospodarenja državnim šumama Federalno ministarstvo ugovorom prenosi na kantonalna ministarstva.

Kantonalna uprava ustupa šume i šumska zemljišta na gospodarenje šumsko-privrednim društvima. Šumsko-privredno društvo predstavlja svako pravno lice koje je osnovano za gospodarenje određenim područjem državnih šuma. Prema istom Zakonu, aktivnosti koje obavlja šumsko-privredno društvo su:

- donošenje šumskogospodarskih osnova,
- izrada projekata za izvođenje i njihova realizacija,
- održavanje i izgradnja šumske infrastrukture,
- promet šumskih drvnih sortimenata,
- izvršavanje programa i planova jednostavne i proširene biološke reprodukcije,
- provođenje mjera integralne zaštite šuma,
- proizvodnja i promet šumskog sjemena i sadnog materijala,
- izvršavanje planova iskorištavanja sekundarnih šumskih proizvoda,
- realizacija planova razvoja šumarstva i mjera racionalizacije u šumarstvu,
- sve ekonomske odgovornosti, koristi, zadaci i odluke i dr.

U skladu sa Federalnim zakonom o šumama iz 2002.godine, ali i na osnovu Uredbi o šumama koje su važile u prethodnom periodu, na području jednog kantona posluje jedno šumsko-privredno društvo, koje se smatra korisnikom šuma. S obzirom na takvu zakonsku odredbu, kantonalna preduzeća šumarstva imaju različite resursne osnove za gospodarenja u pogledu površina, zaliha, prirasta, te količine i kvaliteta sječive drvene mase. Pored prirodnih resursa, preduzeća se razlikuju i u pogledu ljudskih i materijalnih resursa. U FBiH su formirana kantonalna ŠPD u sljedećim kantonima: Unsko-sanskom, Tuzlanskom, Zeničko-dobojskom, Bosansko-podrinjskom, Srednjobosanskom, Zapadno-hercegovačkom, Herceg-bosanskom i u Kantonu Sarajevo. U Posavskom i Hercegovačko-neretvanskom kantonu nije formirano kantonalno preduzeće u skladu sa Zakonom iz 2002. U Hercegovačko-neretvanskom kantonu egzistiraju samostalno: Šumarstvo „Prenj“ Konjic, Šumarstvo „Ljuta“, Šumarstvo "Srednjeneretvansko", Mostar i Šume Herceg-Bosne Mostar. U tabeli 15. su dati osnovni pokazatelji proizvodnje i poslovanja kantonalnih preduzeća šumarstva u FBiH u 2009. godini.

Većina kantonalnih preduzeća obuhvata više šumskoprivrednih područja i organizacijski je sastavljena od više šumarija, koje nemaju svojstvo pravnog lica. Za analizu preduzeća su posmatrani sljedeći indikatori: ukupna površina šuma i šumskog zemljišta, površina visokih šuma, sječivi etat, broj zaposlenih, realizovani obim i vrijednost proizvodnje po zaposlenom, te novostvorena vrijednost.

Tabela 15. Pregled pokazatelja proizvodnje i poslovanja preduzeća šumarstva u FBiH u 2009. godini

ŠPD	Ukupna površina šuma (ha)	Površina visokih šuma (ha)	Sječivi etat m ³ /god	Ostvarena proizvodnja m ³ /god	Broj zaposlenih	Produktivnost rada m ³ /radniku	Ukupan prihod KM/god	Vrijednost proizvodnje po radniku KM/radniku	Poslovni rezultat dobit/gubitak KM
ŠPD Unsko-sanske šume	179.943	72.391	612.653	335.919	574	585	22.882.460	39.865	77.673
Šume TK	72.435	42.908	286.700	191.069	519	368	12.317.063	23.732	-254.273
Šume ZE-DO kantona	195.901	127.057	747.869	355.638	955	372	27.876.165	29.190	-3.759.499

Šume Bosansko-podrinjskog kantona	21.958	9.706	63.870	34.082	38	897	1.383.105	36.398	24.268
ŠPD Srednjobosanske šume	185.622	108.523	505.370	408.661	889	460	26.918.855	30.280	-1.684.676
HERCEGOVAČKO - NERETVANSKI kanton	194.078	45.085	143.364	n.a. ⁶⁹	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Šume ZHŽ	32.716	3.565	18.352	7.979	12	665	530.000	44.167	127.000
JP Sarajevo-šume	70.746	34.752	199.678	142.718	476	300	12.902.360	27.106	-203.478
ŠGD Hercegbosanske šume	325.994	93.277	504.221	489.172	524	934	30.220.929	57.674	1.213.498
UKUPNO FEDERACIJA BIH	1.279.393	537.264	3.082.077	1.965.238	3987	493	135.030.937	33.868	-4.459.487

Izvor: Informacije o gospodarenju šumama u FBiH u 2009. godini, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

Iz tabele je vidljivo da je veličina preduzeća šumarstva, koja egzistiraju u FBiH, različita s obzirom na indikatore površine i broja zaposlenih. Ukupna površina šuma i šumskog zemljišta je različita po pojedinim kantonima i kreće se od 21.958 ha (Bosansko-podrinjski) do 194.098 ha (Hercegovačko-neretvanski). Površina ŠPP u okviru pojedinih kantonalnih preduzeća se kreće od 9.177 ha (Usorsko-ukrinsko ŠPP) do 85.750 ha (Krivajsko ŠPP).

Analiza pokazuje da su šumskoprivredna područja različita sa aspekta strukture šuma i šumskih zemljišta. Dakle, ona nemaju iste prirodne uslove za privređivanje, što se svakako odražava na njihovu ekonomsku i reprodukcijonu sposobnost i različite potrebe za ulaganjima u biološku reprodukciju. Struktura šuma i šumskih zemljišta je značajno različita, kako između pojedinih šumskoprivrednih područja, tako i prosječnih vrijednosti pojedinih kantona. Tako se npr. udio visokih šuma po kantonima kreće od 10,9% (Zapadno-hercegovački kanton) do 64,86% u šumama Zeničko-dobojskog kantona.

Broj zaposlenih po preduzećima varira od 12 do 955, te je i prosječan obim proizvodnje iskazan po zaposlenom (produktivnost rada) u rasponu od 300 do 934 m³/radniku. Ostvarena vrijednost proizvodnje po radniku se kreće u rasponu od 23,7 hiljada do 57,7 hiljada KM. Rezultati poslovanja su različiti, uz napomenu da je u analiziranoj godini iskazan negativni finansijski rezultat kod preduzeća: Šume TK, Šume Zeničko-dobojskog kantona, Srednjobosanske i Sarajevo-šume. U komparaciji preduzeća koja su iskazala pozitivan poslovni rezultat uočava se različit iznos novostvorene vrijednosti po radniku i on se kreće u odnosu 1 : 78. Dakle, većina preduzeća šumarstva u FBiH trenutno ostvaruje veoma nizak finansijski rezultat, a posljedica toga se ogleda u nedostatku prihoda za osiguranje održivosti šumskih resursa. Prosječan stepen realizacije planiranog obima sječa u analiziranoj godini iznosi 78%, a po preduzećima se razlike kreću od 55 do 122%.

Sektor šumarstva karakteriše višak radne snage koji utiču na efikasnost i efektivnost u poslovanju. Broj uposlenika u sektoru šumarstva u odnosu na veličinu šume kojom gospodare državna preduzeća je daleko iznad ostalih zemalja u tranziciji. Stoga, bez neophodnih usklađivanja radne snage, sektor ne može biti konkurentan i neće moći preživjeti konkurenciju u budućnosti na međunarodnom tržištu. Usklađivanja trebaju rezultirati povećanom operativnom efikasnošću u cilju postizanja profitabilnosti, koja bi se djelimično

⁶⁹ Podaci o poslovanju za preduzeća šumarstva koja su formirana na području Kantona nisu bili dostupni

usmjeravala u projekte pošumljavanja koji bi kreirali dodatna radna mjesta i pružala mogućnost za povećanje primanja uposlenika. Veoma je važno da FBiH kontinuirano vrši poređenje broja uposlenika i ostalih parametara efikasnosti sa uporedivim zemljama. Organizacionu strukturu je potrebno uskladiti na način, da se održi što je moguće veća produktivnost u nivou sa ostalim zemljama, što je jedina garancija osiguravanja proizvodnje drveta po konkurentnim cijenama za potrebe domaće industrije, te postizanja konkurentnosti na međunarodnom tržištu.

S obzirom da su preduzeća šumarstva koja danas egzistiraju formirana na kantonalnom nivou u skladu sa Zakonom, očito da za njihovo formiranje nisu uzeti u obzir nikakvi kriteriji, osim poštivanja administrativnih granica kantona. Rezultati poslovanja i neefikasnost u radu nekih od njih ukazuju na potrebu reorganizacije u cilju unapređenja stanja. Reorganizaciju treba provesti na način da se uradi ekonomska analiza opravdanosti postojanja postojećih preduzeća pri čemu bi se u svakom konkretnom slučaju identifikovali ključni problemi i u skladu sa njima tražila odgovarajuća rješenja, uz uvažavanje gore navedenih kriterija i principa. Za očekivati je da se može desiti i potvrda trenutnih organizacionih modela postojećih preduzeća kao najpovoljnijeg oblika organizovanja djelatnosti šumarstva.

3.23.3. Identifikacija ključnih interesnih grupa

U cilju dobivanja stavova aktera šumarske politike po pitanju optimalnog broja preduzeća šumarstva na svim nivoima vlasti i obezbjeđenja maksimalnog nivoa učesničkog pristupa, identifikovani su svi potencijalni stakeholderi. Zbog činjenice da se radi o jednom od najkompleksnijih pitanja u šumarstvu FBiH, odustalo se od prvobitne zamisli da se putem Vennovog dijagrama identificiraju samo ključne interesne grupe. Pored toga, uključivanjem svih interesnih grupa u ovo istraživanje nastojalo se prikupiti što više različitih stavova i povećati procenat povrata odgovora, što je bio problem sa kojim se Konsultant konstantno susretao u realizaciji ove studije. U tom smislu, identifikirani su sljedeće interesne grupe (stakeholderi):

- Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
- Federalna uprava za šumarstvo
- Kantonalna ministarstva šumarstva
- Preduzeća šumarstva
- Lokalna zajednica (općine)
- Strukovna udruženja
- Akademske institucije

Nakon identifikacije interesnih grupa, izvršeno je utvrđivanje njihovog uticaja i značaja. Identifikacija je izvršena u skladu sa metodikom predviđenom u Početnom izvještaju. Analiza značaja, moći i uticaja interesnih grupa prikazana je na osnovu matrice, gdje je izvršena procjena uticaja i odnosa koji određene interesne grupe imaju u rješavanju ovog problema, odnosno izvršena je kategorizacija svih interesnih grupa.

STAKEHOLDERI „A“ (veliki značaj, veliki uticaj)	STAKEHOLDERI „B“ (veliki značaj, mali uticaj)
<ul style="list-style-type: none"> • Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva • Federalna uprava za šumarstvo • Kantonalna ministarstva šumarstva • Savez općina i gradova FBiH 	<ul style="list-style-type: none"> • Šumarski fakultet • Strukovna udruženja (UŠIT i HŠD)

<p style="text-align: center;">STAKEHOLDERI „C“ (mali značaj, veliki uticaj)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Preduzeća šumarstva 	<p style="text-align: center;">STAKEHOLDERI „D“ (mali značaj, mali uticaj)</p>

3.23.4. Dizajniranje odgovarajućeg instrumenta istraživanja za provođenje „in-depth“, direktnog intervjuisanja ključnih interesnih grupa i aktera šumarske politike i provođenje istraživanja na terenu (direktno intervjuisanje ključnih interesnih grupa i aktera šumarske politike)

U cilju realizacije ove aktivnosti i obezbjeđenja participativnog pristupa, dizajniran je upitnik sa dva pitanja, gdje je prvo pitanje bilo otvorenog tipa, a drugo zatvorenog tipa sa ponuđenim odgovorom (Prilog 13). Upitnikom su postavljena sljedeća pitanja:

1. Molimo Vas da navedete osnovne kriterije (ekološke, sociološke i ekonomske) za održivo gospodarenje šumskim resursima, kao preduslov za postojanje i uspješno poslovanje jednog šumarskog preduzeća!
2. Koja je po Vašem mišljenju optimalna organizacija sektora šumarstva po pitanju broja poslovnih subjekata šumarstva na svim nivoima vlasti:
 - (1) Jedno preduzeće šumarstva u jednom kantonu (trenutni status)
 - (2) Jedno preduzeće u FBiH (u formi holdinga sa kćerkama preduzećima sa pravnim statusom)
 - (3) Jedno Federalno javno preduzeće sa kantonalnim odjeljenjima (bez pravnog statusa)
 - (4) Jedno ili više preduzeća na kantonalnom nivou
 - (5) Jedno preduzeće na jednom ŠPP (sa pravnim statusom)
 - (6) Jedno preduzeće šumarstva na području općine (općinska poduzeća)
 - (7) Ostalo

Nakon dizajniranja upitnika obavljena su terenska istraživanja, pri čemu su provedeni „face-to-face“ intervjui sa identifikovanim akterima šumarske politike. Ukupno je provedeno 22 intervjua, što predstavlja relativno zadovoljavajući procent dobijenih odgovora, uz opasku da je procent dobivenih stavova resornih kantonalnih ministarstva nezadovoljavajući.

3.23.5. Analiza i obrada podataka dobivenih kvalitativnim istraživanjem

Kad je u pitanju definisanje osnovnih kriterija za održivo gospodarenje šumskim resursima kod jednog dijela ispitanika koji su veoma široko elaborirali svoje mišljenje, moguće je prepoznati da oni, iako ih precizno ne navode, smatraju da kriteriji moraju postojati i da ih klasificiraju u ekonomske, ekološke i sociološke. Drugi dio ispitanika jasno govori o potrebi

definisanja kriterija, dajući kvantitativne procjene po pitanju minimalne ili optimalne površine za gospodarenje, obimu sječa, odnosu visokih i izdanačkih šuma, odnosu četinara i lišćara, broju zaposlenih itd., dok neki smatraju da je nemoguće davati takve procjene zbog uticaja mnogobrojnih faktora. Takođe su oni koji se bave ovom problematikom, a i oni koji su bolje informisani, ukazali na postojanje definisanih kriterija od strane raznih međunarodnih institucija. Koncept održivog gospodarenja je najjasnije definisan u okvirima MPCFE, Helsinških kriterija i FSC kriterija. Jedinstven je stav da određeni kriteriji moraju biti zadovoljeni da bi jedno preduzeće moglo održivo gospodariti šumskim resursima na određenom prostoru.

Stavovi ispitanika po pitanju optimalne organizacije i broja poslovnih subjekata šumarstva na svim nivoima vlasti su jako različiti, kako između pojedinih interesnih grupa, tako i unutar iste grupe. U tabeli 16. je dat prikaz mišljenja pojedinih ispitanika o optimalnoj organizaciji sektora šumarstva na nivou Federacije BiH.

Tabela 16. Stavovi ispitanika po pitanju optimalne organizacije i broja poslovnih subjekata šumarstva

Interesne grupe	Predloženi model						
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
FMPVŠ		x					
Federalna uprava za šumarstvo				x			
Ministarstvo Tuzlanskog kantona	x						
Ministarstvo Srednjobosanskog kantona					x		
Ministarstvo Zeničko-dobojskog kantona			x				
ŠPD Srednjobosanske šume	x						
Šumarstvo „Prenj“ Konjic				x			
Šumarstvo „Ljuta“		x					
ŠPD Bosansko-podrinjske šume			x				
ŠGD Hercegbosanske šume	x						
ŠPD Zeničko-dobojskog kantona				x			
JP Sarajevo- šume				x			
JP Šume Tuzlanskog kantona		x					
ŠPD Unsko-sanske šume		x					
ŠGD Zapadnohercegovačke šume	x						
„Srednjeneretvansko“ Jablanica		x				x	
Šume Herceg-Bosne	Nema konkretnog odgovora						
Bosansko-hercegovačke šume				x			
UŠIT		x					
HŠD		x					
Šumarski fakultet				x			
SOGFBiH					x		

Najveći broj ispitanika (7) smatra da najbolje rješenje, kad je u pitanju optimalni broj preduzeća šumarstva, predstavlja model po kojem je potrebno formirati **jedno preduzeće u FBiH u formi holdinga sa kćerkama preduzećima sa pravnim statusom (opcija 2.)**. S obzirom na realnu moć i interes interesnih grupa koje su izrazile ovakav stav (predstavnik FMPViŠ kao vlasnika šuma, strukovna udruženja, preduzeća šumarstva različite veličine i poslovnog uspjeha), ovaj model je potrebno ozbiljno uzeti u razmatranje. Obrazloženje svojih stavova ispitanici su dali kroz sljedeća pojašnjenja:

- sličan sistem je dobro funkcionisao u prošlosti BiH (npr. Šipad i Krivaja),
- mogućnost efikasnije kontrole i čuvanja šuma,
- centralizacija uz uspostavu hijerarhije u rukovođenju,

- mogućnost kreativnosti i samostalnosti, a sve u cilju ostvarenja zajedničkog interesa.

Druga moguća opcija je **jedno ili više preduzeća na kantonalnom nivou (uz prethodno urađeni elaborat o opravdanosti osnivanja)** (opcija 4.). Broj ispitanika koji se izjasnio za ovu opciju (6), kao i važnost i uticaj interesnih grupa kojima pripadaju ispitanici (Federalna uprava za šume, preduzeća šumarstva različite veličine i poslovnog uspjeha, naučna institucija) upućuje na zaključak da je i ovaj model potrebno uzeti u razmatranje kao moguće rješenje pitanja organizacije šumarskog sektora u budućnosti. Svoje stavove ispitanici koji podržavaju ovakav model obrazlažu sljedećim činjenicama:

- uvažavanje različitosti i specifičnosti uslova privređivanja kantona i potrebe za primjenom različitih rješenja u gospodarenju šumama,
- efikasnost u donošenju i provođenju odluka,
- decentralizacija gospodarenja šumama,
- mogućnost primjene efekata benchmarkinga.

I u jednoj i u drugoj varijanti (opcije 2. i 4.), ispitanici smatraju da šumskoprivredno područje, formirano na ekonomskim, ekološkim i sociološkim principima, predstavlja minimalno područje u prostornom smislu, na kojem se može osigurati održivost gospodarenja. Da li će organizacione jedinice u sastavu preduzeća (privrednog subjekta) imati svojstvo pravnog lica i biti udružene u holding na području Federacije BiH (opcija 2, koja podrazumijeva centralizaciju uz uspostavu hijerarhije u rukovođenju) ili bi na području jednog kantona postojao jedan ili više samostalnih pravnih subjekata (opcija 4.), manje je bitno. Obje varijante omogućavaju osnivaču (bilo da se radi o federalnom ili kantonalnom nivou) praćenje indikatora uspješnosti poslovanja po preduzećima, odnosno provođenje kontinuiranog benchmarkinga u cilju unapređenja performansi poslovanja.

U duhu prethodne diskusije, potrebno je naglasiti da model organizacije jednog preduzeća (sa statusom pravnog lica) na jednom šumsko-privrednom području (opcija 5.) podržavaju i predstavnik Saveza općina i gradova FBiH i predstavnik jednog kantonalnog ministarstva. Indikativno je da se niko od ispitanika koji predstavljaju ključne interesne grupe nije opredjelio za model organizacije jednog preduzeća na području jedne općine.

Trenutnu organizaciju, tj. jedno kantonalno preduzeće na području jednog kantona (opcija 1.) podržavaju 4 ispitanika (predstavnici, po površini, velikih kantonalnih preduzeća i jedan predstavnik kantonalnog resornog ministarstva), obrazlažući svoje stavove argumentima da je sadašnja organizacija dobra, da preduzeća trenutno dobro posluju i da bi svako dalje usitnjavanje bilo štetno. Imajući u vidu da je postojeći model organizacije u većini kantona na snazi već 10-ak godina, da je procent stavova dobivenih od resornih kantonalnih ministarstva nizak, te da administracija, u pravilu sporo reaguje na bilo kakve organizacione promjene, i ovaj model bi bilo potrebno ozbiljno razmotriti kao moguće rješenje pitanja organizacije šumarskog sektora. Svakako da treba imati u vidu, do sada uočene probleme i neefikasno poslovanje pojedinih preduzeća, pri čemu bi u svakom konkretnom slučaju trebalo ozbiljno pristupiti analizi uzroka i iznalaženju adekvatnih rješenja za prevazilaženje tih problema.

Može se zaključiti da postoji nekoliko opcija kad je u pitanju prijedlog optimalnog broja preduzeća šumarstva na svim nivoima vlasti u FBiH, koje su identificirane na osnovu analize stavova ispitanika koji su iskazali svoje mišljenje u ovom istraživanju. Konsultant smatra da je od favoriziranja jednog od ovih modela, puno važnija činjenica da postoji konsenzus oko toga da jedno šumskoprivredno područje predstavlja minimalno područje u prostornom smislu, na kojem se može osigurati održivo gospodarenje. U tom kontekstu je izuzetno važno utvrditi ekonomske, ekološke i sociološke kriterije održivog gospodarenja šumskim resursima, čime bi se uspostavila naučno-stručna osnova za prijedlog optimalnog modela organizacije sektora

šumarstva u FBiH. Izbor tog modela je u svakom slučaju predmet političkih dogovora i odluka i u znatnoj mjeri je opredjeljen političko-administrativnim uređenjem FBiH.

Konsultant predlaže da se utvrđivanje principa i kriterija održivog gospodarenja šumskim resursima, detaljno analizira i predviđi kao zasebna aktivnost u okviru Akcionog plana, uzimajući u obzir rezultate studije „Očuvanje stabilnosti i unapređenje šumskih ekosistema“ u dijelu „Principi i kriteriji održivog gospodarenja šumama“ i rezultate procesa definiranja kriterija i indikatora održivog gospodarenja šumskim resursima na pan-evropskom nivou (Forest Europe). Pri prijedlogu ovih aktivnosti, potrebno je analizirati ustavni okvir i eventualna ograničenja koja bi proizašla iz predloga optimalnog broja preduzeća šumaestva na svim nivoima vlasti u FBiH. U tom kontekstu bi bilo neophodno razmotriti i mogućnost eventualnih ustavnih unapređenja, uz puno poštivanje važećih ustavnih odredbi ali i legitimno pravo svih interesnih strana da, kroz proces demokratskog dijaloga, stalno ukazuju na uočene nedostatke i eventualna unapređenja ustavnog okvira. Imajući u vidu osjetljivost ove problematike, Konsultant očekuje da će se kroz javnu raspravu o Izvještaju o napretku, u kojoj će aktivno učestvovati sve zainteresirane strane, postići zadovoljavajuće rješenje po pitanju optimalnog broja preduzeća šumarstva na svim nivoima vlasti u FBiH, zasnovano na naučnim i stručnim argumentima.

Primjedbe sa Javne rasprave

Na Javnoj raspravi su dostavljene pisane primjedbe na analizu ove aktivnosti iz djelokruga rada od strane direktora ŠGD „Hercegbosanske šume“ d.o.o. Kupres, ŠGD „Županije Zapadnohercegovačke d.o.o. Posušje i JP ŠGD „Šume Hercegovačko-neretvanske“ d.o.o. Mostar. Primjedba se odnosi na prijedlog organizacije gospodarenja šumskim resursima u Federaciji BiH. Iznosi se da je favorizovani prijedlog „jedno ili više preduzeća u županiji“ nastao bez komparativne analize koja bi eventualno i opravdala ovaj prijedlog, zanemarujući da sadašnji ustroj i organizacija županijskih ŠGD funkcionise već deset godina, te da bi predložena dezintegracija mogla imati nesagledive negativne posljedice po sektor u dužem vremenskom periodu. Smatraju da prijedlog dezintegracije županijskih ŠGD nije ekonomski održiv i neopravdan je za tržišno poslovanje. Takođe se iznose primjedbe na provođenje analize ove aktivnosti i odabir interesnih grupa, pri čemu smatraju da nije trebalo uzimati u obzir šumarska preduzeća koja nisu formirana po Zakonu šumama, a s druge strane je iz analize izostalo JP ŠGD „Šume Hercegovačko Neretvanske županije“, kao i da nisu uključena sva županijska resorna ministarstva, iako se predlaže gašenje županijskih ŠGD. Na osnovu navedenog, ističe se zahtjev za ponovno provođenje cjelovite i objektivne analize trenutnog broja preduzeća u FBiH te prijedlog realnog, provodivog i funkcionalnog modela organizacije šumarstva. Pri tome treba voditi računa o stavovima i rangiranju pojedinih interesnih grupa prema njihovom značaju i uticaju. Originalan tekst primjedbe, obrazloženja i zahtjevi se nalazi u prilogu 3. b) Izvještaja sa javne rasprave.

Zaključak: S obzirom da je na predložena moguća rješenja u vezi definisanja optimalnog broja preduzeća šumarstva a što je proizašlo iz provedenog istraživanja u Studiji dostavljena, gore navedena pismena primjedba, te da nije postignut koncenzus, Konsultant predlaže da se rješavanje ovog pitanja i iznalaženje usaglašenih stavova u cilju donošenja konačnog prijedloga organizacije gospodarenja šumskim resursima u FBiH odvija na posebnom ekspertnom ili drugom nivou.

3.24. ANALIZA TRENUTNOG PRAVNOG STATUSA PREDUZEĆA ŠUMARSTVA U FEDERACIJI BIH I PRIJEDLOG RJEŠENJA

Zakonska legislativa koja se odnosi na preduzeća šumarstva u Federaciji Bosne i Hercegovine na koje su preneseni poslovi gospodarenja državnim šumama (u daljem tekstu: korisnici šuma) sa aspekta njihovog pravnog statusa, određena je sljedećim zakonskim odredbama: Zakona o privrednim društvima ("Službene novine Federacije BiH", br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08, 7/09 i 63/10), Zakona o registraciji poslovnih subjekata u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 27/05, 68/05 i 43/09), Zakona o javnim preduzećima u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 8/05 i 84/08) i Zakona o šumama ("Službene novine Federacije BiH", br. 20/02, 29/03 i 37/04), koji se primjenjivao u vrijeme njihovog osnivanja i ustroja. U odnosu na navedene zakone, prije svega se mora imati u vidu vlasnička struktura korisnika šuma i način njihovog osnivanja.

Akti o osnivanju navedenih šumsko-privrednih društava doneseni su na osnovu Zakona o šumama koji je objavljen u „Službenim novinama Federacije BiH“ broj 20/02 od 29.05.2002. godine, odnosno njegovog Člana 49. stav 3. koji je propisivao da će skupština kantona formirati jedno kantonalno šumsko-privredno društvo za područje kantona, a njihova registracija je vršena u skladu sa odredbama važećih propisa o registraciji privrednih subjekata. Imajući u vidu navedenu činjenicu, novoosnovana privredna društva postala su, iako to nije bilo propisano Zakonom o šumama iz 2002. godine, pravni sljednici bivših šumarstava koja se se formirala i poslovala u skladu sa odredbama Zakona o šumama iz 1978. godine. Izuzetak od navedenog su „Unsko-sanske šume“ d.o.o. Bosanska Krupa koje su pravni sljednici JP „Unsko-sanske šume“ Bosanska Krupa, koje je osnovano 2000. godine, KJP „Sarajevo šume“ d.o.o. Sarajevo, koje je pravni sljednik JP „Sarajevo šume“ Sarajevo koje je osnovano 1999. godine, te JP „Šume Tuzlanskog kantona“ d.d. Kladanj, koje je formirano 1999. godine kao JP „Šume Tuzlanskog kantona“ Tuzla na osnovu Zakona o šumama Tuzlanskog kantona („Službene novine Tuzlanskog kantona“, broj 10/99). Ovo preduzeće je djelimično privatizirano u skladu sa Rješenjem o odobrenju upisa izvršene privatizacije u sudski registar broj: 19/01-021-6013/2001 od 21.12.2001. godine Agencije za privatizaciju Tuzlanskog kantona i Rješenjem broj: 03-19-505/02 od 23.10.2002. godine Komisije za vrijednosne papire Federacije BiH (Vlada Tuzlanskog Kantona - državno vlasništvo - 50,9989 % ⁷⁰). Neophodno je napomenuti da u Posavskom kantonu zbog male površine šumskog zemljišta nije formirano šumsko privredno društvo, a da u Hercegovačko-neretvanskom kantonu privredno društvo nije preuzelo poslove gospodarenja državnim šumama na području cijelog kantona. U tabeli 17. dat je pregled preduzeća šumarstva u FBiH, njihov pravni status i struktura kapitala u skladu sa gore navedenom legislativom.

⁷⁰ Podaci na dan 27.02.2012. godine

Tabela 17. Preduzeća šumarstva, pravni status i struktura kapitala

Br.	NAZIV DRUŠTVA	OSNIVAČ	JAVNO PREUZEĆE	DRŽAVNI KAPITAL	PRIVATNI KAPITAL
1.	JP „Šumsko privredno društvo Zeničko-dobojskog kantona“ d.o.o. Zavidovići	Zeničko-dobojski kanton	Da	Da 100%	Ne 0%
2.	Kantonalno javno preduzeće za gospodarenje državnim šumama „Sarajevo-šume“ d.o.o. Sarajevo	Kanton Sarajevo	Da	Da 100%	Ne 0%
3.	Javno preduzeće „Šume Tuzlanskog kantona“ d.d. Kladanj	Skupština Tuzlanskog kantona	Da	Da 50,9989 %	Da 49,0011%
4.	ŠPD „Unsko-sanske šume“ d.o.o. Bosanska Krupa	Skupština Unsko-sanskog kantona	Ne	Da 100 %	Ne 0 %
5.	JP „Šume Hercegovačko-neretvanske“ d.o.o. Mostar	Skupština Hercegovačko-neretvanskog kantona	Da	Da 100%	Ne 0%
6.	JP „Bosansko-podrinjske šume“ d.o.o. Goražde	Bosansko-podrinjski kanton Goražde	Da	Da 100%	Ne 0%
7.	„Šumsko-gospodarsko društvo Županije zapadnohercegovačke“ d.o.o. Posušje	Zapadnohercegovačka županija	Ne	Da 100 %	Ne 0%
8.	ŠGD „Šume Središnje Bosne“/ŠPD „Srednjobosanske šume“ d.o.o. Donji Vakuf	Skupština Srednjobosanskog kantona	Ne	DA 100%	Ne 0%
9.	ŠGD „Hercegbosanske šume“ d.o.o. Kupres	Skupština Herceg-bosanske županije	Ne	Da 100%	Ne 0%

U odnosu na 2008. godinu kada su dobit iskazala sva preduzeća, izuzev KJP „Sarajevo šume“ koje su iskazale gubitak u iznosu od 475.273 KM, u 2009. godini su četiri preduzeća iskazala dobit koja je u ukupnom iznosu bila manja za 4,7 miliona KM u odnosu na prethodnu godinu. U 2009. godini gubitak su iskazala četiri preduzeća i on je veći za oko 9,2 miliona KM u odnosu na prethodnu godinu. Najveći gubitak iskazale su ŠPD „Zeničko-Dobojskog kantona“ u iznosu od oko 7,5 miliona KM. Neto dobit su iskazala sljedeća šumskoprivredna društva: „Unsko-sanske šume“, „Bosansko-Podrinjske šume“, ŠGD „Županije Zapadnohercegovačke“ i „Hercegbosanske šume“ u znatno manjem iznosu u odnosu na 2008. godinu. Neto gubitak u prethodnoj godini su iskazali: „Šume Tuzlanskog kantona“, „Šume Zeničko-dobojskog kantona“, „Srednjobosanske šume/Šume Središnje Bosne“ i „Sarajevo šume“⁷¹. Tako je se i prosječna realizovana godišnja neto drvena masa u 2005. godini od 511,83 m³/zaposlenom se postepeno smanjivala i u 2009. godini je iznosila 405,18 m³/zaposlenom, dok se u razvijenim zemljama sa razvijenim tehnološkim procesima i korištenjem savremenih mehanizovanih sredstava smatra da je normalna realizacija 1000 m³/zaposlenom⁷². Iz ovih pokazatelja jasno se može zaključiti da njihovo dalje poslovanje u sadašnjim okvirima nije realno, obzirom da i sami direktori ovih društava predlažu donošenje sanacionih programa.

⁷¹ Izvor: Informacija o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2009. godini i planovi gospodarenja šumama za 2010. godinu Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

⁷² Izvor: Informacija o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2009. godini i planovi gospodarenja šumama za 2010. godinu Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

Na osnovu navedenog, jasno se da zaključiti da je formiranje ovih privrednih društava urađeno u skladu sa Zakonom o šumama iz 2002. godine (osim JP „Šume Tuzlanskog kantona“ d.d. Kladanj), pri čemu su sve nadležnosti u iskorištavanju šuma na ovaj način prepuštena kantonima, koji su osnivači ovih društava i isključivo su odgovorni za njihov rad i upravljanje. Pri tome je indikativno da je pet preduzeća registrovano kao javna preduzeća (JP „Šumsko-privredno društvo Zeničko-dobojskog kantona“ doo Zavidovići; KJP „Sarajevo šume“ doo Sarajevo; JP „Šume Tuzlanskog kantona“ d.d. Kladanj; JP ŠPD „Bosansko-podrinjske šume“ d.o.o. Goražde i JP „Šume Hercegovačko-neretvanske“ d.o.o. Mostar), dok ostala četiri nisu („Šumsko-gospodarsko društvo Županije zapadnohercegovačke“ d.o.o. Posušje; Šumskogospodarsko društvo „Šume Središnje Bosne“/ Šumskoprivredno društvo“ Srednjobosanske šume“/ Шумскопривредно друштво“ Средњобосанске шуме“ д.о.о. Доњи Вакуф; Šumsko-privredno društvo „Unsko-sanske šume“ d.o.o. Bosanska Krupa i ŠGD „Hercegbosanske šume“ d.o.o. Kupres).

S obzirom da član 2. stav 1. Zakona o javnim preduzećima („Službene novine Federacije BiH“, br. 8/05 i 84/08) propisuje da je „javno preduzeće pravno lice koje je upisano u sudski registar kao privredno društvo i koje obavlja djelatnost od javnog društvenog interesa (energetika, komunikacije, komunalne djelatnosti, upravljanje javnim dobrima i druge djelatnosti od javnog društvenog interesa) ili pravno lice definisano kao javno preduzeće posebnim propisom”, a imajući u vidu da je oblast šumarstva od javnog društvenog interesa, bilo bi u potpunosti logično da se sva privredna društva na koja se prenose poslovi gospodarenja državnim šumama, registriiraju **kao javna preduzeća**. Na ovaj način bi se postiglo odgovorno korištenje i kontrola imovine i resursa javnog preduzeća, a njihov rad bi bio daleko transparentniji, nego što je to danas. Ovakav način poslovanja neophodno je zadržati sve do eventualnog provođenja privatizacije nestrateskih aktivnosti koje obuhvataju grupu izvođačkih radova u šumarstvu (vidjeti aktivnost 6. i 7. iz djelokruga rada ove studije), obzirom da su ova privredna društva, uz neke izuzetke, i pored toga što do usvajanja Uredbe o šumama nisu plaćala nikakvu naknadu za korištenje i eksplataisanje državnih šuma, u svom poslovanju uglavnom iskazivala gubitke. Neophodno je pokrenuti postupak privatizacije nestrateskih aktivnosti, kako bi preduzeća mogla na konkurentan način odgovoriti na zahtjeve koji se nameću od strane državnih organa i potreba industrije koja vrši dalju preradu šumskih drvnih sortimenata koje ona proizvode.

3.25. ANALIZA KADROVSKIH I TEHNIČKIH KAPACITETA I NADLEŽNOSTI ŠUMARSKE INSPEKCIJE

3.26. PRIJEDLOG KRITERIJA I OPTIMALNE ORGANIZACIJE ŠUMARSKE INSPEKCIJE

Zbog činjenice da se radi o aktivnostima iz djelokruga rada ove studije koji su logički povezani, Konsultant se odlučio da ove dvije aktivnosti analizira u cijelosti i tretira kao jedan postavljeni zadatak.

Inspeksijski poslovi iz oblasti šumarstva se na nivou Federacije obavljaju prema Zakonu o inspekciji u FBiH i ostalim federalnim propisima, a na kantonalnom nivou se poslovi nadzora vrše po osnovu Zakona o šumama i nadležnostima propisanim kantonalnim propisima. Može se reći da Federalna i kantonalne šumarske inspekcije obavljaju iste poslove, s tim da postoji

razlika u smislu prostorne nadležnosti; federalni inspektori nadležni su na cijeloj teritoriji FBiH, dok su kantonalni inspektori nadležni samo na teritoriji kantona.

Osnovni poslovni proces Inspektorata

Federalna šumarska inspekcija donosi opće i pojedinačne akte iz svoje nadležnosti, poduzima upravne mjere i druge mjere u vršenju inspekcijskog nadzora, rješava o žalbama na prvostepena rješenja kantonalnih inspektora donesenih na osnovu federalnih propisa, koordinira rad kantonalnih i federalnih šumarskih inspekcija, prati rad i vrši stručni nadzor i kontrolu rada kantonalnih šumarskih inspektora iz nadležnosti datih federalnim propisima, pruža stručnu pomoć kantonalnim šumarskim inspekcijama-inspektorima, donosi planove i programe vršenja inspekcijskog nadzora za federalnu inspekciju, vodi evidenciju o svim subjektima nadzora u Federaciji za svoju upravnu oblast, vodi evidenciju o vršenju inspekcijskog nadzora federalnih inspektora, vodi evidenciju o federalnim inspektorima, donosi program stručne obuke inspektora za šumarski inspektorat, sudjeluje u stručnoj pripremi federalnih propisa o inspekcijskom nadzoru iz svoje oblasti, osigurava i odgovara za provođenje propisa donesenih od organa Bosne i Hercegovine kojima se propisuje nadležnost za provođenje tih propisa u entitetima i obavještava organe Bosne i Hercegovine o provedenim mjerama, kao i druge upravne i stručne poslove određene federalnim zakonom i drugim propisima. Pored navedenog, Federalni šumarski inspektorat obavlja i poslove koji se odnose na: praćenje stanja u oblasti inspekcijskog nadzora i podnošenje izvještaja o radu direktoru Uprave i resornom Ministarstvu a po zahtjevu i Vladi Federacije Bosne i Hercegovine, podnošenje posebnih izvještaja o preduzetim upravnim i drugim mjerama direktoru Uprave, provedbu općih i pojedinačnih upravnih i drugih akata iz svoje nadležnosti, ostvarenje saradnje sa nadležnim organima u Federaciji i Republici Srpskoj, nadzor nad primjenom federalnih propisa i propisa donesenih od nadležnih organa Bosne i Hercegovine, u skladu sa zakonom.

Planiranje rada Inspektorata

Inspektorat ima godišnji program rada u kojem se utvrđuje jednogodišnje aktivnosti u poslovima i zadacima iz nadležnosti Uprave, a koje moraju biti usaglašene sa programom rada Ministarstava čije zakone i propise nadzire svojim radom. Na osnovu programa rada rukovodioci osnovnih organizacionih jedinica utvrđuju mjesečne planove rada organizacionih jedinica. U planovima rada se utvrđuje: raspored, dinamika, izvršioci i drugi uslovi potrebni za izvršavanje planiranih poslova i zadataka. Po isteku mjeseca, rukovodioci osnovnih organizacionih jedinica podnose direktoru izvještaj o izvršenju plana rada za protekli mjesec. Izvještaj sadrži podatke o završenim poslovima i razloge za neizvršene poslove ili neblagovremeno izvršavanje pojedinih poslova. O izvršenju godišnjeg programa rada i poslova koje je inspekcija izvršila, Inspektorat podnosi Direktor i resornom Ministru izvještaj o svom radu. Izvještaj sadrži ocjenu o stanju inspekcija u oblastima a u izradi izvještaja o radu Inspektorata učestvuju inspektori na osnovu sačinjenih izvještaja o svom radu.

Vrste inspekcijskih poslova

Inspekcijski nadzor vrši se:

- poduzimanjem inspekcijskih radnji na utvrđivanju stanja radi izvršavanja zakona i drugih propisa kod subjekta nadzora,
- preduzimanjem preventivnih mjera u skladu sa zakonom, nalaganjem upravnih mjera radi sprečavanja i otklanjanja nezakovitosti u izvršavanju zakona i drugih propisa (upravne mjere),
- poduzimanjem drugih mjera i radnji određenih Zakonom i drugim propisom.

Šumarski inspektori vrše nadzor na osnovu ovlaštenja iz Zakona o inspekcijama u FBiH, Zakona o šumama, Zakona o upravi Federacije BiH, Zakona o zaštiti bilja od bolesti i štetočina, Zakona o sjemenu i sadnom materijalu, Zakona o lovstvu, te na osnovu ovlaštenja po drugim zakonima i pratećim propisima iz oblasti šumarstva, kao i ovlaštenja po zakonima i propisima iz drugih oblasti koje se odnose i primjenjuju u šumarstvu. Šumarski inspektori ovlašteni su da **samostalno** vrše poslove šumarske inspekcije i donose rješenja u okviru prava i ovlaštenja, koja im daju, gore pomenuti, zakoni i prateći propisi.

U svom radu, šumarski inspektor treba da ostvari saradnju sa preduzećima šumarstva, kantonalnim šumarskim inspekcijama, organizacijama i ustanovama, te nastoji poboljšati saradnju sa pripadnicima policije i kantonalne uprave za šumarstvo na lokalnom nivou. Značajni rezultati u radu šumarske inspekcije treba da budu ostvareni putem zajedničkih inspeksijskih nadzora sa drugim federalnim inspektoratima a posebno u segmentu nadzora nad pilanama, kamenolomima i drugim objektima i subjektima nadzora koji su vezani za šumarstvo ili obveznici uplate sredstava OKŠ-a.

Kako bi se u potpunosti mogla sagledati problematika koju tretira ova aktivnost iz djelokruga rada i okruženje u kojem djeluje šumarska inspekcija, neophodno je iznijeti i najčešće probleme na koje nailaze inspektori u svom radu. Glavnu poteškoću predstavlja činjenica da je Zakon o šumama iz 2002. godine («Službene novine Federacije BiH», broj 20/02) stavljen van snage odlukom Ustavnog suda, a da nije donesen novi Zakon u FBiH. Ovdje je potrebno istaći da nisu ni bili u zakonom predviđenom roku donešeni svi predviđeni podzakonski, što je predstavljalo i još uvijek predstavlja problem pri rješavanju pojedinih pitanja u gospodarenju šumama i lovstvu. Pored toga, na nivou kantona nisu ni bile u zakonskom roku u potpunosti formirane ni institucije, kako je to bilo predviđeno Zakonom iz 2002. godine. Na nivou Federacije i kantona nisu stvoreni zakonski preduslovi za formiranje kantonalnih uprava za šumarstvo tako da još nije izvršeno njihovo ustrojavanje. U dva kantona nisu formirana šumsko-gospodarskog društva koje bi gospodarilo državnim šumama na cijelom području kantona.

Evidentan je nedovoljan broj inspektora. Iako je Federalna uprava povećala broj izvršilaca, na kantonalnom nivou broj šumarskih inspektora ne odgovara potrebama. Kad je u pitanju segment lovstva, u Inspektorat je krajem 2008. godine postavljen lovni inspektor, dok na nivou kantona zvanično nema lovnih inspektora. Na taj način, kompletan segment lovstva pokriva praktično samo jedan inspektor. Pored toga, u nekim kantonima veliki problem predstavlja kadrovska nepopunjenost kantonalnih ministarstava i kantonalnih uprava šumarskim stručnjacima, tako da se i rad kantonalnih ministarstava po pitanju gospodarenja šumama, može ocijeniti više kao volonterski nego profesionalan.

Još uvijek nije izvršeno razgraničenje šumskog i poljoprivrednog zemljišta, državnih i privatnih šuma i nije u potpunosti ustrojen katastar i zemljišno-knjižne evidencije.

Kako još uvijek nije donesena strategija razvoja šumarstva na nivou Federacije, niti je izvršena inventura šuma (nisu publikovani zvanični podaci), nije se mogao izraditi Šumarski program Federacije BiH, koji bi trebao biti osnova za planiranje gospodarenja šumama u narednom periodu.

Nije ustrojen registar i evidencija sjemenskih objekata i dorađivača sjemena i proizvođača šumskog i ukrasnog drveća i grmlja za cijelo područje FBiH. Još uvijek se u rasadnicima, stihijski, vrši proizvodnja velikih količina sadnog materijala za nepoznatog kupca, što za posljedicu ima uništavanje velikog broja sadnica, naročito četinarskih vrsta drveća, koje su prerasle a nisu se plasirale na tržište. Poseban problem je veliki broj rasadnika, gdje skoro svako preduzeće koje gospodari šumama želi i ima svoj rasadnik iako isti u većini slučajeva proizvodi gubitke.

Veliki je problem značajnog broja neriješenih prijava protiv počinioca, koje sudovi veoma sporo rješavaju ili čak odbacuju pod parolom neznatne štete, odnosno zastarjelosti prekršaja, a sada i nepostojanja zakonskog osnova u sektoru šumarstva.

Izraženo je protuzakonito krčenje privatnih šuma i uzurpiranje državnih šuma i šumskog zemljišta u okolini naseljenih mjesta za izgradnju stambenih objekata. Čak se pokušava iznaći modus za legalizaciju izgrađenih objekata, iako su oni na tuđem posjedu. I u ovom slučaju sudovi veoma sporo rade, te i ako donesu rješenje, ne nalažu izvršiocu bespravne radnje uklanjanje objekata i vraćanje u prethodno stanje. Naročit problem u ovom segmentu predstavljaju vikend naselja na području Vlačića, Blidinja, Prokoškog jezera itd.

Konačno, kao jedan od ozbiljnih problema javlja se i činjenica da je Krivičnim zakonom u FBiH ukinuta odredba po kojoj se krivičnim djelom smatra zauzimanje državnog šumskog zemljišta, što predstavlja nesagledivu posljedicu za šumarstvo.

Najčešći predmeti nadzora šumarske inspekcije su: pregledi radova na iskorištavanju šuma, pošumljavanju, doznaci i izradi projektne dokumentacije i prometu drveta (suzbijanju bespravnih sječa drveta i nezakonitog prometa drveta i drvnih sortimenata). Subjekti koji su predmet nadzora šumarske inspekcije su: kantonalna šumsko-gospodarska društva, kantonalne uprave za šumarstvo, pilane i lovačke udruge.

Kad su u pitanju kantonalna šumsko-gospodarska društva, šumarska inspekcija kontroliše sljedeće aktivnosti:

- provođenje odredbi šumskogospodarskih osnova, odnosno godišnjih planova gospodarenja,
- izrada i izvršavanje projekata za izvođenje,
- uspostavljanje i održavanje šumskog reda,
- zaštita šuma od bespravnih sječa, nezakonitog korištenja i prisvajanja,
- zaštita šuma od biljnih bolesti i štetočina,
- zaštita šuma od požara,
- porijeklo i promet drveta,
- sakupljanje, dorada i prometa šumskog sjemena,
- proizvodnja i promet šumskog sadnog materijala,
- izvođenje šumskouzgojnih radova (pošumljavanje, ostali radovi) po obimu i kvalitetu,
- vođenje evidencije i registra knjiga doznake, premjera, otpremnih iskaza, šumskih čekića, registra šumskih požara i šumske štete, vođenje privrednih knjiga i kontrolne knjige šumskouzgojnih radova,
- vođenje evidencija o proizvodnji šumskog sjemena i sadnog materijala, zdravstvenom stanju i kontroli kvaliteta.

Specifičnost rada šumarske inspekcije u smislu kontrole rada kantonalnih šumsko-gospodarskih društava, ogleda se u obavezi kontrole pojedinačnih radova u više prostornih šumskih jedinica (odjela), čija je pojedinačna površina preko 50 ha. Posebnu pažnju šumarska inspekcija posvećuje kontroli prometa drveta. Prema važećim propisima jedini dokument kojim se dokazuje porijeklo drveta je Otpremni iskaz, koga za drvo iz državnih šuma izdaje preduzeće šumarstva koje gospodari šumama, a za drvo iz privatnih šuma nadležni kantonalni organ, uz obavezu da je drvo prethodno propisno žigosano. Prisutna je, pogotovo u posljednje vrijeme i pojava bespravnog zauzimanja i korišćenja šuma i šumskog zemljišta (uzurpacije), čime se vrši promjena namjene šumskog zemljišta. Obaveza je šumarskih inspektora da se po ovoj problematici stalno angažuju i da od strane preduzeća šumarstva traže potpunu kontrolu područja. Sa pojavom uzurpacija vezana je i pojava izgradnje objekata u šumi.

Kad su u pitanju kantonalne uprave za šumarstvo, šumarska inspekcija kontroliše sljedeće aktivnosti:

- vođenje evidencija o proizvodnji šumskog sjemena i sadnog materijala, zdravstvenom stanju i kontroli kvaliteta,
- provođenje odredbi šumskogospodarskih osnova za privatne šume, odnosno godišnjih planova gospodarenja,
- pregled doznake stabala za sječu u privatnim šumama,
- izrada i izvršavanja projekata za izvođenje,
- uspostavljanje i održavanje šumskog reda,
- zaštita šuma od bespravnih sječa, nezakonitog korištenja i prisvajanja,
- zaštita šuma od biljnih bolesti i štetočina,
- vođenje evidencije i registra knjiga doznake, premjerbe, otpremnih iskaza, šumskih čekića, registra šumskih požara i šumske štete, vođenje privrednih knjiga i kontrolne knjige šumskouzgojnih radova za privatne šume,
- postupak vođenja zaprimljenih rješenja za sječu u privatnim šumama i osnov njihovog rješavanja,
- poštivanje odredbi ZOŠ-a u pogledu imovinsko-pravnih odnosa.

Pošto su kantonalne uprave za šumarstvo organi uprave koji imaju nadležnosti u dijelu gospodarenja privatnim šumama, potrebno je istaći da važećim zakonskim odredbama nije predviđeno kažnjavanje organa uprave, te se pregledi šumarske inspekcije provode prvenstveno s ciljem da se instruktivno djeluje u ovim organima, te da se u slučaju kršenja zakona postupi po zakonu o Upravi u FBiH.

Specifičnost rada ove vrste inspeksijskog pregleda je u tome da jedna katastarska općina obuhvata veći broj posjednika šuma i sumskog zemljišta (katastarskih čestica), te da se shodno tome radi o velikom broju pojedinačnih pregleda, koji su disperzirani na velikoj površini, što otežava rad inspekcije.

Inspeksijski nadzor pilana predviđen je Članom 6., 7. i 8. Zakona o uvjetima rezanja i rada pilana. U tom smislu, inspekcija kontroliše: vođenje evidencije otpremnih iskaza i proreza, porijeklo drvnih sortimenata na lageru i udaljenost objekta od šume.

S obzirom da u FBiH osim jednog federalnog lovnog inspektora nema drugih lovnih inspektora, po ovlaštenjima rukovoditelja organa u kojima rade, šumarski inspektori provode i ovaj dio posla. Kontrola lovačkih udruga podrazumijeva:

- provođenje odredbi lovnoprivrednih osnova, odnosno godišnjih planova lova,
- način utvrđivanja broja divljači,
- kontrolu ispunjava propisanih uslova za gospodarenje od strane korisnika lovišta,
- kontrolu usklađenosti godišnjeg plana gospodarenja lovištem sa lovnoprivrednom osnovom,
- kontrolu primjene godišnjeg plana gospodarenja lovištem, poslovnih knjiga i ostale dokumentacije,
- kontrolu primjene propisa i mjera koje se odnose na divljač i lovišta,
- kontrolu lovljenje divljači, odobrenja za odstrel divljači, lovnih karata, i trofejnih listove za ulovljenu divljač,
- pregled radova i objekata u lovištima.

Specifičnost rada kod ovog inspeksijskog pregleda je u tome da jedno lovačko društvo obuhvata površinu jedne općine, te da se shodno tome radi o velikoj površini, na kojoj treba pregledati i utvrditi stvarno stanje lovno-tehničkih objekata.

Po osnovu poslova koje obavljaju inspektori, proizilazi niz dokumenata koji se kreiraju u procesu inspeksijskog nadzora: predstava (inicijativa za inspeksijski nadzor), inspeksijski nalog za kontrolu, poziv subjektu kontrole (da bude prisutan radi izvršenja kontrole), zahtjev za pružanje asistencije (zahtjev MUP-u), zapisnik o izvršenom inspeksijskom nadzoru,

odgovor/obavještenje o izvršenoj kontroli po predstavi, službena zabilješka, potvrda o privremenom oduzimanju šumskih drvnih sortimenata, potvrda o privremeno oduzetoj robi, potvrda o privremenom oduzimanju robe, privremeno rješenje, rješenje, rješenje o zatvaranju karantina, rješenje o otvaranju karantina, prekršajni nalog, zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka, izvještaj o počinjenom krivičnom djelu, žalba na rješenje inspektora, zaključak o odbacivanju žalbe, zahtjev za ukidanje po pravu nadzora, zahtjev za izdavanje uvjerenja (fitosanitarna ispravnost bilja), odgovor na zahtjev o provjeri vjerodostojnosti dokumenata (ministarstvima, poštama...), zaključak o odgodi izvršenja rješenja, zaključak o troškovima, očitovanje na žalbu, zapisnik o kontroli izvršenja rješenja, zaključak o dozvoli izvršenja rješenja, rješenje suda o prekršaju, drugostepeno rješenje, uplata prekršajnog naloga, žalba okružnom sudu na rješenje osnovnog suda, zahtjev Poreskoj upravi za prinudnu naplatu, uvjerenje o kvalitetu za proizvode koji se uvoze, zapisnik o uzimanju uzoraka i fitosanitarni certifikat.

U sklopu aktivnosti iz djelokruga rada bilo je predviđeno utvrditi brojno stanje inspektora u FBiH, njihovu tehničku opremljenost i osposobljenost za obavljanje povjerenih im zadataka što je prikazano u prilogu 14.⁷³

Pored činjenice da je Svjetska banka kroz projekat podrške šumarskom sektoru u FBiH pomogla i u opremanju i obuci šumarske inspekcije, stanje opreme kojom raspolaže ova inspekcija je nezadovoljavajuće. Uglavnom se radi o vozilima nabavljenim po navedenom projektu i ona su već u lošem stanju. Nabavljena terenska vozila po ovom projektu u dva kantona nisu više u upotrebi iz nepoznatih razloga, a u nekim kantonima ova vozila nikada i nisu bila u službi šumarske inspekcije, nego su ih kantonalne vlade koristile za svoje potrebe. Kompjuterska oprema je još u funkciji mada je već zastarjela. GPS uređaji koje posjeduje inspekcija su savremeni i mogu zadovoljiti trenutne potrebe. Isti se nedovoljno koriste, dijelom zbog neobučeniosti inspektora za rad sa GPS uređajima a puno više zbog činjenice da inspekcija ne posjeduje softverske aplikacije za preuzimanje snimljenih podataka i analizu istih.

Formiranjem uprava za inspeksijske poslove status inspektora i njihova materijalna opremljenost znatno se promjenila, svi trenutno uposleni inspektori u Federalnoj i kantonalnim upravama, posjeduju novu kompjutersku opremu, laptope sa prenosivim štampačima, kao i sistem e-inspektor koji je federalna uprava prosljedila svim inspektoratima. Inspektori u sklopu većine postojećih uprava posjeduju službena vozila za odlazak na teren. Izuzetak su kantonalni inspektori koji svoje radne zadatke obavljaju u sklopu resornih kantonalnih ministarstava za šumarstvo Hercegovačko-neretvanskog i Srednjobosanskog kantona. Inspektori u Srednjobosanskom kantonu raspolažu sa službenim vozilom dobijenim kroz projekat Svjetske Banke, a u Hercegovačko-neretvanskom kantonu nemaju na raspolaganju posebno vozilo, izuzev vozila kojima raspolaže inspektorat u resornom ministarstvu za šumarstvo.

Početnim izvještajem je bilo predviđeno provođenje intervjua sa identifikovanim interesnim grupama po pitanju prijedloga kriterija i optimalne organizacije šumarske inspekcije, ali nažalost nizak procenat povrata popunjenih upitnika nije bio zadovoljavajući da bi se na osnovu njih kvalitetno realizirala ova aktivnost iz djelokruga rada. U nastavku teksta je prikazana analiza kriterija i prijedlog optimalne organizacije šumarske inspekcije na osnovu analize trenutnog brojnog stanja šumarskih inspektora, problema sa kojima se suočavaju, opremljenošću i zakonskih okvira za obavljanje inspeksijskog nadzora. Osnovni kriterij za

⁷³ Prilog broj 3 tabelarni pregled zadužene opreme

utvrđivanje potrebnog broja šumarskih inspektora u FBiH predstavlja obim poslova koje treba da izvrši jedan inspektor u toku godine, a koji zavisi od:

- potrebnog broja pregleda u toku godine,
- obima tih pregleda i postupaka koje treba uraditi inspektor da bi objektivno i neovisno u skladu sa zakonima iz oblasti koju nadzire, donio na zakonu utemeljene odluke.

Uzevši u obzir naprijed opisane poslove koje treba da izvrši inspektor u ovoj oblasti, stanje šumskih resursa (podatke o zalihama i sječivom etatu), prostornu rasprostranjenost šumskih kompleksa, značaj šumskih resursa za širu društveno-političku zajednicu, organizacionu strukturu preduzeća šumarstva, površinu najmanje uređajne jedinice za koju se rade projekt za izvođenje, te realno potrebno vrijeme za obilazak iste i potrebno vrijeme da se na dovoljno uzoraka konstatuje, da li je nešto u skladu sa zakonom, nastojalo se doći do potrebnog broja šumarskih inspektora u FBiH.

Ako se uzme u obzir, trenutna površinu šuma u FBiH i sječivi etat ($2.918.996 \text{ m}^3$), prosječna doznačena masa u jednom odjelu (oko 4.000 m^3), predhodno opisane obaveze šumarskih inspektora i broj radnih dana u mjesecu (22), može se izračunati potreban broj ispektora na, dole opisani način. Broj odjela koje je potrebno pregledati = $2.918.996 \text{ m}^3 / 4.000 \text{ m}^3 = 730$ odjela. S obzirom da se na osnovu praktičnih iskustava zna da je za kontrolu jednog odjela potreban u prosjeku 1 radni dan, te da je za svaki odjel potrebno provesti 3 odvojene kontrole (po završetku doznake i izrade projekta za izvođenje, u toku izvođenja radova i po završetku radova), proizlazi da je ukupan broj radnih dana = $730 \text{ odjela} \times 3 \text{ dana} = 2.190$ radnih dana.

U FBiH prema dostupnim podacima postoji cca. 750 pilana, za čiji inspekcijski pregled je na osnovu iskustva potrebno utrošiti cca. 4 radna sata po jednoj pilani, odnosno moguće je inspekcijski kontrolisati 2 pilane za jedan radni dan. Proizlazi da je ukupan broj radnih dana inspekcijskih organa potreban za realizaciju ovog posla = $750 \text{ pilana} / 2 \text{ pilane} = 375$ radnih dana.

Iz gore izloženog slijedi da je za pregled svih odjela u kojim se obavljaju šumarski radovi i svih pilana potrebno je 2.565 radnih dana na terenu.

Na osnovu višegodišnjeg iskustva, šumarski inspektor od 22 radna dana u toku jednog mjeseca, za obavljanje terenskih poslova prosječno utroši 15 radnih dana mjesečno. Ostalo vrijeme se troši na kancelarijski rad i pripremu za terenski dio poslova. Od 15 terenskih dana rada, inspektor u prosjeku utroši 10 dana na poslovima u oblasti šumarstva a ostali dio vremena u kontrolama drugih subjekata nadzora, kao i za kontrolu po zahtjevima i predstavkama građana, institucija i drugih.

Jedan inspektor može provesti u toku radne godine maksimalno 70 radnih dana na terenu u oblasti šumarstva, pošto je od ukupnog radnog vremena potrebno oduzeti vrijeme za godišnji odmor i period od tri mjeseca kada je zbog vremenskih uslova teže pregledati radove u šumarstvu (zimski uvjeti). Iz toga proizlazi potreban broj šumarskih inspektora u FBiH (**2.565 :70 = 36,6 inspektora**)

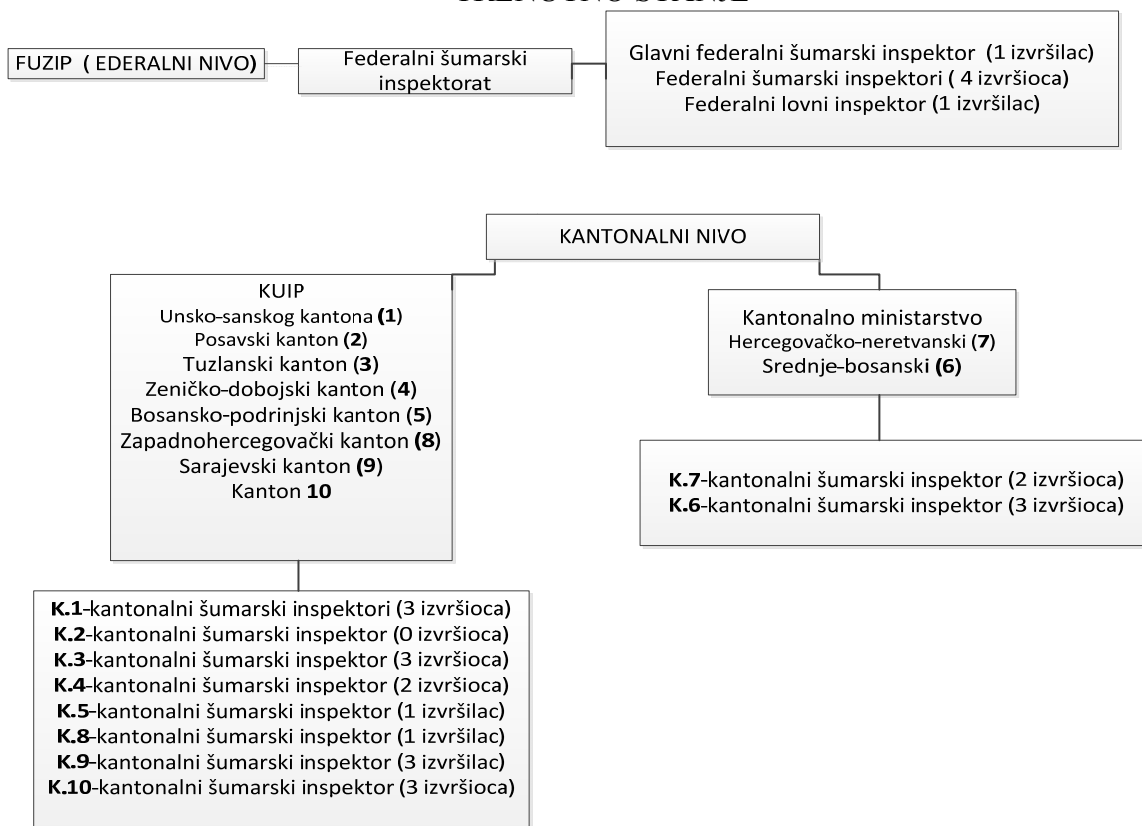
S obzirom na trenutni broj šumarskih inspektora u FBiH (Tabela 17.) i potreban broj istih, jasno je da su inspekcijski organi popunjeni samo sa 2/3 potrebnih kadrova.

Tabela 17. Broj uposlenika po šumarskim inspektoratima

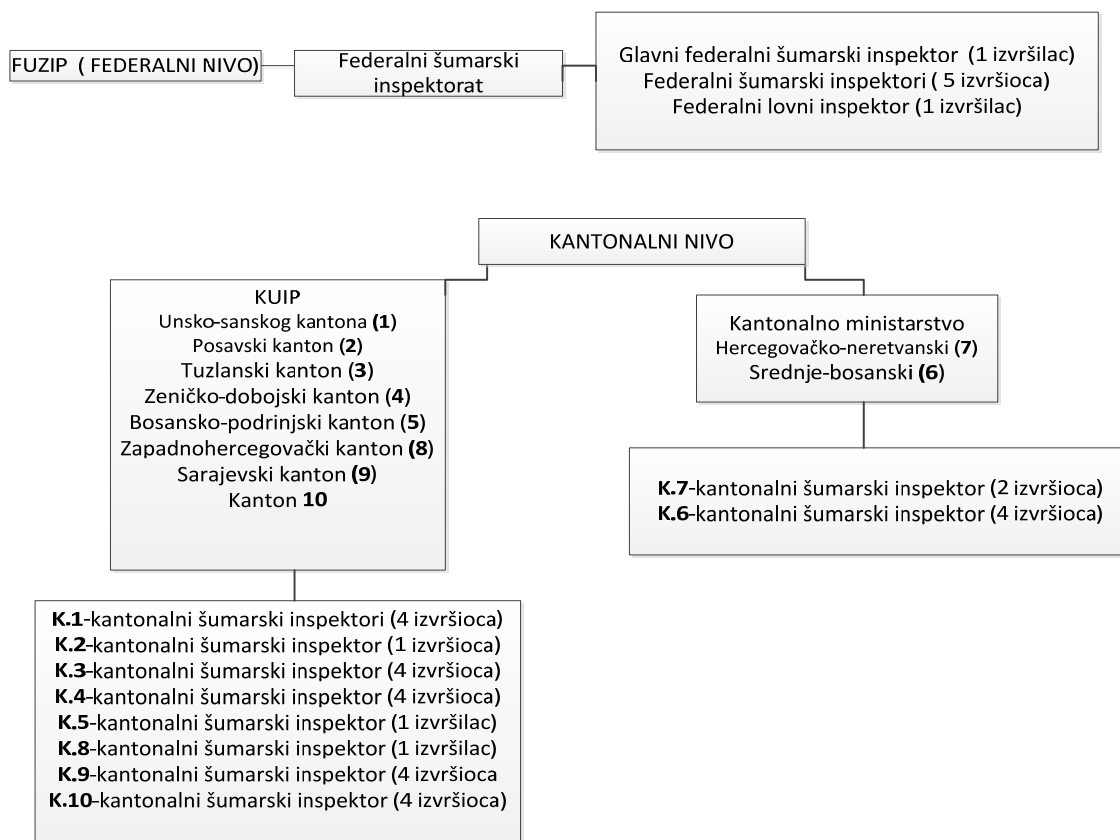
Inspektorat	Trenutno stanje	Potreban broj izvršilaca
Federalna	5	7
Unsko-sanski kanton	3	4
Županija Posavska	0	1
Tuzlanski kanton	3	4
ZE-DO kanton	2	4
Bosansko-podrinjski kanton	1	1
Srednje-bosanski kanton	3	4
Hercegovačko neretvanski	1	2
Zapadno-hercegovačka županija	0	1
Kanton Sarajevo	3	4
Herceg-bosanska županija	3	4
Ukupno	24	36

U skladu sa važećim ustavnim određenjima u FBiH, jedina moguća organizacija šumarske inspekcije je ona koja je trenutno na snazi i bazira se na principu uprava za inspeksijske poslove (Federalna i deset kantonalnih uprava). Na narednim shemama su prikazane trenutna i optimalna organizaciona shema šumarske inspekcije u FBiH imajući u vidu postojeći i potreban broj izvršilaca.

TREKUTNO STANJE

POTREBNO STANJE

Na osnovu analize ovih aktivnosti iz djelokruga rada može se zaključiti da se inspeksijski nadzor u FBiH obavlja na nivou Federacije u skladu sa Zakonom o inspekciji u FBiH i ostalim federalnim propisima, te na kantonalnim nivoima po osnovu Zakona o šumama i nadležnostima u skladu sa kantonalnim propisima. Šumarska inspekcija na oba nivoa u svom radu se susreće sa mnogobrojnim problemima, od kojih je osnovni nepostojanje šumarske legislative na federalnom nivou. Pored toga, evidentan je nedovoljan broj angažovanih federalnih i kantonalnih inspektora za šumarstvo, a kad je u pitanju lovstvo, na nivou kantona nema uopće lovnih inspektora. Od ostalih problema ističe se i sljedeće: neriješen problem razgraničenja šumskog i poljoprivrednog zemljišta, nepotpuno ustrojen katastar i zemljišno-knjižne evidencije, nepostojanje registra i evidencije sjemenskih objekata, veliki broj neriješenih prijava za počiniocima šteta u šumama, izraženo protuzakonito krčenje privatnih šuma i uzurpiranje državnih šuma i šumskog zemljišta, te prisutna pojava promjene namjene izvorne funkcije šume. Subjekti koji su predmet nadzora šumarske inspekcije su: kantonalna šumsko-gospodarska društva, kantonalne uprave za šumarstvo, pilane i lovačke udruge.

Stanje opreme kojom raspolaže šumarska inspekcija je u prethodnom periodu bilo nezadovoljavajuće, sa naglaskom da je opremljenost značajno poboljšana sa formiranjem uprava za inspeksijske poslove, tako da inspektori sada posjeduju novu kompjutersku opremu, laptope sa prenosivim štampačima, kao i sistem e-inspektor. Situacija je lošija u kantonima u kojima kantonalni šumarski inspektori svoje radne zadatke obavljaju u sklopu resornih kantonalnih ministarstava za šumarstvo.

Ako bi se kao osnovni kriterij za utvrđivanje potrebnog broja šumarskih inspektora u FBiH uzeo obim poslova koje treba da izvrši jedan inspektor u toku godine, procijenjeno je da trenutni broj šumarskih inspektora u FBiH nije dovoljan, odnosno da su inspeksijski organi popunjeni sa oko 2/3 potrebnih kadrova. Trenutna organizacija, koja se bazira na principu

uprava za inspeksijske poslove na federalnom i na kantonalnom nivou, u skladu je sa važećim odredbama Ustava FBiH, te kao takva treba i da ostane u sadašnjim uslovima. Potrebno je izvršiti popunjavanje kadrova u skladu sa predloženim kriterijem za određivanje potrebnog broja šumarskih inspektora, kako na federalnom, tako i na kantonalnim nivoima.

3.27. IZRADA KRITERIJA ZA OCJENU TEHNIČKO-KADROVSKIH POTREBA (UKLJUČUJUĆI I STRUČNI PROFIL) ZA EFEKTIVNO I EFIKASNO PROVOĐENJE ČUVARSKO SLUŽBE

Model organizacije čuvarske službe u Bosni i Hercegovini u prethodnom periodu je podrazumijevao neposrednu zaštitu šuma u sastavu preduzeća šumarstva. Ovaj model je proizašao iz sistema organizacije šumarstva i drvne industrije i kao takav nije u dovoljnoj mjeri davao odgovarajuće rezultate, kada govorimo o efektivnom i efikasnom provođenju rada čuvarske službe. Usljed takve organizacije, te zbog permanentne utrke za što većim prihodom, izgubila se osnovna funkcija čuvara šuma, a to je neposredna zaštita i čuvanje šuma.

Novi koncept neposredne zaštite šuma koji je propisan Zakonom o šumama⁷⁴ iz 2002. godine, podrazumijevao je da su čuvari šuma državni službenici, odnosno da su uposlenici kantonalne uprave za šumarstvo, koja je u sastavu resornog kantonalnog ministarstva. Kantonalne uprave za šumarstvo po navedenom Zakonu su dužne obezbjediti neposrednu zaštitu šuma-čuvanje šuma putem organizovane čuvarske službe po određenim čuvarskim reonima.

Uredba o šumama⁷⁵ iz 2009. godine, koja se počela primjenjivati stavljanjem Zakona o šumama van snage, također je propisala da su čuvari šuma u sastavu kantonalne uprave. Vrlo bitno je napomeniti da se, Zakonom o šumama iz 2002. godine kao i Uredbom o šumama iz 2009. godine, finansiranje rada čuvarske službe vršilo iz namjenskog fonda kantona. Na ovaj način, novi koncept organizovanja rada čuvarske službe tj. da je ona u sastavu državne uprave, trebao je značiti efektivniju i efikasniju neposrednu zaštitu. Sama činjenica da su čuvari šuma u organu uprave (kod vlasnika/upravljača šuma, a ne kod korisnika šumskih resursa) bi trebala značiti efektivnije obavljanje poslova čuvanja i zaštite šuma. Na taj način bi se mogla ostvariti bolja kontrola, kako korisnika šuma, tako i drugih lica koja koriste šume i šumska zemljišta. Obzirom da se finansiranje i ulaganje sredstava u rad čuvarske službe vrši iz namjenskih sredstava i ne zavisi od vrijednosti posječene drvne mase korisnika šuma, djelotvornost - efikasnost rada čuvarske službe se može značajno povećati.

Pojmovi efektivnost i efikasnost

Da bi se pristupilo utvrđivanju kriterija tehničko-kadrovskih potreba za efikasno i efektivno provođenje čuvarske službe, neophodno je definisati navedene pojmove. Efektivnost je u principu učinkovitost i znači „raditi prave stvari, tj. odabrati prave ciljeve“. U širem smislu efektivnost čuvarske službe se može definisati kao njena sposobnost da štiti šumske resurse, a u užem kao stepen ostvarenja njenih ciljeva.

Općenito, pojam efikasnosti, odnosno djelotvornosti, znači „raditi prave stvari na pravi način“. Efikasnost čuvarske službe izražava djelotvornost obavljanja poslova čuvanja šumskih resursa ili nastojanje da što bolje obavlja izabrani posao. Efikasnost se izražava odnosom rezultata funkcionisanja čuvanja šumskih resursa (output-a) i ulaganja (input-a) neophodnih sredstava da se ti rezultati ostvare.

Dužnosti čuvara šuma shodno članu 45. stav 6. Uredbe o šumama su:

⁷⁴ Zakon o šumama („Službene novine Federacije BiH“, broj:20/02, 29/03 i 37/04)

⁷⁵ Uredba o šuma („Službene novine Federacije BiH“, broj: 83/09, 26/10 i 38/10)

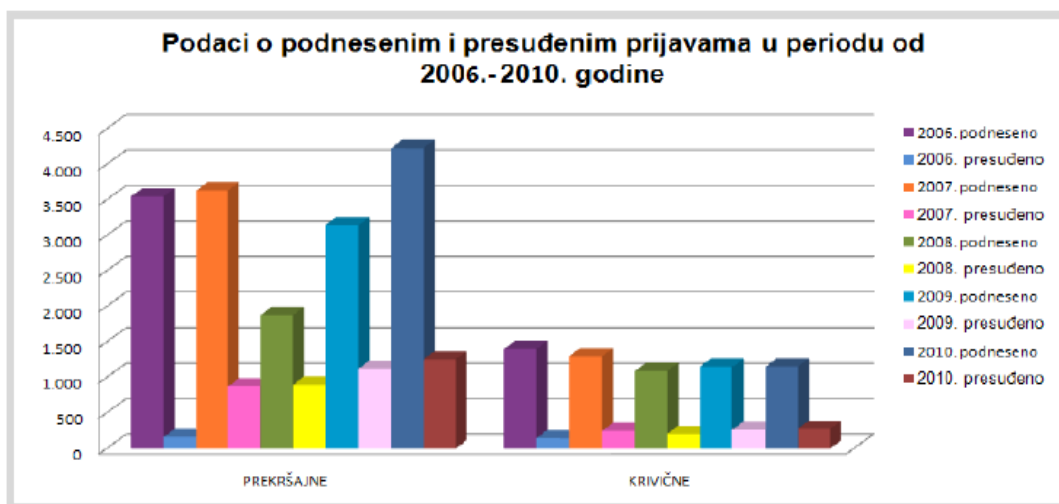
- čuva šumu od šumskih požara na način kako je utvrđeno Uredbom i planovima zaštite šuma od požara,
- čuva šumu od bespravnog zauzimanja i korištenja, od bespravnih sječa, sprečava bespravnu izgradnju u šumi i na šumskom zemljištu,
- evidentira bespravno posječena stabla u propisane obrasce i obilježava ih,
- prati pojave i kretanje biljnih bolesti i štetočina i štete nanesene šumi od divljači,
- prati stanje divljači,
- prati održavanje šumskog reda,
- sprečava nezakonito pokretanje drveta iz šume, ubiranje i sakupljanje nedrvenih proizvoda i stavljanje istih u promet,
- zaustavlja prevozna sredstva i pregleda prateću dokumentaciju za prijevoz šumskih sortimenata,
- pregleda porijeklo drveta na pilanama i na svim drugim mjestima gdje se drvo drži,
- pregleda sav transport na šumskim putevima,
- sprečava istresanje i deponovanje (odlaganje) smeća i drugog otpada u šumu i uništavanje graničnih znakova,
- sačinjava zapisnik o protivpravnoj radnji sa neophodnim podacima o izvršenoj radnji, izvršiocima i visini štete,
- legitimije sva lica zatečena u vršenju prekršajnih radnji po ovoj uredbi i krivičnih djela koja se odnose na šume ili za koja postoji osnovana sumnja da su izvršila takva djela, ako se ne može utvrditi identitet tih lica na drugi način,
- obavještava kantonalnu upravu, policijsku upravu i nadležnu šumarsku inspekciju o svim zapaženim nepravilnostima.

Analiza dosadašnjeg rada čuvarske službe

Za analizu dosadašnjeg rada čuvarske službe u FBiH, korišteni su podaci o broju podnesenih i presuđenih prijava, štetama po osnovu količine otuđene drvne mase i njene vrijednosti za period 2006.-2010.godina prema Informacijama koju sačinjavaju Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva⁷⁶. U nastavku je dat prikaz broja podnesenih i presuđenih prekršajnih i krivičnih prijava u periodu 2006.-2010. godine (grafikon 7).

	podne. presuđ.		podne. presuđ.		podne. presuđ.		podne. presuđ.		podne. presuđ.	
Godina	2006.		2007.		2008.		2009.		2010	
Prekršajne	3.546	161	3.631	873	1.872	895	3.142	1.122	4.227	1.252
Krivične	1.401	145	1.296	248	1.088	205	1.149	268	1.150	276
Ukupno	4.947	306	4.927	1.121	2.960	1.100	4.291	1.390	5.377	1.528

⁷⁶ Informacija o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2010. godini i planovi gospodarenja za 2011. godinu

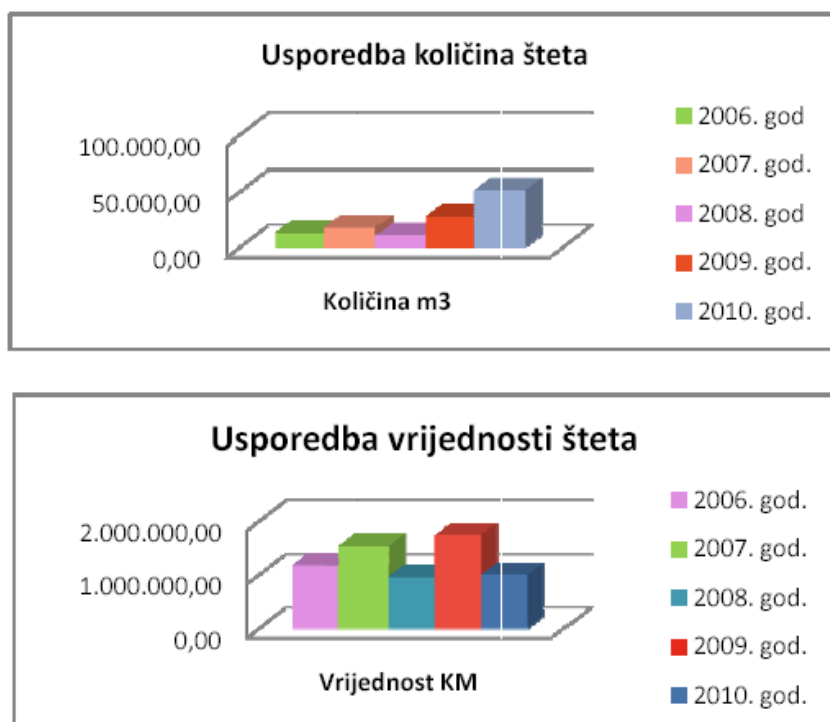

Grafikon 7. Podnesene i presuđene prijave za period 2006 – 2010. godine

Podaci o količini i vrijednosti otuđenog drveta na različite načine (bespravne sječe, bespravni promet, uzurpacije i drugo), te iznos kazni i naplaćenih šteta u periodu 2006.-2010.godine u FBiH su dati u nastavku.

Godina	2006.god.	2007.god.	2008.god.	2009.god.	2010.god.
Iznos štete (KM)	1,233.306,33	1,455.955,40	1.057.106,00	1.087365,00	960.158,90
Iznos kazni (KM)	37.866,12	326.769,98	94.843,00	348.478,00	317.815,50
Naplaćen iznos (KM)	22.225,59	60.291,79	36.649,00	28.718,00	22.907,70
Šteta po osnovu drvene mase					
Količina (m ³)	13.031,93	17.681,73	10.397,00	27.495,00	51.006,00
Vrijednost	1,176.683,01	1.533.497,76	960.161,00	1.731.666,00	995.035,80

Na grafikonu 8. se može sagledati trend količine i vrijednosti šteta u analiziranom periodu.

Grafikon 8. Trend kretanja količine i vrijednosti šteta za period 2006. –2010. godine

Na osnovu iznesenih podataka i grafičkih prikaza se može vidjeti da je u 2006. godini od ukupno 4.947 prijava, presuđeno samo 306 ili 6%, dok je u 2007. godini od 4.927 prijava presuđeno 1.121 ili 23 %. U 2008. godini broj podnesenih (prekršajnih i krivičnih) prijava iznosio je 2.960 a presuđeno je 1.100 ili 37,20%. U 2009. godini broj podnesenih (prekršajnih i krivičnih) prijava iznosio je 4.321 a presuđeno je 1.390 što iznosi 32,16%, dok je u 2010. godini broj podnesenih (prekršajnih i krivičnih) prijava iznosio je 5.377 a presuđeno je 1.528, što iznosi 28,42%. Uočava se povećanje broja podnesenih prekršajnih prijava u analiziranom periodu, dok je broj podnesenih krivičnih prijava bio približno na istom nivou. Međutim, procenat presuđenih prijava, ukazuje na spor i neefikasan rad sudskih organa za prekršajne i krivične prijave. Donošenjem Zakona o prekršajima, ovi postupci su vraćeni u nadležnost kantona, pa se u 2010. godini povećao i broj procesuiranih krivičnih i prekršajnih prijava.

Pričinjena šteta po količini (m³) i vrijednosti (KM) za navedeni period, u stalnom su porastu, što je vjerovatno posljedica loše ekonomske situacije stanovništva, kao i slabe primjene ponuđenih zakonskih rješenja. Prvenstveno se misli na otežanu primjenu Zakona o šumama iz 2002. godine i Uredbe o šumama iz 2009.godine, odnosno neformiranje Kantonalnih uprava za šumarstvo u zakonom propisanom roku i formiranja čuvarske službe. Takođe su nadležni sudski organi za počiniocima navedenih bespravnih radnji izricali uslovne kazne ili oslobađajuće presude, pravdajući to teškom ekonomskom situacijom počinioca ili je njihovo rješavanje trajalo dosta dugo. U takvim uslovima navedene sudske mjere i njihova sporost u rješavanju, više su stimulatívno i ohrabrujuće djelovale na počiniocima bespravnih radnji da nastave činiti i dalje ista djela, bez ikakvih sankcija.

Tako je u 2006.godini količina bespravno posječene drvne mase iznosila 13.031,93 m³, čija je procijenjena vrijednost 1.176.683,01 KM, dok je u 2010. godine bespravno posječena drvena masa bila za oko četiri puta veća (51.006,00 m³), a procijenjena vrijednost je 995.035,80 KM. Izrazito povećanje registrovanja bespravnih sječa je rezultat evidentiranja svih bespravnih radnji od strane čuvara šuma, koji su formiranjem čuvarskih službi u sastavu kantonalnih uprava za šumarstvo (osim u Tuzlanskom kantonu, gdje su čuvari šuma i dalje u ŠPD), počeli obavljati navedene poslove. To ukazuje na činjenicu da, u prethodnim godinama čuvari šuma po organizovanim čuvarskim rejonima nisu registrovali svu bespravno posječenu drvnu masu, već samo onu drvnu masu za koju su podnosili prijave.

Uvažavajući navede podatke, efektivnost (učinkovitost) rada čuvarske službe do 2008. godine je bila vrlo loša, obzirom da nije registrovana sva bespravno posječena drvena masa kao i druge bespravne radnje (uzurpacije šuma i šumskog zemljišta, pojava požara, odlaganja smeća i dr.). Dakle, osnovni zadatak čuvarske službe da zaštiti šumske resurse od svih bespravnih radnji, nije u potpunosti ispunjen. Efektivnost rada čuvarske službe nije povećana ni u 2009. i 2010. godini i pored povećanja broja registrovanih bespravno pričinjenih šteta.

Kada je u pitanju efikasnost (djelotvornost) rada čuvarske službe, posmatrano kroz podnešene prijave (krivične i prekršajne) u odnosu na evidentiranu posječenu drvnu masu za period od 2006. do 2010. godine, može se konstatovati da je ona slaba. U periodu 2009. i 2010. godine broj podnešenih prijava je imao tendenciju rasta, ali je znatno povećana i evidencija registrovanih bespravnih sječa. Ovakva slaba efikasnost rada čuvarske službe je rezultat nedovoljnog broja izvršilaca čuvara šuma po čuvarskim rejonima, kao i dosadašnjeg vrlo niskog stepena ulaganja u nabavku opreme i drugih sredstva za rad.

Analiza sadašnjih tehničko-kadrovskih kriterija

Utvrđivanje kadrovskih kriterija zakonski je definisano Zakonom o šumama iz 2002. godine, a kasnije i Uredbom o šumama. Član 45. Uredbe o šumama precizira da, čuvari šuma mogu biti lica koja su završila srednju šumarsku školu III ili IV stepena, koja ispunjavaju uslove za

nošenje oružja kao i druge uslove za obavljanje javne službe. Sistemom školovanja osobe koje su završile srednju školu (srednja stručna sprema), sa završena tri razreda stiču stručno zvanje čuvara (lugara) šuma - III stepen, a osobe koje su završile četiri razreda stiču zvanje šumarskog tehničara - IV stepen.

U tehničkom pogledu, obavljanje poslova čuvarske službe od strane čuvara šuma je propisano Pravilnikom⁷⁷ kojim su definisani zadaci, način izvršavanja zadataka čuvara šuma i kriterija za utvrđivanje veličine čuvarskog rejonu. Navedenim Pravilnikom, čuvari šuma obavljaju službu u uniformi (zimski ili ljetni) i naoružani oružjem koje odredi kantonalna uprava za šumarstvo.

Obavezna oprema čuvara šuma je:

- šumski čekić sa oznakom ŠK,
- šumska kreda,
- elastični metar,
- prva pomoć,
- dvogled,
- lovački nož.

Kriteriji za određivanje veličine čuvarskih rejonu se zasnivaju na obimu i vrsti radova iz člana 45. stav 6. Uredbe o šumama, kao i na osnovu posebnih kriterija koji su definisani pomenutim Pravilnikom, pri čemu treba imati u vidu o sljedeće:

- ugroženost šuma i šumskih zemljišta od štetnog djelovanja čovjeka (bespravne sječe, bespravno prisvajanje i korištenje-uzurpacije, bespravna gradnja i drugo),
- ugroženost šuma od biotskih i abiotskih faktora (štetni insekti i biljne bolesti, požari, elementarne nepogode i drugo),
- ugroženost šuma od štetnog djelovanja stoke i divljači,
- srazmjernom učešću pojedinih kategorija šuma i šumskih zemljišta u ukupnoj površini čuvarskog reona.

Uredba o šumama definiše da se čuvarska služba (čuvari šuma) nalazi u sastavu kantonalne uprave za šumarstvo. Do jula 2010. godine čuvarska služba se nalazi u potpunosti u sastavu kantonalnih uprava za šumarstvo u sljedećim kantonima: SBK/KSB, KS, PK, ZDK i BPK. U ostalim kantonima, čuvari državnih šuma se i dalje nalaze u ŠPD ili su samo djelimično preuzeti poslovi čuvanje i zaštite državnih šuma od strane kantonalnih uprava za šumarstvo. Podaci o trenutnom i planiranom stanju broja čuvara šuma, prosječnoj površini čuvarskog reona za čuvare šuma, posjedovanje m/v, GPS, dvogledi i oružje po Upravama za šumarstvo su prikazani u Tabeli 18.

⁷⁷ Pravilnik o zadacima čuvara šuma, načinu izvršavanja zadataka, obliku i sadržaju legitimacije čuvara šuma i kriterijima za utvrđivanje čuvarskog rejonu („Službene novine Federacije BiH“, broj: 62/03)

Tabela 18. Trenutno i planirano stanje broja čuvara šuma, prosječna površina reona za čuvara šuma, posjedovanje m/v, GPS, dvogledi i oružje po Upravama za šumarstvo

Uprava za šumarstvo po kantonima	Trenutno stanje							Planirano						
	br. čuvara šuma	pros. površina reona	m/v	motori	GPS	dvogledi	oružje	br. čuvara šuma	pros. površina reona	m/v	motori	dvogledi	oružje	
Tuzlanski kanton	0	0	3	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	
Posavski kanton	2	0	1	0	1	0	0	2	0	1	2	2	2	
Bosansko-podrinjski kanton	9+1	2.774,93	1	0	1	0	12	13+2	1921,1	3	15	15	15	
Unsko-sanski kanton	48	5.230	4	10	2	0	0	65	3000	8	65	65	65	
Zeničko-dobojski kanton	95	2.715	10	15	12	98	100	99	2.500	-	-	-	-	
Hercegovačko-neretvanski kanton	49	5.500	0	0	1	0	0	50	5.300	5	49	58	58	
Srednjo-bosanski kanton	78	2.359	16	42	30	92	88	78	2.359	16	42	92	88	
Kanton Sarajevo	32	2.593,72	4	0	3	0	0	32	2.539,72	10	32	32	32	

Na osnovu tabele 18. kada je u pitanju trenutno i planirano stanje broja čuvara šuma, prosječne površine rejonu za čuvare šuma, posjedovanje m/v, GPS, dvogleđa i oružja, vidljive su velike razlike između pojedinih kantonalnih uprava za šumarstvo iz dva osnovna razloga:

1. Kantonalne uprave za šumarstvo nisu na vrijeme formirane po Zakonu o šumama iz 2002. godine,
2. Sredstva koja se prikupe po osnovu 0,1 % po kantonima nisu dovoljna za nabavku neophodne opreme, što dovodi u pitanje normalno funkcionisanje čuvarske službe.

Neophodno je istaći da je ovako stanje koje ukazuje na različit stepen opremljenosti čuvarske službe bilo izraženo i ranije, kada su čuvari šuma bili uposleni u šumsko-privrednim društvima. Iako je Zakonom o šumama iz 2002. godine, te Uredbom o šumama iz 2009. godine propisano da je za rad čuvara šuma neophodno posjedovanje uniforme, oružja i čuvarske legitimacije, to se u praksi nije provodilo. U takvim uslovima se ne može ni očekivati od čuvarske službe postizanje pune efikasnosti u radu.

Identifikacija stakeholdera

U cilju izrade kriterija za ocjenu tehničko-kadrovskih potreba (uključujući i stručni profil) za efektivno i efikasno provođenje čuvarske službe izvršena je identifikacija najvažnijih interesnih grupa. Interesne grupe sa kojima je planirano provođenje intervjua su:

- Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva,
- Kantonalna šumsko-privredna društva,
- Kantonalne uprave za šumarstvo,
- UŠIT i HŠD,
- Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu,

Prikupljanje podataka je vršeno korištenjem posebno dizajniranog upitnika (Prilog 15) Upitnik je sadržavao sljedeća pitanja:

1. Kolika je po Vašem mišljenju potrebna maksimalna površina čuvarskog reona i zašto?
2. Objasnite koja je stručna sprema potrebna za čuvara šuma, radno iskustvo kao i potrebna edukacija?
3. Koja je tehnička opremljenost potrebna za efikasno funkcionisanje rada čuvarske službe?
4. Koje su po Vašem mišljenju sugestije za unapređenje rada čuvarske službe?

Predstavnici interesnih grupa metodom intervjuisanja „*face-to face*“ su na svako postavljeno pitanje iznosili svoje mišljenje, koje je poslužilo za detaljniju analizu njihovih stavova po pitanju izrade kriterija za ocjenu tehničko-kadrovskih potreba (uključujući i stručni profil) za efektivno i efikasno provođenje čuvarske službe. Izradom kriterija za tehničko-kadrovsku potrebu čuvarske službe neophodno je poznavati njihovu efektivnost i efikasnost, odnosno šta rade i kako rade.

Analiza prikupljenih podataka

Za provođenje ove aktivnosti iz djelokruga rada, sastavljen je spisak najznačajnijih predstavnika interesnih grupa koji mogu dati potpune i kvalitetne odgovore na postavljena pitanja. Ukupno je identifikovano 26 interesnih grupa, a dobiveno je samo 11 popunjenih upitnika. Treba napomenuti da je intervju proveden sa sedam ŠPD (ŠPD „Unsko-sanske šume“, JP „Šume –TK“, Šumarstvo „Prenj“ Konjic, ŠPD „Šume Zeničko-dobojskog kantona“, ŠGD „Šume Središnje Bosne“, ŠPD „Bosansko-podrinjske šume“, ŠGD „Hercegbosanske šume“) i četiri kantonalne uprave za šumarstvo (Uprava za šumarstvo

Zeničko-dobojskog kantona, Uprava za šumarstvo Unsko-sanskog kantona, Uprava za šumarstvo Kantona Sarajevo i Uprava za šumarstvo Srednjobosanskog kantona). Analiziranje prikupljenih podataka je vršeno samo na bazi provedenih intervjua. Vrlo bitno je napomenuti da su pojedini predstavnici, koji su davali odgovore na konkretna postavljena pitanja, bili dosta neprecizni i nedorečeni, dajući čak i nelogične (proizvoljne) odgovore.

Stavovi ispitanika u odnosu na postavljeno pitanje 1. (Kolika je po Vašem mišljenju potrebna maksimalna površina čuvarskog reona i zašto ?)

Preduzeća šumarstva

Stavovi predstavnika preduzeća su jako različiti, pri čemu predstavnici tri preduzeća smatraju da maksimalna površina čuvarskog reona treba da iznosi 1.500-2.000 ha. Jedan predstavnik smatra da ona iznosi 800 ha, jer su blizu naseljena područja, dok je drugi mišljenja da površina reona u visokim šumama treba biti 3.500 ha, a u niskim izdanačkim šumama oko 1.000 ha.

Pored navedenog, neki smatraju da veličinu reona u visokim šumama treba smanjiti na 20 ha, a s druge strane, da je treba limitirati na maksimalno 10.000 ha, obrazlažući da će na taj način biti postignuta veća zaštita ekosistema.

Kantonalne uprave za šumarstvo

Predstavnici kantonalne uprave za šumarstvo imaju približno izjednačene stavove kada je u pitanju veličina čuvarskog reona i da se ona treba kretati od od 1500 do 2500 ha.

Stavovi ispitanika u odnosu na postavljeno pitanje 2. (Objasnite koja je stručna sprema potrebna za čuvara šuma, radno iskustvo kao i potrebna edukacija?)

Preduzeća šumarstva

Predstavnici preduzeća iznose stav da čuvari šuma treba da imaju srednju stručnu spremu-šumarski tehničar i radno iskustvo, najmanje jednu godinu. Kada je u pitanju edukacija, ona je potrebna kroz cjeloživotno učenje.

Kantonalne uprave za šumarstvo

Ispitanici imaju zajednički stav da čuvari šuma treba da imaju IV stepen školske spreme-šumarski tehničar i najmanje jednu godinu radnog iskustava. Neophodna je stalna edukacije u radu sa čuvarima šuma, što su i predstavnici preduzeća konstatovali.

Stavovi ispitanika u odnosu na postavljeno pitanje 3. (Koja je tehnička opremljenost potrebna za efikasno funkcionisanje rada čuvarske službe?)

Preduzeća šumarstva

Predstavnici preduzeća smatraju da čuvari šuma trebaju imati adekvatnu HTZ opremu, mopede, GPS, mobitel ili motrolu, dvogled i vatreno oružje.

Kantonalne uprave za šumarstvo

Ispitanici kantonalnih uprava za šumarstvo imaju iste stavove kao predstavnici preduzeća, tj. da čuvari šuma moraju imati svu neophodnu opremu koja je zakonom propisana. To podrazumijeva adekvatnu uniformu, prevozno sredstvo (moped), mobitel, foto-aparat, vatreno oružje, dvogled i GPS.

Stavovi ispitanika u odnosu na postavljeno pitanje 4. (Koje su po Vašem mišljenju sugestije za unapređenje rada čuvarske službe?)

Preduzeća šumarstva

Predstavnici preduzeća su imali različita mišljenja. Jedan predstavnik navodi da unapređenje rada čuvarske vidi u njenom vraćanju u ŠPD (preduzeće). Tri predstavnika kao sugestiju navode da je potrebna veća kontrola rada čuvara šuma i povećanje njihove odgovornosti u

radu. Način kontrole čuvara šuma na terenu nije propisan ni Zakonom ni Pravilnikom, te bi to trebalo adekvatno regulisati. Takođe se navodi i sugesija da je potrebno vršiti stalnu edukaciju iz oblasti zaštite i čuvanja šuma, jer se u dosadašnjoj praksi to nije provodilo.

Kantonalne uprave za šumarstvo

Predstavnici uprava za šumarstvo naglašavaju potrebu za dobrom tehničkom opremljenošću i edukacijom.

I pored niskog procenta dobivenih odgovora od ispitanika koji su pristali na intervju, mogu se iznijeti neka generalna zapažanja koja proizlaze iz njihovih stavova. Većina predstavnika preduzeća šumarstva smatraju da površina čuvarskog reona treba da iznosi 1500-2000 ha, dok predstavnici kantonalnih uprava za šumarstvo smatraju da ona maksimalno može iznositi do 1500 ha. U određivanju veličine reona treba imati u vidu više uticajnih faktora, od kojih su bitni sljedeći: stepen otvorenosti šumskih kompleksa putnim komunikacijama, blizina urbanih zona i otvaranje novih vikend naselja, izdvajanje ili formiranje šuma visoke zaštitne vrijednosti i dr. Kada je u pitanju potrebna stručna sprema za čuvare šuma, radno iskustvo i edukacija postoji zajednički stav ispitanika da je neophodna srednja stručna sprema IV stepen-šumarski tehničar, jedna godina radnog iskustva i stalna njihova edukacija, odnosno cjeloživotno učenje. U pogledu neophodne tehničke opremljenosti za efikasno funkcionisanje rada čuvarske službe, također postoje zajednički stavovi ispitanika preduzeća i kantonalnih uprava za šumarstvo da čuvari šuma moraju imati adekvatnu HTZ opremu (ljetna i zimska uniforma, kao i obuća), prevozno sredstvo (moped), mobitel, foto-aparat, vatreno oružje, dvogled i GPS. U pogledu sugestije za unapređenje rada čuvarske službe potrebno je provoditi mjere povećane odgovornosti i kontrole rada čuvara šuma. Za postizanje veće efektivnosti i efikasnosti rada čuvarske službe neophodna je njihova potpuna tehnička opremljenost, kao i stalna edukacija.

Kriteriji za ocjenu tehničkih i kadrovskih potreba

Kod utvrđivanja tehničkih i kadrovskih potreba čuvara šuma, neophodno je poznavati stanje šumskog fonda i potrebu društva prema šumskim resursima. Uvažavajući navedeno, može se pristupiti utvrđivanju neophodne školske spreme i radnog iskustva čuvara šuma, veličine čuvarskog reona i njegova tehnička opremljenost (uniforme, mopedi, GPS, dvogledi, oružje i dr.).

Tehničke potrebe

Funkcionisanje rada čuvarske službe (čuvara šuma) ovisi o njihovoj tehničkoj opremljenosti. Osim Pravilnikom definisane opreme, neophodno je da čuvari šuma posjeduju sljedeću opremu:

- uniformu (ljetna i zimska)
- oružje,
- moped,
- dvogled,
- GPS,
- mobitel,
- foto-aparat ili kameru.

Kadrovske potrebe

Utvrđivanje kadrovskih potreba za čuvare šuma ovisi o njihovoj stručnoj spremi i broju izvršilaca. Neophodna stručna sprema za obavljanje poslova čuvanja i zaštite državnih šuma

je IV stepen – šumarski tehničar sa jednom godinom radnog iskustva ili srednja drvena škola - smjer šumarski. Potreban broj izvršilaca čuvara šuma ovisi od veličini čuvarskog rejona. Definisane veličine čuvarskog rejona osim posebnih kriterija koji su definisani pomenutim Pravilnikom ovise i od sljedećeg:

- vrste i kategorije šuma (četinari ili lišćari, izdanačke ili visoke šume, te da li je u pitanju krš),
- otvorenost šumskih kompleksa putnim komunikacijama,
- urbanizovanosti/ naseljenosti područja u blizini šumskih kompleksa, kao i formiranje novih vikend naselja,
- tradicije lokalnog stanovništva za boravak u šumi i njeno korištenje,
- postojanja ili otvaranja novih izletničkih mjesta,
- izdvojenih šumskih kompleksa u kojima se provodi poseban režim gospodarenja- kao zaštitne šume ili šume sa posebnom namjenom.

Kod definisanja kriterija za ocjenu tehničko-kadrovskih potreba za efektivno i efikasno provođenje čuvarske službe treba imati u vidu sljedeće:

- veličina čuvarskog rejona za jednog čuvara šuma bi trebala da iznosi od 1500 do 2.000 ha,
- svaki čuvar šuma treba da posjeduje završen IV stepen stručne spreme - šumarski tehničar i najmanje 1 godinu radnog staža,
- čuvari šuma treba da imaju odgovarajuću psiho-fizičku sposobnost za obavljanje nevedenih poslova. Zbog toga je neophodno da se svakih 12 mjeseci izvrši testiranje (psiho testovi) zbog izdavanja odobrenja za nošenje oružja, kao i ljekarski pregled u formi sistematskog pregleda.
- neophodna je stalna edukacija u vidu predavanja, organizovanja seminara i specijalističkih kurseva.

Čuvarsku službu, osim čuvara šuma treba da obavljaju i kontrolni čuvari/nad čuvari, a u kadrovskom i tehničkom pogledu, potrebno je da ispunjavaju iste uslove.

Troškovi rada čuvara šuma

Zakonom o šumama iz 2002. godine, kao i Uredbom o šumama je utvrđeno, da se čuvarska služba finansira iz namjenskih sredstava budžeta kantona. Ovim ponuđenim zakonskim rješenjem, rad čuvarske službe neće ići na teret posjećene drvene mase šumsko-privrednih društava, kao što je to bilo u ranijem periodu. S obzirom da je za nabavku neophodnih sredstava za rad kao i edukaciju rada čuvarske službe obezbjeđen stalan izvor finansiranja, može se očekivati i veća efikasnost u njenom radu. U nastavku je data aproksimativna kalkulacija troškova rada i materijalnih troškova čuvara šuma.

Troškovi rada čuvara šuma:

1. Plate

- plata (prosječna mjesečan bruto plata)	1.200 KM
- topli obrok (8 KM x 22 dana)	175 KM
- regres.....	400 KM
- mjesečna karta za prevoz	120 KM

Mjesečni dodatak za utrošak mobitela (dopuna) 30 KM

2. Materijalni troškovi

- uniforma (ljetna i zimska)	1.500 KM
- dvogled	150 KM

- GPS (Mobil maper 6)
(ugrađen foto aparat i kamera) 2.200 KM
- moped 2.000 KM
- oružje (pištolj) 1.000 KM

Za navedene materijalne troškove su date okvirne jedinične cijene proizvoda sa PDV-om, tako da ukupan iznos materijalnih troškova za opremu jednog čuvara šuma iznosi oko 6.850 KM.

S obzirom na ukupnu površinu šuma i šumskog zemljišta u FBiH i pod pretpostavkom prosječne površine jednog čuvarskog rejona od 2.000 ha, procjenjuje se da je potrebno 760 čuvara šuma koji bi obavljali zakonom predviđene mjere čuvanja šuma. Na osnovu ovog broja čuvara šuma ukupni materijalni troškovi (nabavka opreme i sredstava za rad) bi iznosili **5.206.000 KM** (6.850 x 760), dok bi mjesečni troškovi rada svih čuvara šuma bili **1.159.000,00 KM** (1.525 x 760). Takođe je neophodno dodati i godišnju nadoknadu za regres koja iznosi 400 KM po jednom radniku, što za ukupan broj radnika na godišnjem nivou iznosi **304.000 KM** (400 x 760). Na osnovu ove kalkulacije, može se procijeniti da sveukupni troškovi za rad čuvarske službe (lična primanja) na godišnjem nivou iznose **14.212.000,00 KM**. Ovaj iznos predstavlja redovne godišnje troškove, na koje treba dodati troškove nabavke i sukcesivne zamjene potrebne opreme za rad čuvarske službe.

Na osnovu provedenih analiza, može se zaključiti da ja tehnička opremljenost, kao i broj čuvara šuma nedovoljan za efektivno i efikasno provođenje čuvarske službe. Kad je u pitanju stručni profil, neophodno je osigurati da čuvari šuma mogu biti lica koja su završila srednju šumarsku školu i to IV stepen (šumarski tehničar sa jednom godinom radnog iskustva ili srednja drvena škola - smjer šumarski), koja ispunjavaju uslove za nošenje oružja, kao i druge uslove za obavljanje javne službe. Takođe je neophodno ispoštovati propise, definirane podzakonskim aktima, koji utvrđuju zadatke čuvara šuma, obaveznu opremu, način njihovog izvršavanja i kriterija za utvrđivanje veličine čuvarskog rejona. Kod definisanja kriterija za ocjenu tehničko-kadrovskih potreba za efektivno i efikasno provođenje čuvarske službe treba imati u vidu sljedeće parametre:

- veličinu čuvarskog rejona za jednog čuvara šuma (1.500 - 2.000 ha),
- potreban stručni profil čuvara šuma,
- psiho-fizičku sposobnost čuvara šuma za obavljanje navedenih poslova.

S obzirom na naprijed navedeno, a imajući u vidu trenutnu tehničko-kadrovsku situaciju, procjenjuje se da ba za efikasno i efektivno obavljanje čuvarske službe na području Federacije BiH bilo potrebno oko 760 čuvara šuma, što je dvostruko veći broj u odnosu na trenutno stanje. Kao osnovne mjere za unaprijeđenje postojećeg stanja mogu se navesti:

- kontinuirano unapređenje obrazovnog sistema i cjeloživotnog učenja u formi predavanja, seminara i specijalističkih kurseva, u cilju edukacije kadrova za obavljanje čuvarske službe,
- unapređenje materijalno-tehničke opremljenosti čuvarske službe u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima i potrebama,
- povećanje broja čuvara šuma ili reorganizacija postojećih kadrovskih kapaciteta na način da se osigura efektivno i efikasno provođenje čuvarske službe.

3.28. SWOT ANALIZA TRENUTNOG STANJA I PRIJEDLOG OPTIMALNE ORGANIZACIJE I KADROVSKIH POTREBA ČUVARSKE SLUŽBE U KONTEKSTU PREDLOŽENOG MODELA FUNKCIONALNOG UPRAVLJANJA ŠUMSKIM RESURSIMA

Da bi se pristupilo utvrđivanju SWOT analiza trenutnog stanja, neophodno je navesti koje su dužnosti čuvara šuma. Dužnosti čuvara šuma shodno članu 45. stav 6. Uredbe o šumama⁷⁹ iz 2009. su:

- čuva šumu od šumskih požara na način kako je utvrđeno Uredbom i planovima zaštite šuma od požara,
- čuva šumu od bespravnog zauzimanja i korištenja, od bespravnih sječa, sprečava bespravnu izgradnju u šumi i na šumskom zemljištu,
- evidentira bespravno posječena stabla u propisane obrasce i obilježava ih,
- prati pojave i kretanje biljnih bolesti i štetočina i štete nanesene šumi od divljači,
- prati stanje divljači,
- prati održavanje šumskog reda,
- sprečava nezakonito pokretanje drveta iz šume, ubiranje i sakupljanje nedrvenih proizvoda i stavljanje istih u promet,
- zaustavlja prevozna sredstva i pregleda prateću dokumentaciju za prevoz šumskih sortimenata,
- pregleda porijeklo drveta na pilanama i na svim drugim mjestima gdje se drvo drži,
- pregleda sav transport na šumskim putevima,
- sprečava istresanje i deponovanje (odlaganje) smeća i drugog otpada u šumu i uništavanje graničnih znakova,
- sačinjava zapisnik o protivpravnoj radnji sa neophodnim podacima o izvršenoj radnji, izvršiocima i visini štete,
- legitimise sva lica zatečena u vršenju prekršajnih radnji po ovoj uredbi i krivičnih djela koja se odnose na šume ili za koja postoji osnovana sumnja da su izvršila takva djela, ako se ne može utvrditi identitet tih lica na drugi način,
- obavještava kantonalnu upravu, policijsku upravu i nadležnu šumarsku inspekciju o svim zapaženim nepravilnostima.

Identifikacija stekholdera

U cilju izrade SWOT analiza trenutnog stanja i prijedlog optimalne organizacije i kadrovskih potreba čuvarske službe u kontekstu predloženog modela funkcionalnog upravljanja šumskim resursima izvršena je indentifikacija najvažnijih interesnih grupa. Prikupljanje podataka je vršeno korištenjem posebno dizajniranog upitnika (Prilog 16). Identifikovane interesne grupe (stakeholdere) sa kojima je planirano provedenje intervjua su:

- Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva,
- Kantonalna šumsko privredna društva,
- Kantonalne uprave za šumarstvo,
- UŠIT-a i HŠD,
- Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu,

Upitnik je sadržavao sljedeća pitanja:

- Ocijenite kvalitet rada čuvarske službe u kantonalnim uprava u intervalu 1 do 10, 1- jako loš; 10- veoma dobar!

⁷⁹ Uredba o šumama („Službene novine Federacije BiH“, broj: 83/09, 26/10 i 38/10)

- Da li je po Vašem mišljenju trenutni stepen stručne spreme čuvara šuma adekvatan?
- Objasnite da li je tehnička opremljenost zadovoljavajuća za rad čuvarske službe?
- Kako bi po vašem mišljenju trebala izgledati optimalna organizacija čuvarske službe?

Predstavnici interesnih grupa su metodom intervjuisanja (*in depth*) na svako postavljeno pitanje iznosili svoje mišljenje, koje je poslužilo za detaljniju analizu njihovih stavova u cilju SWOT analize trenutnog stanja i prijedloga optimalne organizacije i kadrovskih potreba čuvarske službe u kontekstu predloženog modela funkcionalnog upravljanja šumskim resursima.

Analiza prikupljenih podataka

Za prikupljanje ove vrste podataka, sastavljen je spisak najznačajnijih predstavnika interesnih grupa koji mogu dati potpune i kvalitetne odgovore na postavljena pitanja. Ukupno je indentifikovano 26 stekholdera a popunjeni upitnik je dobiven od strane 10 interesnih grupa. Intervju je proveden sa predstavnicima 6 ŠPD (ŠPD „Unsko-sanske šume“, ŠPD „Bosansko-podrinjske šume“, ŠGD „Hercegbosanske šume“, ŠGD „Šume Središnje Bosne“, Šumarstvo „Prenj“ Konjic, JP „Šume –TK“) i 4 Kantonalne uprave za šumarstvo (Uprava za šumarstvo Unsko-Sanskog Kantona, Uprava za šumarstvo Srednje-Bosanskog Kantona, Uprava za šumarstvo Kantona Sarajevo i Uprava za šumarstvo Zeničko-Dobojskog Kantona).

Analiziranjem prikupljenih podataka na osnovu odgovora na postavljena pitanja od relativno malog broja ispitanika, može se konstatovati da, postoje značajne razlike u stavovima između pojedinih ispitanika ŠPD i kantonalnih uprava za šumarstvo.

Stavovi ispitanika u odnosu na pitanje 1. (Ocijenite kvalitet rada čuvarske službe u kantonalnim upravama u intervalu od 1 do 10 i obrazložite) su prikazani u tabeli 19.

Tabela 19. Stavovi ispitanika o ocjeni kvaliteta čuvarske službe

Institucija	O c j e n a									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Kantonalna uprava			USK		SBK, SK, ZDK					
ŠPD/ŠGD	„U-S šume“ „Š S B“	„HB-šume“	„B-P šume“		„Prenj“ Konjic					

Većina predstavnika uprava za šumarstvo imaju zajednički stav, da je kvalitet rada čuvara šuma osrednji, odnosno da se može ocijeniti sa ocjenom 5. Međutim, kod ŠPD/ŠGD postoji razlika u odgovorima. Od 6 analiziranih ŠPD/ŠGD, 2 preduzeća daju ocjenu 1- vrlo loš rad čuvara šuma (ŠPD „Unsko-sanske šume“ i ŠGD „Šume Središnje Bosne“), ocjenu 2, što se također može smatrati kao lošom ocjenom rada čuvara šuma, daje jedno ŠPD/ŠGD (ŠGD „Hercegbosanske šume“), jedan predstavnik daje ocjenu 3 (ŠPD „Bosansko-podrinjske šume“) a ocjenu 5 daje jedno preduzeće (Šumarstvo „Prenj“ Konjic). Predstavnik jednog preduzeća (JP „Šume–TK“) nije dao ocjenu rada čuvara šuma, a poznato je da se čuvarska služba u ovom Kantonu još uvijek nalazi u sastavu šumsko-privrednog društva. Iako nije dao ocjenu rada, predstavnik ovog preduzeća ističe da je broj prijava za bespravnu sječu u opadanju, te navodi podatak, da je u 2006. godini bilo preko hiljadu prijava, a 2010. godina oko 450.

Stavovi ispitanika u odnosu na pitanje 2. (Da li je po Vašem mišljenju trenutni stepen stručne sprema čuvara šuma adekvatan?) su prikazani u tabeli 20.

Tabela 20. Stavovi ispitanika o adekvatnosti stepena stručne sprema čuvara šuma

Institucija	Pozitivno /Da/	Neodlučno	Negativno /Ne/
Kantonalna uprava	SK, ZDK	SBK	USK
ŠPD/ŠGD	„U-S šume“, „B-P šume“, „HB šume“, „Šume SB“, „Prenj“ Konjic, „Šume-TK“		

Kada je u pitanju trenutna stručna sprema čuvara šuma, odnosno da li je adekvatna, svi predstavnici ŠPD/ŠGD se slažu da jeste, iako pojedini daju prijedlog da to bude samo IV stepen – tehničar. Stavovi ispitanika kantonalnih uprava za šumarstvo su različiti. Predstavnik Kantonalne uprave za šumarstvo USK daje negativan odgovor, jer smatra da zakonom treba predvidjeti samo četvrti stepen stručne sprema. Istu konstataciju iznosi predstavnik Kantonalne uprave za šumarstvo SBK, te navodi da je IV stepen minimum i stoga daje neodlučan odgovor. Zakonom o šumama iz 2002 godine navodi se da, čuvari šuma mogu biti lica koja su završila srednju šumarsku školu III i IV stepena, a Uredbom o šumama iz 2009. godine da imaju srednju šumarsku školu III ili IV stepena. Obzirom da su čuvari šuma uposlenici kantonalnih uprava za šumarstvo (izuzev Tuzlanskog Kantona), odnosno da su uposlenici organa uprave, podijeljena mišljenja ispitanika oko potrebnog stepena stručne sprema čuvara šuma proizlaze iz činjenice da se ne mogu razdvojiti poslovi za III i IV stepen. Zato su saglasni da treba predvidjeti samo IV stepen.

Stavovi ispitanika u odnosu na pitanje 3. (Objasnite da li je tehnička opremljenost zadovoljavajuća za rad čuvarske službe?) su prikazani u tabeli 21.

Tabela 21. Stavovi ispitanika o tehničkoj opremljenosti čuvarske službe

Institucija	Pozitivno /Da/	Neodlučno	Negativno /Ne/
Kantonalna uprava			USK, SK, ZDK, SBK,
ŠPD/ŠGD		„B-p šume“, „Šume S B“,	„U-s šume“, „H-b šume“, „Prenj“ Konjic, „Šume-TK“

Ispitanici Kantonalnih uprava za šumarstvo su jedinstvenog stava da, čuvarska služba nije tehnički opremljena na zadovoljavajući način. Sredstva koja se izdvajaju za općekorisne funkcije šuma i koriste za finansiranje rada čuvarske službe se trebaju na adekvatan način upotrijebiti za opremanje čuvara šuma.

Od 6 ispitanika ŠPD/ŠGD, 4 (četiri) daju negativan odgovor, odnosno da čuvarska služba nije tehnički opremljena na zadovoljavajući način, a 2 (dva) daju neodlučan odgovor. Od 2 (dva) ispitanika koja su dala neodlučan odgovor, jedan predstavnik ŠGD „Šume Središnje Bosne“ („Šume S-B“) navodi da je vjerovatno dobra opremljenost, ali iznosi stav da nije kompetentan, dok drugi predstavnik ŠPD „Bosansko-podrinjske šume“ („B-p šume“) navodi činjenicu da mu nije poznato.

Stavovi ispitanika u odnosu na pitanje 4. (Kako bi po vašem mišljenju trebala izgledati optimalna organizacija čuvarske službe?) su prikazani u tabeli 22.

Tabela 22. Stavovi ispitanika o budućoj organizaciji čuvarske službe

Institucija	Kantonalna uprava/Federacija	Neodlučno	ŠPD/ŠGD
Kantonalna uprava	SBK, USK, SK	ZDK,	
ŠPD/ŠGD	„Šume-TK“, „Šume S B“, „Prenj“Konjic,	„Hb šume“,	„U-s šume“, „B-p šume“,

Predstavnici kantonalnih uprava, obzirom da se čuvari šuma prema sadašnjoj organizaciji nalaze u upravama, u svojim odgovorima su se više fokusirali na njihovu opremljenost. Također, za bolju organizaciju čuvarske službe predlažu veći broj kontrolora (kontrolnih čuvara) ili inženjera koji će pratiti njihov rad. Po pitanju trenutne organizacije, predstavnici ŠPD imaju podijeljeno mišljenje. Predstavnici tri ŠPD/ŠGD daju mišljenje da organizacijski čuvarska služba dobra, odnosno da treba ostati u sastavu kantonalne ili Federalne uprave. Predstavnici dva ŠPD smatraju da čuvari šuma trebaju ostati u sastavu preduzeća. To se pravda činjenicom da preduzeće gospodari šumama, te ima veći interes za čuvanje šuma, ali i zbog samofinansiranja čuvarske službe. Neodlučan odgovor je dao 1 (jedan) predstavnik preduzeća, navodeći da je to pitanje za šumare.

3.28.1. SWOT analiza trenutnog stanja čuvarske službe

SNAGE:

- Uredbom o šumama definisani poslovi rada čuvara šuma,
- organizaciono je u sastavu Uprave za šumarstvo,
- prati stanje šumskog fonda bez obzira na tip vlasništva,
- evidentira bespravne radnje (bespravna sječa, transport, uzurpacije)
- prati pojave i kretanje biljnih bolesti i štetočina,
- utvrđen način finansiranja rada čuvarske službe (iz namjenskog fonda).

SLABOSTI:

- slaba tehnička opremljenost,
- pojava bespravnih sječa i uzurpacija šuma i šumskog zemljišta,
- slaba koordinacija sa predstavnicima drugih interesnih grupa, prvenstveno predstavnicima MUP-a (zbog bespravnih sječa),
- nalazi se u sastavu resornog ministarstva, te stoga samostalno ne obavlja povjerene poslove i samostalno ne raspolaže svojim budžetom,
- nemogućnost proširenja postojećih kapaciteta i prijema novih i potrebnih kadrova (čuvara šuma),
- nedostatak uposlenika koji bi se bavio PR promocijom i prezentovanjem problema zaštite i čuvanja šuma,

ŠANSE:

- jačanje kapaciteta kroz povećanje broja stručnih kadrova i unapređenje organizacionog nivoa djelovanja,
- dalje jačanje i unapređenje stručnih kapaciteta zaposlenih kroz stalne edukacije,
- mogućnosti većeg korišćenja sredstava iz namjenskog fonda za efikasniji i efektivniji rad čuvarske službe,
- mogućnosti jačanja saradnje sa drugim interesnim grupama, prvenstveno NVO po pitanju zaštite šuma,

- mogućnost saradnju sa Ministarstvom prostornog uređenja i zaštite okoliša po pitanju zaštite i čuvanja šuma u zaštićenim područjima

OPASNOSTI:

- trenutno nepostojanje legislative iz oblasti šumarstva i dug proces njenog donošenja, te nejasno mjesto čuvara šuma (u upravama ili privrednim društvima),
- još uvijek postoji značajan uticaj javnih preduzeća šumarstva u odnosu na poziciju uprave za šumarstvo,
- neadekvatno razvijen uticaj šumarske struke u državnim i političkim strukturama odlučivanja,
- nedovoljan budžet za rad Uprave za šumarstvo,
- nisu definisane sve relacije i odnosi između nadležnih resornih ministarstava i uprava za šumarstvo,

Može se uočiti da, prema rezultatima SWOT analize, dominiraju slabosti u odnosu na prednosti, ali isto tako da postoje realne šanse za uspjeh reorganizovanja nadležne šumarske administracije, u odnosu na moguće opasnosti. Opasnosti koje su najviše izražene se odnose na neusvajanju Zakona o šumama, dosta jakom uticaju javnih preduzeća u odnosu na uprave za šumarstvo i nedovoljan budžet za normalno funkcionisanje uprava za šumarstvo.

Prijedlog optimalne organizacije čuvarske službe

U okviru aktivnosti 22. ove Studije a koja se odnosi na prijedlog modela funkcionalnog upravljanja šumskim resursima u Federaciji BiH na osnovu utvrđenih stavova ključnih interesnih grupa i aktera šumarske politike, ponuđen je model funkcionalnog upravljanja šumskim resursima. Pri davanju ocjene trenutnog modela upravljanja šumskim resursima, postoji gotovo potpuna saglasnost da je on nezadovoljavajući. Osnovni problem koji se ističe je u odvajanju funkcije upravljanja od funkcije vlasništva. Federalna uprava prenosi svoje nadležnosti na kantonalne uprave, što je posljedica i nejasnih i nepreciznih formulacija u Ustavu, tako da vlasnik gubi mogućnost kreiranja jedinstvene šumarske politike i funkcionalnog upravljanju ovim resursom. Nejasno definisana vertikalna koordinacija dovodi do preklapanja nadležnosti i odgovornosti. Pozitivno su se po ovom pitanju izjasnili jedino predstavnici dvije kantonalne uprave, iako su se već u narednim odgovorima izjasnili za model koji je potpuno drugačiji od trenutnog modela. Bez obzira na to, a uz pretpostavku da mišljenje predstavnika kantonalnih uprava odražava stavove izvršne vlasti na nivou kantona, te uz uvažavanje političkih realiteta u FBiH, potrebno je u iznalaženju općeprihvatljivog modela upravljanja šumskim resursima, uvažiti principe argumentovanog dijaloga, participacije i učesničkog odlučivanja.

Većina ispitanika smatra da je samostalna Federalna uprava za šumarstvo izvan FMPVŠ koja bi imala svoja kantonalna odjeljenja, najprihvatljivija opcija. Međutim, uvažavajući značaj, interes i moć Federalne uprave kao centralne institucije upravljanja u sektoru šumarstva i Saveza općina i gradova, njihov prijedlog da se upravljanje šumskim resursima organizira putem federalne uprave po ispostavama koje se ne moraju poklapati sa granicama kantona (tj. da budu organizirane u skladu sa organizacionim potrebama), takođe predstavlja rješenje kojem je potrebno posvetiti dužnu pažnju.

Dalje se navode prednosti predloženog modela, koje se ogledaju u sljedećem:

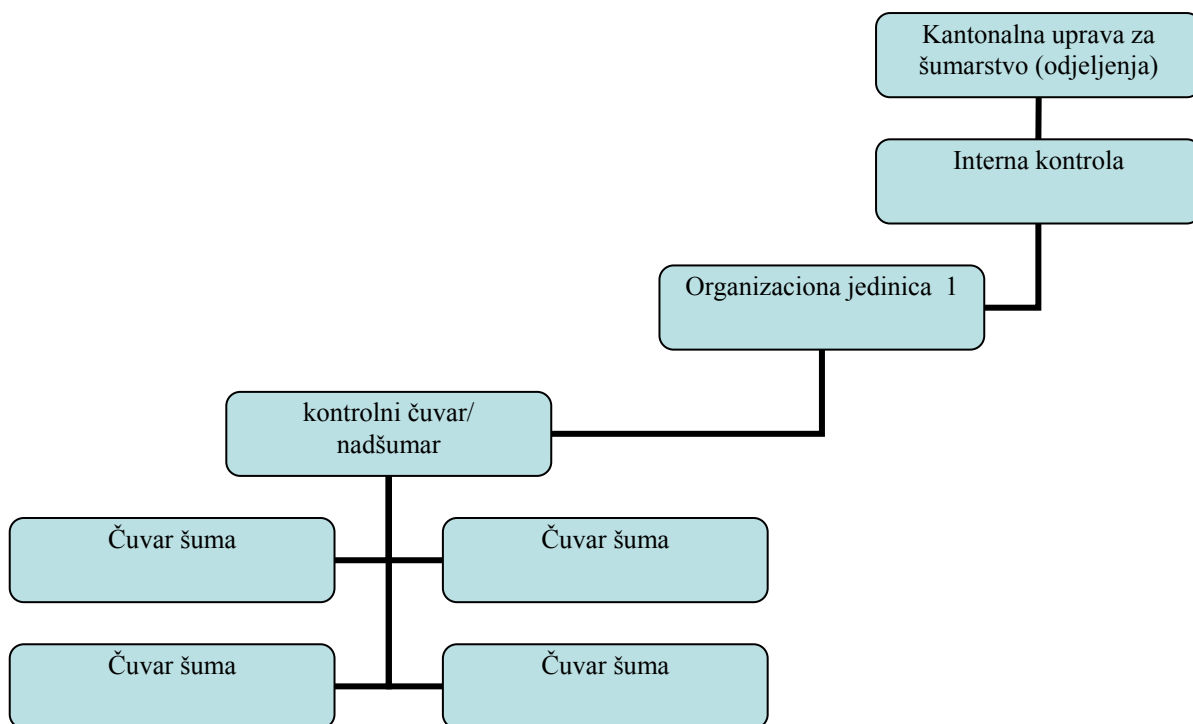
- samostalna Federalna uprava bi zastupala interese vlasnika i vršila centralnu funkciju upravljanja šumskim resursima. To znači da bi mogla bez ograničenja voditi jedinstvenu šumarsku politiku i izvršavati funkciju planiranja gospodarenja šumama.

- Federalna uprava bi putem ugovora prenosila gospodarenje šumama na šumskoprivredna društva uz određenu naknadu. ŠPD bi bila obavezna realizirati planove šumskoprivredne osnove koju bi izrađivala Federalna uprava.
- Sredstva za općekorisne funkcije šuma bi bila prikupljana na jedinstveni račun Federalne uprave, što bi omogućilo lakše praćenje prikupljanja i transparentnog trošenja ovih sredstava.
- Problem oko preklapanja nadležnosti Federalne uprave i kantonalnih uprava bio bi riješen uspostavljanjem jake vertikalne koordinacije, uz jasne obaveze i odgovornosti na svim nivoima.

Prijedlog optimalne organizacije čuvarske službe

I pored relativno niskog procenta dobivenih odgovora od svih interesnih grupa, većina ispitanika se slaže, da čuvarska služba treba biti organizovana u kantonalnim upravama. S obzirom na ponuđeni model funkcionalnog upravljanja šumskim resursima (samostalna Federalna uprava za šumarstvo sa kantonalnim odjeljenjima, odnosno ispostavama koje se ne moraju poklapati sa granicama kantona), to bi značilo organizovanje čuvarske službe u sklopu Federalne uprave za šumarstvo sa kantonalnim odjeljenjima (ispostavama). Niži organizacioni oblici kantonalnih uprava za šumarstvo (odjeljenja) su organizacione jedinice, koje obuhvataju jednu ili više administrativnih općina u ovisnosti od njene površine pod šumom. U okviru kantonalne uprave za šumarstvo neophodno bi bilo formiranje interne kontrole u cilju praćenja rada svih poslova koji su u njenoj nadležnosti.

U organizacionim jedinicama kao najnižim organizacionim oblicima, bi se mogla formirati čuvarska služba po čuvarskim rejonima. U okviru svake organizacione jedinice za određeni broj čuvarskih reiona, odnosno čuvara šuma, neophodno bi bilo predvidjeti angažman kontrolnih čuvara šuma/nadčuvara. Utvrđivanje neophodnog broja izvršilaca kontrolnih čuvara šuma bi se mogao izvršiti prema istim kriterijima, kao i kod određivanja broja čuvara šuma. Neophodan broj čuvara šuma po organizacionim jedinicama bi zavisio od otvorenosti šumskih kompleksa putnim komunikacijama, vrste i kategorije šume (izdanačke ili visoke), urbanizovanosti/ naseljenosti kao i tradicije lokalnog stanovništva u vezi korištenja ili boravka u šumi, izletničkih mjesta, te površina izdvojenih kao zaštitne šume od klizišta, erozije, vodo-snabdijevanja i šuma visoke zaštitne vrijednosti. Uvažavajući specifičnost terena, površina jednog čuvarskog reona bi mogla da iznosi 1.500-2.000 ha. Prijedlog optimalne organizacije čuvarske službe na nivou kantonalne uprave za šumarstvo (odjeljenja) je prikazan na narednoj šemi.

Na osnovu provedene analize ove aktivnosti iz djelokruga rada u cilju prijedloga optimalne organizacije i kadrovskih potreba čuvarske službe u kontekstu predloženog modela funkcionalnog upravljanja šumskim resursima, može se zaključiti sljedeće:

- Da bi se poslovi čuvanja i zaštite šuma mogli adekvatno obavljati, čuvari šuma treba da imaju najmanje IV stepen školske spreme - šumarski tehničar, kao i položen stručni upravni ispit za rad u organima uprave. Površina jednog čuvarskog rejona u zavisnosti od konkretnih uslova se kreće u intervalu od 1.500 do 2.000 ha.
- Kontrolni čuvar /nadšumar koji će vršiti kontrolu i nadzor rada čuvara šuma, treba takođe posjedovati IV stepen školske spreme- šumarski tehničar i položen stručni upravni ispit za rad u organima uprave. Kontrolni čuvar bi, pored navedenih poslova kontrole čuvara šuma, mogao da obavlja i poslove u planiranju i realizaciji šumsko-uzgojnih radova, koje provodi kantonalna uprava za šumarstvo.
- Interna kontrola formirana u okviru kantonalne uprave za šumarstvo, bi provodila kontrolu svih radova u organizacionim jedinicama. Poslove rada interne kontrole bi obavljali jedan dipl.ing.šumarstva i dva šumarska tehničara.

Zaključak: U okviru ove aktivnosti iz djelokruga rada je trebalo predložiti optimalan model čuvarske službe u kontekstu predloženog modela upravljanja šumskim resursima. S obzirom da su na Javnoj raspravi dostavljene primjedbe na predloženi model upravljanja šumskim resursima, te da nije postignut konsenzus, Konsultant predlaže da se i pitanje organizacije čuvarske službe takođe riješava na posebnom ekspertnom ili drugom nivou, a u skladu sa usaglašenim prijedlogom funkcionalnog modela upravljanja šumskim resursima.

3.29. ANALIZA (OSTALIH) POSTOJEĆIH INSTITUCIJA IZ OBLASTI ŠUMARSTVA U FEDERACIJI BIH I ISKUSTAVA IZ DRUGIH ZEMALJA SA PRIJEDLOGOM RJEŠENJA

U izradi ove aktivnosti iz djelokruga rada izvršena je analiza ostalih institucije iz oblasti šumarstva u Federaciji Bosne i Hercegovine, kako slijedi:

3.29.1. Privredna komora Federacije Bosne i Hercegovine, udruženje šumarstva, drvne industrije i grafičke djelatnosti

Položaj šumarstva u komorskom sistemu Federacije Bosne i Hercegovine

Od ostalih institucija iz oblasti šumarstva u Federaciji Bosne i Hercegovine, aktivno je Udruženje šumarstva, prerade drveta i grafičke industrije. Unatoč činjenici da je došlo do značajnih promjena u društveno-političkom sistemu u Bosni i Hercegovini, sadašnji model organizacije Privredne komore Federacije BiH je gotovo identičan modelu koji je bio prisutan u BiH u periodu socijalizma, kad je u pitanju organizovanje i zastupanje šumarstva kroz komorski sistem funkcionisanja. U ovom udruženju odmah nakon rata bili su uključeni gotovo svi privredni subjekti iz oblasti šumarstva, drvne industrije i grafičke djelatnosti. U skladu sa tada važećim propisima članstvo u komori je bilo obavezujuće. Članarina je definisana procentom u odnosu na ukupne prihode, tako da je to bio model finansiranja koji je obezbjeđivao značajna sredstva za funkcioniranje Komore. Osnovni zadaci udruženja bili su: zastupanje interesa članova Udruženja, praćenje zakonskih i podzakonskih propisa iz predmetnih oblasti, inicijative za usklađivanje legistlative iz predmetnih oblasti sa interesima članova, inicijative i prijedlozi za stimulatívne kvote za izvoz proizvoda od drveta, optimalan interakcijski odnos između članova Udruženja, postizanje konsenzusa interesa među članovima, konekcija sa sličnim udruženjima u Evropi i svijetu, povezivanje sa ino-partnerima, olakšice i uštede u poslovanju, organizacija edukativnih radionica, seminara i studijskih putovanja itd. Vrlo važan segment djelovanja trebao je biti u artikulisanju interesa šumarstva i drvne industrije na adekvatan način.

Nakon novih zakonskih propisa koji su podrazumijevali dobrovoljno članstvo u Privrednim komorama, okolnosti za normalno funkcionisanje Udruženja su bile sve teže. Tome je svakako doprinijela i globalna ekonomska kriza, ali i neka druga dešavanja.

Uvažavajući prethodno pomenute okolnosti, možemo konstatovati da se Udruženje nije uspjelo nametnuti kao karika u povezivanju interesa privrednih grana koje je okupljala. Komore nisu dovoljno pratile i na adekvatan način prilagodile svoje djelovanje promjenama sociološko-ekonomskog sistema, u smislu prelaska sa dogovorne na tržišnu ekonomiju. Udruženje nije uspjelo da se nametne predmetnim privrednim granama kao ozbiljan partner i kao vrlo važna karika njihovih zajedničkih interesa. Tokom posmatranog perioda funkcionisanja, evidentne su slabosti u zastupanju interesa članova, ali i vrlo često dijametralno suprotni interesi članova, a posebno privrednih subjekata iz oblasti šumarstva i drvne industrije.

Nakon okončanja ratnih dešavanja u Bosni i Hercegovini došlo je do značajnih promjena u organizaciji šumarstva i drvne industrije. Otpočeli su procesi privatizacije u drvojnój industriji koji su radikalno promjenili sliku ukupnog funkcioniranja drvne industrije i to dominantno u negativnom svjetlu. Ovako dinamične promjene i intenzivan proces tranzicije logično su nametali prilagođavanje novonastalim okolnostima cjelokupnog privrednog sistema, ali i institucija koje su interesno vezane za privredu i predstavljaju podršku i servis privredi. U tom kontekstu veoma je teško očekivati da jedan model organizacije komorskog sistema specifičan za dogovornu ekonomiju, bude efikasan u vremenu tranzicijskih procesa, te

dolaske i egzistencije kapitalističkog modela privređivanja.

3.29.2. Udruženje inženjera i tehničara šumarstva Federacije Bosne i Hercegovine Sarajevo (UŠIT FBiH)

UŠIT FBiH je pravni nasljednik Saveza inženjera i tehničara šumarstva i drvne industrije Bosne i Hercegovine (DIT). DIT je imao dugu tradiciju i ugled u privredi Bosne i Hercegovine. UŠIT FBiH je osnovan na temeljima i načelima Saveza inženjera i tehničara šumarstva i drvne industrije Bosne i Hercegovine (DIT) kao nevladina strukovna organizacija, koja broji 1.500 članova inženjera i tehničara FBIH. Ovo strukovno udruženje u svojoj misiji i zadacima ima za cilj promovisanje i zastupanje interesa šumarske struke u FBIH, BIH i svijetu. Najviši organ UŠIT-a FBiH je Skupština, na čijem čelu je predsjednik. Skupština broji 65 predstavnika, a njihov izbor se vrši na principu zastupljenosti članova na cijeloj teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine. Predsjedništvo UŠIT-a broji 11 (jedanaest) članova.

3.29.3. Hrvatsko šumarsko društvo- Mostar (HŠD)

Hrvatsko šumarsko društvo (HŠD) je društvo šumarskih inženjera i tehničara koje je osnovano 15.09.1995. godine, kada ja održana i prva Skupština društva. Sjedište društva je u Mostaru. Izvršno tijelo društva je Upravni odbor koji broji 7 članova. Društvo ima ukupno 270 članova. Temeljni ciljevi društva su propagiranje šumarske struke, koordinacija šumarskih aktivnosti, zastupanje interesa šumarstva u vladinom i nevladinom sektoru i ostale aktivnosti u interesu šumarske struke. Hrvatsko šumarsko društvo ostvaruje veoma dobru saradnju sa Hrvatskim šumarskim društvom Republike Hrvatske, Udruženjem inženjera i tehničara šumarstva Federacije Bosne i Hercegovine - Sarajevo, te sa Udruženje inženjera i tehničara šumarstva Republike Srpske.

3.29.4. Ostale institucije iz oblasti šumarstva u zemljama neposrednog okruženja

U ovom poglavlju se daje pregled i analiza ostalih institucija iz oblasti šumarstva u zemljama bivše Jugoslavije (Slovenija, Hrvatska, Srbija i Crna Gora).

Najvažnije ostale institucije iz oblasti šumarstva u **Sloveniji** su navedene u nastavku teksta.

Institut za šumarstvo Republike Slovenije (GIS) je osnovan 1947. godine. Njegova vizija glasi: Slovenski Šumarski institut (GIS) će učvrstiti svoj status u društvu i dalje razvijati poziciju u zemlji i inozemstvu, inovacije i kreativne ideje u istraživanju šuma, šumskih ekosistema, ekologije te korištenja šumskih dobara i usluga. Njegova istraživanja će biti u funkciji produbljivanja znanja i svijesti o važnosti šuma. Institut će razvijati naučne, stručne i kulturne stavove prema šumi i prirodi. Misija je: Šumarski institut Slovenije (GIS) je jedina javna istraživačka institucija od nacionalne važnosti u području temeljnih i primijenjenih istraživanja šuma, šumskih krajolika, šumskih ekosistema, šumarstva, divljači i lova u Sloveniji. GIS je usmjeren na pružanje javnih usluga u kontekstu istraživačkih programa i komplementarnih istraživanja u šumarstvo i zaštiti okoliša. Institut za šumarstvo se sastoji od sljedećih odjela:

- Odjel za ekologiju šuma,
- Odjel za fiziologiju i genetiku,
- Odjel za tehniku i ekonomiku,
- Odjel za monitoring šuma i okoliš,
- Odjel za prirast i uzgajanje šuma,
- Odjel za zaštitu šuma

Institut za šumarstvo Slovenije obavlja sljedeće zadatke:

- održavanje produktivnosti šumskih ekosistema, njihove biološke raznolikosti i otpornost,
- praćenje šumskih ekosistema,
- istraživanje i praćenje zdravstvenog stanja šuma,
- razumijevanje strukture i funkcije šumskih ekosistema i fiziologije šumskog drveća,
- razumijevanje posljedica promjene klime na šumske ekosisteme,
- istraživanje i očuvanje šumskih genetskih resursa,
- potvrda šumskih reproduktivnog materijala,
- provedba tehnike i tehnologije rada u šumi,
- promocija šuma kao obnovljivih izvora sirovina i energije,
- izgradnja sistema certificiranja za gospodarenje šumama i znanstveno-istraživački rad,
- objavljivanje istraživačkih dostignuća u zemlji i inozemstvu.

Poljoprivredno-šumarska komora Republike Slovenije (CAFS) je neprofesionalna organizacija fizičkih i pravnih osoba u Republici Sloveniji, koji se bave poljoprivredom, šumarstvom i ribarstvom. Njena glavna uloga je zaštita i zastupanje interesa članstva, savjetovanje i pružanje stručnih usluga. Članstvo u Komori je dobrovoljno. Svojom aktivnošću nastoji osigurati uravnoteženu zastupljenost javnih i privatnih interesa u šumama u pripremi zakonskih i regulatornih akata, te osigurati komentare na šumske i lovne gospodarske planove. Tijela Komore su Predsjednik, Vijeće Komore, Upravni odbor, Nadzorni odbor, Arbitraža, Sud časti, Područni uredi i Odbori i povjerenstva. Na teritoriji cijele države ima 13 Regionalnih ureda.

Fond poljoprivrednog zemljišta i šuma Republike Slovenije je osnovan 11. marta 1993. godine. Njegova funkcija je upravljanje i raspolaganje poljoprivrednim zemljištem i šumama, koje su u vlasništvu Republike Slovenije. Osnovni cilj djelovanja je briga za racionalnu upotrebu i ekološke vrijednosti poljoprivrednih zemljišta i šuma Republike Slovenije. Fond je predlagatelj, kreator i realizator poljoprivredne i šumarske politike. Zadužen je za njegu i kultiviranje zemljišta namijenjenog, kako za proizvodnju, tako i za istraživanje ili nastavno-obrazovne aktivnosti, kao i očuvanje prirodnog okoliša, te očuvanje i održivi razvoj šuma. Fond zastupa interese države kao zaštitnik vlasništva poljoprivrednog zemljišta i šuma u vlasništvu Republike Slovenije, odgovoran je za pravosudna i sudska pravila, koja uređuju vlasništvo i druga imovinska prava. Fond je također odgovoran za otplate poljoprivrednog zemljišta, farmi i šuma bivšim vlasnicima, u skladu s odredbama Zakona o denacionalizacije i otplate poljoprivrednog zemljišta, šuma i farmi na temelju odredbi izvršenja kaznenih sankcija. Sektor šumarstva ima pet regionalnih upraviteljstava: Regionalni Administratori u SE Sloveniji, Regionalni Administratori u SW Sloveniji, Regionalni administratori u središnjoj Sloveniji, Regionalni Administratori u NE Sloveniji, Regionalni Administratori u NW Sloveniji.

Najvažnije ostale institucije iz oblasti šumarstva u **Hrvatskoj** su Akademija šumarskih znanosti, Hrvatska komora inženjera šumarstva i drvne tehnologije, Hrvatski šumarski institut i Udruga privatnih šumovlasnika.

U cilju rješavanja sve zamršenijih problema pred kojima se nalazilo šumarstvo (propadanje šuma, velike investicije koje ugrožavaju šume, ugrožena biološka raznolikost i održivi razvoj, zanemarivanje zaštitne uloge šume u prostoru), javila se potreba objedinjavanja šumarskih znanstvenika iz različitih znanstvenih institucija u njihovu rješavanju. **Akademija šumarskih znanosti** službeno je osnovana 29. februara 1996. godine rješenjem Ministarstva uprave Republike Hrvatske br. 2337, knjiga III. Prije toga odvijale su se mnoge aktivnosti, čiji se početak podudara s početkom osamostaljenja Republike Hrvatske. Prijedlog za osnivanje Akademije šumarskih znanosti (AŠZ) dalo je Hrvatsko šumarsko društvo (HŠD), na 99.

skupštini 22. prosinca 1994. godine u Križevcima. Treba napomenuti da je prva Šumarska akademija u Zagrebu osnovana je 1898. godine kao rezultat nastojanja Šumarskog društva Hrvatske na ostvarivanju visokoškolske šumarske nastave u Hrvatskoj. Tadašnji šumarski savremenici i naučnici su smatrali da obrazovanje šumara za uspješno gospodarenje šumama mora biti jednako kao i obrazovanje drugih "akademski obrazovanih ljudi" i ne manje od obrazovanja šumara Zapadne Europe. Osnovni ciljevi i svrha osnivanja udruge prema Statutu AŠZ-a, članku 10, jesu:

- poticanje i promicanje naučnog rada u šumarstvu (šumarstvu i upotrebi drveta),
- povezivanje naučnika različitih šumarskih nauka međusobno, te sa naučnicima srodnih naučnih područja,
- upoznavanje javnosti sa naučnim postignućima s područja šumarstva, organiziranjem naučnih i drugih skupova,
- poticanje povezivanja i primjene naučnih dostignuća s praksom.

Djelatnost AŠZ-a određena je člankom 11. Statuta. Ciljeve i zadatke za koje je osnovana udruga ostvaruje, potičući naučni i istraživački rad, a posebno:

- objavljivanjem radova svojih članova,
- organiziranjem naučnih savjetovanja, seminara, stručnih skupova, konferencija, razmjenom ili davanjem mišljenja i predlaganjem mjera za razvoj i unapređenje šumarstva.

Hrvatska komora inženjera šumarstva i drvne tehnologije (HKIŠDT) je osnovana Zakonom o Hrvatskoj komori inženjera šumarstva i drvne tehnologije (NN 22/06), objavljenim dana 24. februara 2006. godine. Tokom 2006. godine održane su skupštine razreda inženjera šumarstva i drvne tehnologije, pri čemu su delegirani članovi za tijela Komore (vijeće, skupština, nadzorni odbor, predsjednik). Ovi su prijedlozi verificirani na osnivačkoj skupštini Komore dana 27. septembra 2006. godine. Nakon toga je Skupština definirala prijedlog Statuta Komore, koji je po dobivanju suglasnosti nadležnoga ministra, objavljen u decembru (NN 136/06). Tokom 2007. godine inicirane su promjene Statuta, posebno u dijelu koji se odnosi na definisanje stručnih smjerova te su, uz prethodnu saglasnost nadležnoga Ministarstva, objavljene Izmjene i dopune Statuta Hrvatske komore inženjera šumarstva i drvne tehnologije (NN 61/07). Komora je samostalna i neovisna strukovna organizacija koja obavlja povjerene joj javne ovlasti, čuva ugled, čast i prava svojih članova, obezbjeđuje da ovlaštene inženjeri obavljaju svoje poslove savjesno i u skladu sa zakonom, te zastupa i usklađuje njihove interese pred državnim i drugim tijelima u zemlji i inozemstvu. U Komoru se obavezno udružuju inženjeri šumarstva i drvne tehnologije koji obavljaju stručne poslove iz područja šumarstva, lovstva i drvne tehnologije, radi zastupanja i usklađivanja zajedničkih interesa, zaštite javnog interesa i zaštite interesa trećih osoba.

Stručni poslovi Komore su: projektovanje, izrada, procjena, izvođenje i nadzor radova iz područja uzgajanja, uređivanja, iskorištavanja i otvaranja šuma, lovstva, zaštite šuma, hortikulture, rasadničarske proizvodnje, savjetovanja, ispitivanja kvalitete proizvoda, sudskog vještačenja, izrade i revizije stručnih studija i planova, kontrola projekata i stručne dokumentacije, izgradnja uređaja, izbor opreme, objekata, procesa i sistema, stručno osposobljavanje i licenciranje radova u šumarstvu, lovstvu i preradi drveta.

Komora je pravna osoba javnih ovlasti, definiranih člankom 5. Zakona. Članovi Komore, ovlaštene inženjeri, ostvaruju svoje interese u Komori neposredno u strukovnim razredima i posredno preko svojih izabраниh predstavnika u Skupštini i drugim tijelima Komore. Svaki član Komore istodobno je i član jednoga strukovnoga razreda.

Nadzor nad radom Komore vrši nadležno Ministarstvo. Osnivanje Komore zajednički su inicirali i ostvarili Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva, Hrvatsko šumarsko društvo, Šumarski fakultet, Šumarski institut, Hrvatske šume.

Hrvatski šumarski institut Jastrebarsko je javna znanstvena institucija u vlasništvu Republike Hrvatske. Ciljevi i zadaće istraživanja su dio Nacionalnog programa naučno-istraživačkog rada Republike Hrvatske i Programa razvoja "Hrvatskih šuma" d.o.o., Zagreb. Osnovni su ciljevi očuvanje i zaštita stabilnosti, proizvodnosti, biološke raznolikosti i genetskih resursa šumskih ekosistema Republike Hrvatske, koristeći prirodnu obnovu i postignuti nivo potrajnoga gospodarenja. Obavljanje istraživanja i usluga u Institutu je organizirano u četiri istraživačka odjela, odjel rasadničke proizvodnje i odjel zajedničkih poslova sa sveukupno oko 80 uposlenih. U nacionalnim okvirima, Hrvatski šumarski institut usko surađuje s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa RH i "Hrvatskim šumama" d.o.o., Zagreb. U okviru međunarodne suradnje istraživači Instituta učestvuju u većem broju međunarodnih istraživačkih projekata i programa s brojnim stranim institucijama, kao što su EFI, FAO, IUFRO, i dr.

Udruge šumovlasnika

Početak osnivanja udruga privatnih šumposjednika bio je još 2004/2005. godine, kada su se osnovale prve udruge i to na području sjeverozapadne i zapadne Hrvatske. Bile su to Udruge „Husto“ iz Bednje, „Gorski Kotar“ iz Delnica i „Kesten“ iz Lepoglave. Nakon toga uslijedila je pauza u trajanju dvije godine. U tom vremenu osnovala se i počela s radom Šumarska savjetodavna služba kojoj je bio cilj revitalizacija privatnog šumarstva, ali i poticanje šumovlasnika da se organiziraju i kroz osnivanje udruga, pokrenu promjene u pristupu privatnom šumarstvu u smislu zastupanja pozitivnih interesa privatnih šumovlasnika. Tokom 2007. godine je osnovano čak 12 udruga i trend novoosnivanja se nastavio i dalje. U 2008. godini je osnovan nacionalni savez udruga u koji su se uključile 24 udruge, a na županijskim nivoima osnovana su još dva saveza: Savez udruga varaždinske županije 2008. i Savez udruga Grada Zagreba 2009. godine.

Hrvatski savez udruga privatnih šumovlasnika je krovni Savez udruga privatnih šumoposjednika i šumovlasnika osnovan 07. lipnja 2008. godine kao nužni preduslov za uklapanje u slične organizacije na europskoj i svjetskoj razini. Tom je prilikom, između ostaloga, izglasan Statut Saveza, izabrani su članovi za radna tijela Saveza, te je donesena odluka o pokretanju postupka upisa Saveza u Registar udruga Republike Hrvatske.

Od ostalih važnijih institucija šumarstva u Republici Srbiji treba pomenuti Institut za šumarstvo i Udruženje inženjera i tehničara šumarstva Srbije.

Institut za šumarstvo je osnovan 1946. godine. Organizovan je kao naučno-istraživački institut, čiji je osnivač Vlada Republike Srbije. Djelatnost Instituta čine osnovna, primjenjena i razvojna istraživanja. Nosilac je i realizator brojnih visoko ocijenjenih međunarodnih i nacionalnih projekata, podizanja novih šuma, rekultivacije oštećenih zemljišta, zaštite zemljišta od erozije i uvođenja novih tehnologija proizvodnje sadnog materijala i pošumljavanja ekstremno nepovoljnih staništa. Za postignute rezultate u ovim oblastima dobijena su najviša domaća i međunarodna priznanja. Osnovna preokupacija naučnih i stručnih radnika u Institutu je izučavanje, usavršavanje i iznalaženje optimalnih metoda u proizvodnji sadnog materijala, pošumljavanju goleti, melioraciji degradiranih šuma i njezi i zaštiti šuma. Kao rezultat tog rada stvorene su velike površine novih šuma na goletima Pešterske visoravni, Vlasine, Ibarske klisure i drugih područja. Potrebno je naglasiti uspjeh Instituta na revitalizaciji teško degradiranih šumskih staništa i odlagališta površinskog kopa uglja "Kolubara". U Srbiji je od 1960. godine pošumljeno i meliorisano oko 400.000 ha, što predstavlja kulturno i civilizacijsko dostignuće.

Udruženje inženjera i tehničara šumarstva Srbije je osnovano 1907. godine i uspjelo je svoju šumarsku misiju sprovoditi punih 100 godina. Ono je nestranačka i neprofitna strukovna organizacija i dio je Saveza inženjera i tehničara Srbije. Udruženje ima svojstvo pravnog lica i prava i obaveze koje mu pripadaju na osnovu Ustava, Zakona i Statuta Udruženja šumarskih inženjera i tehničara Srbije. Učlanjenje je dobrovoljno, a članovi mogu biti inženjeri i tehničari šumarstva, prerade drveta, pejzažne arhitekture i zaštite erozivnih područja. Pored redovnih, Udruženje ima kolektivne članove, zaslužne i počasne članove. Osnovni oblik organizovanja Udruženja su podružnice, ima ih 45, a osnovane su na prostornom i radnom principu, i sekcije kojih ima 4 i to: Sekcija za šumarstvo, Sekcija za preradu drveta, Sekcija za pejzažnu arhitekturu i Sekcija za zaštitu erozivnih procesa. Pored ostalih podružnica u općinama, preduzećima i obrazovnim ustanovama, postoji i podružnica veterana koju čine penzioneri.

I pored velikog nastojanja privatnih šumovlasnika da se organiziraju, u Srbiji još uvijek ne postoji značajno ekonomsko i interesno udruživanje privatnih šumovlasnika, kao što je prisutno u većini razvijenih zemalja srednje i sjeverne Evrope. Mali broj organizovanja u sektoru privatnih šuma ukazuje da vlasnici šuma moraju da se organizuju i štite i predstavljaju svoje interese, kako bi se ostvarila stvarna poboljšanja u ovom sektoru. Mjere državne politike treba da stimulišu privatna šumovlasnike. Inicijative pokrenute projektima FAO UN, Institucionalni razvoj i izgradnja kapaciteta za nacionalni program šumarstva Srbije 2005. godine, izazvala je interesovanje vlasnika za udruživanje. Iste godine poslije organizovanih radionica formirana su i prva udruženja vlasnika šuma u Srbiji. Obzirom na usitnjene posjede vlasnici imaju zajedničke interese za udruživanje, kako sa aspekta gospodarenja šumama, tako i sa aspekta plasmana proizvoda na tržištu. Institucije koje daju podršku vlasnicima šuma su Uprava za šume, FAO i Javno preduzeće Srbija šume.

Organizovanje podrške vlasnicima privatnih šuma u Srbiji realizuje se putem Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, odnosno Uprave za šume u sastavu pomenutog ministarstva. U okviru Uprave za šume funkcioniše Odjeljenje za privatne šume i Šumarska savjetodavna služba. Podršku vlasnicima privatnih šuma pružaju regionalne i lokalne zajednice.

Krajem 90-ih godina prošlog vijeka u **Crnoj Gori** postojeći Institut za šumarstvo je transformisan iz državnog vlasništva u akcionarsko društvo, koje se danas bavi inventurom i projektovanjem u šumarstvu.

Biotehnički institut u Podgorici je najstarija naučno-istraživačka organizacija u Crnoj Gori. Centar za subtropske kulture u Baru, kao organizaciona jedinica Instituta, osnovan je još 1937. godine. Neposredno nakon Drugog svjetskog rata, osnovani su Zavod za poljoprivredna istraživanja u Titogradu i Zavod za stočarstvo u Nikšiću, a ogledna stanica u Baru prerasla je u Zavod za južne kulture i vinogradarstvo. Potom se 1950. godine formira Dijagnostičko-veterinarska stanica u Titogradu, a 1952. godine Stanica za voćarstvo u Bijelom Polju. Sve ove jedinice su 1960. godine ušle u sastav Poljoprivrednog instituta, odnosno današnjeg Biotehničkog instituta. Biotehnički institut pokriva oblasti poljoprivrede, veterine i šumarstva, a organizovan je u okviru deset naučno-istraživačkih centara, raspoređenih širom Crne Gore. U Podgorici se nalaze sljedeći naučno-istraživački centri:

- Centar za zemljište i melioracije,
- Centar za ratarstvo, povrtarstvo i krmno bilje,
- Centar za vinogradarstvo, vinarstvo i voćarstvo,
- Centar za zaštitu bilja,
- Centar za stočarstvo,
- Centar za veterinarstvo i slatkovodno ribarstvo,
- Centar za agroekonomiku i razvoj sela,

- Centar za šumarstvo.

Pored navedenih, u Baru se nalazi Centar za suptropske kulture, Centar za kontinentalno voćarstvo u Bijelom Polju, a u sklopu Biotehničkog instituta posluju i 3 specijalizovane službe: Služba za selekciju stoke, Laboratorija za mljekarstvo i Savjetodavna služba u biljnoj proizvodnji.

3.29.5. Prijedlog modela organizacije ostalih institucija iz oblasti šumarstva u Federaciji Bosne i Hercegovine

Na osnovu analize postojanja ostalih šumarskih institucija u okruženju, može se zaključiti da postoji potreba organizovanja adekvatnijeg sistema ostalih institucija u šumarstvu Federacije Bosne i Hercegovine. Ove institucije bi, zajedno sa ključnim institucijama javne šumarske administracije činile jedinstveni sistem, čiji je osnovni cilj optimalno upravljanje i gospodarenje šumskim resursima. Postojeće institucije bi bilo potrebno reformisati, odnosno prilagoditi novonastalim prilikama, jer su neke od njih recidivi organizacija iz prethodnog društveno-političkog sistema i kao takve ne mogu adekvatno odgovoriti svim izazovima i zadacima koji stoje pred njima. Pored toga, posebno bi bilo važno formirati jedinstveno strukovno udruženje na nivou FBiH (od postojećih udruženja UŠIT i HŠD) u cilju jačanja kapaciteta ostalih šumarskih institucija. Osim adekvatne reforme postojećih ostalih institucija potrebno je formirati neke nove institucije, koje su nekada uspješno funkcionirale u sistemu javnih institucija u šumarstvu Bosne i Hercegovine, kao i neke sasvim nove institucije za čijom organizacijom se ukazala potreba, obzirom na organizaciju šumarstva u Federaciji Bosne i Hercegovine i reformskim procesima, kako u oblasti šumarstva, tako i u komplementarnim djelatnostima.

Šumarski institut Federacije Bosne i Hercegovine

U skladu sa naprednim i razvojnim konceptima u šumarstvu potrebno je organizovati Šumarski institut Federacije Bosne i Hercegovine. Ovaj Institut bi praktično bio nastavak kontinuiteta djelovanja Šumarskog instituta Bosne i Hercegovine čije je sjedište bilo u Sarajevu. Osnovna zadaća ovog Instituta bila bi naučno-istraživačka misija u oblasti šumarstva sa praktičnom primjenom. Segment realizacije ideja i zamisli, odnosno projekata u šumarskoj praksi tj. na terenu je praktično najvažniji moment djelovanja Instituta. Šumarski institut bi okupio mlade šumarske stručnjaka, magistre i doktore nauka sa već stečenim iskustvima u praksi. Jedan od osnovnih ciljeva djelovanja bili bi i tzv. mega projekti u šumarstvu, odnosno projektovanje i realizacija šumarskih aktivnosti na velikim površinama. Jedan od takvih projekata mogao bi biti masovno pošumljavanje krša ili goleti na našim planinama, te projekti konverzija izdanačkih šuma u BiH. Od 2002. godine na Šumarskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu egzistira Institut za šumarstvo i hortikulturu koji okuplja mlade naučnike iz oblasti šumarstva i hortikulture. U perspektivi predmetni Institut je dobra osnova i jezgro Šumarskog instituta Federacije Bosne i Hercegovine. Osnovna stremljenja i zadaci Instituta bili bi realizacija i kontrola projektovanja u šumarstvu, kontrola rasadničke proizvodnje, servis šumarskoj privredi i naučno-istraživački radovi u duhu savremenih trendova u Evropi i svijetu. Kao što su informacije iz zemalja okruženja to pokazale sve analizirane države u organizaciji matičnih šumarskih institucija imaju Institute za šumarstvo.

Kada je u pitanju institucionalni položaj Šumarskog instituta FBiH njegovu poziciju možemo posmatrati u dvije moguće opcije. Prva varijanta bi podrazumijevala institucionalni položaj u sastavu Šumarskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, a druga kao zasebnog pravnog subjekta na nivou FBiH. Što se tiče nadležnosti, ključna zadaća Instituta bi bila iniciranje, realizacija i praćenje projekata koji bi rezultirali ukupnim poboljšanjem stanja šuma u FBiH kao

krucijalnog prirodnog resursa i ostvarenje njegove održivosti, razvoja i napretka. I institucionalni položaj i nadležnosti moguće je realizovati uz stabilan i trajan izvor finansiranja, koji bi se mogao ostvarivati putem finansiranja i sufinansiranja iz budžeta FBiH i iz vlastitih prihoda.

Šumarska komora Federacije Bosne i Hercegovine

Šumarsku komoru Federacije Bosne i Hercegovine bi trebalo formirati kao interesnu grupaciju samostalnog pravnog subjektiviteta. Njen osnovni zadatak bi se ogledao u artikulaciji i zastupanju interesa oblasti šumarstva u različitim sferama privrednog života Federacije BiH u cilju poboljšanja položaja šumarske struke. U tom kontekstu novoformirana Šumarska komora mora ostvariti nove impulse u realizaciji temeljnih ciljeva šumarstva. Ona mora podići nivo prisustva šumarstva u općoj javnosti i tokovima života u Federaciji BiH uz ostvarivanje zaštite elementarnih šumarskih ciljeva. Komora bi imala svoja tijela, odnosno Skupštinu i Nadzorni odbor. Operativne poslove bi moglo vršiti jedno profesionalno uposleno lice, tj. sekretar Šumarske komore. Ključni članovi Komore bi bila privredna društva iz oblasti šumarstva. Ova privredna društva su društva sa većinskim državnim kapitalom, ali ne bi predstavljalo smetnju ni da je u pitanju većinski privatni kapital. Članstvo u Šumarskoj komori bi bilo dobrovoljno. Suština i osnovni postulat formiranja ovakvog oblika komore je interesni aspekt kao dominantna odrednica funkcionisanja. Temeljni ciljevi Šumarske komore FBiH se sagledavaju u adekvatnijem zastupanju sektora šumarstva, odbrani ključnih interesnih pozicija šumarstva u privrednom i političkom životu, te licenciranje pojedinaca i preduzeća iz oblasti šumarstva. Licenciranje bi se odnosilo na kontinuiranu evaluaciju svih stručnih (specijalno važnih i značajnih) poslova u šumarstvu. Sa aspekta efektivnosti i efikasnosti, ali i sa aspekta troškova funkcionisanja, optimalan model organizacije Komore je u sastavu jedinstvenog Udruženja inženjera i tehničara šumarstva na nivou FBiH. Zadaci Komore bi bili sljedeći:

- optimalno zastupanje interesa šumarstva u kreiranju privrednih kretanja,
- servisiranje privrednih subjekata,
- efikasnije i efektivnije funkcioniranje oblasti šumarstva,
- intersektorsko i međusektorsko povezivanje,
- optimalizacija interesa i pozicije sektora šumarstva na domaćem i međunarodnom tržištu,
- licenciranje specijalno važnih poslova u šumarstvu.

Šumarska komora bi trebala da bude kohezioni i korekcionni faktor u sistemu šumarskih institucija u FBiH. Kada je u pitanju institucionalni položaj, ona bi trebala da osigura svoju nepristrasnost i samostalnost kroz stabilan sistem finansiranja. Obzirom na aktuelnu situaciju u šumarstvu FBiH Šumarska komora treba da preuzme sve izazove i zadatke što boljeg funkcionisanja sektora šumarstva u FBiH. Takva pozicija je moguća ukoliko se Šumarska komora, ozbiljnim i odgovornim pristupom, nametne kao respektabilan stručni partner. Temeljni zadaci Šumarske komore su uvezivanje šumarstva na nivou FBiH, licenciranje poslova u šumarstvu, koordinacija interesa šumarske struke, povezivanje sa srodnim kompanijama i preduzećima šumarstva kao i sa organizacijama i udruženjima u regionu, Evropi i svijetu, marketing, privlačenje stranih investicija u šumarstvu FBiH te aktivno učešće u praćenju i donošenju svih zakonskih i podzakonskih akata iz oblasti šumarstva.

Udruženje vlasnika privatnih šuma Federacije Bosne i Hercegovine

Unatoč pozitivnim trendovima u regionu kada je u pitanju organizovanje vlasnika privatnih šuma u Federaciji BiH do danas, nije formirano Udruženje vlasnika privatnih šuma Federacije BiH. Ne može se reći da nije bilo inicijativa i interesa, ali je evidentno da ti interesi nisu

adekvatno artikulisani i organizovani. U posljednje vrijeme bila je aktuelna inicijativa Privredne komore Federacije Bosne i Hercegovine - Udruženja šumarstva, drvne industrije i grafičke djelatnosti za osnivanje udruženja, ali ona nije realizovana. Shodno navedenom, postoji potreba formiranja Udruženja vlasnika privatnih šuma Federacije BiH, ali i Udruženje vlasnika privatnih šuma BiH koje bi obuhvatilo sva udruženja vlasnika privatnih šuma iz oba entiteta Bosne i Hercegovine. Potencijali privatnih šuma, kako ekonomski, tako i neekonomski, nisu dovoljno iskorišteni, a zahtjevi društva u odnosu na šumske resurse (drvni i nedrvni šumski proizvodi, energija iz biomase, čist zrak i voda, regulisanje klime, biodiverzitet, rekreacija i turizam itd.) postaju sve izraženiji. Ovo upućuje na hitnost unapređenja stanja privatnog šumoposjeda. Sadašnje stanje privatnih šuma u BiH uzrokovano je nizom problema, kako onim koji su nastali iz neadekvatnog odnosa države prema privatnom šumoposjedu, tako i onim koje su izazvali sami vlasnici svojim neinteresovanjem i neodgovornim gospodarenjem. Gospodarenje takvim šumama ne može biti održivo bez odgovarajuće organizacije, a veličina šumskih posjeda i parcela u privatnom vlasništvu zahtijeva neki vid udruživanja i usklađenog gospodarenja. Veliki broj potencijalnih članova je moguće organizovati samo ukoliko je ekonomski interes kroz članstvo veliki, ili ako se primjeni obavezno članstvo za sve vlasnike.

Država treba da preuzme inicijativu u rješavanju problema u privatnim šumama, od utvrđivanja stanja šuma do organizovanja privatnih šumoposjednika. Takođe treba da uspostavi isti odnos prema šumi bez obzira na oblik svojine. Neophodne su mjere podrške države, ali i angažovanje samih vlasnika na formiranju adekvatnog vida organizovanja. Kreiranje šumarske politike i budućnost privatnih šuma najviše zavise od inicijative njihovih vlasnika. Zato je važno da oni sami prepoznaju važnost udruživanja. Udruženo nastupanje osigurava uticaj na kreiranje šumarske politike, veću moć u artikulisanju svojih interesa i aktivno učešće u njihovom ostvarivanju.

Formiranje udruženja privatnih šumoposjednika može se ostvariti jedino uz organizovan i efikasan sistem pružanja mjera podrške od strane države sa definisanim zakonskim, institucionalnim i kadrovskim rješenjima. Država treba da obezbijedi finansijsku i stručnu pomoć. Zakon o šumama trebao bi poticati udruživanje privatnih šumoposjednika raznim poticajnim mjerama, prije svih bespovratnim novčanim sredstvima za provedene radove. Model formiranja udruženja privatnih šumoposjednika, zastupljen u većini evropskih zemalja, pokazao se kao jedan od boljih načina za poboljšanje stanja u privatnom sektoru šumarstva u zemljama u tranziciji (Slovenija, Češka, Slovačka, Litvanija, Letonija). Udruženja privatnih šumoposjednika imaju za cilj da, prije svega u privatnim šumama, otklone strukturne nedostatke nastale usljed malih površina šuma i male količine drveta. Vlasnici privatnih šuma sa puno sitnih parcela, dislociranih na više lokacija, trebali bi biti poticani od strane države za prodaju ili zamjenu parcela sa onim, koji su zainteresovani za kupovinu šume i povećanje svog posjeda, radi bavljenja šumarstvom. Isto tako, vlasnici privatnih šuma koji su zainteresovani za okrupljavanje svog posjeda, trebali bi biti poticani od strane države. Ovo je složen proces i zahtijeva sistemsku pripremu i rad na različitim nivoima, počevši od zakonodavstva. Trebalo bi pripremiti stručni projekat o načinima okrupnjavanja šumskog posjeda, a zatim izdvojiti sredstva za postupak okrupnjavanja. Problemi u gospodarenju privatnim šumama zbog usitnjenog i rascjepkanog šumoposjeda, nedovoljne obraslosti, slabe otvorenosti šumskim putevima, male količine i lošijeg kvaliteta drvnih sortimenata mogu se prevladati samo kroz odgovarajuće oblike udruženog gospodarenja.

Kao mogući optimalan model je formiranje tijela Udruženje vlasnika privatnih šuma Federacije BiH, odnosno Skupštine i Nadzornog odbora kao operativnog tijela i ostalih organa u skladu sa pozitivnom legislativom iz ove oblasti. Teritorijalna organizacija bi bila po regijama-kantonima sa direkcijom u Sarajevu (optimalno obzirom na administrativnu ali i

geografsku funkciju). Udruženje bi zapošljavalo minimum jedno profesionalno lice-generalnog sekretara (eventualno sekretari po regijama). Efikasniji model funkcionisanja bio bi obligaciono članstvo, jer bi pružao veće mogućnosti realizacije interesa.

Konačan cilj formiranja udruženja privatnih šumoposjednika je ostvarivanje principa trajnosti, održivosti i multifunkcionalnosti šuma kao općeg dobra, ali i poboljšanje stanja privatnih šuma i maksimalno korištenje njihovih potencijala, a samim tim i zadovoljenja ličnih interesa vlasnika.

Uvažavajući značajnu participaciju privatnih šuma u ukupnoj površini šuma u BiH i FBiH (cca. 20%) neophodno je hitno formiranje ovog udruženja, pogotovo kada se uzme u obzir činjenica da su sve zemlje neposrednog okruženja formirale ove asocijacije. Kada govorimo o institucionalnom položaju ovog udruženja potrebno je istaći temeljnu premisu o ravnopravnosti udruženja vlasnika privatnih posjeda u odnosu na sve druge institucije u sektoru šumarstva. U tom kontekstu treba napomenuti evropske standarde i legislativu koja ima pozitivan otklon kada je u pitanju protežiranje privatnog kapitala. S tim u vezi moguće su i aplikacije u fondove EU iz oblasti ruralnog razvoja koje mogu pomoći u razvoju ovih vrsta udruženja. Udruženje vlasnika privatnih šuma Federacije Bosne i Hercegovine je interesna organizacija. Ono treba da u optimalnom kapacitetu koordinira, zastupa i ostvaruje interese svojih članica. Temeljni cilj udruženja je osiguranje pozicije i ravnopravnosti vlasnika privatnih šuma u institucionalnom sistemu sektora šumarstva u FBiH, kao i očuvanje i razvoj privatnih šuma na teritoriju FBiH.

3.30. ANALIZA TRENUTNOG STANJA U FEDERACIJI BIH PO PITANJU UDRUŽENJA VLASNIKA PRIVATNIH ŠUMA

3.30.1. Identifikacija ključnih interesnih grupa (stakeholdera)

U izradi ove aktivnosti iz djelokruga rada identificirane su sljedeće ključne interesne grupe:

- Vlasnici privatnih šuma,
- Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva,
- Federalna uprava za šumarstvo,
- Kantonalna ministarstva nadležna za poslove šumarstva,
- Kantonalne uprave za šumarstvo,
- Kantonalna šumskoprivredna društva (korisnici šuma),
- Lokalne zajednice (općine),
- Federalna uprava za inspekcijske poslove,
- Kantonalne uprave za inspekcijske poslove,
- Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu,
- Strukovna udruženja (UŠIT HŠD),
- Razvojni partneri šumarskog sektora (drvoprerađivačka industrija),
- Nevladine organizacije,
- Preduzeća za inventure i projektovanje u šumarstvu,
- Preduzeća za izvođenje radova u šumarstvu,
- Kantoni FBiH,
- Političke stranke,
- Savez općina i gradova FBiH.

Nakon identifikacije izvršena je podjela interesnih grupa prema uticaju i značaju istih na sljedeći način⁸⁰:

⁸⁰ ELABORAT participatornog procesa izrade ŠP FBiH (nacrt)

- **Stakeholderi A** - imaju veliki značaj i veliki uticaj.
- **Stakeholderi B** - imaju veliki značaj ali mali uticaj
- **Stakeholderi C** - imaju mali značaj ali veliki uticaj
- **Stakeholderi D** - imaju mali značaj i mali uticaj

Analiza moći i uticaja interesnih grupa prikazana je na osnovu matrice gdje je izvršena procjena uticaja i odnosa koji određene interesne grupe imaju na sljedeći način.

<p style="text-align: center;">STAKEHOLDERI „A“ (veliki značaj, veliki uticaj)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vlasnici privatnih šuma 2. Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva 3. Federalna uprava za šumarstvo 4. Šumarski fakultet univerziteta u Sarajevu 	<p style="text-align: center;">STAKEHOLDERI „B“ (veliki značaj, mali uticaj)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kantonalna ministarstva nadležna za poslove šumarstva 2. Kantonalne uprave za šumarstvo 3. Kantonalna šumskoprivredna društva (korisnici šuma) 4. Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu 5. Strukovna udruženja 6. Federalna uprava za inspekcijske poslove 7. Kantonalne uprave za inspekcijske poslove
<p style="text-align: center;">STAKEHOLDERI „C“ (mali značaj, veliki uticaj)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Političke stranke 2. Savez općina i gradova FBiH 3. Razvojni partneri šumarskog sektora (drvoprerađivačka industrija) 4. Kantoni F BiH 5. Lokalne zajednice (općine) 	<p style="text-align: center;">STAKEHOLDERI „D“ (mali značaj, mali uticaj)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nevladine organizacije 2. Preduzeća za inventure i projektovanje u šumarstvu 3. Preduzeća za izvođenje radova u šumarstvu 4. JP „Bosanskohercegovačke šume“ Sarajevo 5. JP „Šume Herceg-Bosne“ doo Mostar 6. Vlasnici privatnih šuma 7. Posebna Federalna tijela (Agencija za državnu službu, Agencija za privatizaciju)

Na osnovu sačinjene matrice interesa i moći interesnih grupa (stakeholdera) procijenjen je utjecaj i odnos koji određeni stakeholderi imaju i uključivanje istih u proces kako slijedi:

- **Stakeholderi A** - uključiti u proces kako bi isti obezbijedili efikasnu koaliciju u procesu.
- **Stakeholderi B** - potrebni posebni naponi da se obezbijede kako bi njihove potrebe i njihovo učešće u procesu dobilo puni značaj.
- **Stakeholderi C** - redovno informisati i uvažavati njihova mišljenja.
- **Stakeholderi D** - putem općeg informisanja javnosti zadovoljeni su interesi.

3.30.2. Analiza trenutnog stanja u Federaciji BiH sa aspekta postojanosti udruženja vlasnika privatnih šuma

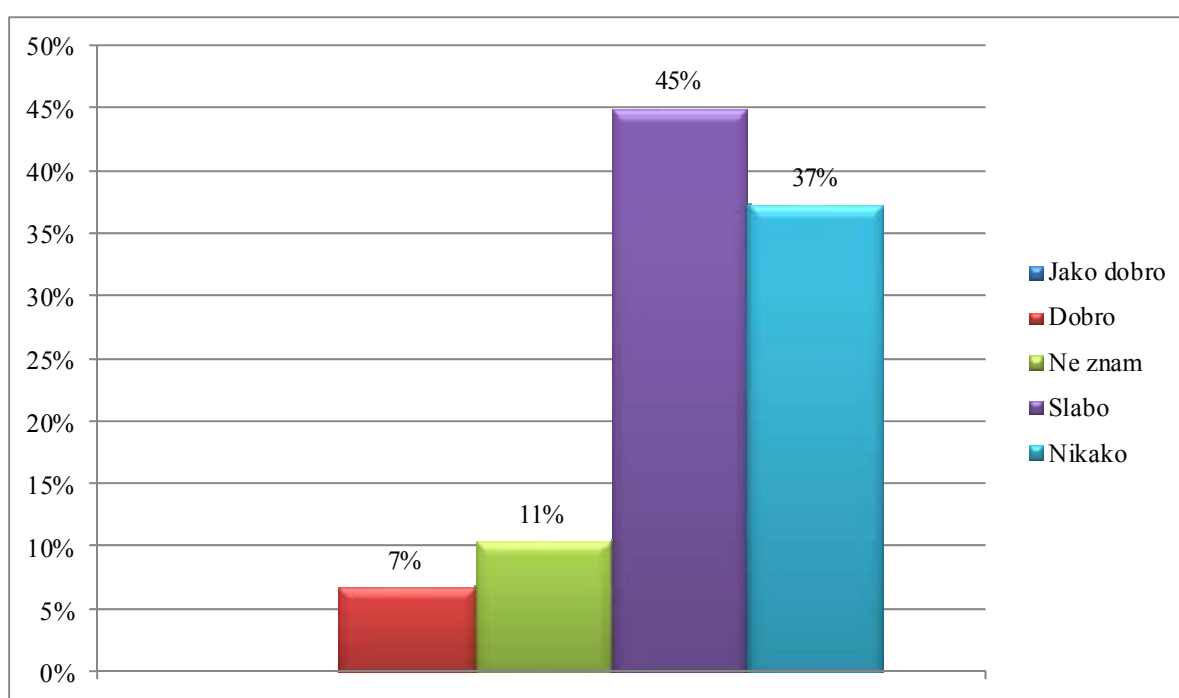
U okviru ove aktivnosti iz djelokruga rada, jedan od definisanih zadataka Početnim izvještajem se odnosio na analizu trenutnog stanja u Federaciji BiH sa aspekta postojanosti udruženja vlasnika privatnih šuma, koristeći metode analize i sinteze.

Za ovu analizu su korišteni rezultati dobiveni u okviru projekta “Research into the Organizations of Private Forest Owners Associations in the Western Balkan Region” (PRIFORT), provedenog u periodu 2007. - 2009. godine, financiranog od strane Ministarstva

poljoprivrede, šumarstva, okoliša i vodoprivrede Republike Austrije i usmjerenog na istraživanje privatnog šumoposjeda u regiji Jugoistočne Europe.

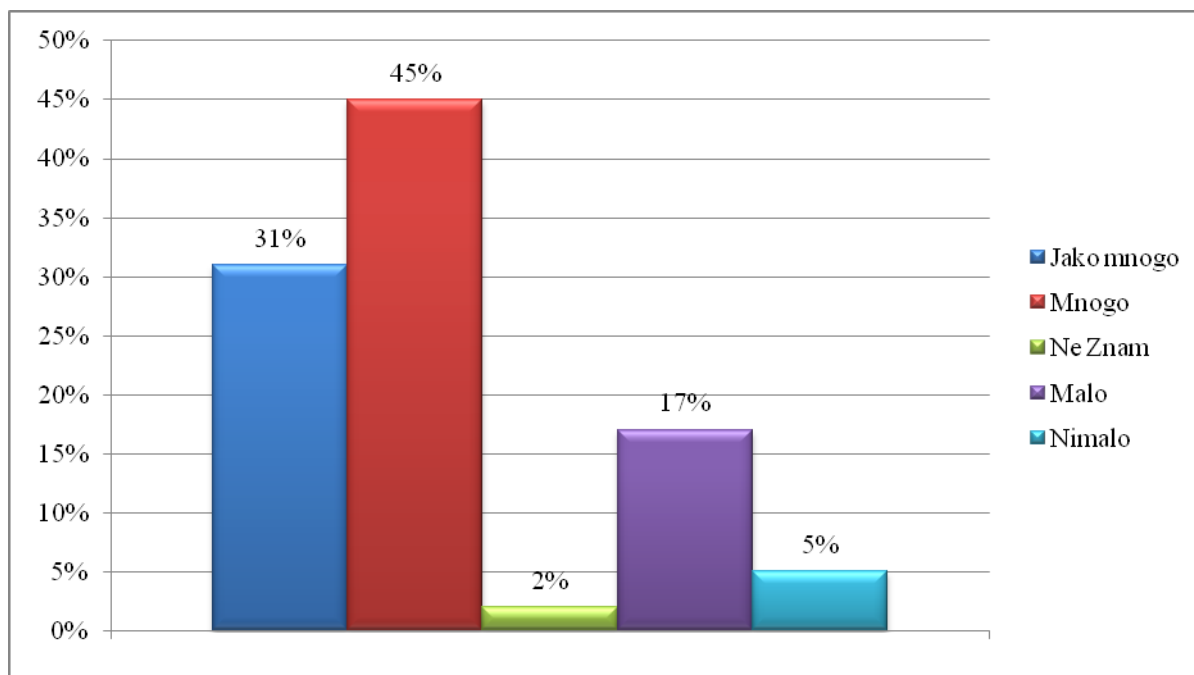
Za potrebe istraživanja u okviru PRIFORT projekta dizajniran je kompleksan upitnik sa 42 pitanja. Za izradu ovog projektnog zadatka, korišteni su samo rezultati koji se odnose na neka od pitanja u navedenom upitniku. U PRIFORT projektu je utvrđen uzorak od 350 vlasnika privatnih šuma koji je bio distribuiran u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj, jer je riječ o međunarodnom projektu koji je obuhvatio cijelu Bosnu i Hercegovinu.

Interese vlasnika privatnih šuma bi po logici stvari trebali zastupati oni sami. Međutim, zbog specifičnosti privatnog šumoposjeda u BiH (mala veličina, usitnjenost, neuređena vlasnička i posjedovna prava), realnije je da te interese, u ime vlasnika privatnih šuma, zastupaju različite institucije (javna šumarska administracija, državna preduzeća za gospodarenje šumama ili interesne organizacije-udruženja vlasnika šuma). Na grafikonu 9. je prikazana ocjena zadovoljenja tih interesa, sa aspekta vlasnika privatnih šuma u BiH.

Grafikon 9. Ocjena zadovoljenja interesa vlasnika privatnih šuma u BiH

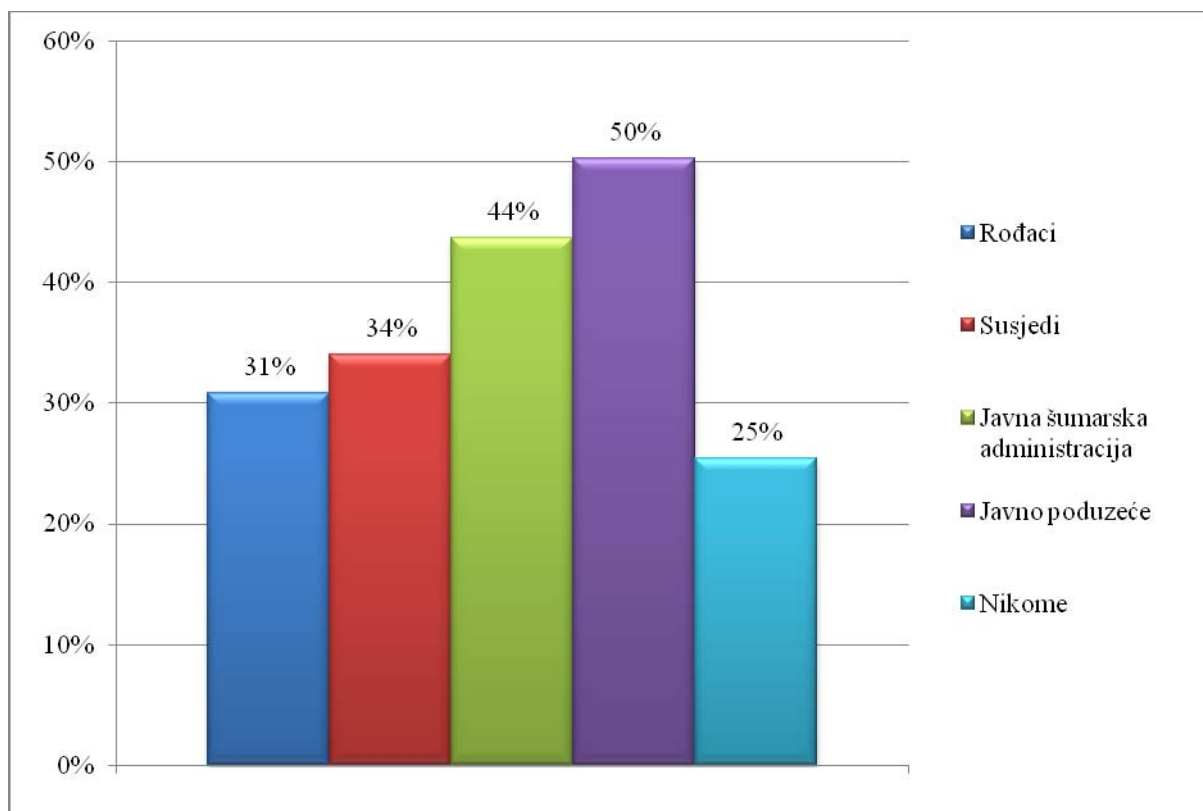
Indikativno je da više od 80% vlasnika privatnih šuma smatra da njihovi interesi nisu na odgovarajući način zastupljeni. To jasno ukazuje na visok stupanj nezadovoljstva vlasnika privatnih šuma aktivnostima koje bi trebale provoditi institucije, nadležne za osiguranje zadovoljenja njihovih interesa. Pri razmatranjima pitanja zastupljenosti interesa vlasnika privatnih šuma, prvenstveno se misli na postojanje institucija/organizacija koje bi bile specijalizirane za davanje različitih savjetodavnih usluga kao što su: savjeti vezani za uzgajanje, zaštitu i iskorištavanje šuma, informacije o tržištu drveta i zakonskim propisima, podrška poduzetničkim aktivnostima, izgradnji i održavanju šumskih puteva, pripremi dokumenata neophodnih za dobivanje subvencija kao i različiti vidovi edukacije privatnih šumoposjednika u vezi gospodarenja šumom. Pored toga, od takvih institucija se očekuje da budu veoma aktivne u izradi zakonskog okvira, koji ne bi bio na štetu vlasnika privatnih šuma te da lobira za ostvarenje njihovih interesa.

Grafikon 10. Odgovori ispitanika na pitanje: "Da li Vam nedostaje interesna organizacija privatnih vlasnika šuma koja bi Vas podržavala pri gospodarenju Vašom šumom?"

Iz grafikona 10. je vidljivo da više od 75% vlasnika privatnih šuma ima mišljenje da im nedostaje interesna organizacija koja bi ih podržavala pri gospodarenju njihovom šumom, što ukazuje na to da vlasnici privatnih šuma nisu članovi asocijacije vlasnika privatnih šuma. Sa druge strane, postoji više od 20% vlasnika privatnih šuma kojima asocijacija vlasnika privatnih šuma ne nedostaje. Najvjerojatnije se tu radi o procentu privatnih šumoposjednika koji su zadovoljni uslugama koje im pružaju državna preduzeća šumarstva i javna šumarska administracija ili je riječ o privatnim šumoposjednicima koji ne koriste svoju šumu.

S obzirom da privatni šumoposjednici najčešće ne posjeduju dovoljan nivo stručnih znanja iz oblasti šumarstva, oni su često u situaciji da se obraćaju različitim institucijama ili pojedincima u svom okruženju. Pri tome ne treba zanemariti ni činjenicu da veliki broj vlasnika privatnih šuma pripada ruralnoj populaciji, i da odluke po pitanju upravljanja i gospodarenja svojim šumama, donose na osnovu vlastitih iskustava i porodične tradicije, koje ne smiju ni u kom slučaju biti podcijenjene. Na grafikonu 11. je prikazano kojim institucijama se vlasnici privatnih šuma u BiH najčešće obraćaju u traganju za dodatnim informacijama, koje se odnose na gospodarenje njihovom šumom. Ovdje je neophodno napomenuti da se većina šumoposjednika ne obraća samo na jednu adresu (mogućnost dobijanja višestrukih odgovora), što je potrebno imati na umu prilikom interpretacije dobijenih rezultata prikazanih na grafikonima.

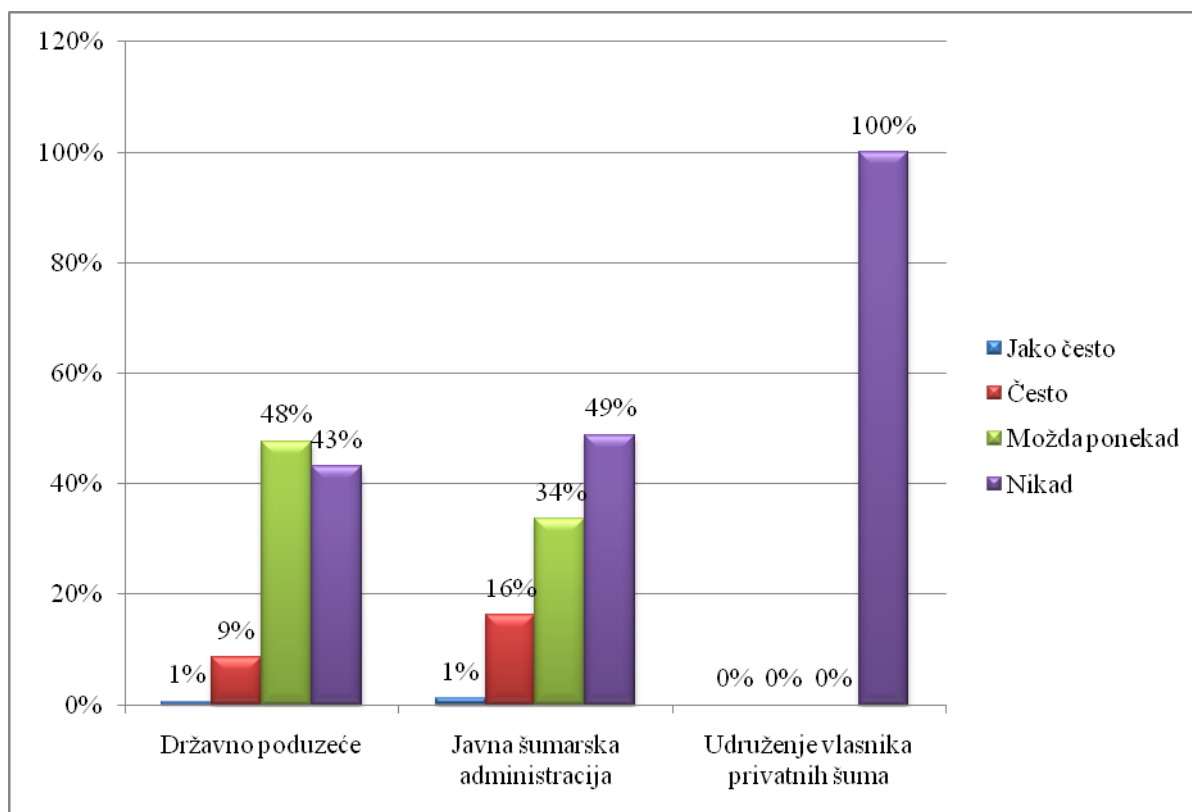
Grafikon 11. Odgovori ispitanika na pitanje: "Kada tražite dodatne informacije vezane za gospodarenje Vašom šumom, kome se obraćate?"

Iz prethodnog grafikona je vidljivo da u potrazi za dodatnim informacijama o gospodarenju njihovim šumama, polovina vlasnika privatnih šuma kontaktira, između ostalog, Javna poduzeća za gospodarenje šumama. Približno isti procent se obraća javnoj šumarskoj administraciji (kantonalne uprave za šumarstvo), dok se otprilike jedna trećina ispitanika, po tom pitanju oslanja na rodbinu ili susjedne vlasnike šuma. Indikativno je da se jedna četvrtina ispitanika ne obraća nikome za dodatne informacije o gospodarenju njihovom šumom. Kod ove grupe vlasnika privatnih šuma, nije jasno da li se ne obraćaju nikome zbog toga što im pomoć nije ni potrebna (sami su u stanju da donesu odluke o gospodarenju) ili što, naprosto ne znaju kome se mogu obratiti (nedostatak informacija). Potrebno je naglasiti da se niko od ispitanika za traženja savjeta ne obraća udruženjima vlasnika privatnih šuma. Očito je da su javna poduzeća za gospodarenje šumama i šumarska administracija najčešće adrese za dobijanje informacija o gospodarenju privatnim šumama. Najvjerojatnije je to posljedica tradicionalno snažne uloge javnih institucija u percepciji većine vlasnika privatnih šuma i ruralnog stanovništva u cjelini. Međutim, postavlja se opravdano pitanje, da li vlasnici privatnih šuma imaju ikakvu alternativu u vidu neke druge institucije, koju bi mogli pitati za savjet.

Dobijeni rezultati ukazuju na činjenicu da udruženja vlasnika privatnih šuma koja bi mogla nuditi različite savjetodavne usluge svojim članovima, u BiH ili ne postoje ili su neaktivna, pa samim tim i nedovoljno prepoznatljiva za vlasnike privatnih šuma. Raznolikost dobijenih odgovora, kao i relativno visok procent vlasnika privatnih šuma koji se ne obraćaju nikome, nedvojbeno upućuju na izraženu potrebu za institucijom koja bi imala legitimitet i kapacitete da predstavlja vlasnike privatnih šuma i istovremeno im pruža različite savjetodavne usluge.

Na grafikonu 12. je prikazano kojim institucijama se vlasnici privatnih šuma najčešće obraćaju za pomoć po pitanju gospodarenja šumom u najširem smislu. Dobijeni rezultati su u

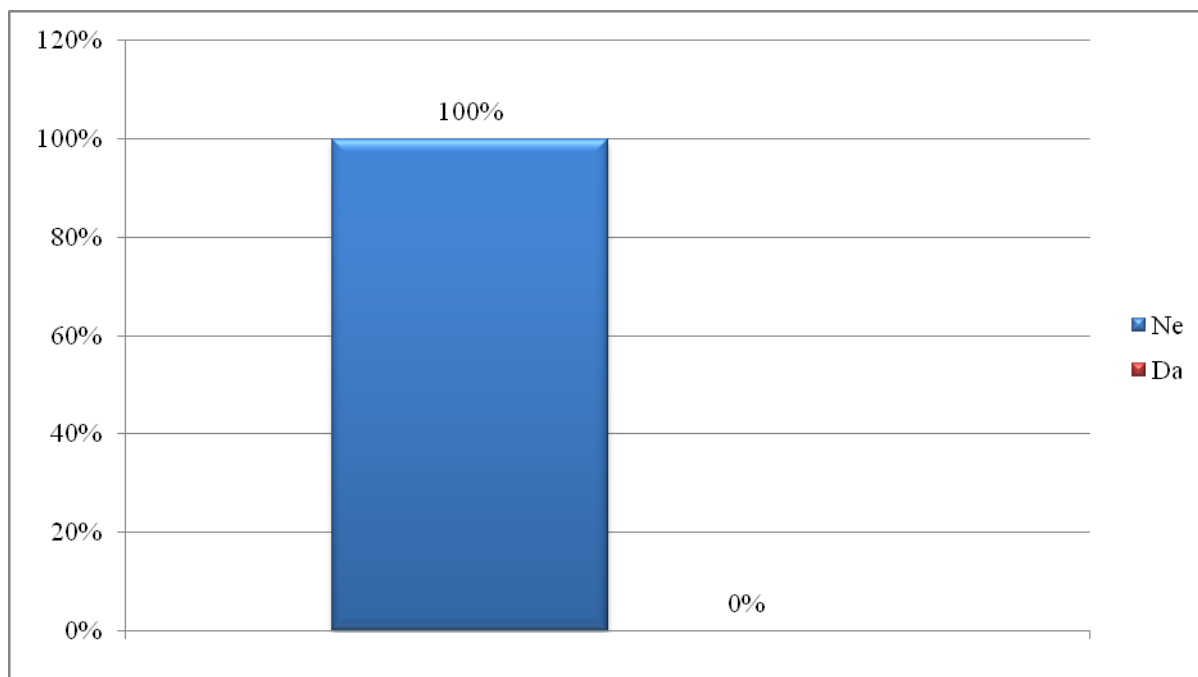
skladu sa već utvrđenom činjenicom da se vlasnici privatnih šuma, za dobijanje informacija uglavnom obraćaju šumarskoj administraciji i javnim poduzećima šumarstva.

Grafikon 12. Odgovori ispitanika na pitanje: "Kada tražite dodatne informacije vezane za gospodarenje Vašom šumom, kome se obraćate?"

Iz grafikona 12. je vidljivo da se vlasnici privatnih šuma za pomoć po pitanju gospodarenja šumom najčešće obraćaju javnoj šumarskoj administraciji i javnim poduzećima šumarstva, pri čemu ova prva ima određenu prednost. Udruženjima vlasnika privatnih šuma se po ovom pitanju ne obraća niko od ispitanika, jer ista i ne postoje. Nizak procenat ispitanika koji se bilo kojoj instituciji obraćaju "često" ili "jako često", ukazuje na inertnost većine vlasnika privatnih šuma, koja je najvjerojatnije posljedica nepostojanja ekonomskih interesa za gospodarenje malim privatnim šumoposjedom. Većina vlasnika privatnih šuma u BiH nema značajnije ekonomske koristi od svoje šume, pa u tom smislu nema ni interesa da istom gospodari, niti potrebu da se po tom pitanju obraća za pomoć bilo kome. Kad su u pitanju "aktivni" vlasnici privatnih šuma koji traže pomoć, bilo od javne šumarske administracije ili od javnih poduzeća šumarstva, najvjerojatnije se radi o vlasnicima relativno krupnijih šumskih posjeda, koji imaju jasan ekonomski interes i kojima je potrebna pomoć stručnih institucija, kako bi bolje gospodarili svojom šumom.

Obzirom da je PRIFORT bio istraživački projekt koji se fokusirao na mogućnosti organiziranja vlasnika privatnih šuma, cilj ovog projekta je bio da utvrdi, da li postoje interesne organizacije vlasnika privatnih šuma i da utvrdi spremnost vlasnika privatnih šuma da pristupaju interesnim organizacijama. U upitniku koji se koristio za prikupljanje podataka nalazi se pitanje: „Da li ste član nekog udruženja vlasnika privatnih šuma,„ a odgovori vlasnika privatnih šuma su prikazani u formi grafikona i prikazani su u grafikonu 13.

Grafikon 13. Odgovori ispitanika na pitanje: " Da li ste član nekog Udruženja vlasnika privatnih šuma?"

Rezultati istraživanja pokazuju da niko od vlasnika privatnih šuma koji su obuhvaćeni istraživanjem nije član Udruženja vlasnika privatnih šuma. Na osnovu prikazanih rezultata možemo zaključiti da na području FBiH ne postoji udruženje vlasnika privatnih šuma i da su vlasnici privatnih šuma spremni da se angažuju kako bi osnovali udruženje vlasnika privatnih šuma, jer bi samim time imali instituciju koja bi ih predstavljala i zastupala njihove interese.

3.30.3. Prijedlog mjera za unapređenje stanja po pitanju udruženja vlasnika privatnih šuma

Trenutno stanje privatnog šumoposjeda u BiH je neuređeno i neorganizirano, jer nema zajedničkog ustrojstva za upravljanje šumama na državnom nivou i šumarska legislativa u entitetima nije ujednačena. Entitetski Zakoni o šumama ne tretiraju na isti način državne i privatne šume, pri čemu su vlasnici privatnih šuma diskriminirani po mnogim pitanjima. U skladu s prednje navedenim, definiše se prijedlog mjera za unapređenje postojećeg stanja, kako slijedi:

- **Formiranje interesnih organizacija-udruženja vlasnika privatnih šuma.** Neorganiziranost u sektoru šumarstva je prisutna, od državnog preko entitetskog nivoa. Zastupljenost interesa vlasnika privatnih šuma u procesima kreiranja šumarske politike nije zadovoljavajuća, usljed nepostojanja organizacija koje bi se bavile isključivo zastupanjem interesa (političko djelovanje i lobiranje) vlasnika privatnih šuma. Situaciju u sektoru šumarstva dodatno usložnjava i činjenica da ne postoji državna strategija razvoja šumarstva. Činjenica da se vlasnici privatnih šuma obraćaju za savjet i pomoć, najčešće javnoj šumarskoj administraciji i javnim poduzećima za gospodarenje šumama, ukazuje na visok stepen njihove ovisnosti od šumarske struke ali i na potrebu uspostave svakodnevne komunikacije između javne šumarske službe i vlasnika privatnih šuma. Kad su u pitanju različite usluge i lobiranje za njihove interese, vlasnici privatnih šuma preferiraju javnu šumarsku administraciju i udruženja vlasnika privatnih šuma (pod uslovom da ista postoje). Iz ovoga proizlazi neophodnost formiranja udruženja vlasnika

privatnih šuma, koja bi služila kao spona između organa vlasti i vlasnika privatnih šuma, u cilju stvaranja partnerskih odnosa na relaciji država-privatni sektor. Asocijacije bi imale i iznimno važnu ulogu kod uspostave komunikacije, suradnje i lobiranja za ostvarenje interesa vlasnika privatnih šuma kod aktera šumarske politike, kako na nivou BiH, tako i kod organa lokalne samouprave. Takvi partnerski odnosi bi kroz realizaciju niza projekata, imali pozitivan uticaj, ne samo na stanje privatnih šuma, već i na dobrobit svih građana i cjelokupne društveno-političke zajednice. Prva zadaća udruženja vlasnika privatnih šuma (kad dođe do njihovog formiranja) bi se ogledala u jačanju položaja vlasnika privatnih šuma i njihovom pozicioniranju kao aktivnih sudionika šumarske politike. Put ka ostvarenju ove zadaće neminovno podrazumijeva intenziviranje saradnje sa relevantnim institucijama, prvenstveno sa Federalnim Ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Šumarskim fakultetom, Udruženjem šumarskih inženjera i tehničara itd. Djelokrug rada udruženja vlasnika privatnih šuma također bi trebao obuhvaćati prikupljanje i razmjenu informacija iz područja šumarstva, te pokretanje zajedničkog glasila, kako bi potrebne informacije pravovremeno stigle do što većeg broja vlasnika privatnih šuma. Konačno, udruženja vlasnika privatnih šuma bi trebala uzeti učešća u pokretanju, provođenju i sudjelovanju u različitim projektima iz sektora šumarstva, u cilju poticanja održivog gospodarenja šumskim resursima i podizanju svijesti javnosti o važnosti šume i šumarstva.

- **Okrupnjavanje privatnog šumoposjeda.** Jedan od najizraženijih problema privatnog šumoposjeda u BiH, predstavlja rascjepkanost posjeda. Okrupnjavanje privatnog šumoposjeda, trebalo bi biti strateški cilj šumarske politike BiH, koji nije moguće ostvariti bez sistematskih promjena unutar sektora i suradnje aktera na različitim razinama. Okrupnjavanje posjeda i sprečavanje njihovog daljeg fragmentiranja, podrazumijeva preispitivanje postojećih zakonskih odredbi i sređivanje stanja u zemljišnim knjigama i katastru. Udruženja vlasnika privatnih šuma bi morala upošljavati stručne kadrove, prvenstveno specijalizirane za oblast šumarske politike i zakonodavstva. Pored toga, takvi kadrovi bi morali biti u stanju da prepoznaju zahtjeve tržišta šumskih drvnih sortimenata, kako bi na što bolji način mogli pravilno valorizirati vrijednosti drvnih sortimenata i zaštititi interese vlasnika privatnih šuma u smislu zaštite od lokalni nakupaca i trgovaca drvetom.
- **Pridruživanje krovnoj europskoj asocijaciji privatnih vlasnika šume (CEPF).** Formiranjem udruženja bi vlasnici privatnih šuma u BiH postali ravnopravni član i partner krovne institucije na europskom nivou, što između ostalog znači dostupnost širokog spektra mogućnosti, znanja, informacija i sredstava. CEPF broji više od 16 miliona članova i neprekidno lobira kod institucija Europske unije za ostvarenje interesa vlasnika privatnih šuma. Europski fondovi preko CEPF-a pružaju razne mogućnost pokretanja projekata, edukacije i ostalih oblika suradnje, koji do sada nisu imali prilike zaživjeti na nacionalnom nivou iz razloga financijske ili neke druge prirode.
- **Dodatno informiranje i educiranje vlasnika privatnih šuma.** Budući da kreiranje šumarske politike i budućnost privatnih šuma u BiH ovisi najviše o inicijativi i nastojanju privatnih vlasnika šume, od iznimne je važnosti da šumoposjednici sami prepoznaju ključnu važnost udruživanja. To podrazumijeva njihov aktivan angažman na stvaranju udruženja koja bi zastupala njihove interese, puno bolje nego što to trenutno rade neke druge institucije npr. javna šumarska administracija. Šume u svijetu, pa tako i kod nas predstavljaju važno prirodno bogatstvo koje ima velik gospodarski, a svakim danom i sve veći sociološko-ekološki značaj. Zbog njihove izuzetne važnosti, šumama treba gospodariti primjenjujući principe racionalnosti i održivosti, poštujući struku, ali i tradiciju. Šume znatno utiču na kvalitet života i zdravlja, te predstavljaju značajan izvor

sirovina, naročito za drvenu industriju, što ih čini važnim činiocem u gospodarstvu i naročito ruralnom razvoju. Zbog toga je neizmjerljivo važno da se u našim šumama, unatoč sve većem pritisku za stvaranjem profita, nastavi gospodariti po principima racionalnosti i održivosti, već i zbog općekorisnih blagodati i funkcija koje nam šume osiguravaju. Sukladno svjetskim trendovima i kod nas se sve više prepoznaje značaj ekološke i zaštitne funkcije šuma, što zahtijeva prilagodbu u radu institucija, privatnih vlasnika šuma i ljudi uposlenih u šumarstvu, ali i rad na promjeni percepcije društva u cjelini. U tom dijelu potrebno je privatne vlasnike šuma dodatno informirati i educirati o novonastalim promjenama, koje će zasigurno imati uticaja i na buduće gospodarenje šumama u BiH.

3.31. PROVOĐENJE KVALITATIVNIH ISTRAŽIVANJA ODNOSA JAVNE ŠUMARSKJE ADMINISTRACIJE PREMA UDRUŽENJIMA VLASNIKA PRIVATNIH ŠUMA

Kako je već pomenuto u prethodnoj aktivnosti iz djelokruga rada, detaljna istraživanja vezana za privatni šumoposjed za regiju Jugoistočna Europa provedena u periodu 2007.-2009. godina su provedena u okviru projekta "Research into the Organizations of Private Forest Owners Associations in the Western Balkan Region" (PRIFORT) kojim je tretirana i Bosna i Hercegovina. U kontekstu navedenog, provedena su kvalitativna istraživanja u cilju utvrđivanja odnosa interesnih grupa prema udruženjima vlasnika privatnih šuma, gdje su ciljne grupe, za "in depth" intervju, bili predstavnici preduzeća šumarstva, političke stranke i entitetska ministarstva. Obzirom da je u u okviru ove aktivnosti iz djelokruga rada definisano provođenje kvalitativnih istraživanja odnosa javne šumarske administracije prema udruženjima vlasnika privatnih šuma, ciljne grupe po navedenom osnovu su bile kantonalne uprave za šumarstvo i resorna kantonalna ministarstva. U cilju provođenja predmetnih kvalitativnih istraživanja dizajniran je odgovarajući upitnik koji je sadržan u prilogu (Prilog 17).

Osnovni cilj provedbe kvalitativnih istraživanja i intervjuisanja interesnih grupa je utvrđivanje stavova donosilaca odluka u šumarskoj politici i odgovornih predstavnika šumarskih institucija i organizacija o mogućnosti formiranja interesnih organizacija vlasnika šuma u BiH, pri čemu su formulisana sljedeća pitanja:

- Kakva je pozicija institucije/organizacije koju Vi predstavljate u odnosu na ove činjenice? Slažete li se ili ne? Da li neko trenutno predstavlja vlasnike privatnih šuma u procesima šumarske politike FBiH? Ko? Jeste li zadovoljni načinom kako to radi?
- Kakav je Vaš stav o ideji da se položaj vlasnika privatnih šuma ojača uspostavljanjem nezavisne interesne asocijacije? Koje prednosti i prepreke vidite u tome?
- Veoma mali broj vlasnika privatnih šuma u BiH je uključen u dobrovoljne interesne asocijacije. Da li mislite da udruženja privatnih vlasnika šuma, formirana na dobrovoljnoj osnovi, predstavljaju pogodan pristup u jačanju zastupanja interesa privatnih vlasnika šuma? Koja vrsta podsticaja bi pomogla u formiranju dobrovoljnih interesnih asocijacija privatnih šumoposjednika?
- U nekim evropskim zemljama (npr. Austrija, Finska itd.) postoje interesne asocijacije vlasnika šuma sa obaveznim članstvom (svaki vlasnik šume je po Zakonu automatski član interesne asocijacije. Da li bi realizacija ovakvog zakonskog rješenja bila moguća i u BiH uslovima? Koje prednosti i prepreke vidite u ovakvom rješenju?

Bilo je predviđeno da se nakon prikupljanja podataka, primjenom odgovarajuće matrice, utvrdi odnos javne šumarske administracije prema udruženjima vlasnika privatnih šuma.

U toku provedbe aktivnosti na terenu iz objektivnih razloga nisu na odgovarajući način prikupljeni, sistematizovani i inkorporirani podaci u odgovarajuću matricu, tako da je odnos javne šumarske administracije prema udruženjima vlasnika privatnih šuma utvrđen na osnovu podataka i materijala sa kojim se raspolagalo. Naime, predviđeni „*face-to-face*“ intervju je obavljen sa predstavnicima Ministarstva za šumarstvo ZDK, Kantonalne uprave za šumarstvo Sarajevskog kantona, Ministarstva šumarstva, poljoprivrede i vodoprivrede Srednjobosanskog kantona i Kantonalne uprave za šumarstvo USK. Na osnovu relativno malog broja dobijenih odgovora i stavova ispitanika, utvrđeno je sljedeće:

- Sa aspekta predstavljanja vlasnika privatnih šuma u procesima šumarske politike Federacije BiH, stavovi su podijeljeni. Polovina ispitanika smatra da vlasnike privatnih šuma u procesima šumarske politike zastupaju kantonalne uprave za šumarstvo i Federalna uprava za šumarstvo, dok drugi smatraju da ih niko ne predstavlja, niti zastupa.
- Ispitanici su jedinstvenog stava da je neophodno formirati nezavisnu interesnu asocijaciju vlasnika privatnih šuma, koja bi se zasnivala na dobrovoljnoj osnovi.
- Svi su saglasni da bi formiranje dobrovoljnih interesnih asocijacija privatnih šumoposjednika pomogli podsticaji, koji bi bili edukativnog karaktera.
- Po pitanju obaveznog članstva, koje bi značilo automatsko članstvo u interesnoj asocijaciji, mišljenja su podijeljena, pri čemu se dovodi u pitanje realnost i održivost takvog zakonskog rješenja u BiH.

Uvažavajući prednje navedeno, može se konstatovati da javna šumarska administracija u potpunosti podržava formiranje interesnih asocijacija privatnih šumoposjednika na dobrovoljnoj osnovi.

Obzirom na odnos javne šumarske administracije prema formiranju udruženja vlasnika privatnih šuma, značaja istih i potrebe za svrsishodnijim zastupanjem i predstavljanjem vlasnika privatnih šuma u procesima šumarske politike Federacije BiH, kao jedan od prioritetnih ciljeva jeste, da se odgovarajućom zakonskom legislativom iz oblasti šumarstva definiše osnivanje ovakvih udruženja i realizuju podsticajne mjere po navedenom osnovu. Za ostvarivanje pomenutih ciljeva i aktivnosti iz djelokruga rada Savjetodavne službe za privatne šume neophodno je obezbijediti administrativne, upravljačke, finansijske, pravne, tehničke, stručne i sve druge potrebne preuslove.

3.32. OCJENA OPRAVDANOSTI OBAVEZNOG ILI DRAGOVOLJNOG ČLANSTVA U UDRUŽENJIMA VLASNIKA PRIVATNIH ŠUMA NA OSNOVU ISKUSTAVA IZ DRUGIH ZEMALJA

Legislativa i drugi akti koji definišu osnivanje, registraciju i rad udruženja građana

Pravni osnov za osnivanje i registraciju udruženja vlasnika privatnih šuma kao nevladine organizacije, utvrđen je Ustavom Bosne i Hercegovine i to na osnovu međunarodnog pravnog standarda da se “prava i slobode utvrđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima, direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini”, sa prioritonom snagom “nad svim ostalim zakonima”. Među tim slobodama, u navedenom Katalogu prava, izričito je utvrđeno da sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine “uživaju slobodu udruživanja s drugima”. To znači da je “sloboda udruživanja s drugima” ustavno

pravo svih lica na teritoriji Bosne i Hercegovine. Pored osnova datog u Ustavu BiH i Ustavi entiteta sadrže slične odredbe⁸².

Međutim manjkavost bosansko-hercegovačkog zakonodavstva je u tome što poznaje samo jedan pravni okvir za udruženja građana kao organizacije civilnog društva. Taj oblik je udruženje građana, tako da se sve organizacije mladih, penzionera, privrednika, zanatlija, intelektualaca, umjetnika, sportski klubovi, asocijacije i slično, registruju kroz ovu formu u skladu sa Zakonom o udruženjima i fondacijama⁸³. Prema Zakonu, udruženje se definiše kao, „svaki oblik dobrovoljnog povezivanja više fizičkih ili pravnih lica radi unapređenja i ostvarivanja nekog zajedničkog ili općeg interesa ili cilja, u skladu s Ustavom i Zakonom, a čija osnovna svrha nije sticanje dobiti”. Organizacije civilnog društva u BiH se registruju kao udruženja građana i to predstavlja jedinu, pravno moguću opciju, da eventualna Udruženja šumoposjednika dobiju pravni subjektivitet i da se uključe u pravno poslovanje. Dakle, u skladu sa Zakonom jedino je moguće dobrovoljno članstvo u Udruženje šumoposjednika, te stoga nije analizirana mogućnost obaveznog članstva u udruženje. Međutim, uspostavljanjem Registra šumoposjednika i definisanjem da vlasnici šuma, upisom u isti, stiču pravo da apliciraju za dodjelu podsticajnih sredstava za određene projekte u gospodarenju privatnim šumama, moguće je animirati veliki broj šumoposjednika da se aktivno uključe u rad udruženja. Pravo na upis u Registar bi imao svaki punoljetni državljanin BiH koji u vlasništvu ima utvrđeni minimum površine šume i šumskog zemljišta na području Federacije Bosne i Hercegovine. U Registru šumoposjednika vodili bi se podaci o vlasniku, površini šuma, stanju šuma i dr., a isti podaci bi se koristili u planiranju i realizaciji projekata u privatnim šumama.

Iskustva iz susjednih zemalja

Slična situacija je i u zemljama u našem okruženju. Tako je npr. u Republici Hrvatskoj, pravni osnov za osnivanje Udruženja šumoposjednika, sadržan u Zakonu o udrugama⁸⁴. Zakonom o udrugama, udruga je definisana kao svaki oblik slobodnog i dobrovoljnog udruživanja više fizičkih ili pravnih osoba, koje se udružuju radi zaštite svojih interesa i ciljeva, a bez namjere sticanja dobiti. Početak osnivanja udruga privatnih šumoposjednika bio je još 2004/2005. godine, kada su se osnovale prve udruge i to na području sjeverozapadne i zapadne Hrvatske. Hrvatski savez udruga privatnih šumovlasnika osnovan je 2008. godine kao samostalna, nestranačka, interesna organizacija dobrovoljno udruženih udruga privatnih šumovlasnika i šumoposjednika, radi zadovoljavanja zajedničkih interesa članova Saveza, pod uvjetima određenim Zakonom o udrugama i Statutom.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srbije izradilo je Strategiju razvoja šumarstva koja je usvojena u Parlamentu Republike Srbije u 2006. godini. Između niza mjera za ostvarenje strateških ciljeva, planirana je aktivnost stručne i finansijske podrške vlasnicima privatnih šuma. Također je u Zakonu o šumama Republike Srbije definisano da se radi ostvarivanja, unapređenja i zaštite zajedničkih prava i interesa, vlasnici šuma mogu osnivati udruženja, u skladu s posebnim propisom kojim se uređuje udruženje.

Zavod za šume Republike Slovenije u okviru obavljanja javne šumarske službe vrši stručno-tehničke poslove u privatnim šumama, kao i savjetovanje i obrazovanje vlasnika privatnih šuma, a zaposleni u Zavodu su inicirali udruživanje vlasnika privatnih šuma, što je rezultiralo

⁸² Priručnik za nevladine organizacije u Bosni i Hercegovini, UNDP

⁸³ Zakon o udruženjima građana i fondacijama Bosne i Hercegovine “Službeni glasnik BiH, br. 32/01, Zakon o udruženjima i fondacijama Federacije BiH “Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine” broj 45/02

⁸⁴ Zakon o udrugama (Narodne novine 88/01).

osnivanjem udruženja. Potrebno je naglasiti da je podrška udruživanju vlasnika privatnih šuma u Sloveniji i Srbiji evidentna, te da su rezultati vidljivi.

U drugom entitetu BiH, Republici Srpskoj postoji udruženje privatnih šumoposjednika „Naša šuma” još od 2006. godine, dok u FBiH ne postoje udruženja (izuzev Udruženja u Unsko-Sanskom kantonu) koja bi okupljala veliki broj članova u cilju ostvarivanja zajedničkih interesa. U posljednje vrijeme postoje lokalne inicijative za osnivanje udruženja privatnih šumoposjednika.

Osnivanje Udruženja šumoposjednika kao nevladine organizacije

Jedno od osnovnih prava građana kao pojedinaca jeste pravo na izbor. To pravo omogućava šumoposjednicima da ravnopravno učestvuju u donošenju odluka u okviru gospodarenja privatnim šumama, ali za to moraju naći pravi način i moraju se poštovati pravila i procedure. Dakle, vlasnici privatnih šuma imaju pravo na slobodu mišljenja i govora, pa prema tome imaju pravo i da iskažu svoj stav, daju mišljenje i komentar po određenom pitanju i učestvuju u kreiranju šumarske politike. Udruženja šumoposjednika mogu ostvarivati svoje ciljeve ako su formirana na zakonit način. Ciljevi Udruženja šumoposjednika mogu uključiti: istraživanje, edukaciju, zastupanje interesa, javne rasprave, bez obzira da li je zauzeti stav u skladu sa izloženom vladinom politikom, kreiranje programa gospodarenja privatnim šumama, postizanje partnerstva, odgovornosti vlade, uključivanja vlasnika šuma u proces odlučivanja i slično.

Problematika udruživanja privatnih šumoposjednika u interesna udruženja bila je predmetom istraživanja u projektu „The preconditions for the formation of private forest owners' interest associations in the Western Balkan Region” (PRIFORT). Cilj projekta bio je istraživanje privatnog šumoposjeda i formiranje udruženja vlasnika privatnih šuma u regiji zapadnog Balkana. Rezultati istraživanja koji se odnose na BiH pokazuju da niko od ispitanika nije član udruženja privatnih šumoposjednika, te da je većina ispitanika spremna postati članom udruženja ako postoji neka ekonomska dobit. Provedeno istraživanje je pokazalo da je velika većina privatnih šumoposjednika spremna na neki vid udruživanja. Rezultati tog istraživanja predstavljaju važne informacije pri kreiranju šumarske politike u svrhu podrške privatnim šumoposjednicima, prilagođene njihovim stavovima i motivima.

Nagomilani problemi u gospodarenju privatnim šumama zbog usitnjenog i rascjepkanog šumoposjeda, nedovoljne obraslosti, slabe otvorenosti šumskim putevima, male količine i lošijeg kvaliteta drvnih sortimenata, mogu se prevladati samo kroz odgovarajuće oblike udruženog gospodarenja. Udruženja privatnih šumoposjednika imala bi za cilj da prije svega u privatnim šumama otklone strukturne nedostatke nastale uslijed malih površina šuma i male količine drveta. Pored navedenog, cilj osnivanja Udruženja šumoposjednika se ogleda u stvaranju prostora i uspostave načina organizovanja i grupisanja fizičkih i/ili pravnih subjekata vlasnika privatnih šuma za djelovanje u cilju rješavanja problema u gospodarenju privatnim šumama, koje država kroz svoje institucije i pojedinačno definisane politike, ne uspijeva da riješi.

Kreiranje šumarske politike i budućnost privatnih šuma najviše zavise od inicijative njihovih vlasnika. Zato je važno da oni sami prepoznaju važnost udruživanja. Udruženo nastupanje osigurava uticaj na kreiranje šumarske politike, veću moć u artikulisanju svojih interesa i aktivno učešće u njihovom ostvarivanju. Neophodne su mjere podrške države, ali i angažovanje samih vlasnika na formiranju adekvatnog vida organizovanja udruženja šumoposjednika. Formiranje udruženja privatnih šumoposjednika može se ostvariti jedino uz organizovan i efikasan sistem pružanja mjera podrške od strane države sa definisanim zakonskim, institucionalnim i kadrovskim rješenjima. Dakle, država bi trebala da obezbijedi finansijsku i stručnu pomoć u organizovanju šumoposjednika.

Djelovanje Udruženja građana može biti samostalno kroz pravni okvir kako su registrovana, ali vrlo često ima slučajeve da se ove organizacije udružuju u saveze, kako bi zajednički lakše ostvarila svoje interese i prava. Proces registracije saveza isti je kao i kod pojedinačnih udruženja, s tim da su akti prilagođeni pravima i obavezama članica.

Osnivanjem krovne organizacije šumoposjednika (Saveza), koja bi obuhvatila sva udruženja u BiH, stvorili bi se uslovi za jedinstveno predstavljanje i zastupanje više udruženja, a time olakšala komunikacija, kako sa državnom administracijom, tako i sa ostalim korisnicima. Pored toga, Savez bi mogao pristupiti krovnoj evropskoj asocijaciji privatnih šumoposjednika (CEPF). Pridruženjem toj evropskoj konfederaciji Savez šumoposjednika BiH bi ušao u evropsko društvo privatnih šumoposjednika kao ravnopravni član i partner, što između ostalog znači dostupnost širokog spektra mogućnosti, znanja, informacija i sredstava. CEPF broji više od 16 miliona članova i jedina je organizacija takvog tipa koja zastupa interese privatnog šumarskog sektora unutar Evropske Unije, za koje lobira putem svih važnijih institucija unutar Evropske Unije. Evropski fondovi u sklopu CEPF-a pružaju mogućnost realizacije projekata, edukacije i duge oblike saradnje i implementacije ideja i projekata na tom području koji do sada nisu imali prilike zaživjeti, iz razloga finansijske ili neke druge prirode.

Prioritetni cilj je da se planskim udruživanjem i radom Udruženja šumoposjednika u realizaciji projekata iz područja šumarstva, poboljša kvalitet i gospodarska vrijednost šumskih proizvoda i unaprijedi gospodarenje privatnim šumama u Federaciji Bosne i Hercegovine. Također, politički cilj je da državna šumarska administracija ima priliku da preko udruženja privatnih šumoposjednika dobije pouzdanog partnera u osiguranju legitimiteta donesenih političkih odluka i njihovom učinkovitim provođenju. U skladu sa navedenim, a u cilju postizanja što kvalitetnijih rezultata u gospodarenju privatnim šumama, šumoposjednicima bi se moglo predložiti:

- udruživanje u Udruženja šumoposjednika na kantonalnom i federalnom nivou čime bi lakše ostvarili svoje interese u gospodarenju privatnim šumama, kako prilikom nabavke osnovnih sredstava, izgradnje šumskih komunikacija, tako i organizovanom pristupu tržištu i plasmanu šumskih drvnih sortimenata.
- udruživanje u krovno udruženje šumoposjednika na nivou Bosne i Hercegovine na nacionalnom nivou čime bi se osigurala prepoznatljivost u sveukupnom nacionalnom gospodarstvu, te stvorili uslovi za učinkovito pregovaranje s državnim Ministarstvima kao i sa ostalim sudionicima.

Udruživanje je u svakom slučaju aktivnost koja treba biti inicirana od strane samih šumoposjednika, a ne nametnuta odozgo. Stoga je potrebno provesti sljedeće aktivnosti:

- upoznati šumoposjednike s mogućim oblicima i pravnim aspektima različitih oblika udruživanja,
- objektivno predstaviti koristi, mogućnosti i ograničenja udruživanja te predstaviti iskustva drugih zemalja,
- omogućiti dobivanje povoljnijeg finansiranja, odnosno pristupa podsticajnim mjerama i kreditnim sredstvima za udružene šumoposjednike,
- uspostaviti registar šumoposjednika.

3.33. ANALIZA POTREBA I PRIJEDLOG MODELA SAVJETODAVNE SLUŽBE ZA PRIVATNE ŠUME

Potrebe privatnih šumoposjednika za savjetodavnom službom

U okviru sektora privatnog šumarstva u Federaciji Bosne i Hercegovini, do sada nije postojao organizovan pristup države, odnosno njenih organa u rješavanju problema privatnih šumoposjednika. Briga o privatnim šumama najvećim dijelom bila je prepuštena samim vlasnicima, jer država nije u njih ulagala, iako su vlasnici bili obavezni za sve radove tražiti odobrenje kod Uprava za šumarstvo i izdvajati dio prihoda dobijenog od drva. Stručne poslove u privatnim šumama do sada su obavljale Kantonalne uprave za šumarstvo, što se u pravilu odnosilo na doznaku, primanje i premjeravanje drvene mase, izdavanje otpremnog iskaza, planiranje šumsko-uzgojnih radova i zaštitu šuma i vođenje evidencija o izvršenim poslovima. I pored toga što je Zakonom definisana obaveza, da Federalna i kantonalna šumarska administracija podstiču naučno - istraživačku djelatnost, transfer znanja iz oblasti šumarstva te organizuju savjetovanja i pružaju stručnu pomoć korisnicima i vlasnicima privatnih šuma, ove aktivnosti su najvećim dijelom realizirane za šume u državnom vlasništvu, te su u ovom pogledu šumoposjednici diskriminirani. Pored navedenog, a obzirom na stanje privatnih šuma te izostanak stručne podrške i podrške državnih institucija, vlasnici su bili u nekonkurentnom položaju na tržištu šumskih proizvoda, čime im je dohodak od šume umanjen ili je u potpunosti izostao. Naime, mnogobrojni problemi vezani za privatne šume i prepuštenost šumoposjednika samom sebi, rezultirali su smanjenom zainteresovanošću vlasnika za svoj posjed, što vodi daljoj devastaciji privatnih šuma i smanjenju drvene zalihe.

Značajne površine privatnih šuma, njihovo stanje, problemi u gospodarenju kao i neiskorištenost potencijala zahtjevaju organizovanu, efikasnu podršku i saradnju države i šumoposjednika. Jedan od načina unapređenja saradnje između državne uprave i vlasnika privatnih šuma je osnivanje Šumarske savjetodavne službe. Naime, jako je važno prisustvo struke u privatnim šumama u vidu visoko obrazovanih kadrova koji bi osigurali edukaciju i stručno savjetovanje privatnih šumoposjednika na terenu, što će pomoći vlasnicima da uspješno njeguju i očuvaju svoju šumu, te da stiču prihode od šume. Takođe je potreban stalan rad na podizanju svijesti javnosti o značaju i ulozi šume u svakodnevnom životu. Kada se stanje znatno poboljša i gospodarenje privatnim šumama postane ekonomski održivo, vjerujemo da će se ulaganja u razvoj privatnog šumarstva svima višestruko vratiti.

Sve navedeno upućuje na zaključak da privatne šume u Federaciji Bosne i Hercegovine i njihovi vlasnici imaju interes za formiranje efikasne Šumarske savjetodavne službe, kakva je npr. ona u Hrvatskoj. Za njeno formiranje je neophodno, prije svega donijeti novi Zakon o šumama koji će definisati osnivanje Službe, kao i stvoriti ostale preduslove na različitim nivoima.

Iskustva iz susjednih zemalja i EU

Iskustva susjednih zemalja koja imaju formiranu Šumarsku savjetodavnu službu mogu biti korisna u uspostavi iste u FBiH.

U zakonodavstvu svih zemalja članica EU propisane su indirektna i direktna mjera podrške privatnim šumoposjednicima. Indirektna mjera se odnose na stalno i organizovano savjetovanje, obrazovanje i obuku, te stručno-tehničku pomoć. Cilj ovih mjera je da vlasnici privatnih šuma dobiju što bolje znanje i vještine za rad u šumi, svijest o značaju šuma, da uspješno gospodare svojim šumama i da pri tom, zadovolje svoje potrebe. Direktna mjera se uglavnom odnose na finansiranje i sufinansiranje radova u privatnim šumama, a koje vlasnici

ne mogu ili nisu zainteresovani da finansiraju. Cilj ovih mjera je očuvanje šuma kao javnog dobra i unapređenje općekorisnih funkcija.

U Republici Hrvatskoj je, nakon višegodišnjih težnji dijela šumarske struke, 2006. godine osnovana Šumarska savjetodavna služba, a koja je sa radom započela početkom 2007. godine. Osnivanju je prethodila sistemska priprema, prije svega u oblasti zakonodavstva. Najprije je krajem 2005. godine usvojen novi Zakon o šumama koji definiše osnivanje Šumarske savjetodavne službe. Na osnovu toga polovinom 2006. godine Vlada Republike Hrvatske je donijela Uredbu o osnivanju Šumarske savjetodavne službe. Osnivač Službe je Republika *Hrvatska, a prava i dužnosti osnivača obavlja Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.*

Prema Zakonu o šumama Republike Slovenije u aktivnosti javne šumarske službe se, pored ostalog, ubraja i pružanje savjetodavnih usluga i obuka vlasnika privatnih šuma, dok se izvođenje aktivnosti javne šumarske službe i mjera podrške povjerava Zavodu za šume Slovenije. U okviru zadataka Zavoda za šume Slovenije navodi se, pored ostalog i obezbjeđenje popularizacije šuma i informisanje javnosti o značaju šuma, kao i obezbjeđenje obrazovanja i savjetovanja vlasnika privatnih šuma. Zavod za šume obavlja i poslove stručno – tehničke pomoći vlasnicima privatnih šuma. Zavod za šume Slovenije je samostalna državna institucija za gospodarenje šumama, odnosno poslovi Zavoda obuhvataju upravne i stručne poslove za državne i privatne šume.

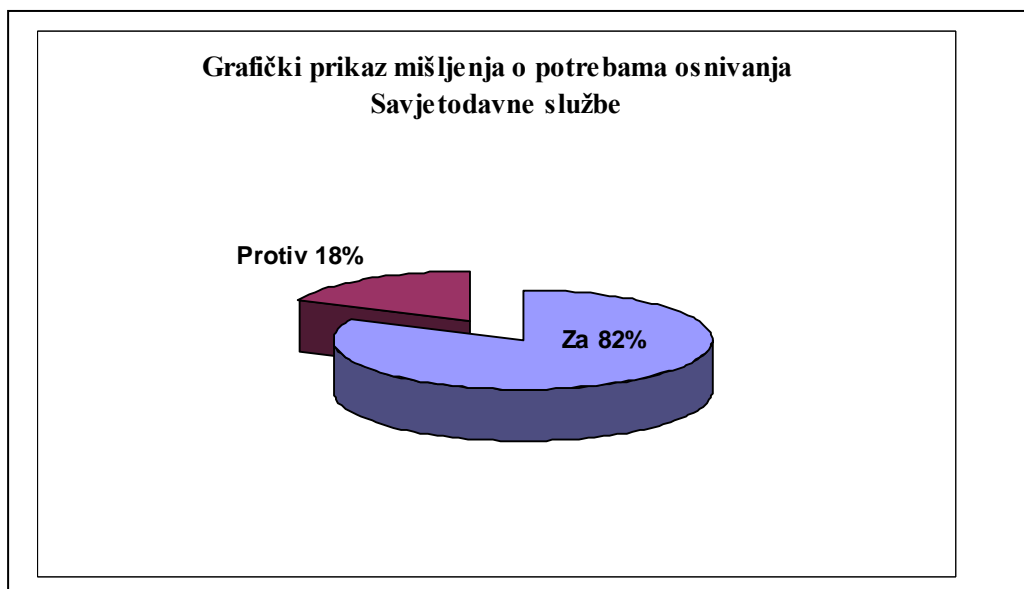
Poštujući važeću šumarsku legislativu te postojeću organizaciju, smatramo da bi Šumarska savjetodavna služba mogla biti organizovana na nivou Federacije BiH u Ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva pri Federalnoj upravi za šumarstvo, sa ispostavama po kantonima, po modelu Službe u Hrvatskoj.

Istraživanje potreba o osnivanju i načinu organizacije Savjetodavne službe

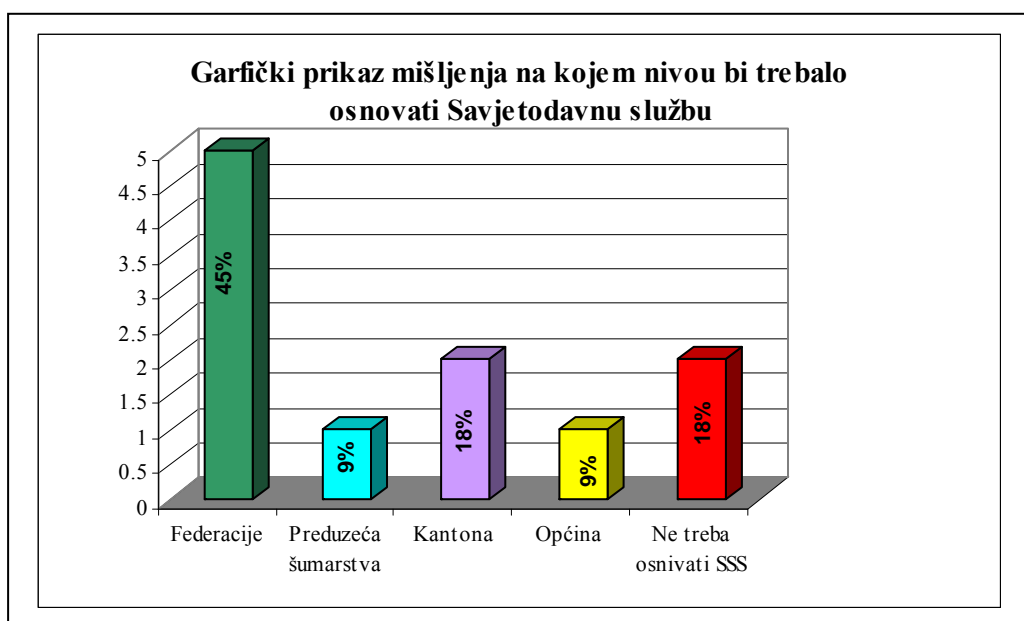
Za identifikaciju ključnih interesnih grupa, a u smislu ocjene potreba za osnivanje i način organizacije Savjetodavne službe bitno je poznavanje ustrojstva Federacije BiH, trenutnih političkih prilika, kao i postojanje odgovarajućih stručnih institucija u Federaciji BiH. Na osnovu navedenog, identificirano je šest ključnih interesnih grupa (stehlodera) i to: šumoposjednici, Federalna uprava za šumarstvo, Kantonalne uprave za šumarstvo, Kantonalna javna preduzeća iz oblasti šumarstva – šumsko gospodarska društva, Udruženje šumarskih inženjera i tehničara, Hrvatsko šumarsko društvo i Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu. U daljim aktivnostima, a u cilju prikupljanja relevantnih informacija (mišljenja) od predstavnika interesnih grupa, kreiran je upitnik (Prilog 18) za provođenje ankete sa pitanjima:

- da li je potrebno osnovati Savjetodavnu službu za privatne šume Federacije Bosne i Hercegovine?
- mišljenje o organizaciji Savjetodavne službe za privatne šume.

Anketnom metodom obuhvaćeno je pet naprijed identificiranih interesnih grupa od kojih je 11 ispitanika dostavilo popunjene upitnike. I pored relativno malog broja dobivenih odgovora, može se konstatovati da se 82% ispitanika izjasnilo da je neophodno osnovati Savjetodavnu službu dok je 18% ispitanika bilo protiv, odnosno izjasnilo se da nije potrebno osnivanje Savjetodavne stručne službe za privatne šume. Kada je u pitanju način organizacije 45% ispitanika smatra da je Savjetodavnu službu potrebno organizovati na federalnom nivou, 18% na nivou kantona, 18% da nije potrebno nikako osnivati, dok 9% ispitanika smatra da je istu potrebno osnovati na nivou preduzeća šumarstva, a 9 % na nivou općina.

Grafikon 14. Mišljenje o potrebama osnivanja Savjetodavne službe

Grafikon 15. Mišljenje o nivou organizacije Savjetodavne službe

Shodno naprijed navedenom, a uzimajući u obzir nadležnosti federacije i kantona, postojanje stručnih institucija koje su već kadrovski osposobljene, te imale Zakonom definisane nadležnosti u okviru gospodarenja privatnim šumama, to je logično da bi najefikasnije bilo da stručne savjetodavne poslove za privatne šume obavlja Federalna uprava za šumarstvo u saradnji sa kantonalnim upravama i njihovim odjeljenjima na nivou općina u zavisnosti od unutrašnje organizacije koja bi trebalo da se zasniva, između ostalog i na potrebama lokalne zajednice i šumoposjednika.

Održivo gospodarenje privatnim šumama traži jedinstven sistem planiranja, monitoringa, obnovu i korišćenja šuma kao prirodnog resursa, što bi se moglo ostvariti putem Savjetodavne službe na nivou Federacije BiH.

Na nivou Federacije i kantona postoje namjenska finansijska sredstva za šumarstvo, te kako već postoje stručne institucije koje su kadrovski osposobljene, a uvažavajući rezultate provedene ankete predlažemo da savjetodavna služba bude u okviru Federalne i kantonalnih uprava. Jedan od razloga je i taj što su navedene institucije već bile nadležne za obavljanje stručnih poslova u pogledu gospodarenja privatnim šumama.

Šumarska savjetodavna služba bi, preko pružanja besplatnih stručnih savjeta i stručnim radom, pomagala privatnim šumoposjednicima u gospodarenju i unapređenju stanja privatnih šuma kao i u ostvarivanju svojih prava. Pored navedenog, važna uloga Službe bi bila u povezivanju i ujedinjenju šumoposjednika, privrednika, jedinica lokalne samouprave i naučnih institucija u podizanju svijesti o značaju šumarstva za cijelo društvo.

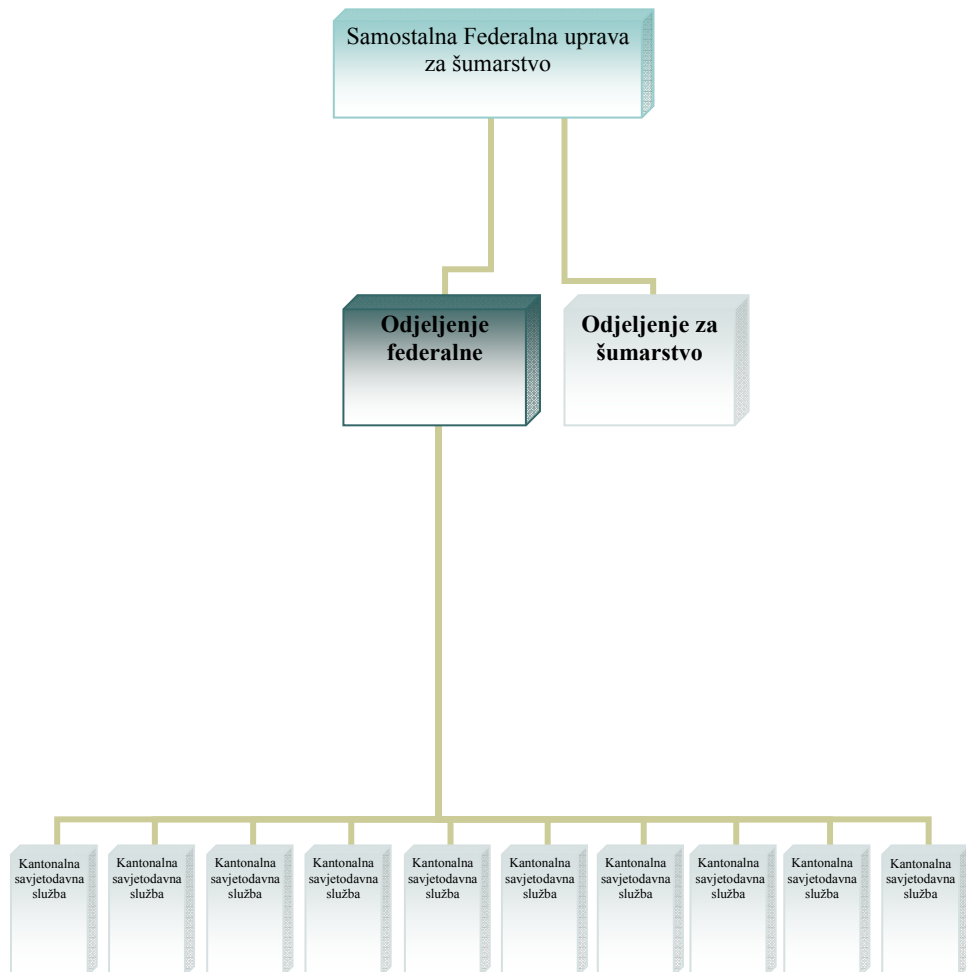
Šumarska savjetodavna služba bi svojim radom i djelovanjem doprinjela očuvanju okoliša, zapošljavanju i povećanju dohotka šumoposjednika, razvoju šumarstva i cjelokupne privrede, posebno u ruralnim dijelovima Federacije BiH. Osnovni cilj osnivanja Šumarske savjetodavne službe je unapređenje gospodarenja privatnim šumama koji bi se realizirao kroz sljedeće aktivnosti:

- podizanje nivoa svijesti šumoposjednika o potrebi gospodarenja svojim šumskim posjedom,
- uređivanje privatnih šuma,
- izradu stručnih i naučnih radova o privatnim šumama,
- poboljšanje nadzora u izvršenju radova biološke obnove,
- povećanje otvorenosti privatnih šuma,
- povećanje kvantiteta i kvaliteta ostalih radova biološke obnove šuma,
- povećanje prosječne veličine šumskog posjeda,
- smanjenje zagađenosti privatnih šuma minsko-eksplozivnim sredstvima,
- povećanje korištenja inozemnih fondova.

Kada je u pitanju definisanje strateškog cilja po ovom zadatku, može se zaključiti da je prioritetno donošenje Zakona o šumama kojim bi se propisalo osnivanje Savjetodavne službe za privatne šume. Nakon toga bi bilo potrebno osigurati kadrovsko jačanje i/ili organizacijsko prestrukturiranje Federalne uprave za šumarstvo u čijem bi sastavu mogle biti i kantonalne uprave za šumarstvo. Za ostvarivanje pomenutih ciljeva i aktivnosti iz djelokruga rada Savjetodavne službe za privatne šume neophodno je obezbijediti administrativne, upravljačke, finansijske, pravne, tehničke, stručne i sve druge potrebne preduslove.

I na kraju dajemo shematski prikaz prijedloga organizacije Savjetodavne službe u Federaciji BiH.

Shematski prikaz prijedloga organizacije Savjetodavne službe

Zaključak: U okviru ove aktivnosti iz djelokruga rada je trebalo predložiti model organizacije Savjetodavne službe za privatne šume. S obzirom da su na Javnoj raspravi dostavljene primjedbe na predloženi model upravljanja šumskim resursima, te da nije postignut konsenzus, smatramo da bi i pitanje modela organizacije Savjetodavne službe za privatne šume trebalo rješavati na posebnom ekspertnom ili drugom nivou u skladu sa usaglašenim prijedlogom funkcionalnog modela upravljanja šumskim resursima.

3.34. ANALIZA UTICAJA ZAKONSKOG OKVIRA PO PITANJU RAVNOPRAVNOSTI POLOVA NA PREDMET STUDIJE

Uvođenje principa ravnopravnosti spolova u sve oblasti društvenog života i rada ne predstavlja samo ispunjenje jednog od osnovnih standarda ostvarivanja ljudskih prava i osnovnih sloboda, niti se može svesti samo na pitanja socijalne pravde, nego se, prije svega, radi o neophodnom uvjetu za održiv društveni i ekonomski razvoj jedne zemlje, sa posebnim naglaskom na smanjenje siromaštva i poboljšanje kvaliteta života svih njenih žitelja.

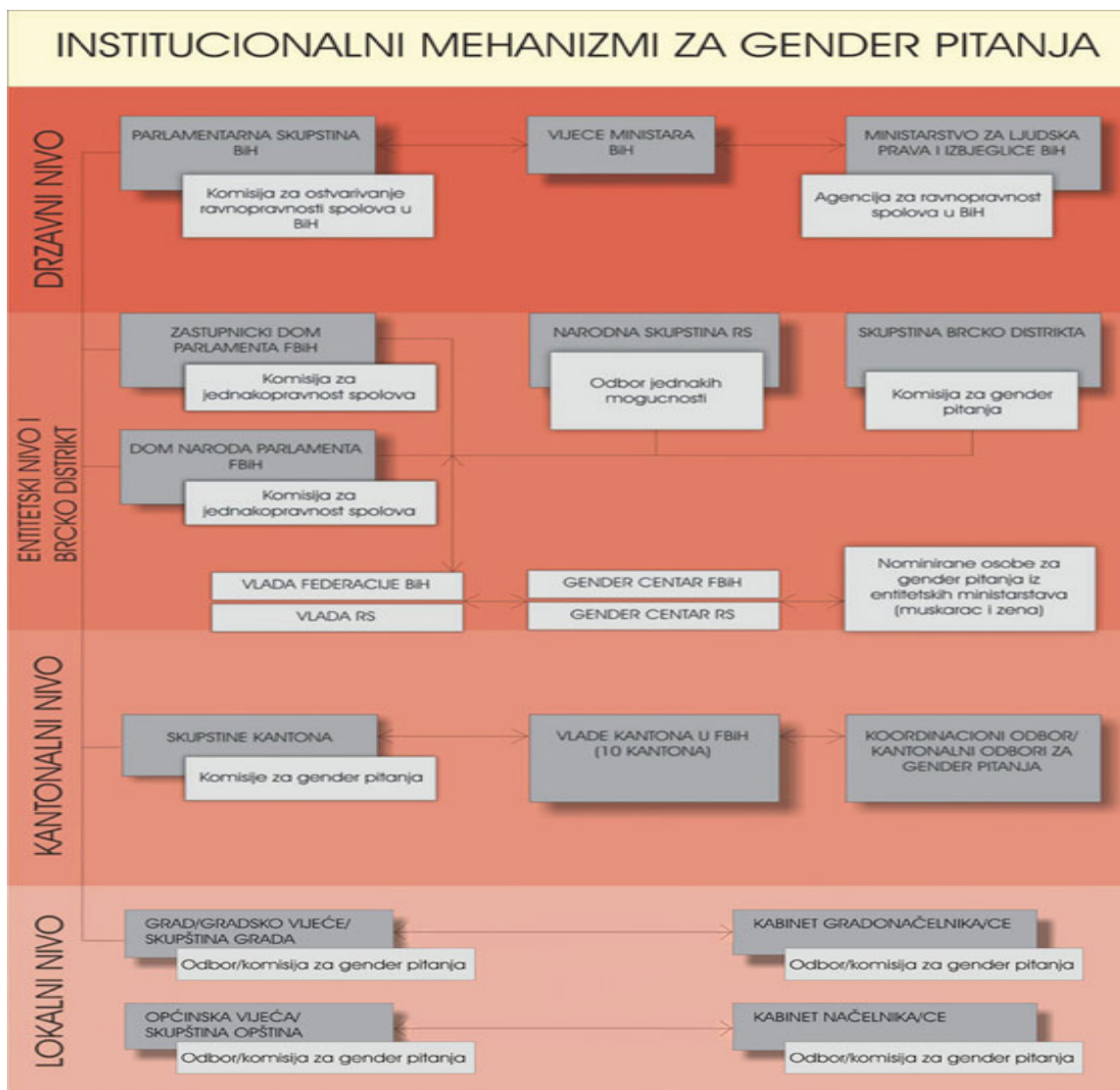
Uvođenje ovih principa u pravne, institucionalne i političke okvire u Bosni i Hercegovini, u svim fazama i na svim nivoima vlasti, zasnovano je na obavezama koje proizilaze iz međunarodnih dokumenata, članstvu u međunarodnim savezima i tijelima, kao i u principima zaštite osnovnih ljudskih prava sadržanih u Ustavu Bosne i Hercegovine, Ustavu Federacije Bosne i Hercegovine i kantonalnim ustavima.

U posljednjih deset godina se radilo na razvijanju domaćeg pravnog, institucionalnog i političkog okvira za primjenu principa ravnopravnosti spolova, koji se oslanjao na već postojeće međunarodne principe i dobre prakse iz okruženja, pri čemu se naročito vodilo računa o specifičnostima naše zemlje, posebno u smislu njenog teritorijalnog ustroja, zatečenog stanja po pitanju ravnopravnosti spolova, trenutne ekonomsko-političke situacije i već prepoznatih prioriteta za djelovanje u borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti i provođenja reformi u okviru procesa pridruživanja Evropskoj uniji.

Institucionalni mehanizmi za gender mainstreaming (IGMM) uspostavljeni su kao dio ukupnog nastojanja ostvarenja poboljšanja stanja ravnopravnosti žena i muškaraca u Bosni i Hercegovini. Ta aktivnost realizirana je u vrijeme kada pitanja ostvarenja ravnopravnosti spolova nisu smatrana razvojnim prioritetom. IGMM danas se sastoji od zakonodavnih i izvršnih, trajnih i *ad hoc* radnih tijela.

Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini uspostavljena je Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik", broj 16/03 i 102/09) i potvrđuju institucionalni gender mainstreaming mehanizmi entitetski gender centri i komisije na svim nivoima zakonodavne i izvršne vlasti države Bosne i Hercegovine. Oni danas uključuju:

- Komisiju za ostvarivanje ravnopravnosti spolova Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine,
- Komisiju za ravnopravnost spolova Zastupničkog doma Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine i Komisiju za ravnopravnost spolova Doma naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine;
- Odbor za jednake mogućnosti Narodne skupštine Republike Srpske,
- Agenciju za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine;
- Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine;
- Gender centar Republike Srpske;
- Komisije/odbore za ravnopravnost spolova kantonalnih skupština i kantonalnih vlada;
- Komisije za ravnopravnost spolova općinskih vijeća/skupština općina i ureda načelnika općina;
- Komisije za ravnopravnost spolova Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;
- Nominirane osobe za gender pitanja u organima državne uprave

Uspostavljanjem institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova i donošenjem Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini znatno je unaprijeđen ambijent za ostvarivanje principa ravnopravnosti spolova. Integriranje principa ravnopravnosti žena i muškaraca, kroz provedbu Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, nije isključiva obaveza institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova, već i svih drugih državnih institucija, civilnog sektora, kao i svake pojedinke/pojedinca našeg društva.

4. PRIJEDLOG KLJUČNIH PRINCIPA ZA IZRADU OPĆEG DIJELA ŠUMARSKOG PROGRAMA

1. PUNO POŠTIVANJE USTAVOM I POZITIVNIM ZAKONSKIM PROPISIMA DEFINIRANIH PRAVA, OBAVEZA I NADLEŽNOSTI SVIH NIVOVA VLASTI PO PITANJU VLASNIŠTVA, GOSPODARENJA I UPRAVLJANJA ŠUMSKIM RESURSIMA
2. DOSLJEDNO PROVOĐENJE ZAKONA O ŠUMAMA FEDERACIJE BIH RAZVIJENOG UZ POŠTIVANJE PRINCIPA ŠUMARSKE NAUKE I STRUKE, PARTICIPACIJE, TRANSPARENTNOSTI I KONSENZUSA, UZ PREVAZILAŽENJE POLITIČKIH I ADMINISTRATIVNIH OGRANIČENJA I POŠTIVANJE MEĐUNARODNO PRIHVAĆENIH OBAVEZA (POSEBNO EU REGULATIVE)
3. FUNKCIONALNA ORGANIZACIJA JAVNE ŠUMARSKE ADMINISTRACIJE TE EFEKTIVNA I EFIKASNA ORGANIZACIJA SEKTORA ŠUMARSTVA KAO PREDUSLOV ODRŽIVOG GOSPODARENJA ŠUMSKIM RESURSIMA I OČUVANJA I UNAPREĐENJA STABILNOSTI ŠUMSKIH EKOSISTEMA
4. KONZISTENTNA I KOORDINIRANA MEĐUSEKTORSKA, MEĐUENTITETSKA I MEĐUNARODNA SARADNJA PO PITANJU ŠUMARSKE POLITIKE I ZAKONODAVSTVA
5. JEDINSTVENI POLITIČKO-ZAKONODAVNI I ADMINISTRATIVNI OKVIR ZA KONTINUIRANI RAZVOJ I UNAPREĐENJE UPRAVLJANJA I GOSPODARENJA SVIM ŠUMAMA U FBIH BEZ OBZIRA NA VLASNIŠTVO
6. PROMJENA NAMJENE IZVORNE FUNKCIJE ŠUMA MOGUĆA JE SAMO UZ PRETHODNU NAUČNO UTEMELJENU PROCJENU KOJA ĆE GARANTIRATI NEPOSTOJANJE NEGATIVNOG OKOLIŠNO-SOCIOLOŠKOG UTICAJA, UZ ADEKVATNU NADOKNADU VLASNIKU (UPRAVLJAČU) I KOMPENZACIJU PODIZANJEM NOVIH ŠUMA
7. JAVNE ŠUME I ŠUMSKA ZEMLJIŠTA NE MOGU BITI PREDMETOM PRIVATIZACIJE OSIM U SLUČAJU RESTITUCIJE, DENACIONALIZACIJE, ARONDACIJE I KOMASACIJE ALI MOGU BITI IZDATE POD KONCESIJU U SKLADU SA ZAKONOM O KONCESIJAMA
8. PUNA DIVERZIFIKACIJA POSLOVNIH SISTEMA U SEKTORU ŠUMARSTVA
9. PRIVATIZACIJA NESTRATEŠKIH ŠUMARSKIH AKTIVNOSTI U CILJU UNAPREĐENJA EFIKASNOSTI ŠUMARSKE PRIVREDE
10. PREPOZNAVANJE ULOGE I ZNAČAJA SEKTORA ŠUMARSTVA U AGENDI JAVNE POLITIKE

5. PRIJEDLOG STRATEŠKIH I SPECIFIČNIH CILJEVA I AKCIONI PLAN (UKLJUČUJUĆI FINANSIJSKI PLAN, ROKOVE I ODGOVORNOST) ZA IZRADU IZVEDBENOG DIJELA ŠUMARSKOG PROGRAMA FBiH

STC 1: Donošenje zakonske regulative razvijene uz poštivanje principa šumarske nauke i struke, participacije, transparentnosti i konsenzusa uz prevazilaženje političkih i administrativnih ograničenja i precizno definisanje nadležnosti, prava i obaveza svih nivoa vlasti po pitanju vlasništva, upravljanja i gospodarenja šumskim resursima

Za realizaciju ovog strateškog cilja je potrebno prethodno uraditi sveobuhvatnu analizu postojećih ustavnih i zakonskih rješenja po pitanju nadležnosti, prava i obaveza svih nivoa zakonodavne i izvršne vlasti u kontekstu vlasništva, upravljanja i gospodarenja šumskim resursima, a potom analizu ključnih problema neimplementacije i neusvajanja zakonskog okvira u periodu 2002-2013. godine. U cilju rješavanja problema nedostatka zakonskog okvira u šumarskom sektoru Federacija BiH, potrebno je pristupiti izradi, usvajanju i implementaciji novog zakona o šumama. Novi zakon o šumama zasnovati će se na principima šumarske nauke i struke, a proces njegove izrade, usvajanja i implementacije bazirat će se na principu participacije svih zainteresiranih strana, transparentnosti samog procesa i konsenzusu učesnika. Prilikom donošenja novog zakona o šumama potrebno je uložiti napore za prevazilaženje političkih i administrativnih prepreka, što bi za posljedicu imalo implementaciju zakona na teritoriji cijele FBiH. Zakonom o šumama će se regulisati oblast šumarstva u FBiH i jasno definisati i razgraničiti nadležnosti, prava i obaveze svih nivoa vlasti (federalnog, kantonalnih i općinskih) kada su u pitanju vlasništvo, upravljanje i gospodarenje šumskim resursima.

Ostvarenje navedenog strateškog cilja moguće je ostvariti potpunom implementacijom specifičnih (općih) ciljeva koji se baziraju (1) preciznom definiranju i razgraničavanju nadležnosti, prava i obaveza Federacije, kantona i općina po pitanju vlasništva, upravljanja i gospodarenja šumskim resursima i (2) suzbijanju ilegalnih aktivnosti u šumarstvu i drvnoj industriji.

Vlasništvo, upravljanje i gospodarenje šumskim resursima u FBiH regulisano je različitim zakonskim propisima i odredbama na čelu sa Ustavom BiH i Ustavom FBiH. Postojeća zakonska regulativa nije na adekvatan način definisala prava i nadležnosti pojedinih nivoa vlasti kada je u pitanju upravljanje i gospodarenje šumskim resursima, što je bilo uzrok nepotpune implementacije zakonskih propisa, i aktivnosti koje iz njih proizlaze. Usvajanjem novog zakonskog okvira i njegovom implementacijom potrebno je definisati i razgraničiti prava, obaveze i nadležnosti Federacije, kantona i općina po pitanju vlasništva, upravljanja i gospodarenja šumskim resursima s ciljem unapređenja i održivog gospodarenja šumskim resursima u skladu sa potrebama civilnog društva.

Iako su ilegalne aktivnosti identificirane kao ozbiljan problem na području FBiH količina ilegalno posječenog i prerađenog drveta nije nikada na adekvatan način procijenjena. Akcionim planom iz 2005. godine pokušalo se ukazati na ovaj ozbiljan problem i uraditi sve moguće korake za suzbijanje ilegalnih radnji. Akcioni plan nije u potpunosti implementiran. Analizom postojećeg akcionog plana za suzbijanje ilegalnih aktivnosti u sektoru šumarstva i drvne industrije ustanovljeni su pozitivni efekti postojanja ovakvog plana, ali se također nastojalo ukazati i na negativnosti, koje su u najvećoj mjeri vezane za njegovu nepotpunu implementaciju. U cilju ostvarenja postavljenog cilja suzbijanja ilegalnih aktivnosti u sektoru

šumarstva i drvne industrije potrebno je što hitnije pristupiti izradi metodike za adekvatnu i što tačniju procjenu, a zatim izraditi novi akcioni plan borbe protiv ilegalnih radnji u duhu ispunjenja EU TR 995/2010. Ovakvim aktivnostima bi se na sistematičan način pristupilo problemu ilegalnih radnji u oba sektora i time unaprijedilo očuvanje i gospodarenje šumskim resursom na području FBiH.

STC 2: Uspostava funkcionalnog modela javne šumarske administracije

Za postizanje navedenog strateškog cilja potrebno je Zakonom o šumama propisati funkcionalan model javne šumarske administracije, uvažavajući specifičnosti administrativnog ustrojstva FBiH. Kako se dosadašnja organizacija javne šumarske administracije pokazala neefikasnom, potrebno je pristupiti njenoj reorganizaciji i uspostavljanju novog funkcionalnijeg modela sa jasno definisanim pravilima i procedurama. Ostvarenje postavljenog strateškog cilja moguće je kroz formiranje samostalne Federalne uprave za šume sa regionalnim odjeljenjima koja se ne moraju poklapati sa granicama kantona. Uspostavom ovakvog modela upravljanja unaprijedila bi se efikasnost šumarske administracije i izbjegli problemi koji proizilaze iz ustavnih formulacija kada je u pitanju prenošenje nadležnosti sa federalnog na kantonalni nivo. Na ovaj način bi se povezala funkcija vlasnika sa upravljačkom funkcijom, što bi dovelo do stvaranja preduslova za kreiranje jedinstvene šumarske politike i funkcionalnijeg (efikasnijeg) upravljanja šumskim resursima na području FBiH.

Bitna funkcija upravljača šuma jeste kontinuirani monitoring i zaštita šumskih resursa, što zahtijeva dobro organizovanu, kadrovski i tehnički opremljenu čuvarsku službu čije su nadležnosti i funkcije propisane (definisane) zakonom o šumama. Da bi se ostvario postavljeni strateški cilj potrebno je poduzeti sve korake neophodne za organizovanje jedinstvene čuvarske službe u sklopu federalne uprave za šumarstvo i pronalaženju finansijskih izvora potrebnih za nesmetano funkcionisanje iste.

Funkcionalan model javne šumarske administracije podrazumijeva i dobro organizovanu i efikasnu šumarsku inspekciju sa jasno definisanim pravilima i procedurama obavljanja aktivnosti iz djelokruga poslova. Za postizanje postavljenog strateškog cilja neophodno je organizovati šumarsku inspekciju u vidu samostalne institucije. Drugi korak u postizanju ovog cilja jeste jačanje institucionalnih kapaciteta šumarske inspekcije, kadrovsko popunjavanje i nabavka opreme potrebne za funkcionisanje i obavljanje svakodnevnih aktivnosti.

Efikasno obavljanje funkcije upravljanja i provođenje aktivnosti za postizanje postavljenog strateškog cilja zahtijeva uspostavu kapaciteta (finansijskih i ljudskih) koji će omogućiti kontinuiranu edukaciju kadrova zaposlenih u javnoj šumarskoj administraciji.

STC 3: Efektivna i efikasna organizacija sektora šumarstva i jačanje institucionalnih kapaciteta u sektoru šumarstva

Gospodarenje šumskim resursima na području FBiH suočeno je sa mnogobrojnim problemima koji su većinom vezani za neefektivnu i neefikasnu organizaciju šumarskog sektora. Za prevazilaženje problema u organizaciji šumarskog sektora potrebno je Zakonom o šumama predvidjeti način na koji će isti biti organizovan. Ostvarenje postavljenog strateškog cilja moguće je samo uz jasno definisanje načina organizovanja sektora šumarstva sa težnjom

na njegovoj efektivnosti i efikasnosti, te jačanjem ostalih institucionalnih kapaciteta koji su direktno vezani za sektor šumarstva.

Prvi korak ka ostvarenju postavljenog strateškog cilja jeste definisanje ekoloških, socioloških, ekonomskih i drugih kriterija neophodnih za utvrđivanje optimalnog broja preduzeća na području jednog kantona. Za donošenje odluke o optimalnom broju preduzeća za gospodarenje šumama na području jednog kantona neophodno je izraditi naučno-stručnu ekspertizu kojom bi se ustanovilo ispunjavanje postavljenih kriterija i analizirali kapaciteti za formiranje preduzeća.

Šuma kao prirodni resurs ima veoma veliki značaj za širu društvenu zajednicu i kao takva zahtjeva poseban vid gospodarenja koje teži kontinuiranom razvoju i unapređenju svih njenih funkcija. Da bi se postigao postavljeni strateški cilj potrebno je da se u Zakonu o šumama jasno definiše pravni status subjekata koji gospodare šumskim resursom kao javna preduzeća.

Jačanje institucionalnih kapaciteta šumarskog sektora na području FBiH moguće je ostvariti kroz formiranje i jačanje jedinstvenog strukovnog udruženja koje bi okupljalo sve profesionalci šumarske struke i nauke. Jedinstveno udruženje šumarskih profesionalaca bi doprinijelo popravljaju trenutnog statusa šumarske struke u javnosti, uspostavljanju i jačanju saradnje na regionalnom i internacionalnom nivou, i na kraju stvaranju pretpostavki za cjeloživotno učenje šumarskih stručnjaka. Neophodno je uspostaviti strukovnu komoru u sastavu udruženja s ciljem omogućavanja licenciranja šumarskih profesionalaca za specifične oblasti kojima se bave.

Da bi se postigao postavljeni strateški cilj neophodno je obratiti pažnju i na jačanje edukativno-istraživačkih institucija koje se bave istraživanjem i naučnim radom u šumarstvu. U tu svrhu neophodno je poduzeti sve korake kako bi postojeći Institut za šumarstvo i hortikulturu u potpunosti postao funkcionalan, što je uslovljeno jačanjem njegovih kadrovskih i tehničkih kapaciteta.

STC 4: Stvaranje političkih pretpostavki za definisanje minimalnih zajedničkih principa gospodarenja šumskim resursima u BiH

Teritorijalna organizacija Bosne i Hercegovine tj. njena podjela na dva entiteta u velikoj mjeri utiče i na gospodarenje šumskim resursima. Iako međunarodni propisi iz oblasti šumarstva ne obavezuju državu da usvaja jedinstvene (minimalne zajedničke) principe, izrada i implementacija takvih principa bi doprinijela popravljaju i unapređenju gospodarenja šumama na teritoriji BiH. Za ostvarenje postavljenog strateškog cilja neophodno je podsticati politički dijalog između nadležnih entitetskih institucija s ciljem postizanja zajedničkog stava o načinu izrade i implementacije minimalnih zajedničkih principa gospodarenja šumskim resursima u BiH. Minimalni zajednički principi će se temeljiti na rezultatima naučno-stručne ekspertize koju bi trebala obaviti međuentitetska ekspertna grupa za oblast šumarstva. Za usvajanje i implementaciju minimalnih zajedničkih principa potrebno je obezbijediti podršku šire javnosti, ali prije svega podršku međunarodnih i domaćih institucija. Prijedlog minimalnih zajedničkih principa gospodarenja šumskim resursima u BiH treba biti u skladu sa postojećim principima i kriterijima održivog gospodarenja šumskim resursima na pan-evropskom nivou (Forest Europe). Također je potrebno nastaviti sa razvijanjem i usvajanjem BiH FSC standarda u kojima su kreirani minimalni principi za održivo gospodarenje šumskim resursima u skladu sa globalnim FSC principima. BiH FSC standarde je potrebno podvrgnuti međunarodnoj verifikaciji od strane FSC sekretarijata čime bi posao na njihovom definisanju i verifikaciji bio završen.

STC 5: Razgraničavanje šumskog i poljoprivrednog zemljišta

Kako u BiH ne postoji jedinstveno zakonsko rješenje kojim bi se vršilo razgraničavanje šumskog i poljoprivrednog zemljišta potrebno je prilikom procesa izrade novog Zakona o šumama obratiti posebnu pažnju ovom pitanju, s ciljem usaglašavanja sa propisima i definicijama legislative koja tretira problematiku poljoprivrednog zemljišta. Usaglašavanje sektorskih zakona može se postići kroz uspostavljanje zajedničkih kriterija za razgraničavanje poljoprivrednog i šumarskog zemljišta kreiranih na principima nauke i struke. Također je potrebno uspostaviti funkcionalne procedure izvođenja svih aktivnosti na razgraničavanju šumskog i poljoprivrednog zemljišta kao i jasno definisanje nadležnosti svih institucija uključenih u ovaj proces. Da bi se postupak razgraničavanja poljoprivrednog i šumskog zemljišta proveo u potpunosti, potrebno je izvršiti i odgovarajuće intervencije u segmentu katastra i zemljišnih knjiga.

STC 6: Unapređenje saradnje između sektora šumarstva i drugih sektora FBiH

Saradnje između institucija sektora šumarstva i institucija ostalih srodnih sektora, kao što su vodoprivreda, poljoprivreda, okoliš i turizam, je neophodna. Međusektorska saradnja uslovljena je regulatornim instrumentima (sektorski zakoni i podzakonski akti), strateškim dokumentima (sektorske politike i strategije) i nivoom razvijenosti institucionalnih kapaciteta. Za postizanje postavljenog strateškog cilja i unapređenje međusektorske saradnje u FBiH potrebno je poduzeti sve neophodne aktivnosti kako bi se unaprijedili i uskladili sektorski zakoni i podzakonski akti, što zahtijeva izradu ekspertne studije kojom bi se analizirale mogućnosti unapređenja međusektorske saradnje. Također je potrebno analizirati sektorske strateške dokumente i ustanoviti mogućnosti za njihovo usklađivanje, čime bi se značajno unaprijedila međusektorska saradnja. Unapređenje međusektorske saradnje je također moguće i kroz jačanje institucionalnih kapaciteta različitih sektora kao i formiranjem stalnog koordinacionog tijela za osiguranje i unapređenje međusektorske saradnje.

STC 7: Unapređenje saradnje između sektora šumarstva u FBiH i RS

Za održivo gospodarenje šumskim resursima na području Bosne i Hercegovine potrebno je osigurati i unaprijediti međuentitetsku saradnju iz oblasti šumarstva. Kako je u oba entiteta sektor šumarstva regulisan regulatornim instrumentima (entitetski zakoni o šumama i podzakonski akti), potrebno je poduzeti potrebne aktivnosti za usklađivanje entitetskih regulatornih instrumenata. Na ovaj način bi se osigurale mogućnosti za uspostavljanje i unapređenje međuentitetske saradnje iz oblasti šumarstva. Pored regulatornih instrumenata, potrebno je izvršiti analizu entitetskih strateških dokumenata s ciljem ispitivanja mogućnosti njihovog usklađivanja i obezbjeđivanja dugoročne međuentitetske saradnje. Postizanje postavljenog strateškog cilja je moguće samo uz jačanje i unapređenje institucionalnih kapaciteta u okviru nadležnih institucija u oba entiteta kroz formiranje stalnog koordinacionog tijela koje bi obavljalo aktivnosti na jačanju, održivosti i unapređenju međuentitetske saradnje u oblasti šumarstva.

STC 8: Unapređenje međunarodne saradnje iz oblasti šumarstva

Međunarodna saradnja se ogleda u saradnji različitih međunarodnih institucija i institucija koje predstavljaju sektor šumarstva u FBiH. Zbog nedostatka ljudskih kapaciteta, međunarodna saradnja u sektoru šumarstva je nedovoljno razvijena. U skladu s tim,

neophodno je izvršiti kadrovsko popunjavanje javne šumarske administracije i omogućiti obrazovanje i usavršavanje kadrova, koji bi bili glavni nositelj i promotor međunarodne saradnje. Međunarodna saradnja se može unaprijediti i kroz unapređenje strateških dokumenata i regulatornih instrumenata u sektoru šumarstva, što je jedan od važnijih koraka Bosne i Hercegovine na putu ka Europskim integracijama.

STC 9: Kreiranje i održavanje političko-zakonodavnog i administrativnog okvira koji bi na nediskriminirajući način obezbjedio kontinuirani razvoj i unapređenje upravljanja i gospodarenja šumama i šumskim zemljištima u privatnom i javnom vlasništvu

Jedna od važnijih pretpostavki za kontinuirani razvoj i unapređenje upravljanja i gospodarenja šumama i šumskim zemljištem u privatnom i javnom vlasništvu jeste kreiranje i održavanje stabilnog političko-zakonodavnog i administrativnog okvira za upravljanje i gospodarenje šumskim resursima u FBiH. Prije svega, neophodno je da se donese novi Zakon o šumama koji će precizno definirati instrumente šumarske politike koji se odnose na upravljanje i gospodarenje šumama i šumskim zemljištem u privatnom i javnom vlasništvu. Da bi se unaprijedilo upravljanje i gospodarenje u privatnim šumama, neophodno je osigurati preduvjete za formiranje interesnih asocijacija vlasnika privatnih šuma. Osnivanjem interesnih asocijacija vlasnika privatnih šuma, država bi dobila partnera s kojim bi mogla lakše pregovarati i omogućiti unapređenje upravljanja i gospodarenja krozpovoljnije finansiranje i osiguravanje podsticaja za vlasnike privatnih šuma. Sljedeći korak u unapređenju upravljanja i gospodarenja privatnim šumama bi bio uspostavljanje Savjetodavne službe za privatne šumoposjednike. Savjetodavna služba bi trebala osigurati tehničku podršku i biti servis privatnim šumoposjednicima u cilju unapređenja upravljanja i gospodarenja privatnim šumoposjedom.

STC 10: Osiguranje pozitivnog bilansa izvornih funkcija šuma na nivou FBiH

Šume i šumska zemljišta su prirodni resurs čije vrijednosti se manifestiraju kroz ekološke, socijalne i proizvodne vrijednosti šuma. U cilju osiguranja pozitivnog bilansa izvornih funkcija šuma na nivou FBiH, neophodno je formirati i kontinuirano održavati bazu podataka o promjeni izvornih funkcija šume u FBiH. Promjena namjene izvornih funkcija šume sa sobom nosi određene posljedice koje se ispoljavaju, najčešće u negativnom okolišno-sociološkom kontekstu. Potrebno je izraditi metodiku o procjeni okolišnog i sociološkog uticaja kada je u pitanju promjena izvorne funkcije šuma. Kao posljedica promjene izvorne namjene funkcije šuma, po pravilu se javljaju oštećene strane, kojima treba osigurati određenu ekonomsku nadoknadu i kompenzaciju. U skladu s tim, neophodno je definirati regulatorne instrumente za poštenu ekonomsku nadoknadu i kompenzaciju, kada je u pitanju promjena izvornih funkcija šume.

STC 11: Definisanje kriterija na osnovu kojih će se utvrditi koje šume i pod kojim uslovima mogu biti predmet koncesije

Vlasnik šume i šumskog zemljišta ima interes da ostvaruje koristi po osnovu vlasništva, uvođenjem naknade po osnovu ustupanja resursa korisniku tj. izdavanja šuma pod koncesiju na određeni vremenski period. U tom smislu, neophodno je definisati kriterije i uslove pod kojima se šume mogu izdati pod koncesiju. Da bi se ostvarili preduslovi za izdavanje šuma i šumskog zemljišta pod koncesiju, neophodno je izvršiti usklađivanje Zakona o šumama i Zakona o koncesijama. Obzirom da sve šume i šumska zemljišta nemaju iste proizvodne karakteristike, nego one variraju, ovisno o geografsko-ekološkim i klimatskim

karakteristikama, potrebno je odrediti i visine nadoknade za svako potencijalno koncesiono područje.

STC 12: Promovisanje malog i srednjeg biznisa u šumarstvu na bazi mješovitog i privatnog kapitala u cilju razvoja ruralnih područja i korištenja svih proizvoda i usluga šume

Kako je šumarstvo specifična privredna grana koja u ruralnim područjima predstavlja važan izvor primanja za značajan broj ljudi, neophodno je promovirati mali i srednji biznis u šumarstvu na bazi mješovitog i privatnog kapitala u cilju razvoja ruralnih područja, korištenja svih proizvoda i usluga šume i upošljavanja što većeg broja ljudi. U tom smislu potrebno je kreirati specifične instrumente šumarske politike u cilju poticanja poduzetništva i snažnijeg učešća privatnog kapitala u šumarstvu. To se prije svega odnosi na obezbjeđivanje namjenskih poduzetničkih kredita za razvoj privatnog biznisa u šumarstvu. Da bi privatni biznis bio uspješan potrebno je na samom početku osnivanja malog ili srednjeg biznisa organizirati različite vidove edukacije za pojedince koji namjeravaju formirati privatna poduzeća (npr. edukacija iz računovodstva, planiranja, menadžmenta itd.). Takođe je potrebno poticati formiranje klastera malih i srednjih poduzeća, kako bi se unaprijedilo poslovanje istih.

STC 13: Povjeravanje nestrategičkih aktivnosti u sektoru šumarstva privatnim preduzećima do nivoa od 70% ukupnog obima proizvodnje

U cilju povećanja efikasnosti rada i kapitala u šumarstvu potrebno je privatizirati dio nestrategičkih aktivnosti do nivoa od 70% ukupnog obima proizvodnje. Da bi se privatizirao dio nestrategičkih aktivnosti, potrebno je formirati bazu podataka izvođača radova u šumarstvu i procjenu realizacije programa privatizacije sredstava rada i mehanizacije u preduzećima šumarstva, ovisno o specifičnosti preduzeća. Prije svega potrebno je uraditi analizu viška radne snage u preduzećima šumarstva i procjenu vrijednosti mehanizacije kako bi se mehanizacija mogla raspodijeliti u skladu sa utvrđenim viškom radne snage. Ključna aktivnost za ostvarenje ovog strateškog cilja je edukacija uposlenika u novoformiranim preduzećima u cilju postizanja javno-privatnog partnerstva.

STC 14: Unapređenje uloge i značaja sektora šumarstva u agendi javne politike

U cilju unapređenja uloge i značaja sektora šumarstva u agendi javne politike, neophodno je da se prepozna značaj i da se uključi problematika sektora šumarstva u programe političkih partija. S tim u vezi potrebno je educirati predstavnike političkih partija u vezi značaja šumarstva kako bi se problematika sektora šumarstva i okoliša integrirala u programe političkih partija. Sljedeći korak bi bilo formiranje posebnog tijela u sastavu zakonodavne vlasti FBiH koje bi se bavilo problematikom šumarstva i okoliša.

Značaj sektora šumarstva treba da bude prepoznat i od strane najšire javnosti i civilnoga društva. To se može postići kroz javne kampanje kojima bi se popularizirao značaj sektora šumarstva. Neophodno je osigurati medijsku podršku kampanji kroz nastupe u elektronskim medijima, promotivne materijale i publikacije.

6. AKCIONI PLAN/SET MJERA ZA IMPLEMENTACIJU PLANIRANIH AKTIVNOSTI ZA PERIOD 2013.-2017. GODINE

SPECIFIČNI CILJ	AKTIVNOST	INDIKATOR USPJEHA	ODGOVORNO ST	FINANSIJSKI PLAN	PRIORITETI	ROK
STC 1: Donošenje zakonske regulative razvijene uz poštivanje principa šumarske nauke i struke, participacije, transparentnosti i konsenzusa uz prevazilaženje političkih i administrativnih ograničenja i precizno definisanje nadležnosti, prava i obaveza svih nivoa vlasti po pitanju vlasništva, upravljanja i gospodarenja šumskim resursima						
SPC 1.1: Precizno definisanje i razgraničavanje nadležnosti, prava i obaveza Federacije, kantona i općina po pitanju vlasništva, upravljanja i gospodarenja šumskim resursima	A1: Sveobuhvatna analiza postojećih ustavnih i zakonskih rješenja po pitanju nadležnosti, prava i obaveza svih nivoa zakonodavne i izvršne vlasti u kontekstu vlasništva, upravljanja i gospodarenja šumskim resursima	Studija o postojećim ustavnim i zakonskim rješenjima po pitanju nadležnosti, prava i obaveza svih nivoa zakonodavne i izvršne vlasti u kontekstu vlasništva, upravljanja i gospodarenja šumskim resursima	FMPVŠ uz angažman nezavisne ekspertne grupe (sastavljene od domaćih i stranih autoriteta iz oblasti prava i šumarske politike i zakonodavstva)	20.000,00	I	3
	A2: Unapređenje ustavnih odredbi po pitanju vlasništva, upravljanja i gospodarenja šumskim resursima	Unapređene ustavne odredbe	Parlament Federacije BiH	-	I	6
	A3: Analiza ključnih problema neimplementacije i neusvajanja zakonskog okvira u periodu 2002.-2010. godine sa prijedlogom njihovog rješenja	Precizno definisana prava vlasništva, upravljanja i gospodarenja šumama i šumskim zemljištem	FMPVŠ uz angažman nezavisne ekspertne grupe (sastavljene od	50.000,00	I	9

		<p>između različitih političko-administrativnih nivoa (država BiH, Federacija BiH, kantoni i općine)</p> <p>Prijedlog modela organizacije sektora šumarstva u smislu broja šumsko-privrednih društava</p> <p>Definisane nadležnosti, ovlasti i odnosi između institucija na federalnom i kantonalnom nivou prema usaglašenom modelu (prijedlog modela i institucija na posebnoj ekspertnoj ili drugom nivou)</p> <p>Određivanje visine naknade za općekorisne funkcije šuma</p> <p>Određivanje visine naknade za korištenja</p>	<p>domaćih i stranih autoriteta iz oblasti prava i šumarske politike i zakonodavstva)</p>			
--	--	---	---	--	--	--

		državnih šuma i modela njene raspodjele				
A4: Formiranje koordinacionog tijela za izradu Zakona o šumama Federacije BiH	Formirano koordinaciono tijelo za izradu Zakona o šumama Federacije BiH	FMPVŠ	-	I	6	
A5: Izrada prijedloga Zakona o šumama i njegovo upućivanje u parlamentarnu proceduru na usvajanje.	Izrađen Zakon o šumama i upućen u parlamentarnu proceduru na usvajanje	FMPVŠ, Vlada Federacije BiH	-	I	12	
A6: Usvajanje Zakona o šumama	Usvojen Zakon o šumama	Parlament Federacije BiH	-	I	15	
A7: Izrada i usvajanje podzakonskih akata koji su u skladu sa Zakonom o šumama	Izrađeni i usvojeni podzakonski akti (Pravilnici, Odluke, Uredbe i dr.)	FMPVŠ, Vlada Federacije BiH	-	I	18	
A8: Analiza postojećih zakonskih rješenja u Federaciji BiH i drugim evropskim zemljama sa aspekta kupovine šuma od strane privatnih lica kao kupaca	Studija postojećih zakonskih rješenja u Federaciji BiH i drugim evropskim zemljama sa aspekta kupovine šuma od strane privatnih lica kao kupaca	FMPVŠ uz angažman nezavisne ekspertne grupe (sastavljene od domaćih i stranih autoriteta iz oblasti prava i šumarske politike i	20.000,00	II	36	

			zakonodavstva)			
	A9: Procjena efekata provođenja procesa restitucije i denacionalizacije na sektor šumarstva (nakon usvajanja relevantnih zakona)	Identificirani efekti provođenja procesa restitucije i denacionalizacije na sektor šumarstva	FMPVŠ	-	III	60
SPC 1.2: Suzbijanje ilegalnih aktivnosti u šumarstvu i drvnjoj industriji	A1: Analiza postojeće metodike procjene ilegalnih aktivnosti u sektoru šumarstva FBiH, kao i iskustva drugih zemalja po ovom pitanju	Analizirana postojeća metodika za procjenu ilegalnih aktivnosti u šumarstvu F BiH	FMPVŠ i Vlada FBiH	-	I	12
	A2: Izrada metodike za procjenu ilegalnih aktivnosti u šumarstvu i drvnjoj industriji FBiH	Usvojena metodika	FMPVŠ uz angažman stručnog tima	40.000,00	I	18
	A3: Analiza stepena implementacije akcionog plana za suzbijanje ilegalnih aktivnosti u šumarstvu i drvnjoj industriji Federacije BiH	Identifikovani uzroci neimplementacije akcionog plana za suzbijanje ilegalnih aktivnosti u šumarstvu i drvnjoj industriji Federacije BiH Prijedlog mjera i mehanizama za revidiranje Akcionog plana za suzbijanje ilegalnih aktivnosti u šumarstvu i drvnjoj industriji FBiH	FMPVŠ- Federalna uprava za šumarstvo	-	I	18

	A4: Procjena obima ilegalnih aktivnosti u šumarstvu i drvnoj industriji u FBiH	Utvrđeni indikatori (broj podnešenih prijava, obim izvršenih šteta na drvnoj masi, broj uzurpacija i sl.)	FMPVŠ- Federalna uprava za šumarstvo, kantonalne uprave, inspektorati	-	I	12
	A5: Izrada novog akcionog plana za suzbijanje ilegalnih aktivnosti u šumarstvu i drvnoj industriji FBiH u duhu ispunjenja EU TR 995/2010	Usvojen novi Akcioni plana	Vlada FBiH	-	II	20
	A6: Implementacija akcionog plana za suzbijanje ilegalnih aktivnosti u šumarstvu i drvnoj industriji FBiH	Smanjenje ilegalnih aktivnosti, pozitivniji stav javnog mjenja	FMPVŠ- Federalna uprava za šumarstvo, kantonalne uprave, inspektorati, policija	-	II	60
STC 2: Uspostava funkcionalnog modela javne šumarske administracije						
SPC 2.1: Uspostava samostalne Federalne uprave za šumarstvo sa kantonalnim odjeljenjima – ispostavama (odnosno institucija u skladu sa usaglašenim prijedlogom modela	A1: Analiza Ustava FBiH i trenutne organizacije modela javne šumarske administracije uz prijedlog ustavnih unapređenja	Predložena ustavna unapređenja FBiH	FMPVŠ uz angažman nezavisne ekspertne grupe (sastavljene od domaćih i stranih autoriteta iz oblasti prava i šumarske	20.000,00	I	6

upravljanja na posebnom ekspertnom nivou)			politike i zakonodavstva)			
	A2: Zakonom o šumama propisati uspostavljanje i način finansiranja Uprave- institucije na Federalnom i kantonalnom nivou	Usvojen Zakon sa propisanim načinom finansiranja institucije na Federalnom i kantonalnom nivou	FMPVŠ	-	I	12
	A3: Uspostavljanje samostalne Federalne uprave za šumarstvo (prema usaglašenom modelu)	Formirana samostalna Federalna uprava za šumarstvo (prema usaglašenom modelu)	FMPVŠ	-	I	15
	A4: Kadrovsko popunjavanje novoformirane samostalne Federalne uprave (prema usaglašenom modelu)	Uposleni kadrovi u skladu sa sistematizacijom	FMPVŠ	-	I	18
	A5: Edukacija kadrova Federalne uprave za šumarstvo (prema usaglašenom modelu)	Organizovani stručni seminari	FMPVŠ u saradnji sa obrazovnim institucijama	100.000,00	III	60
	A6: Obezbeđivanje opreme potrebne za funkcionisanje samostalne Federalne uprave (prema usaglašenom modelu)	Nabavljena neophodna oprema za obavljanje svih aktivnosti	FMPVŠ	800.000,00	II	60
SPC 2.2: Zakonsko definisanje i organizacija efektivne i efikasne čuvarske službe	A1: Zakonom o šumama definisati nadležnosti i način organizacije čuvarske službe	Zakon o šumama i podzakonski akti (Pravilnici)	FMPVŠ	-	I	15
	A2: Organizacija čuvarske službe u sklopu Federalne uprave za šumarstvo sa kantonalnim odjeljenjima (prema usaglašenom prijedlogu)	Uspostavljena čuvarska služba u sklopu Federalne uprave za šumarstvo sa kantonalnim	FMPVŠ	-	I	18

		odjeljenjima (prema usaglašenom prijedlogu)				
	A3: Kadrovsko popunjavanje čuvarske službe	Pravilnik o sistematizaciji radnih mjesta	Federalna uprava za šumarstvo	-	I	18
	A4: Obezbeđivanje opreme potrebne za funkcionisanje čuvarske službe	Pravilnik o sredstvima lične zaštite i sredstvima lične opreme za ličnu zaštitu na radu	Federalna uprava za šumarstvo	-	II	24
	A5: Kontinuirana edukacija kadrova čuvarske službe	Edukacioni programi	Federalna uprava za šumarstvo	-	III	60
SPC 2.3: Uspostava kadrovski i tehnički opremljene i neovisne šumarske inspekcije sa jasno preciziranim nadležnostima	A1: Organizacija neovisne šumarske inspekcije sa jasno preciziranim nadležnostima	Formirana neovisna inspekcija	Parlament, Vlada FBiH	-	I	18
	A2: Kadrovsko popunjavanje šumarske inspekcije	Uposlen potreban broj šumarskih inspektora	Vlade, Inspektorati	-	I	18
	A3: Obezbeđivanje opreme potrebne za funkcionisanje šumarske inspekcije	Potpuna opremljenost inspektora	Vlade, Inspektorati	550.000,00	II	24
	A4: Kontinuirana edukacija kadrova šumarske inspekcije	Izrada plana obuke i broj provedenih obuka	Inspektorati	100.000,00	III	60
STC 3: Efektivna i efikasna organizacija sektora šumarstva i jačanje institucionalnih kapaciteta u sektoru šumarstva						
SPC 3.1: Utvrđivanje ekonomskih, ekoloških, socioloških i drugih kriterija za donošenje odluke o optimalnom	A1: Formiranje koordinacionog tijela za definisanje kriterija o optimalnom broju preduzeća na području jednog kantona	Formirano koordinaciono tijelo za definisanje kriterija o optimalnom broju preduzeća na području	FMPVŠ	-	I	15

broju preduzeća na području jednog kantona		jednog kantona				
	A2: Izrada kriterija o optimalnom broju preduzeća na području jednog kantona	Izrađeni kriteriji o optimalnom broju preduzeća na području jednog kantona	FMPVŠ u saradnji sa osnivačem preduzeća	-	I	18
	A3: Usvojiti kriterije za optimalan broj preduzeća na području jednog kantona u vidu podzakonskog akta	Usvojeni kriteriji za optimalan broj preduzeća na području jednog kantona (kao podzakonski akt)	FMPVŠ Vlada Federacije BiH	-	II	24
SPC 3.2: Donošenje odluka o optimalnom broju preduzeća na području svakog kantona	A1: Formiranje tima za izradu naučno-stručnih ekspertiza za svaki kanton	Formiran tim za izradu naučno-stručnih ekspertiza u svakom kantonu	KMŠ	-	II	26
	A2: Izrada naučno-stručnih ekspertiza za svaki kanton	Izrađene naučno-stručne ekspertize za svaki kanton	KMŠ	500.000,00	II	32
	A3: Donošenje odluka o broju preduzeća za svaki kanton	Usvojene odluke o broju preduzeća za svaki kanton	KMŠ i skupštine kantona	-	II	36
SPC 3.3: Definisavanje pravnog statusa poslovnih sistema šumarstva kao javnih preduzeća	A1: Zakonom o šumama propisati da preduzeća koja gospodare šumskim resursima moraju biti registrovana kao javna preduzeća	Donesen Zakon o šumama sa ugrađenom odredbom	FMPVŠ	-	I	12
SPC 3.4: Formiranje ostalih institucija sa ciljem jačanja institucionalnih kapaciteta u sektoru	A1: Formiranje jedinstvenog strukovnog šumarskog udruženja na nivou FBiH	Formirano jedinstveno strukovno udruženje na nivou FBiH	UŠIT i HŠD	-	II	24
	A2: Formiranje šumarske Komore u sklopu jedinstvenog	Formirana šumarska komora FBiH	Jedinstveno strukovno	10.000,00 KM	III	36

šumarstva	strukovnog šumarskog udruženja		udruženje na nivou FBIH			
	A3: Kadrovsko i tehničko jačanje naučno-istraživačkog Instituta za šumarstvo i hortikulturu	Broj uposlenika i tehnička opremljenost	Postojeće institucije šumarstva FBIH i Šumarski fakultet	300.000,00	II	24
STC 4: Stvaranje političkih pretpostavki za definisanje minimalnih zajedničkih principa gospodarenja šumskim resursima u BiH						
SPC 4.1: Pokretanje političkog dijaloga između nadležnih entitetskih institucija s ciljem definisanja minimalnih zajedničkih principa gospodarenja šumskim resursima u BiH	A1: Formiranje međuentitetske, naučno-stručne radne grupe za pripremu prijedloga minimalnih zajedničkih principa za gospodarenje šumskim resursima u BiH	Formirana međuentitetske, naučno-stručna radna grupa	FMPVŠ	-	II	12
	A2: Obezbjedenje domaće i međunarodne podrške procesu definiranja minimalnih zajedničkih principa gospodarenja šumskim resursima u BiH	Obezbjedena domaća i međunarodna podrška	FMPVŠ, FUŠ, KMPVŠ, KUŠ, KŠPD	-	II	18
	A3: Nastavak procesa razvijanja BiH FSC standarda	Razvijeni BiH FSC standardi	FMPVŠ	-	II	24
	A4: Međunarodno prihvatanje BiH FSC standarda od strane FSC sekretarijata	Prihvaćeni BiH FSC standardi od strane FSC sekretarijata	FMPVŠ	-	II	36
	A5: Izrade prijedloga minimalnih zajedničkih principa gospodarenja šumskim resursima u BiH u skladu sa	Izrađeni prijedlozi minimalnih zajedničkih principa i kriterija gospodarenja	FMPVŠ	20.000,00	II	24

	postojećim principima i kriterijima održivog gospodarenja šumskim resursima na pan-evropskom nivou (Forest Europe)					
	A6: Usvajanje minimalnih zajedničkih principa gospodarenja šumskim resursima od strane nadležnih entitetskih i državnih institucija	Usvojeni minimalni zajednički principi gospodarenja šumskim resursima	FMPVŠ, Vlada Federacije BiH, Parlament Federacije BiH	-	II	36
STC 5: Razgraničavanje šumskog i poljoprivrednog zemljišta						
SPC 5.1: Definisane zajedničkih kriterija, procedura i nadležnosti za razgraničavanje poljoprivrednog i šumskog zemljišta	A1: Formiranje koordinacionog tijela za definisanje zajedničkih kriterija na bazi kojih će se izvršiti razgraničavanje poljoprivrednog i šumskog zemljišta.	Formirano koordinaciono tijelo	FMPVŠ	-	I	6
	A2: Izrada zajedničkih kriterija i procedura, te definisanje nadležnosti za razgraničavanje poljoprivrednog i šumskog zemljišta	Izrađeni zajednički kriteriji i procedure	FMPVŠ Sektor za poljoprivredu i Sektor za šumarstvo	-	I	9
	A3: Usvajanje zajedničkih kriterija i procedura u vidu podzakonskih akata	Usvojene izmjene Zakona o poljoprivrednom zemljištu, usvojen Zakon o šumama i podzakonski akti o razgraničenju	FMPVŠ Sektor za poljoprivredu i Sektor za šumarstvo	-	I	15
	A4: Razgraničavanje šumskog i poljoprivrednog zemljišta u	Način razgraničenja biti će propisan	Općine i drugi organi u skladu	-	II	36

	planskoj dokumentaciji i na terenu	podzakonskim aktom	sa podzakonskim propisom			
STC 6: Unapređenje saradnje između sektora šumarstva i drugih sektora FBiH						
SPC 6.1: Unapređenje regulatornih instrumenata (sektorskih zakona i podzakonskih akata) s ciljem poboljšavanja međusektorske saradnje	A1: Formiranje koordinacionog tijela za analizu postojećih sektorskih regulatornih instrumenata	Formirano koordinaciono tijelo	FMPVŠ, FMOT i druga nadležna ministarstva	-	II	24
	A2: Unapređenje međusektorske saradnje kroz usklađivanje sektorskih zakona i podzakonskih akata	Usklađeni sektorski zakoni i podzakonski akti	FMPVŠ, FMOT, Vlada Federacije BiH, Parlament Federacije BiH	-	II	36
SPC 6.2: Unapređenje strateških dokumenata (sektorske politike, strategije i programi razvoja) s ciljem poboljšanja međusektorske saradnje	A1: Formiranje koordinacionog tijela za analizu postojećih sektorskih strateških dokumenata	Formirano koordinaciono tijelo	FMPVŠ, FMOT i druga nadležna ministarstva	-	II	24
	A2: Unapređenje međusektorske saradnje kroz usklađivanje sektorskih strateških dokumenata (sektorske politike, strategije i programi razvoja)	Usklađeni sektorski strateški dokumenti	FMPVŠ, FMOT, Vlada Federacije BiH, Parlament Federacije BiH	-	II	36
SPC 6.3: Razvoj institucionalnih kapaciteta i unapređenje odnosa s ciljem poboljšavanja međusektorske saradnje	A1: Formiranje stalnog koordinacionog tijela u okviru nadležnih sektorskih ministarstava za osiguranje i unapređenje međusektorske saradnje	Formirano stalno koordinaciono tijelo	FMPVŠ, FMOT i druga nadležna ministarstva	-	II	36
STC 7: Unapređenje saradnje između sektora šumarstva u FBiH i RS						
SPC 7.1: Unapređenje regulatornih	A1: Formiranje koordinacionog tijela za analizu postojećih	Formirano koordinaciono tijelo	FMPVŠ	-	II	36

instrumenata (entitetskih zakona o šumama) s ciljem poboljšavanja međuentitetske saradnje u šumarstvu	entitetskih regulatornih instrumenata					
	A2: Unapređenje međuentitetske saradnje kroz usklađivanje entitetskih zakona i podzakonskih akata	Usklađeni entitetski zakoni i podzakonski akti	FMPVŠ, Vlada Federacije BiH, Parlament Federacije BiH	-	III	48
SPC 7.2: Unapređenje strateških dokumenata (entitetske politike, strategije i programi razvoja šumarstva) s ciljem poboljšanja međuentitetske saradnje u šumarstvu	A1: Formiranje koordinacionog tijela za analizu postojećih entitetskih strateških dokumenata	Formirano koordinaciono tijelo	FMPVŠ	-	II	36
	A2: Unapređenje međuentitetske saradnje kroz usklađivanje entitetskih strateških dokumenata (entitetske politike, strategije i programi razvoja šumarstva)	Usklađeni entitetski strateški dokumenti	FMPVŠ, Vlada Federacije BiH, Parlament Federacije BiH	-	III	60
SPC 7.3: Razvoj institucionalnih kapaciteta i unapređenje odnosa s ciljem poboljšavanja međuentitetske saradnje u šumarstvu	A1: Formiranje stalnog koordinacionog tijela u okviru nadležnih entitetskih ministarstva za osiguranje i unapređenje međuentitetske saradnje u šumarstvu	Formirano stalno koordinaciono tijelo	FMPVŠ	-	III	60
STC 8: Unapređenje međunarodne saradnje iz oblasti šumarstva						
SPC 8.1: Unapređenje i usklađivanje regulatornih instrumenata (entitetskih i nacionalnih zakona i podzakonskih akata iz	A1: Formiranje koordinacionog tijela za analizu regulatornih instrumenata (entitetskih i nacionalnih zakona i podzakonskih akata)	Formirano koordinaciono tijelo	FMPVŠ	-	II	36
	A2: Unapređenje međunarodne saradnje iz oblasti šumarstva	Usklađeni regulatorni instrumenti	FMPVŠ, Vlada Federacije BiH,	-	III	48

oblasti šumarstva) sa međunarodnom i EU pravnom stečevinom iz oblasti šumarstva (međunarodnom i EU šumarskom regulativom) s ciljem poboljšanja međunarodne saradanje iz oblasti šumarstva	kroz usklađivanje regulatornih instrumenata (entitetskih i nacionalnih zakona i podzakonskih akata) sa međunarodnom i EU pravnom stečevinom		Parlament Federacije BiH			
SPC 8.2: Unapređenje i usklađivanje strateških dokumenata (entitetskih i nacionalnih politika strategija i programa razvoja šumarstva) sa međunarodno usvojenim strateškim dokumentima iz oblasti šumarstva s ciljem poboljšavanja međunarodne saradanje iz oblasti šumarstva	A1: Formiranje koordinacionog tijela za analizu strateških dokumenata	Formirano koordinaciono tijelo	FMPVŠ	-	II	36
	A2: Unapređenje međunarodne saradnje iz oblasti šumarstva kroz usklađivanje strateških dokumenata (entitetskih i nacionalnih politika, strategija i programa razvoja šumarstva) sa međunarodno usvojenim strateškim dokumentima iz oblasti šumarstva	Usklađeni strateški dokumenti	FMPVŠ, Vlada Federacije BiH, Parlament Federacije BiH	-	III	60
SPC 8.3: Razvoj institucionalnih kapaciteta i unapređenje odnosa sa institucijama i procesima međunarodne šumarske politike s ciljem poboljšavanja	A1: Formiranje stalnog koordinacionog tijela u okviru državne institucije zadužene za oblast šumarstva s ciljem osiguranja i unapređenja odnosa sa institucijama i procesima međunarodne šumarske politike i praćenje mogućnosti korištenja	Formirano stalno koordinaciono tijelo	FMPVŠ, Vlada Federacije BiH, Parlament Federacije BiH	-	II	36

međunarodne saradanje u oblasti šumarstva	dostupnih sredstava EU i međunarodnih razvojnih organizacija					
	A2: Formiranje liste međunarodnih propisa koje je potrebno donijeti u procesu EU integracija	Formirana lista međunarodnih propisa	FMPVŠ	-	II	30
	A3: Razviti dinamički plan usvajanja dokumenata koji proizilaze iz međunarodnih propisa koje je potrebno donijeti u procesu EU integracija	Dinamički plan usvajanja međunarodnih propisa	FMPVŠ	-	II	36
STC 9: Kreiranje i održavanje političko-zakonodavnog i administrativnog okvira koji bi na nediskriminirajući način obezbjedio kontinuirani razvoj i unapređenje upravljanja i gospodarenja šumama i šumskim zemljištima u privatnom i javnom vlasništvu						
SPC 9.1: Definisanje regulatornih instrumenata šumarske politike za nediskriminirajući razvoj i unapređenje upravljanja i gospodarenja šumama i šumskim zemljištima u privatnom i javnom vlasništvu	A1: Formiranje koordinacionog tima koji će definirati regulatorne instrumente šumarske politike u procesu donošenja zakona	Formiran koordinacioni tim	FMPVŠ i FUŠ	5.000,00	II	12
SPC 9.2: Unapređenje upravljanja i gospodarenja privatnim šumama u FBiH putem formiranja interesnih	A1: Upoznati vlasnike privatnih šuma sa mogućim oblicima i pravnim aspektima raznih oblika udruživanja i predstaviti koristi i mogućnosti, kao i iskustva	Organizovane i realizovane edukativno – promotivne radionice	FMPVŠ i FUŠ	50.000,00	III	60

asocijacija vlasnika privatnih šuma	drugih zemalja, kroz edukativno-promotivne radionice					
	A2: Osigurati povoljnije finansiranje i podsticaje za udružene vlasnike privatnih šuma	Planirana sredstva u Budžetu	FUŠ	2.000.000,00	III	60
	A3: Uspostava i kontinuirano ažuriranje registra vlasnika privatnih šuma	Uspostavljen i Kontinuirano ažuriran registar	FUŠ	-	III	60
SPC 9.3: Unapređenje upravljanja i gospodarenja privatnim šumama u FBiH putem formiranja Savjetodavne službe za vlasnike privatnih šuma	A1: Zakonom o šumama propisati formiranje Savjetodavne službe za vlasnike privatnih šuma	Usvojen Zakon o šumama	FMPVŠ	-	I	12
	A2: Formiranje koordinacionog tijela za izradu prijedloga modela Savjetodavne službe za vlasnike privatnih šuma	Formirano koordinaciono tijelo	FMPVŠ i FUŠ	-	I	15
	A3: Osiguranje finansijskih sredstava za nesmetano funkcionisanje Savjetodavne službe	Planirana sredstva u Budžetu	FMPVŠ i FUŠ	600.000,00	III	60
	A4: Uspostavljanje i organizacija Savjetodavne službe	Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji	FMPVŠ i FUŠ	-	I	18
	A5: Upošljavanje kadrova i tehničko opremanje Savjetodavne službe	Prijem u radni odnos i nabavka opreme	FUŠ	-	II	24
	STC 10: Osiguranje pozitivnog bilansa izvornih funkcija šuma na nivou FBiH					
	A1: Formiranje koordinacionog	Formirano	FMPVŠ i FUŠ	-	I	18

	tijela za prikupljanje podataka o promjeni namjene izvorne funkcije šuma	koordinaciono tijelo nadležno za prikupljanje podataka o promjeni namjene izvorne funkcije šuma				
SPC 10.1: Formiranje i kontinuirano održavanje baze podataka o promjeni izvorne funkcije šuma u FBiH	A2: Analiza promjene namjene izvorne funkcije šuma u periodu 2000.-2009. za Federaciju BiH	Studija promjene namjene izvorne funkcije šuma u periodu 2000.-2009. za Federaciju BiH	FMPVŠ i FUŠ	-	II	24
	A3: Definisane procedure za uspostavljanje baze podataka o promjeni izvorne funkcije šuma u FBiH (ko, kome, kad, šta, kako, kojom dinamikom)	Donešen pravilnik o procedurama i razmjeni podataka	FMPVŠ	-	II	24
	A4: Uspostavljanje baze podataka o promjeni namjene izvorne funkcije šuma	Uspostavljena baza	FMPVŠ	-	II	30
	A5: Održavanje baze podataka o promjeni namjene izvorne funkcije šuma	Broj ažuriranja podataka u bazi	FMPVŠ	-	III	60
SPC 10.2: Izrada i primjena metodike o procjeni okolišnog i sociološkog uticaja kada je u pitanju promjena izvorne funkcije šuma	A1: Formiranje tima za izradu metodike i pravilnika	Formiran tim	FMPVŠ	-	I	18
	A2: Izrada metodike i pravilnika o procjeni okolišnog i sociološkog uticaja kada je u pitanju promjena izvorne funkcije šuma	Izrađena metodika i pravilnik	FMPVŠ	-	II	24
	A3: Usvajanje pravilnika o procjeni okolišnog i sociološkog uticaja kada je u pitanju	Usvojen pravilnik	FMPVŠ	-	II	30

	promjena izvorne funkcije šuma kao podzakonskog akta.					
	A4: Implementacija pravilnika o procjeni okolišnog i sociološkog uticaja kada je u pitanju promjena izvorne funkcije šuma	Broj implementiranih slučajeva promjene izvorne funkcije šuma	FMPVŠ	-	III	36
SPC 10.3: Definisane regulatornih instrumenata šumarske politike za ekonomsku nadoknadu i kompenzaciju kada je u pitanju promjena izvorne funkcije šuma	A1: Formiranje tima za definisanje regulatornih instrumenata za ekonomsku nadoknadu i kompenzaciju u procesu donošenja zakona	Formiran tim	FMPVŠ	-	I	6
STC 11: Definisane kriterija na osnovu kojih će se utvrditi koje šume i pod kojim uslovima mogu biti predmet koncesije						
SPC 11.1: Utvrđivanje kriterija i uslova pod kojima se šume izdaju pod koncesiju	A1: Usklađivanje zakona o šumama sa Zakonom o koncesijama	Usklađen Zakon o šumama sa Zakonom o koncesijama FBiH	FMPVŠ	-	I	12
	A2: Definisane kriterija na osnovu kojih bi se vršila dodjela šuma pod koncesije i precizno definisanje mehanizama kontrole provođenja ugovora o koncesiji	Izrađeni i usvojeni kriteriji za dodjelu šuma pod koncesije Definisani mehanizmi kontrole provođenja ugovora o koncesiji	FMPVŠ, Vlada Federacije BiH	-	II	24
STC 12: Promoviranje malog i srednjeg biznisa u šumarstvu na bazi mješovitog i privatnog kapitala u cilju razvoja ruralnih područja i korištenja svih proizvoda i usluga šume						
SPC 12.1: Kreiranje specifičnih ekonomskih	A1: Obezbeđivanje namjenskih poduzetničkih kredita za	Obezbeđene kreditne linije	Ministarstvo razvoja,	-	III	60

instrumenata šumarske politike (podsticaji, oslobađanje od poreza i sl.) u cilju podsticanja poduzetništva i snažnijeg učešća privatnog kapitala u šumarstvu	podršku i razvoj privatnom biznisu u sektoru šumarstva		poduzetništva i obrta, Ministarstvo finansija			
	A2: Razvoj stimulatvinih mjera porezne politike u početnom periodu postojanja privatnih preduzeća	Definisane stimulatvne mjere	Ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta, Ministarstvo finansija	-	III	60
SPC 12.2: Kreiranje i implementacija specifičnih programa obuke za mali i srednji biznis u šumarstvu	A1: Izrada studija koje bi analizirale mogućnosti pokretanja malog i srednjeg biznisa u šumarstvu na bazi privatnog kapitala	Studija o mogućnosti pokretanja malog i srednjeg biznisa u šumarstvu na bazi privatnog kapitala	FMPVŠ uz angažman ekspertne grupe	50.000,00	II	24
	A2: Formiranje koordinacionog tima za izradu prijedloga specifičnih programa obuke za mali i srednji biznis u šumarstvu	Formiran koordinacioni tim	FMPVŠ i Ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta	-	II	24
	A3: Izrada i implementacija specifičnih programa iz oblasti računovodstva, planiranja i menadžmenta u šumarstvu	Izrađeni i implementirani programi	FMPVŠ	-	II	30
SPC 12.3: Stvaranje pretpostavki za povezivanja malih i srednjih preduzeća koja se bave poslovima u šumarstvu u klastere	A1: Razvoj adekvatnog programa edukacije i promocije koncepta klsterskog povezivanja u šumarstvu	Razvijen program edukacije i promocije	FMPVŠ, Privredna komora F BiH	-	II	24
	A2: Formiranje specifičnih institucija koje bi služile kao veza između tržišta	Formirana institucija	FMPVŠ, Privredna komora F BiH	-	II	24

	kapitala/proizvoda/usluga i potencijalnih članova klastera					
STC 13: Povjeravanje nestrateških aktivnosti u sektoru šumarstva privatnim preduzećima do nivoa od 70% ukupnog obima proizvodnje						
SPC 13.1: Formiranje baze podataka izvođača radova u šumarstvu (kooperanata)	A1: Utvrđivanje metodike prikupljanja podataka za formiranje baze izvođača radova u šumarstvu	Definirana metodika prikupljanja podataka (uspostava procedure za prikupljanje podataka i nadležne institucije)	FMPVŠ uz angažman ekspertnog tima	10.000,00	I	9
	A2: Prikupljanje, obrada i analiza prikupljenih podataka i pravljenje odgovarajuće baze podataka	Formirana baza podataka	FMPVŠ	-	II	24
	A3: Godišnje ažuriranje baze podataka	Ažurirana baza podataka	FMPVŠ	-	III	60
SPC 13.2: Realizacija programa privatizacije sredstava rada i mehanizacije u preduzećima šumarstva u zavisnosti od specifičnosti preduzeća	A1: Analiza viška radne snage u pojedinim preduzećima	Završena analiza viška radne snage	Kantonalne skupštine i Kantonalna preduzeća šumarstva	30.000,00	I	18
	A2: Procjena vrijednosti mehanizacije u pojedinim preduzećima šumarstva	Izvršena procjena vrijednosti mehanizacije	Kantonalne skupštine i Kantonalna preduzeća šumarstva	20.000,00	II	18
	A3: Izrada programa za provođenje privatizacije do određenog stepena	Izrađen program	Kantonalne skupštine i Kantonalna preduzeća	20.000,00	II	24

			šumarstva			
	A4: Izrada programa za sufinansiranje poslovanja u početnom periodu (3 – 5 godina)	Izrađen program sufinansiranja	KMŠ	20.000,00	II	24
	A5: Edukacija uposlenika u novoformiranim privatnim preduzećima u cilju postizanja javno-privatnog partnerstva	Broj izvršenih edukacija	Kantonalna preduzeća šumarstva I obrazovne institucije	20.000,00	III	60
STC 14: Unapređenje uloge i značaja sektora šumarstva u agendi javne politike						
SPC 14.1: Prepoznavanje značaja i uključivanje problematike sektora šumarstva u programe političkih partija	A1: Kreiranje cjelovitog programa edukacije predstavnika političkih partija u vezi značaja sektora šumarstva	Kreiran program edukacije	FMPVŠ i obrazovne institucije	50.000,00	III	60
	A2: Integriranje problematike sektora šumarstva i okoliša u programe političkih partija	Integrisana problematika sektora šumarstva i okoliša u programe političkih partija	FMPVŠ	-	III	60
	A3: Formiranje posebnog tijela u sastavu zakonodavne vlasti FBiH koje bi se bavilo problematikom šumarstva i okoliša	Formirano posebno tijelo	Parlament Federacije BiH	-	III	60
SPC 14.2: Prepoznavanje značaja sektora šumarstva od strane najšire javnosti i civilnog društva	A1: Dizajniranje javne kampanje sa ciljem populariziranja značaja šume i sektora šumarstva	Dizajnirana javne kampanja	FMPVŠ, FUŠ, KMPVŠ, KUŠ	-	III	36
	A2: Provođenje kampanje o značaju šume i sektora	Broj provedenih kampanja	FMPVŠ, FUŠ, KMPVŠ, KUŠ	100.000	III	60

	šumarstva za javnost i civilno društvo					
	A3: Obezbeđivanje medijske podrške kampanji kroz nastupe u elektronskim medijima, promotivne materijale, publikacije, organizovanje naučnih i stručnih seminara i sl.	Broj nastupa u elektronskim medijima, broj i količina promotivnog materijala, publikacija, broj provedenih naučnih i stručnih seminara	FMPVŠ, FUŠ, KMPVŠ, KUŠ	100.000	III	60
	A4: Unapređenje metodike iskazivanja i objavljivanja zvaničnih statističkih podataka iz sektora šumarstva	Izrađeni statistički obrasci, objavljeni podaci u statističkim publikacijama	Agencija za statistiku BiH u saradnji sa Federalnim zavodom za statistiku uz podršku MPVŠ	25.000,00	II	36
	A5: Unapređenje načina iskazivanja i objavljivanja podataka o vanjskoj trgovini proizvoda šumarstva i drvne industrije	Izrađeni obrasci, statističke publikacije	Agencija za statistiku BiH u saradnji sa Federalnim zavodom za statistiku uz podršku MPVŠ	25.000,00	II	36

7. KRATAK OPIS OSTALIH PLANIRANIH I PROVEDENIH AKTIVNOSTI

Članovi projektnog tima su učestvovali na seminarima PIU-a i to: Osnovni principi participativnog procesa i holistički pristup održanom 18.08.2010. godine u Sarajevu i Monitoring i evaluacija koji je održan od 26-28. 11.2010 godine na Bjelašnici, na kojima su definisane metodologije rada na projektima u sklopu Šumarskog programa.

Nakon dobijanja komentara na izrađenu Studiju od strane Savjeta, konsultantski tim u narednom periodu planira izvršiti eventualne korekcije na Studiji na osnovu primjedbi Savjeta. Nakon preciziranja uočenih nedostataka po pojedinim zadacima, konsultantski tim će u dogovorenom roku izvršiti korekcije po pojedinim radnim zadacima, nakon čega očekujemo organizovanje Javne rasprave i dalji rad na finalizaciji Studije.

8. SPISAK UČESNIKA ZA JAVNU RASPRAVU

- Premijer FBiH
- Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (FMPVŠ) – na ruke Ministra
- Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (MOFTER) – Sektor poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja
- Federalno ministarstvo pravde
- Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije
- Federalno ministarstvo prostornog uređenja
- Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta
- Federalna uprava za šumarstvo
- Federalna uprava za inspekcijske poslove
- Kantonalna resorna Ministarstva – na ruke Ministra
- Kantonalne Uprave za šumarstvo
- Kantonalna šumska privredna društva ŠPD/ŠGD – na ruke Direktora
 ŠPD "Unsko-sanske šume" d.o.o. Bosanska Krupa
 JP "Šume Tuzlanskog kantona" d.d. Kladanj
 JP ŠPD "Šume Zeničko-dobojskog kantona" doo Zavidovići
 JP "Bosansko-podrinjske šume" d.o.o. Goražde
 ŠGD "Šume Središnje Bosne"/ ŠPD "Srednjobosanske šume" d.o.o. Donji Vakuf
 JP „Šume Županije Zapadnohercegovačke“ d.o.o. Posušje
 KJP "Sarajevo šume" doo Sarajevo
 ŠGD "Hercegbosanske šume" doo Kupres
 ŠGD "Šume Hercegovačko Neretvanske" d.o.o. Mostar
- Šumarstvo „Prenj“ Konjic,
- Šumarstvo „Ljuta“,
- Šumarstvo "Srednjeneretvansko", Mostar
- JP „Bosanskohercegovačke šume“ Sarajevo
- Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu
- Udruženje šumarskih inženjera i tehničara FBiH (UŠIT)
- HŠD (Hrvatsko šumarsko društvo)
- Spoljno trgovinska komora BiH (grupacija šumarstva i prerade drveta)
- Privredna komora FBiH
- Odbori za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo oba Doma Parlamenta FBiH
- Gender centar FBiH
- Savez općina i gradova FBiH
- Predstavnici političkih partija